300 lei

De acelaşi autor:
SOŢUL MEU

ISBN 973-95752-7-7

Fiică de prinț

MAX DU VEUZIT

Editura Alcris

Redactor: AURELIAN MICU ANDY
Tehnoredactor: TEO CRIŞAN

Max du Veuzit
Fille de prince
Editions Jules Tallendier Paris

MAX DU VEUZIT

FIICĂ DE PRINŢ

Traducere de CORNEL ROMOŞAN

EDITURA ALCRIS
Bucureşti 1992

Coperta : VASILE SOCOLIUC

I.S.B.N. 973—95752—7—7

Lui Mohamed Zouari, caid,
în semn de cald omagiu.

M. du V.

În aerul însorit şi proaspăt al dimineţii, clopotul bătrînei biserici răsuna vioi. După ce ultima vibraţie se stinse, uşa veche de lemn se răsuci în balamalele grele şi sub pridvorul umbrit, apăru desluşit silueta unei tinere blonde îmbrăcată în alb. Era înaltă şi subţire, cu ochii de un albastru deschis şi pielea albă a nordicilor. Din toată fiinţa ei răspîndea un parfum de prospeţime, de viaţă sănătoasă şi de tinereţe înflăcărată. Totuşi, în aceste clipe, privirea ei părea umbrită de un văl de melancolie.

Era dimineaţa zilei de 18 iulie şi Gyssie de Wriss, prinţesă de Ampolis, în ziua celei de a douăzecea aniversări tocmai ascultase slujba în această bisericuţă dintr-un vechi sat breton. În urma ei, o ţărancă bătrînă ieşi la rîndul ei trecînd pragul sfîntului lăcaş. Oprindu-se o clipă pentru a-i da răgaz bătrînei să o ajungă, tînăra îşi plimbă privirea peste întinsul îngrădit în jurul bisericii şi căruia îi cunoştea fiecare ungher.

— Parcă pluteşte o tristeţe în aer astăzi, murmură gînditoare.

— O, prinţesa mea, protestă însoţitoarea. Soarele străluceşte dincolo de ceaţă. Şi, aşa cum nimic nu poate stăvili tinereţea în floare, nici un gînd trist nu trebuie să-ţi umbrească fruntea la cei douăzeci de ani ai tăi... O vîrstă atît de frumoasă... Îndreaptă-ţi privirea către viitor.

Gyssie nu răspunse. Un sentiment de singurătate o apăsa în această zi aniversară în care se ducea să îngenuncheze la mormîntul aceleia care murise dîndu-i viaţă

acum douăzeci de ani. Se gîndea că singura inimă care mai bătea la unison cu a ei era aceea a bătrînei bretone care o însoţea. Dar toată tandreţea acestei bătrîne dragi, putea oare să înlocuiască lipsa mîngîierilor unei mame adevărate ?

Micul cimitir rustic, cu flori între dalele de piatră, ca o grădină bine îngrijită, înconjura biserica seculară potrivit obiceiului. Fără să mai stea de vorbă, cele două merseră împreună pe aleile înguste, către un mormînt străjuit de o piatră funerară de granit, împodobit cu grijă cu flori proaspete. Se reculeseră împreună, tăcute şi grave, în faţa pietrei funerare pe care era gravată această inscripţie :

„Aici odihneşte
Doamna : Valentine de Wriss
Prinţesă de Ampolis, Ducesă de Morzon
Născută Valentine Chauzoles
Moartă la vîrsta de douăzeci şi unu de ani
Odihnească-se în pace."

Ochii lui Gyssie se umplură de lacrimi recitind numele multiubit al tinerei mame pe care nu o cunoscuse. Era o emoţie mai curînd liniştită decît foarte tristă... un regret lipsit de amărăciune... ceva pe care îl exprima în şoaptă, pentru ea însăşi :

— Măicuţa mea, sărmana mea măicuţă... douăzeci şi unu de ani... avem aproape aceeaşi vîrstă, ea demult şi eu acum... Vezi tu, Mamie, adăugă adresîndu-se bătrînei, e ciudat ; cînd mă gîndesc la mama — şi mă gîndesc deseori — nu pot să mi-o închipui decît tînără, aproape un copil ca mine. Îmi pare o soră pe care am pierdut-o, o soră pe care aş fi iubit-o atît de mult.

— Aşa e, răspunse bătrîna, era atît de tînără, atît de blîndă şi atît de încrezătoare... un copil ca tine, într-adevăr.

— Îi semăn, nu-i aşa ?

Bătrîna o privi cu luare aminte şi dădu uşor din cap dezaprobator.

— Prea puţin. Ai acelaşi zîmbet şi acelaşi glas... Deseori mi se pare că o aud pe doamna. Dar în rest nu îi

semeni deloc. Eşti mai înaltă şi eşti blondă... fără îndoială ca...

Se opri deodată. Dar Gyssie continuă firesc.

— ... ca tatăl meu.

Suspină. Tatăl său. Nu se gîndea la el ca la un mort pentru că nu avea nici o dovadă că murise ; dar la urma urmei cine era el ? Nu îl cunoştea. Nu îl văzuse niciodată.

El însuşi părea că nu ştie încă de soarta copilului, rod al căsătoriei lui, o fată care îi purta numele şi care se ruga în fiecare zi ca Domnul să-i aducă tatăl alături.

Şi Gyssie, între mormîntul mamei şi gîndul la tatăl pierdut în depărtare suspină din nou, căci se simţea orfană de amîndoi.

— Ah ! Mamie, exclamă emoţionată, nu te mai am decît pe tine pe lume. Dragostea ta este tot ce am pe lume. Tu şi cu naşa aţi fost adevărata mea familie ; dar şi ea s-a dus. Nu te mai am decît pe tine Mamie, tu care m-ai crescut... buna mea Mamie care nu m-ai părăsit niciodată, cu toate că nu ne leagă nici o legătură de sînge.

— Eu te-am adus pe lume, asta nu este destul ca să fii cu adevărat fiica mea ?

Gyssie se aplecă spre doică şi o sărută ; apoi alintîndu-se se agăţă de braţul ei.

— Degeaba sînt mare, îmi place să mă simt sub aripa ta protectoare. Atîta timp cît te am pe tine nu voi fi singură pe lume.

Între timp cele două femei ieşiră din cimitir şi o porniră pe drum. Traversară repede satul Coatderv, care nu e prea mare şi al cărui vechi nume breton înseamnă „pădure de stejar", tocmai pentru că se întinde, ca o panglică subţire la marginea unei păduri de stejari seculari. Drumul, umbrit de copaci uriaşi, ducînd la conacul Kerlan, trecea prin faţa unei căsuţe ţărăneşti, izolată de restul satului şi care părea nelocuită de multă vreme. Fata se opri şi o reţinu şi pe însoţitoarea sa, rugînd-o :

— Să intrăm la Ty-Coz, Mamie. Azi e aniversarea mea şi aş vrea să revăd locul în care m-am născut.

— Cu plăcere, dragă Gyssie, răspunse bătrîna părînd surprinsă de această rugăminte. Am bănuit că vei vrea să intrăm şi am luat cheia.

Încuietoarea scîrţîi şi fură nevoite să împingă cu forţă uşa, lemnul fiind umflat de umezéală. Ty-Coz, „vechea casă", nu era prea des vizitată de stăpîna sa, Marie-Yvonne Guillou, bătrîna care o crescuse pe Gyssie şi pe care aceasta o numea cu dragoste „Mamie".

Camera mare păstra în aer mirosul de fum şi de funingine, impregnat în pereţi şi în mobile, cu toate că de multă vreme căminul nu mai fusese aprins.

— Sînt nouăsprezece ani de cînd nu mai locuieşte nimeni aici. Cu toate că pereţii sînt groşi Ty-Coz începe să se şubrezească, observă Maryvonne cu un suspin de regret în faţa stricăciunilor timpului.

— Cînd voi fi bogată, Mamie, voi pune să se refacă din temelii şi atunci vom avea o casă frumoasă.

— Oh, protestă doica. Sper că mai tîrziu vei locui în palatul tatălui tău, prinţesa mea.

— Asta nu o să mă împiedice să vin să mă odihnesc aici din cînd în cînd. Şi te rog să mă înţelegi bine, draga mea, orice mi-ar rezerva viitorul, nu voi uita niciodată locul în care m-am născut şi în care am crescut sub ocrotirea voastră. Coatderv, naşa şi tu, voi însemnaţi pentru mine douăzeci de ani fericiţi şi fără griji. Şi sper ca restul vieţii să nu fie mai prejos de acest trecut atît de fericit.

— Să te audă Cel de sus, drăguţa mea !

*

* *

Prin uşa deschisă, soarele lumina vesel toate colţurile camerei, făcînd să strălucească sideful scoicilor aşezate sub dulapuri în chip de ornament, aranjament care se întîlneşte uneori în Bretania în casele mai îngrijite pentru ca dedesubtul mobilelor să apară clar şi curat în jurul podelei de pămînt bătătorit.

Gyssie se aşeză pe cufărul din lemn de castan, care folosea drept bancă, alături de cămin, în faţa patului cel mare pe care îl privea gînditoare.

— Aşadar aici m-am născut. Şi tot aici la cîteva zile după naşterea mea, mama a închis ochii pentru somnul de veci.

Din nou emoţia răzbătea din vorba sa înceată. Privirea îngîndurată îi zăbovi pe perna pe care se odihnise cîndva draga ei mamă.

— Mama mea, aici a dormit pînă să-şi dea ultima suflare gîndi iarăşi cu voce tare.

— Haide, draga mea, alungă-ţi gîndurile negre.

Dar Gyssie nu o auzea. Continua să privească patul.

— Nimeni după ea nu s-a mai culcat în acest pat, nu-i aşa ?

— Nu, bineînţeles. A fost al unei prinţese adevărate, o alta s-a născut aici. Era un loc sacru... Eu, în primul rînd, preferam celălalt pat, cel din fundul camerei. Ţie îţi făcusem culcuş într-un sertar al dulapului. Sînt atît de încăpătoare, dulapurile noastre bretone, că pot adăposti foarte bine un bebeluş.

Urmă o nouă tăcere la capătul căreia Gyssie întoarse capul şi privi cu înfrigurare masa. Masa lungă la care toţi ai casei se aşezau la cină. Aceeaşi masă care conform obiceiului era patul funebru pentru priveghiul morţilor.

— Aici a fost aşezată, gîngăvi ea. În faţa dulapului meu. Într-o parte viaţa şi în cealaltă... Ah ! ce crud e să te duci aşa tînără lăsînd un prunc în urma ta.

— Haide, hai, Gyssie ! Ce înseamnă gîndurile astea ? O floare creşte, o alta se usucă... Aşa e viaţa. Nimeni nu poate schimba nimic şi trebuie să ne resemnăm. Dumnezeu chibzuieşte toate lucrurile.

Femeia vorbea simplu, cu toate că în glas i se citea o oarecare nemulţumire. Resemnarea ei în faţa destinului, care o făcea să accepte cu supunere întîmplările bune sau rele, nu putea să înţeleagă gîndurile descumpănite ale celei pe care o crescuse. Dar Gyssie nu era o bretonă pur sînge, iar resemnarea ei, în ciuda anilor petrecuţi în acest colţ de ţară în care se păstrau obiceiurile vechi, nu ajunsese să se compare cu cea a vîrstnicei sale ocrotitoare. Obişnuită din copilărie cu respectul faţă de doică, nu mai continuă cu alte vorbe descurajante şi încercă să aibă un ton mai optimist :

— Mama ! Azi am s-o cunosc într-adevăr. Am aşteptat atît de mult ziua asta, Mamie. Cred că nu ai uitat ?

— Sigur că nu, nu am uitat, răspunse Maryvonne aproape indignată de această bănuială. Voi îndeplini

imediat făgăduiala pe care am făcut-o celei care a avut încredere în mine. E o zi mare pentru tine, prințesa mea. Azi vei putea să citești tot ceea ce doamna a scris pentru tine. E un caiet gros, sînt cîteva fotografii, acte de stare civilă, bijuterii... O aud mereu pe sărmana ta mamă spunîndu-mi cu glasul ei stins : „Maryvonne, contez pe tine să-i dai aceste pagini micuței mele Gyssie, în ziua în care va împlini douăzeci de ani". Scrisese ultimele rînduri într-o dimineață cînd se simțise mai bine. Își făcea chiar planuri necrezîndu-se atît de bolnavă. Și, a doua zi s-a dus. Odihnească-se în pace.

— Și toate aceste lucruri pe care o să mi le dai se află aici ? întrebă Gyssie, îngrijorată, după o tăcere dureroasă.

— Nu, fata mea, am luat totul atunci cînd nașa ta a vrut să rămînem la castel. Cutia e acolo. Să ne întoarcem și ți-o voi da.

— Da, să mergem ! spuse fata puțin temătoare.

În liniște, ajunseră acasă.

După cîteva clipe, Maryvonne îi dădea lui Gyssie un cufăraș din lemn alb.

— Caietul mamei tale e înăuntru. Eu nu m-am atins... așa cum mîinile ei tremurătoare au legat nodul panglicii care pecetluiește paginile, așa a rămas. Vei mai găsi pe fundul cutiei toate hîrtiile care te privesc pe tine și pe mama ta, precum și bijuteriile ei modeste. Toate aceste lucruri mi-au părut sfinte și de neprețuit pentru tine. Le-am păstrat cu multă grijă. De acum ți le dau ție în grijă. Nu uita că nimeni nu ar putea să reconstituie aceste documente dacă le-ai pierde.

— Nu te teme, draga mea. Aceste relicve îmi sînt la fel de scumpe și mie.

Gyssie luă cutia de lemn cu un entuziasm reținut, plin de respect și strîngînd la piept comoara ce-i fusese încredințată, o duse în camera care de ani și ani îi fusese rezervată, alături de camera pe care o ocupașe nașa ei. Așezată lîngă masă, rămase cîteva clipe nemișcată. O emoție puternică o stăpînea și rămase cu mîinile împreunate, cu ochii pierduți în depărtare, ca într-o rugăciune tăcută. Prin fereastra larg deschisă, fata privea parcul vast înconjurat de bătrînii stejari seculari. În partea

dreaptă, lîngă poartă, se înălța pavilionul în care locuia împreună cu Maryvonne.

Clădirea principală, pavilionul și parcul erau toată lumea lui Gyssie, în cei douăzeci de ani nu cunoscuse alte orizonturi. Și iată că acum, din micul cufăr de lemn alb avea să țîșnească întreaga lume pe care nu o cunoștea... familia, poate ?... lucruri pe care nici nu le bănuia măcar.

Gînditoare, temătoare chiar, deschise cutia. În fața ochilor ei neliniștiți apăru un simplu caiet de școală legat cu o panglică roz. Cu mîinile tremurătoare, îl ridică cu grijă. „Nimeni nu l-a deschis de cînd mama ta i-a legat panglica" — îi spusese Maryvonne.

Cu inima strînsă, copila se plecă deasupra caietului și sărută îndelung nodul neatins. Acest caiet pe care de-a lungul atîtor ani nimeni nu îl atinsese, acest caiet care păstra atingerea mîinilor materne, avea parcă un magnetism deosebit. Pentru Gyssie era într-adevăr „o particică din mama ei", ceva viu, tangibil... ca și cum i-ar fi atins trupul.

— Dragă mamă, sărmana mea mamă.

În ciuda anilor care trecuseră, avea impresia că-i sărută degetele și două lacrimi grele se prelinseră pe obrajii palizi.

Gyssie, mica prințesă orfană se întîlnea cu ai săi pentru prima oară în viață.

* * *

Între copertă și prima pagină a caietului era un bilețel cu aceste cuvinte scrise de o mînă tremurătoare :

„Pentru fiica mea mult iubită, Gyssie, pentru ca în ziua în care va împlini douăzeci de ani, să-și cunoască sărmana mamă care nu a putut să aibă grijă de ea pe pămînt, dar care acolo sus va continua să o vegheze și să o iubească."

După ce citi primele rînduri, Gyssie se opri. Cu ochii încețoșați de lacrimi, încercă să-și readucă în memorie figura celei dispărute, a cărei fotografie împodobea peretele de la căpătîiul patului ei.

În reculegerea tăcută, i se părea că aude o voce blîndă, în adîncul sufletului, — „o voce care semăna cu a ei", cum spusese Maryvonne, — murmurîndu-i încetişor :

— Citeşte, acum...

Atunci, Gyssie stăpînindu-şi emoţia, îşi şterse ochii şi citi aceste rînduri care constituiau un fel de testament :

*
* *

„17 februarie. Vreau să scriu povestea vieţii mele pentru tine copilul meu, pe care nu te cunosc încă. Acum sînt atît de singură pe lume.

Nu mai am nimic, nici părinţi, nici prieteni, nici soţ lîngă mine. Nimic nu mă mai mîngîie în afară de sufletul tău micuţ, copilul meu, pe care îl simt trezindu-se în pîntecul meu şi de dragostea pentru tine care mi-a umplut inima de bucurie.

Mi-e teamă uneori. O nelinişte ciudată mă încearcă. „Dacă Gys, multiubitul meu soţ va întîrzia prea mult...' dacă micul meu prinţ (căci va fi băiat !) se va naşte înainte de revenirea tatălui său... şi dacă eu, prea slăbită, nu voi mai fi ?

Dar asta nu, nu se poate întîmpla ! Curaj ! Trebuie să am curaj ! Astă seară nu mă simt prea bine. Liniştea nopţii mă descurajează şi poate din cauza asta mă gîndesc acum la lucruri atît de triste. Dar nu trebuie, nu vreau să mă las pradă acestor presentimente apăsătoare. Trebuie să vreau să fiu puternică cît pentru doi.

Am văzut atîtea lucruri, atîtea suferinţe ale mele şi ale celor din preajma mea, încît acum mi-e greu să mai cred în fericire. Dar de vreme ce am răzbit pînă aici, voi şti să trec şi peste această încercare şi peste toate greutăţile care se vor mai ivi. Dragostea pentru soţul meu şi pentru copilul nostru mă va sprijini. Acest jurnal pe care vreau să-l ţin mă va ajuta să trec peste ceasurile atît de lungi de aşteptare.

Valentine de Wriss,
Prinţesă de Ampolis

*
* *

M-am născut la Lyon, în marele oraş auster şi liniştit în care soarele ascuns de nori nu zîmbeşte în fiecare zi. Nici copilăria mea nu a fost prea zîmbitoare. Eram singurul copil al părinţilor care, la naşterea mea nu mai erau deja tineri. Mama, care avea sănătatea zdruncinată, a fost aproape în continuu bolnavă din ziua naşterii mele şi pînă a închis ochii. Abia împlinisem doi ani cînd s-a întîmplat nenorocirea şi din vremea aceea nu am păstrat amintiri. Nici doica nu a rămas în casă. S-a retras împreună cu bărbatul ei într-o fermă la ţară, pe care tatăl meu le-o încredinţase în grijă.

Această femeie cumsecade mă iubea mult şi pot spune că singurele zile fericite ale primilor ani de viaţă au fost acelea ale şederilor la ferma ei în timpul lunilor de vară. Era libertatea, soarele, aerul curat. Dar mai presus de toate erau dragostea, mîngîierile şi micile răsfăţuri de care inima mea de copil avea atîta nevoie. La drept vorbind nu-mi aduc aminte bine decît de ultima vacanţă pe care am petrecut-o acolo. Aveam vreo şase sau şapte ani.

Ajunsesem la fermă la începutul verii cînd cireşele erau coapte. Văd şi acum pomii încărcaţi cu fructe, roşii şi dulci. Ce bine m-am înţeles atunci cu cei doi copii ai lui Nounou : sora mea de lapte Marguerite şi Gaston, mezinul. La Lyon eram mereu singură în casa mare şi tăcută; tatălui meu nu i-ar fi trecut prin minte că o fetiţă ca mine ar avea nevoie să sară, să rîdă şi să ţipe împreună cu alţi copii. Nu m-am jucat niciodată cu alţi copii de seama mea. Din cauza asta ferma lui Nounou îmi părea un adevărat paradis. Marguerite era blîndă şi drăguţă. Era cu un an mai mare decît mine şi asta o făcea să-şi ia în serios rolul de soră mai mare alintîndu-mă şi răsfăţîndu-mă la fel ca mama ei. Gaston era mai gălăgios, dar avea o imaginaţie nelimitată atunci cînd se apuca să inventeze jocuri.

Aş vrea să mai zăbovesc asupra acestor amintiri vesele, singurele, din păcate, pe care mi le mai am... Dar vremurile bune aveau să se sfîrşească anul acela pentru a nu

mai reveni niciodată. Îmi amintesc că nu am dus lipsă de nimic la ferma doicii mele. Erau întotdeauna din belşug lapte cald, ouă proaspete, unt delicios şi fructe la discreţie. Mă spăla cu grijă în fiecare seară şi aşternutul era curat şi apretat. Dar săraca femeie avea atîta treabă de făcut că nu mai avea timp să ne supravegheze toată ziua şi seara, cînd reveneam din expedițiile de pe cîmp sau din ascensiunile prin copaci, eram plini de praf şi de zgîrieturi. Cît de răi erau mărăcinii !

Şi aşa a venit nenorocirea : într-o după-amiază tatăl meu a venit pe neaşteptate. Nounou era la lăptărie şi bărbatul era la coasă. Tata nu a găsit deci pe nimeni la fermă, ceea ce fără îndoială l-a făcut să se neliniştească. A venit în păduricea în care noi, sub îndrumarea lui Gaston, ne jucam de-a sălbaticii.

Îmi amintesc de fiecare incident al acelei ultime zile petrecute la fermă. Ne scoseserăm şorţurile pentru a ne face turbane din ele ; din frunze de ferigă împletite căutam să imităm podoabele din pene ale pieilor roşii. În această stare, cu fusta ruptă, cu mîinile pline de zgîrieturi, cu gura mînjită de fructele coapte, mă prezentam în faţa domnului judecător al Tribunalului civil. Un monstru nu i-ar fi produs o oroare mai mare. Dar oroarea pe care o simţea tata era glacială, ăsta era felul lui ; ea se manifesta doar printr-o tăcere încărcată de tensiune în timp ce ne întorceam împreună către fermă. Îmi simţeam inima strînsă. Un presentiment părea să-mi spună că plăpînda mea fericire de copil avea să se termine. Cred că în acele minute mi-am dat seama pentru prima oară ce înseamnă un necaz adevărat. Instinctiv speriată de venirea neaşteptată a tatălui meu şi de aerul său nemulţumit, rătăceam tristă în jurul casei în care Nounou, bărbatul ei şi tata stăteau de vorbă. Îi auzeam glasul hotărît şi tăios alternînd cu explicaţiile confuze ale gazdelor. Cîteva vorbe îmi ajungeau la urechi : „Dezordine, copilul rău întreţinut, rău îngrijit, boală, pericol..." Apoi a urmat o tăcere destul de lungă, după care doica veni să mă cheme. Avea ochii roşii de plîns. M-a dus în camera mea, m-a spălat şi m-a îmbrăcat cu rochia de duminică. Nu putea să vorbească, dar m-a îmbrăţişat strîns ; şi eu o priveam foarte

neliniştită stînd gata să plîng. Totuşi, în timp ce îmi făcea un pachet cu hăinuţele mele, nu şi-a mai putut stăpîni lacrimile, ceea ce m-a făcut şi pe mine să izbucnesc.

— Vai, draga mea fetiţă, te voi pierde, îmi spunea luîndu-mă în braţe şi strîngîndu-mă ca o mamă la pieptul ei.

Glasul poruncitor al tatălui meu, chemîndu-ne de jos, ne-a tăiat exuberanţa şi ne-a făcut să coborîm repede. În camera mare cei doi bărbaţi stăteau în picioare. Chipul judecătorului era inflexibil şi glacial, în timp ce fruntea gazdei era brăzdată de o cută de îngrijorare. Pe masă erau cîteva hîrtii risipite şi un registru negru şi gros.

— Vino, Valentine, mi-a spus tata pe un ton poruncitor.

A vrut să mă ia de mînă, dar m-am eliberat şi am fugit să mă ascund în fustele doicii.

— Nounou ! Nounou ! Nu mă lăsa să plec. Nu vreau să te părăsesc.

Plîngeam amîndouă, dar eu parcă mai tare.

Tatăl meu şi-a încruntat sprîncenele văzîndu-mă plîngînd, căci plînsul meu îi dezaproba hotărîrea.

Aşa am părăsit singurele fiinţe care îmi arătaseră tandreţe şi îmi dăruiseră fericire. Nu i-am revăzut niciodată. Am aflat mai tîrziu că tata venise în ziua aceea să verifice socotelile fermei şi indignarea de a mă găsi zdrenţăroasă şi murdară se adăugase la constatarea unor nereguli în ţinerea registrelor. Totdeauna am bănuit că acele nereguli erau involuntare şi că sărmanul fermier, aproape analfabet, nu era vinovat aşa cum femeia lui nu era vinovată de înfăţişarea mea sălbatică.

Dar astea erau nişte lucruri pe care tatăl meu nu le ierta. Acei oameni cumsecade au fost alungaţi. În locul lor a fost adus un alt arendaş şi eu nu m-am mai întors niciodată la fermă.

Am insistat mai mult asupra acestei întîmplări din copilărie ; mai întîi pentru că a avut o mare importanţă pentru mine şi urmări grave pentru existenţa mea ulterioară ; şi apoi pentru că acest episod pune într-o lumină clară caracterul autoritar al tatălui meu.

Auster şi aspru cu el însuşi, era la fel faţă de ceilalţi, dacă nu chiar mai mult. Nu îmi amintesc să-i fi văzut

pe chip vreo urmă de emoție și cînd se întîmpla să surîdă, și asta se întîmpla foarte rar, surîsul lui ascundea amărăciunea sau ironia.

În viața lui, privată sau publică, în relațiile cu mine și de altfel cu toată lumea, el era „Domnul Chauzoles, judecător la Tribunalul civil".

Asta spune totul...

* * *

De atunci, adică de la vreo șapte ani, am început să-mi dau seama de ceea ce îmi lipsea și să îndur consecințele. Casa cea mare nu era deloc veselă. Părea că prezența acestui bărbat grav și aspru făcea să plutească în atmosfera casei o greutate apăsătoare.

Cele două servitoare erau bine instruite. Totul era pus la punct și munca lor se desfășura automat și impecabil, cu toate că una dintre ele era bătrînă și fără zel. Din fericire, Marine, camerista care se ocupa acum de mine, era angajată de multă vreme. O cunoscuse pe mama. Asta a fost poate motivul care a făcut-o să se ataşeze de mine ca de un biet copil abandonat. Nu ar fi îndrăznit să rîdă sau să cînte în locuința noastră austeră, dar mă îngrijea conștiincios și datorită ei eram o fetiță sănătoasă, îngrijită și chiar elegantă ; Marine într-adevăr îmi umplea toată copilăria abandonată. O iubeam pentru că, printre altele știa să povestească frumos. Aș fi ascultat-o ore în șir, pentru că atunci cînd vroia, Marine știa să-mi povestească lucruri minunate.

În tinerețe fusese angajată în casa unui morar, a cărui căsnicie cerul i-o binecuvîntase din belșug. Zece copii se născuseră și despre năzdrăvăniile lor Marine putea povesti la nesfîrșit. Zece copii ! Ce captivant era pentru mine, sărmana puștoaică singură, care nu vedeam niciodată pe nimeni. Erau niște copii binecrescuți și poveștile Marinei se terminau aproape întotdeauna cu un exemplu de urmat, mai puțin cele în care era vorba de micul Marcel, personajul negativ, micul diavol al bandei. Era firesc ca el și farsele lui să mă intereseze mai mult decît orice. Era răutăcios, insuportabil, dar ce n-aș fi dat să-l cunosc pe micul Marcel cu care m-aș fi jucat... și chiar m-aș fi păruit uneori.

* * *

Cam în această perioadă, tatăl meu a intervenit încă o dată în existența mea pentru a hotărî că era vremea să-mi încep instruirea. Bineînțeles nu vroia să mă trimită la școala comunală ; tot snobismul și orgoliul lui burghez se opuneau.

De ce nu m-a înscris la un pension ? Nu am știut-o niciodată și asta a rămas un mister adînc pentru mine, pentru că nu cred să-i fi făcut vreo plăcere să mă țină în preajma lui.

A ales o școală particulară, așa cum putea să o aleagă domnul judecător Chauzoles ; școala cea mai severă, cea mai rigidă și cea mai sumbră din întregul Lyon. Acolo mi-am petrecut cele mai frumoase clipe ale adolescenței. Era întîlnirea cu fete de vîrsta mea. Emulația se adăuga interesului pentru studiu. Și mai era curiozitatea unei minți de copil ținută departe de orice distracție. Iubeam cărțile cu pasiune și, îndată ce am învățat să citesc m-am aruncat asupra tuturor celor care îmi cădeau în mînă.

Din fericire această pasiune nu îi displăcea tatălui meu, și cum biblioteca lui austeră nu cuprindea cărți frivole sau periculoase pentru tinerețea mea, nu s-a gîndit niciodată să-mi interzică accesul la ea. Pentru asta îi sînt într-adevăr recunoscătoare.

* * *

Anii au trecut și mi-am terminat studiile. Tocmai îmi luasem diploma de absolvire. Școala nu-mi deschidea nici o perspectivă de urmat și mă gîndeam cu groază la lunile care urmau să vină și la casa tristă în care urma să fiu prizonieră lîngă tatăl meu, din ce în ce mai sumbru, tăcut și sever. Ajunseserăm să nu ne mai spunem aproape nici un cuvînt.

Masa, pe care o luam „tête à tête", era scurtă și tăcută. Fără îndoială, tatăl meu nu se cobora la a întreține o conversație serioasă cu o fetiță, iar eu, paralizată de această răceală nu îndrăzneam să deschid discuția.

Pe de altă parte, nu aveam nici o prietenă. Fetele pe care le cunoscusem la școală nu fuseseră niciodată mai mult decît niște colege pe care nu le vizitam în afara orelor. În sfîrșit, atitudinea glacială a tatălui meu le îndepărtase de noi pe cele care riscaseră să vină să mă vadă.

Cu toate că nu aveam voie să ies singură, totuși tatăl meu m-a lăsat să-i fac o vizită de rămas bun doamnei Harland, directoarea școlii.

O cunoșteam de multă vreme, dar nu îndeaproape. În timpul orelor părea majestuoasă, impunătoare. Ne fixa cu o privire adîncă, pătrunzătoare, care ne intimida ; nu aș fi îndrăznit să-i vorbesc prima.

În acea zi m-a primit cu o căldură care m-a surprins plăcut. Eram deja mai mult o prietenă decît o elevă. Mi-a vorbit de succesul meu la examene și de satisfacția pe care le-am dat-o profesorilor ; fusesem totdeauna notată ca o elevă foarte bună.

— Munca nu îmi solicită nici un efort, i-am spus cu toată sinceritatea. Învățatul este pentru mine cea mai bună distracție.

I-am simțit privirea trecînd parcă prin mine. Fosta mea directoare înțelegea mai mult decît îi spuneam eu. M-a întrebat :

— Și acum, ce ai de gînd să faci, Valentine ?

O deznădejde nemărginită se citea în privirea mea căci, fără să-mi dea răgaz să răspund, a adăugat cu glas blînd :

— La vîrsta ta, copilul meu, trebuie să-ți găsești o ocupație folositoare, un scop în viață. Sfîrșitul școlii creează în general un vid imens ; trebuie să-l umpli cu ceva. M-am gîndit la ceva pentru tine.

— La ce, doamnă ?

A zîmbit de figura cu care pusesem întrebarea și mi-a explicat :

— Una dintre bunele mele prietene a fondat în oraș, anul trecut, un dispensar-școală, sub patronajul Crucii

Roșii, în care tinerele ca tine pot urma cursuri de infirmiere. Avem nevoie de femei care să știe să îngrijească copiii și bolnavii pentru că spitalele noastre nu au suficient personal ca să-și îndeplinească menirea.

Inima a început să-mi bată plină de speranță. Fața mi s-a luminat. Viața mea avea să capete un sens ?

— Ți-ar place să-ți ocupi în acest fel timpul liber ?

— Da !

Nu puteam să mai adaug nimic ; eram emoționată și încîntată. Directoarea a continuat :

— O să împlinești optsprezece ani. Trei ani de școală îți vor fi ocupație pînă la majorat. Dacă propunerea mea te interesează, pot să-ți facilitez formalitățile de admitere. Va trebui consimțămîntul tatălui tău.

Tot entuziasmul meu a dispărut dintr-o dată.

— Atunci, e imposibil, am murmurat decepționată.

— De ce ? Sînt sigură că domnul Chauzoles nu mă va refuza. Lasă-mă pe mine să rezolv problema asta.

— Oh, doamnă ! Ați face asta ?

Fără să mă mai gîndesc, într-un elan spontan, m-am aruncat în brațele acestei admirabile femei pe care o descopeream dintr-o dată generoasă și delicată.

*
* *

Întrevederea doamnei Harland a reușit deplin. Vîrsta, situația ei respectată de toți, poate și palmele academice care îi împodobeau corsajul, toate acestea îi inspirau încredere tatălui meu care o cunoștea de multă vreme. Și-a dat consimțămîntul.

Pentru mine începea o viață nouă, o adevărată eliberare. Acești trei ani au fost cei mai frumoși ani petrecuți la Lyon, pentru că m-am îndepărtat de austera casă părintească.

Casa ? Acum mă simțeam mai bine în ea. Dimineața plecam singură la dispensar. Îmi amintesc ce repede mergeam în aerul proaspăt al acelor dimineți de toamnă. Încercam parcă bucuria unei prizoniere care și-a redobîndit libertatea.

Acasă nu îl vedeam pe tata decît în timpul meselor. Uneori eram atît de însufleţită de munca mea şi de noua mea existenţă încît începeam să-i vorbesc de preocupările, proiectele şi chiar despre ideile mele.

Atunci mă privea cu uimire, surprins să asculte o fetiţă vorbindu-i ca un om mare. Îmi răspundea totuşi dar cu un aer atît de superior încît deveneam din nou rece şi tăcerea cobora între noi. Dar nu mă mai întristam. De cum terminam de mîncat, porneam ca din puşcă spre dispensarul meu drag.

*
* *

Ultimii doi ani mi-au părut şi mai frumoşi decît primul. Au fost eliberatori şi m-au învăţat să gîndesc şi să acţionez singură.

Primul stagiu l-am făcut într-un spital destul de departe de centrul oraşului şi, timp de trei luni, nu am putut să mă duc acasă pentru dejun. Doamna Harland a trebuit să intervină încă o dată pe lîngă tata ca să-mi dea voie să dejunez într-o cantină universitară unde se regăseau studenţi şi tinere ca mine. Toţi şi toate erau buni camarazi. Mîncarea nu era prea grozavă, dar atmosfera era atît de veselă, atît de prietenoasă, încît nici nu mă gîndeam la ce mîncam. Ce diferenţă faţă de somptuoasa sufragerie de acasă, atît de tristă în care petrecusem ceasuri atît de plictisitoare.

Întoarcerea acasă, la prînz, după cele trei luni de cantină mi-a părut cu atît mai chinuitoare.

Dar hotărîrea mea era luată : nu vroiam să mai rămîn acasă. De îndată ce voi obţine această diplomă, voi face ca unele din colegele mele, voi merge într-un spital-şcoală unde voi fi internă sau voi rămîne, la rîndul meu instructoare.

I-am explicat tatălui meu cu îndrăzneală planurile acestea, în ziua următoare ultimului examen pe care îl trecusem cu succes.

M-a ascultat cu aerul lui glacial şi, după ce am terminat, mi-a spus pe un ton fără replică :

— Nu voi consimţi această nouă fantezie.

— De ce mi-ai refuza ceea ce mi-ai acordat pînă acum ? am întrebat făcînd un efort uriaş să-mi înving timiditatea.

— Pînă acum era vorba de nişte cursuri făcute sub îndrumarea doamnei Harland pe care o cunosc. Îţi plăceau şi nu am vrut să te privez de ele. Cîtă vreme te amuza să obţii această diplomă te-am lăsat în pace. O tînără din lumea noastră poate să treacă examene mai mult sau mai puţin bizare, dar este inadmisibil să se folosească de diplomele dobîndite. Nu vei fi infirmieră într-un spital.

A zîmbit amar şi ironic aşa cum îl văzusem şi altă dată, exclamînd :

— Infirmieră ! Fiica unui judecător la Tribunalul civil din Lyon ! Infirmieră ! Ca să vezi !

Eram îngrozită de viaţa care mă aştepta. Teama de această existenţă solitară mi-a dat curajul să contest refuzul său.

— Tată, nu are nici o legătură cu asta. Asta e vocaţia mea ; vreau să fiu infirmieră.

— Vocaţia ta ! Ştii măcar ce înseamnă vocaţie ?

S-a ridicat. Cu mîinile sprijinite de marginea biroului, mă domina cu statura lui. Mi-a spus răspicat apăsînd pe fiecare silabă :

— Vocaţia ta e să rămîi în casa tatălui tău şi aici să-ţi aştepţi soţul pe care el ţi-l va alege. Oricărui alt proiect absurd îi voi spune : nu, nu şi nu !

Am simţit o disperare şi o revoltă sălbatică ridicîndu-se în mine. A trebuit să strîng din dinţi ca să nu las să-mi scape vreun cuvînt nerespectuos faţă de cel care era la urma urmei tatăl meu.

— Niciodată ! niciodată ! repeta el cu furie.

Am avut curajul să nu-i răspund şi să ies din birou fără să întorc capul.

Afară, am izbucnit în plîns.

*
* *

Situaţia mea devenise foarte ingrată.

După scena pe care o avusesem cu tata, am fost să o văd pe doamna Harland. Eram hotărîtă, pentru că urma să împlinesc peste două săptămîni douăzeci şi unu de ani,

să aștept ziua majoratului și apoi să trec peste interdicția care îmi fusese impusă.

Am vorbit despre planul meu cu doamna Harland care, clătinînd din cap nu a încurajat această nesupunere filială. Ea însă nu știa cît de insuportabilă devenise pentru mine casa părintească și încerca să mă convingă să renunț.

— Gîndește-te la situația în care vei fi față de tatăl tău ; va fi o ruptură definitivă, viețile voastre vor fi separate, bătrînețea lui solitară și viitorul tău compromis.

— El a vrut-o, am spus cu inima strînsă. Nu vreau decît să-l iubesc pe tata, dar el îmi respinge dragostea și devotamentul.

— E trist, copila mea, și nu întrevăd un mijloc practic de a aranja lucrurile. Eu nu pot să te ajut împotriva tatălui tău. De altfel, acum este imposibil să mergi la spitalul unde vroiai să te angajezi, ieri am primit vestea că nu mai este nici un post liber de instructoare.

Era lovitura de grație și eram pe punctul de a-mi pierde curajul. Mi-am revenit repede totuși, într-atît era de mare dorința de a mă apuca de lucru. Orice alternativă era de preferat vieții în această casă sumbră, alături de acest om atît de aspru care nu avea o inimă de părinte.

— Mă voi mai gîndi, am spus cu un calm aparent.

Dar planul meu era de acum stabilit. Pentru a-l pune în aplicare, era totuși nevoie să aștept majoratul.

Copiii care trăiesc fericiți alături de părinți nu știu cîte speranțe și gînduri eliberatoare întruchipează acest cuvînt „majorat". Am scris aceste rînduri în anul 1914 dar sînt sigură că peste douăzeci de ani tinerii vor cunoaște obligații filiale mai puțin tiranice.

Eram hotărîtă să plec la Paris ; în cele două săptămîni pe care le mai aveam de așteptat urma să-mi adun cele cîteva bagaje și să-mi fac toate pregătirile pentru plecare. Aveam și ceva bani, pe care tata mi-i dădea săptămînal și de care nu mă atinsesem.

Doamna Harland a fost dezolată de hotărîrea mea finală cînd i-am adus-o la cunoștință. Nu putea să-mi dea dreptate fățiș împotriva tatălui meu. Pe de altă parte

regreta că fusesem nevoită să recurg la această ultimă soluție, a plecării clandestine.

Totuși, nevrînd să mă lase doar pe seama puterilor mele mi-a scris cîteva cuvinte de caldă recomandare pentru directoarea unui spital franco-american, pe care o cunoștea foarte bine și care, la puține zile de la sosirea mea la Paris mi-a dat o slujbă.

*
* *

Înainte de a părăsi Lyonul și casa în care mi-am petrecut copilăria, i-am scris această scrisoare tatălui meu :

„Tată,

Trebuie să te părăsesc cu inima împovărată că nu ți-am cerut consimțămîntul. Sînt dezolată că trebuie să acționez împotriva dorinței tale, dar mi-e groază să-mi continui existența inutilă pe care o duc la Lyon.

Am douăzeci și unu de ani și vreau să-ți atrag respectuos atenția că am vîrsta cînd pot să dispun de soarta mea. Dorința mea cea mai mare este să-mi creez o situație care să-mi asigure independența. Aș fi fericită să mă ajuți. Dar nu cred că o vei face. Oricum nu pot să-mi sacrific viața, nici ceea ce eu consider a fi vocația mea, după voința ta.

Plec cu bună credință, fără gînduri ascunse, în scopul mărturisit al unei munci cinstite. Știu ce datorez onoarei numelui familiei noastre și îți jur că nu-ți voi da prilejul niciodată să roșești din cauza aceleia care este și va rămîne fiica ta devotată și iubitoare.

Te sărut, tată, nu te voi uita niciodată.

Valentine."

Am adăugat adresa spitalului unde urma să lucrez în Paris, apoi am plecat. [1]

[1] Pentru a înțelege mai bine situația trebuie să ne amintim că aceste scene se petrec în 1914 cu starea de spirit dinainte de război, atunci, cînd, în familiile bune din Franța nu se admitea ca o tînără să plece să muncească în afara căminului părintesc.

* *

Îmi preluasem de cîteva zile atribuţiile noii mele funcţii la spitalul franco-american. Serviciul îmi plăcea. În jurul meu totul era nou, clar şi bine organizat.

Pentru infirmiere fusese prevăzut un cămin special unde aveam camere cochete şi un loc de întîlnire şi destindere în orele libere.

Totul ar fi fost cît se poate de bine dacă nu aş fi aşteptat neliniştită să primesc un răspuns din partea tatălui meu la scrisoarea de adio.

Cu toată asprimea şi indiferenţa lui pe care mi le dovedise întotdeauna, era tatăl meu şi nu eram cu totul despărţită de el.

În această privinţă respectam îndemnul divin care spune : „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta." Poate nu era vorba chiar de dragoste, totuşi instinctiv, ţineam la el. Pe de altă parte funcţia lui de judecător la Tribunalul civil, făcea din el un om respectabil ; părerea lui nu-mi era indiferentă.

În sfîrşit, oricît de rigid şi auster ar fi fost, îi datoram tatălui meu traiul lipsit de griji materiale şi îi eram recunoscătoare pentru această binefacere.

Pentru toate aceste motive îi aşteptam răspunsul cu atîta nelinişte.

Cum zilele treceau şi nu primeam nimic, m-am hotărît să-i scriu doamnei Harland. Mă puteam baza pe afecţiunea ei pentru a-i cere să-l vadă pe tata, să-i vorbească despre mine, să-i explice situaţia mea onorabilă şi mai ales vroiam să-mi spună ce gîndea despre plecarea mea.

Această femeie minunată mi-a răspuns după cîteva zile. Nu şovăise nici o clipă să facă vizita care totuşi era o adevărată corvoadă. Evident că acum îi era penibil să-mi transmită cuvintele tatălui meu.

De la primele cuvinte ale doamnei Harland, judecătorul o oprise.

„— Nu mai am nici o fată ! Pentru mine e moartă ! Şi cea care îndrăzneşte să-şi mai ia acest titlu să nu mai revină niciodată în Lyon ; casa şi inima mea îi sînt pentru totdeauna închise."

Doamna Harland îşi încheia scrisoarea cu cuvinte blînde şi încurajatoare, menite să îndulcească această nouă lovitură pe care mi-o dădea asprimea paternă.

Simţeam o tristeţe adîncă. Pentru cîteva zile rîndurile scrisorii m-au urmărit obsedant.

Dar după aceea m-am hotărît nu doar să-mi menţin independenţa prin munca mea, ci şi să mă ridic prin efortul propriu la o condiţie mai bună, dacă nu chiar strălucită.

Mi-am pus în gînd să studiez medicina şi să-mi iau diploma. Să fiu infirmieră nu îmi mai era suficient. Vroiam să-mi creez o situaţie financiară şi socială respectabilă. Ambiţia mă împingea să fac în aşa fel încît mai tîrziu tatăl meu să fie nevoit să recunoască că eram bucuria, mîndria şi nu ruşinea lui, cum îi plăcea să o creadă acum.

În aşteptarea cursurilor pe care doream să le urmez, mă documentam pe cît puteam. Şi cum anul şcolar începuse deja iar eu nu puteam spera să-mi fac formele de înscriere decît pentru anul viitor, mă pregăteam învăţînd asiduu în timpul liber.

Insist asupra acestor lucruri care nu s-au realizat, pentru că au avut totuşi o mare influenţă asupra evenimentelor care au urmat şi mi-au umplut viaţa pînă în momentul în care scriu aceste rînduri.

Dorinţa de documentare m-a pus în legătură cu un tînăr medic din spital, asistent chirurg. Şi prin el l-am cunoscut pe actorul principal al dramei vieţii mele. Întîmplarea a făcut ca într-o zi să-l întîlnesc într-o bibliotecă publică pe doctorul Maudoire, despre care va fi vorba în cele ce urmează. Firesc, am schimbat cîteva cuvinte. Mai ales m-a îndrumat în alegerea cărţilor. I-am împărtăşit proiectele mele. S-a arătat interesat şi acesta a fost subiectul care a creat între noi o legătură strînsă de camaraderie. De atunci el a început să-mi îndrume studiul, indicîndu-mi lucrările pe care trebuia să le consult şi însoţindu-mă la biblioteca Facultăţii unde nu aş fi avut acces singură.

René Maudoire nu era un „băiat frumos". Era mai degrabă urît ; dar foarte inteligent, foarte preocupat de meseria lui, nu se gîndea la flirturi.

Şi nici eu nu mă gîndeam la aşa ceva. Întîlnirile noastre erau destul de rare şi de multe ori se datorau întîm-

plării. Într-o bună zi, o zi liberă de care am profitat pentru a merge la bibliotecă să consult o lucrare, m-am întîlnit pe bulevard cu René Maudoire care s-a oprit să mă salute. Nu era singur. Îl însoţea un bărbat înalt, blond. Asistentul chirurg mi l-a prezentat. Am auzit un nume cu o rezonanţă străină, pe care nu l-am înţeles atunci : Gys de Wriss.

Prietenul lui Maudoire s-a înclinat elegant şi mi-a sărutat mîna pe care i-o întinsesem. Apoi, ca şi cînd ne-ar fi solicitat o favoare ne-a invitat într-o cafenea să luăm ceva răcoritor.

Trebuie să mărturisesc că aceste gesturi de curtoazie m-au cucerit. Noul venit se arăta a fi un om din lumea bună şi îl găseam foarte simpatic.

La rîndul său părea încîntat că îi acceptasem invitaţia. Această primă întîlnire, deşi scurtă, m-a impresionat profund. După aceea l-am întîlnit pe Gys de Wriss din ce în ce mai des. Nu îl mai vedeam aproape niciodată pe René Maudoire neînsoţit de prietenul său ; parcă nu se mai despărţeau. Mai tîrziu, mi s-a întîmplat să-l întîlnesc în drumul meu pe de Wriss singur. Oare era doar o întîmplare ? Nu cred. Cu programul atît de riguros al spitalului, orele mele de ieşire erau destul de precise ; nu era prea greu ca „din întîmplare" să ne întîlnim pe drum.

La început erau nişte simple întîlniri, un salut, cîteva cuvinte schimbate. Apoi, într-o zi tînărul m-a întrebat dacă nu m-ar deranja să mă însoţească.

Procedase atît de corect încît nu am găsit nici un motiv să-l refuz. Prezenţa lui îmi făcea mare plăcere, trebuie să recunosc cu toată sinceritatea, şi mai trebuie să spun că această plăcere nu semăna deloc cu cea pe care mi-o pricinuiau întîlnirile cu René Maudoire. Cu siguranţă, prezenţa lui Gys mă tulbura altfel.

În primul rînd Gys era un băiat frumos. Poate îl găseam eu mai frumos decît era în realitate, pentru că frumuseţea lui ţinea mai puţin de perfecţiunea trăsăturilor cît mai ales de privirea limpede, de surîsul fermecător, de statura înaltă care dădea impresia de forţă, de supleţe şi eleganţă.

Uneori mă trezeam privindu-l fără să spun nimic şi, deseori îi simţeam privirea stăruind asupra mea. Atunci

mă înfioram de plăcere şi tot sufletul mi-era răvăşit. Era un sentiment nou pentru mine şi seara visam îndelung înainte de a adormi.

Pînă atunci nu avusesem nici un prieten. În copilăria şi adolescenţa mea izolată nici nu fusese vorba de aşa ceva. Şi chiar mai tîrziu, în timpul cursurilor la dispensar, ameţită de libertatea permanentului du-te-vino, inima mea nu avusese timp să-şi dorească altceva. Ajunsesem la douăzeci şi unu de ani fără să fi cunoscut vreun flirt sau o idilă. René Maudoire, după cum am spus-o, era un tovarăş serios şi mai ales inteligent ; nu îl privisem niciodată ca pe un bărbat.

Gys de Wriss era un bărbat, el a fost primul care mi-a atras atenţia... era atît de frumos şi seducător. Acum fiecare întîlnire îmi umplea sufletul de bucurie şi cînd nu ne întîlneam mă trezeam gîndindu-mă la el. Cu toate că nu aveam experienţa vieţii mi-am dat seama că îl iubeam pe Gys de Wriss. Am fost încîntată şi în acelaşi timp neliniştită descoperind un asemenea sentiment.

Dar am mai făcut o descoperire — de ce nu aş mărturisi-o în acest jurnal în care sînt absolut sinceră, — am descoperit că sînt drăguţă. Privirea lui Gys pe care o simţeam măsurîndu-mă cu admiraţie m-a făcut să mă privesc mai atent în oglindă.

A fost o revelaţie pentru mine. Nu ştiam că am o privire atît de strălucitoare, obraji rumeni şi o gură pe care plutea un zîmbet fericit ; chiar şi părul părea mai deschis, mai vaporos ca altădată ; avea reflexe aurii pe care nu le ştiam.

Eram drăguţă. Ce perspective minunate mi se deschideau. Cu cîtă încîntare făceam această constatare. Nu era vorba de infatuare. Eram doar mulţumită că în acest fel pot să-i plac lui Gys care să mă iubească. Speranţele mele nu mergeau mai departe ; să fiu iubită de Gys îmi era destul, cîtă vreme îl iubeam şi eu. Nu puneam la îndoială dragostea pe care i-o purtam, aveam deplină încredere în el, mă gîndeam numai la el. Îi povestisem puţin cîte puţin toată viaţa mea, lucru pe care nu l-aş fi făcut faţă de nimeni altcineva. Aflase copilăria mea tristă şi lupta crîncenă pe care am dus-o pentru a-mi cîştiga libertatea prin muncă.

Într-o zi i-am povestit planurile mele de viitor, proiectele, ambiţiile. M-a privit în adîncul ochilor şi mi-a zîmbit.

— Valentine, mi-a spus cu un glas pe care nu i-l cunoşteam ; ţii atît de mult să-ţi faci studiile de medicină ?

— Da, bineînţeles.

Dar imediat mi-am dat seama că nu era chiar aşa... şi mai ales că nu mai era preocuparea de căpătîi a vieţii mele.

Gys mă privea în continuare. Mi-a spus încet :

— Nu-ţi va mai rămîne prea mult timp pentru dragoste. Nu iubeşti pe nimeni ?

Îl priveam ca hipnotizată. Nu vroiam nici să mărturisesc, nici să mint. Ochii îmi erau cufundaţi în ai lui şi îi vorbeau pentru mine. În ziua aceea Gys mi-a mărturisit că mă iubeşte. Mi-a spus-o cu aşa vorbe şi mi-a adus asemenea argumente încît m-a convins. Au fost clipele cele mai frumoase, cele mai fericite din viaţă. Am crezut că o să mă înalţ la cer şi o să ating fericirea supremă pentru că omul pe care îl iubeam mă iubea şi el.

*
* *

Noaptea care a urmat mi-am petrecut-o într-un vis halucinant şi minunat ; nici nu ştiu dacă am dormit. Cîntecul divin al tinereţii şi al dragostei îmi făcea inima să freamăte. Se poate imagina o fericire mai mare decît aceea de a iubi şi a fi iubită ?

Apoi, dintr-o dată, toată această însufleţire a căzut sub suflul îngheţat al minţii. Cînd mi-am amintit de tatăl meu, dragostea noastră mi-a părut fără speranţă.

Dar Gys, vroia să mă ceară în căsătorie ?

Mi-a vorbit de dragostea lui şi asta mi-a ajuns ; n-am mai fost capabilă să mă gîndesc la altceva. Dar dacă stăteam să mă gîndesc ştiam că nu voi accepta dragostea lui în afara căsătoriei. Eram datoare faţă de mine însămi şi faţă de promisiunea de a nu greşi niciodată pe care o făcusem ca răspuns la insultele tatei.

Mai presus de toate, fiica pe care judecătorul Chauzoles o acuza de a fi „ruşinea familiei" trebuia să fie mai presus de orice bănuială.

Atunci căsătoria ? Cum ar fi posibilă ?

Desigur, eram majoră ; dar pînă la douăzeci şi cinci de ani aveam nevoie de consimţămîntul tatei pentru ca să mă pot mărita [1] şi ştiam bine că mă va refuza. Puteam bineînţeles să recurg la „avertismente respectuoase", dar era nevoie de timp şi multe formalităţi. De altfel îmi displăcea această modalitate chiar în principiu. Nu aş fi putut niciodată să recurg la ea.

A trebuit să-i explic lui Gys toate acestea, chiar a doua zi, nu vroiam să existe între noi nici un echivoc. M-a ascultat cu atenţie. Nu a protestat şi nu s-a revoltat împotriva hotărîrii mele, ceea ce m-a şocat puţin şi am fost chiar neliniştită de această victorie prea uşoară. Oare dragostea lui Gys era mai puţin înflăcărată decît o crezusem eu ? Cel pe care îl iubeam părea să accepte atît de liniştit toate explicaţiile mele. Dar după ce am terminat, Gys mi-a luat mîna şi încet, aproape solemn, a murmurat :

— Draga mea logodnică te voi aştepta cît va fi nevoie !

Era un legămînt minunat şi am rămas uluită şi fără glas. Aveam remuşcări pentru îndoiala mea, în faţa unei iubiri puternice, care să treacă peste toate obstacolele.

Totuşi, după ce mi-am recăpătat graiul, am insistat pentru ca să înţeleagă bine situaţia.

— Te-ai gîndit, dragul meu, la toate piedicile care stau în faţa căsătoriei noastre ? Ţi-am spus...

— Ştiu. Nu eşti liberă. Ei bine, vom aştepta. Va veni o zi cînd nimic nu ne va mai sta în cale. Vom aştepta. Nu mai spune nimic, draga mea.

Şi mă opri să mai vorbesc cu un sărut.

*
* *

În ziua următoare nu eram liberă ; aveam răgaz doar un ceas, după dejun. Dar logodnicul meu a insistat atît de mult să ne întîlnim încît ceasul de răgaz i l-am consacrat lui.

La locul de întîlnire obişnuit, mă aştepta într-un taxi. Am străbătut Bois de Boulogne şi cîteva clipe mai tîrziu

[1] Legislaţia dinaintea primului război.

am oprit lîngă Bagatelle. Bătrînul parc cu arbori seculari, oferea soarelui încă radios, feeria coroanelor cu frunze arămite de toamnă. Mergeam pe un covor de frunze care foşneau sub paşii noştri.

După ce mă despărţisem de Gys în ajun, mi-a fost teamă şi în acelaşi timp am simţit dorinţa arzătoare de a-l revedea. Dar de îndată ce ochii noştri s-au întîlnit din nou şi mi-a luat mîinile în ale lui, am uitat orice sentiment în afara unei bucurii imense.

— Te-am adus aici, mi-a spus înclinîndu-se tandru spre mine, pentru că această clipă este fericită şi solemnă pentru noi. Vroiam un decor frumos în jurul nostru pentru logodnă.

— Sîntem logodiţi, Gys. Ai cuvîntul meu.

— Da, dragă Vali ; dar astăzi vreau să-ţi dăruiesc simbolul dragostei noastre.

Ne oprirăm în faţa cascadei. Rezemată de braţul lui, mă lăsam legănată de glasul duios, pe care cîntecul molcom al apei părea să-l acompanieze în surdină.

— Dă-mi mîna iubita mea, îmi şopti blînd.

Mi-a luat mîna şi a sărutat-o cu înflăcărare. Apoi mi-a trecut prin degetul tremurător un inel de aur cu o perlă albă : inelul de logodnă. Eram prea emoţionată ca să mai pot scoate un cuvînt şi cred că şi Gys era la fel de tulburat. Un sărut prelung a înlocuit cuvintele. Mînă în mînă, profund impresionaţi de solemnitatea momentului care ne hotărîse destinele, am mers cîtva timp de-a lungul aleilor.

— Eşti a mea pentru totdeauna, draga mea Vali, a murmurat Gys după o lungă tăcere.

— Pentru toată viaţa. Doar a ta, ţi-o jur.

Mîinile noastre, strîns unite, vroiau parcă să materializeze jurămîntul făcut, legătura spirituală luînd astfel forma unei înlănţuiri materiale.

Dar minutele ne erau numărate. Străbătînd aleile acoperite de covorul de aur şi purpură, am ajuns repede la ieşirea din parc unde ne aştepta taxiul.

După un sfert de oră redeveneam infirmiera silitoare în halat alb, cu părul strîns sub bonetă, semănînd întrutotul cu cea din ajun. Dar era doar o aparenţă ; în inima mea era o bucurie fără margini.

Zilele următoare au fost ca un vis. Mi se părea că în mine sălăşluiesc două fiinţe : inima şi gîndul nu îl părăseau pe Gys şi cu toate acestea continuam să-mi îngrijesc bolnavii cu aceeaşi atenţie. Nu cred ca vreunul dintre ei să fi suferit cea mai neînsemnată neglijenţă. Poate că fericirea mea radioasă răspîndea asupra lor o emanaţie întăritoare... Era oare doar o iluzie datorată propriei mele încîntări ? Atunci, mi se părea că simpla mea prezenţă lîngă paturile lor le făcea bine.

Trebuie să recunosc că, dacă nu îmi neglijam bolnavii, în schimb nu mă mai întîlneam aproape deloc cu colegele mele infirmiere. Toate clipele libere le consacram logodnicului meu. De altfel la acest nou spital nu găsisem căldura camaraderească a micului nostru grup din Lyon şi, încă de la sosirea mea la Paris luasem obiceiul de a ieşi singură.

Prietenia mea cu Maudoire mă costase o oarecare răceală din partea celorlalte infirmiere ; acum, cînd vedeau că mă aşteaptă un bărbat la poartă aveau un motiv în plus să fie mai distante. Sincer vorbind, asta nu mă afecta deloc. Pe moment, cred că nici nu băgam de seamă. Trăiam ca într-un vis roz, negîndindu-mă în realitate decît la clipa în care îl voi reîntîlni pe Gys.

Şi totuşi, nu îl vedeam decît foarte puţin în fiecare zi, pentru că avea şi el treburile lui. Pentru respectul faţă de mine însămi, cred că era mai bine aşa ; simţeam, atît la mine cît şi la el, o iubire reciprocă crescînd din zi în zi ; cum am fi putut suporta cuminţi încercările unei libertăţi mai mari sau a singurătăţii în doi ?

Cînd încercam să mă gîndesc cu calm la aceste lucruri, eram cîteodată uimită de forţa legăturii noastre. Cu toată candoarea şi ignoranţa mea în ale vieţii, ghiceam cît de îndrăgostit era Gys ; fiecare femeie are o intuiţie care nu o înşală. Ca să-i cunosc sentimentele nu trebuia decît să-mi scrutez inima. Şi mă întrebam cu nelinişte cum oare, în această înflăcărare a întregii noastre fiinţe, vom putea suporta o aşteptare de cîteva luni, sau de cîţiva ani ?

Cred că şi Gys se gîndea la acest lucru, dar nu-mi vorbea niciodată despre asta.

*
* *

Într-o zi, cînd logodnicul meu își căuta ceva în buzunar, i-a căzut un plic cu numele lui, pe care l-am ridicat imediat.

Inscrisul „Gys de Wriss" m-a surprins. Dacă de la începutul acestui jurnal am scris întotdeauna cu trei litere GYS prenumele celui care îl iubeam, este pentru că acum știu că așa se scrie. Dar pe vremea aceea, nu îi văzusem numele scris, și oral îl auzisem pronunțat „Reis".

Am făcut această remarcă față de el și asta l-a amuzat :

— Numele meu se scrie Gys. Dar în țara mea pronunția este „Reis". [1]

— Ceea ce vrea să însemne... ?

— Nu văd nici un pronume masculin franțuzesc cu care poate fi asimilat. Dacă scriu „Gys" nu există nici un echivalent franțuzesc și dacă pronunț „Reis" nici atît. Am un nume intraductibil. Asta te va face să mă iubești mai puțin ?

— Oh, Gys, e atît de lipsit de importanță.

Era într-adevăr un detaliu fără importanță ; dar logodnicul meu evocase țara lui și mi-am dat dintr-o dată seama cu uimire că știam foarte puține lucruri despre omul căruia îi jurasem să-mi dedic toată viața. Chiar în ziua aceea fără a fi nevoie să-l întreb, Gys mi-a răspuns la toate întrebările nerostite.

— Da, e fără importanță, dar nu ți-am vorbit niciodată despre mine și astăzi, am să-ți spun niște lucruri importante.

— Te ascult, dragul meu.

Un presentiment fericit îmi spunea că-mi va da toate explicațiile pe care o logodnică curioasă le-ar putea cere.

— Iată, pentru început lasă-mă să-ți mărturisesc că te iubesc prea mult...

— Marea descoperire ! De-abia astăzi ți-ai dat seama de un asemenea dezastru ?

Îl priveam ironică, cu ochii scînteind de plăcere în fața unei asemenea declarații.

[1] În Olanda, *Gys*, prenume masculin, se pronunță Reis.

— Lasă-mă să termin, copil teribil, a continuat strîngîndu-mă la piept. Te iubesc prea mult... pentru a stabili o dată atît de îndepărtată și mai ales nesigură pentru căsătoria noastră.

Am devenit dintr-o dată foarte serioasă.

— Da. Mi se pare că amîndoi sîntem într-o situație foarte amăgitoare... și foarte nesigură. Dacă mă iubești, poți să mă înțelegi.

Desigur, îl înțelegeam, dar mi-era teamă de ce putea gîndi, pentru că eu nu vedeam nici o soluție convenabilă pentru această situație îngrijorătoare.

— E imposibil să așteptăm atît, îți dai seama ? Din fericire există un mijloc să aranjăm totul.

Îl priveam neîncrezătoare și neliniștită.

— Rezolvarea constă în faptul că eu nu sînt cetățean francez, ceea ce devine pentru noi, din punctul de vedere al căsătoriei, o mare fericire și o șansă reală.

— Cum asta ?

— Eu nu mă supun legilor țării tale, înțelege-mă bine. În țara mea, toți cetățenii sînt liberi să se căsătorească fără a avea consimțămîntul părintesc.

— Dar noi sîntem în Franța.

— Într-adevăr ; dar în general, — și nu uita că studiez dreptul internațional și sînt documentat — soția ia prin căsătorie naționalitatea soțului și că nu se supune decît legilor din noua ei patrie.

— Și atunci ? Ce soluție practică ne aduce asta ?

— E foarte simplu. Știi că orice ambasadă sau legație reprezintă în străinătate o parcelă din pămîntul național ?

— Asta știu.

— Foarte bine. Deci la legația statului Diamandino sîntem în Diamandino, supuși legilor din Diamandino.

— Diamandino ? am murmurat năucită. Iartă-mă Gys, se spune despre francezi că nu știu prea multă geografie. E valabil și pentru mine. N-am nici o idee unde se află Diamandino.

— E un vast teritoriu în America de Sud, micuță mea ignorantă.

— În America ? Ești american ? Parcă înțelesesem că ești olandez.

— Sînt olandez de neam. Şi numele mi-e olandez. Dar acum cîteva secole strămoşii mei au colonizat Diamandino.

S-a oprit părînd stînjenit să continue. În faţa ochilor mei curioşi care vroiau să afle mai mult, a surîs şi a continuat cu dezinvoltură.

— Aici, la Paris, sînt un simplu student în drept şi nu port decît un nume... fără titlu. Dar sînt descendentul unei vechi familii regale a ceea ce este azi „Statul liber Diamandino".

— Spui că nu porţi decît un nume, Gys de Wiss nu este deci numele... complet ?

— Nu, trebuie adăugat „prinţ de Ampolis". Ampolis este una din provinciile din Diamandino.

— Prinţ de Ampolis, am repetat eu cu entuziasm plin de respect. Gys, ai tăi mă vor accepta ?

— Tocmai ţi-am spus că în ţara mea toţi cetăţenii se căsătoresc liberi, fără să-i intereseze consimţămîntul familiilor. Căsătoria este în realitate ceva personal. Nu părinţii sînt aceia care trebuie să trăiască cu cel ales. Franţa este foarte conservatoare în problemele fundamentale ale familiei. Aici tradiţia şi prejudecăţile domină.

— Într-adevăr, am aprobat gînditoare. La noi aşa este, părinţii se înţeleg înaintea copiilor.

— Această libertate care există în Diamandino ne va permite să ne căsătorim, legal, fără formalităţi penibile, înainte de împlinirea vîrstei cerută de legea franceză pentru a nu mai fi necesar consimţămîntul părinţilor.

— Adevărat ? Va fi posibil ?

— Fără îndoială. E suficient ca un consulat[1] să accepte să oficieze. Ori, consulul rezident la legaţia noastră din Paris mi-e personal devotat. A rămas un partizan al vechiului regim, cu toate că nu o poate declara oficial. L-am întîlnit ieri. Mă consideră ca fiind unul dintre marii

[1] Nu este adevărat decît în unele ţări străine. În Franţa, o căsătorie încheiată în afara unei primării franţuzeşti nu poate avea nici o valoare. Totuşi, întîmplarea pe care o relatăm este absolut autentică ; un îndrăgostit, nerăbdător să o ia în căsătorie pe fata pe care o iubea, a imaginat acest mijloc unic de a o convinge.

şefi ai opoziţiei şi nu vrea decît să-mi satisfacă dorinţele. Mă înţelegi, draga mea ?

Am făcut ochii mari, ascultîndu-l uluită pe Gys, care a continuat :

— Putem să ne căsătorim la legaţie. Consulul va face cele necesare. Ne va facilita toate formalităţile şi actul încheiat va avea aceeaşi valoare ca în ţara mea.

Eram uimită de tot ceea ce aflasem dintr-odată ; căsătoria posibilă şi ţara îndepărtată de unde venea un logodnic aureolat cu un titlu de prinţ, prinţ descinzînd dintr-o veche dinastie regală. Toate astea erau minunate ca într-o poveste cu zîne şi feţi frumoşi.

Totuşi, în acea clipă, pentru mine spiţa nobilă trecea pe planul secund. Prinţul de Ampolis pălea în faţa făt-frumosului care era Gys, logodnicul meu, omul cel mai frumos, cel mai drept, cel mai nobil, singurul bărbat care exista cu adevărat pentru mine pe pămînt.

Din tot ce mi-a spus în ziua aceea nu reţineam clar decît un lucru : puteam să ne căsătorim... să ne căsătorim fără întîrziere. Eram atît de fericită încît nu mă puteam hotărî să cred în această fericire.

— Eşti atît de sigur, Gys ? Căsătoria noastră va fi la fel de legitimă ca cea dintr-o primărie ?

— Foarte sigur, iubito.

A adăugat cu un zîmbet de copil răsfăţat şi cu un ton ironic :

— Din fericire ! Pentru că nu mă iubeşti destul pentru a fi a mea fără toate aceste formalităţi.

— Gys, cum poţi să ai cea mai mică îndoială asupra dragostei mele ? Ţi-am explicat că mai mult ca orice nu trebuie să las loc nici unei critici. Faţă de propria mea conştiinţă şi în faţa opiniei atît de severe a tatei, vreau să fiu fără greşeală. Pentru nimic în lume nu vreau să justific blestemul său.

— Eşti adorabilă, scumpa mea, a murmurat logodnicul meu, sărutîndu-mă pe ochii înlăcrimaţi.

Totuşi, o altă întrebare mă neliniştea :

— Înţeleg că vom fi legal căsătoriţi. Dar nu va fi decît o căsătorie civilă. Nici un preot din Franţa nu va consimţi să binecuvînteze o legătură care nu va fi apro-

bată de instituţiile statului civil din ţara lui şi nu va avea consimţămîntul părinţilor.

O umbră de nemulţumire a trecut peste chipul lui Gys după ce am făcut această remarcă ; dar curînd şi-a redobîndit siguranţa :

— Nu te nelinişti în privinţa asta, draga mea. Căsătoria noastră va avea toate binecuvîntările cerului. Îţi promit să fac toate demersurile necesare pentru asta, chiar de ar trebui să ajung la Roma să obţin o dispensă. Vom fi căsătoriţi şi religios, binecuvîntaţi de Dumnezeu şi de oameni. Mai ai ceva de obiectat, iubita mea ?

Desigur, nu, nu mai aveam nimic de spus. Mă convinsese pe deplin şi mă lăsam purtată către fericire, către o perspectivă încîntătoare.

*
* *

Ultimele explicaţii ale lui Gys mă făcuseră să înţeleg nişte lucruri : numele lui olandez şi tipul blond de nordic, puteau părea ciudate pentru un locuitor al Americii de Sud. Aceste particularităţi se explicau pe de-a-ntregul acum cînd cunoşteam originea familiei logodnicului meu, a cărui rasă nu vroise să se amestece cu nici un element străin. Totul era limpede, sigur şi luminos în jurul meu pentru că, pe de altă parte, puteam să mă documentez despre statul Diamandino şi cunoşteam cîte ceva despre el acum.

Un atlas pe care l-am răsfoit la Biblioteca Naţională, într-o zi liberă, cînd Gys nu a putut să fie cu mine, m-a învăţat tot ceea ce nu ştiam despre această ţară. Dar atlasul care data de circa cincizeci de ani nu făcea nici o menţiune despre provincia Ampolis. Ba mai mult, se vorbea despre această regiune ca despre o ţară sălbatică a cărei capitală era formată din cîteva zeci de colibe.

Aspectul din Diamandino trebuie să se fi schimbat în ultimii cincizeci de ani, dar al doilea atlas pe care l-am consultat, dădea şi mai puţine informaţii despre acest ţinut. Totuşi, cele două cărţi îmi dăduseră date despre geografia fizică a ţării în care se născuse viitorul meu soţ şi eram mulţumită de modesta mea erudiţie.

Căsătoria am stabilit-o pentru sfîrşitul săptămînii următoare : adică la o lună de la hotărîrea noastră, lăsînd timp pentru pregătiri. Gys se angajase să facă demersurile şi îi încredinţasem actele mele. Numele lui înlăturase toate dificultăţile şi totul era acum în ordine, chiar şi la biserică.

Am convenit ca, pentru ca lucrurile să meargă mai repede, Gys să închirieze un mic apartament mobilat, în care urma să ne instalăm îndată ce aveam să ne întoarcem din călătoria de nuntă.

Trebuie să mărturisesc cu toată sinceritatea că singura mea grijă era rochia de mireasă. Visam o rochie de mătase albă cu trenă lungă şi voal vaporos de tul. Vroiam o coroniţă de flori de portocal. Era imaginea clasică a miresei, aşa cum pluteşte în visurile tuturor fetelor de măritat.

Şi apoi, urma să devin prinţesă. Îmi spuneam că o prinţesă de Ampolis nu poate să se mărite într-o rochie de stradă şi fără ceremonie.

Ştiam că tata nu va asista la ceremonie, dar speram că poate într-o zi va afla. Vroiam ca mai tîrziu, să afle că fiica lui, renegată şi dispreţuită de el, se măritase ca o adevărată prinţesă, în splendoarea unei rochii de fecioară somptuoase. Va fi singura mea răzbunare.

De asta ţineam mult la această toaletă albă pe care mi-o doream cea mai frumoasă posibilă. Dar lucram de prea puţină vreme la spitalul franco-american pentru a fi strîns ceva economii, iar cele pe care le aveam în momentul plecării de la Lyon se topiseră complet.

Gys, care ca un adevărat îndrăgostit, îmi urmărea fiecare expresie a feţei, mi-a surprins într-o zi o urmă de îngrijorare şi mi-a cerut explicaţii.

I-am mărturisit dorinţa mea.

— Mi-ar place să port o rochie albă ca zăpada şi aş vrea ca aceasta să fie demnă de o prinţesă de Amplois. Aş fi foarte fericită Gys, dacă un fotograf ar imortaliza pentru viitor silueta mea, alături de tine, îmbrăcată în rochia imaculată pe care doar fecioarele au dreptul să o poarte pentru cîteva ceasuri.

— E un obicei păgîn, naiva mea formalistă.

— Un obicei păgîn ? am protestat cu dezgust față de ceea ce luasem drept o erezie. Biserica și-a îmbrăcat întotdeauna în alb virginele și copiii.

— Amintiri de pe vremea păgînilor care își îmbrăcau în alb miresele sfioase pe care urmau să le dea viitorilor stăpîni și soți, la fel ca pe copiii nevinovați pe care îi sacrificau pe masa însîngerată pentru o divinitate monstruoasă.

— Ceea ce înseamnă același lucru, i-am răspuns tachinîndu-l. În amîndouă cazurile sacrificau o femeie. Femeia care se mărită este întotdeauna o victimă. Dar, am adăugat imediat luînd un aer dezamăgit, nu vrei totuși să fiu îmbrăcată în alb în ziua nunții ?

În fața figurii mele descumpănite, a zîmbit apropiindu-se.

— Iubita mea, mi-a șoptit strîngîndu-mă în brațe, nu voi precupeți nimic să fii mulțumită. Vreau ca în acea zi toate dorințele să-ți fie îndeplinite.

M-a dus imediat la una din casele de mode profilată pe acest gen de toalete. Am găsit rochia visurilor mele. Nu a trebuit să-mi fac probleme despre preț.

Și așa am ajuns să văd, într-o dimineață, răsăritul strălucitor al căsătoriei mele. Fără nici un nor, nici pe cer, nici în sufletul meu.

*
* *

Cînd îmi amintesc de ziua nunții mele, pot spune că am păstrat impresia unei fericiri absolute. Totul mi se părea frumos, normal, perfect. Cele cîteva amănunte care ar fi putut să-mi lase o amintire mai rea, nu mi-au revenit în minte decît mai tîrziu. Pe moment nimic nu putea să-mi umbrească, fie cît de puțin, bucuria imensă.

Acum sînt uimită că nu remarcasem că eram absolut singură într-o asemenea zi. Singură, fără familie, fără prieteni.

Cît despre familie, o știam dinainte că nu puteam să-l înștiințez pe tata, care s-ar fi opus prin toate mijloacele posibile, acestei căsătorii înfăptuite fără acordul lui.

Din același motiv și pentru ca tata să nu afle, am evitat să-i scriu fostei mele directoare și lui Marine, singurele ființe care mai contau încă pentru mine la Lyon.

Cît despre colegele de la spital, Gys neținînd să le vadă alături de mine în ziua aceea, nu am putut să le invit, iar ele fuseseră destul de reci în momentul în care mi-am luat rămas bun. Dar, o repet, nu dădeam atenție izolării mele ; simțeam doar o imensă fericire.

Dimpotrivă, prietenii lui Gys veniseră în număr mare și erau foarte gălăgioși. Mi s-au părut foarte tineri și foarte veseli, cum era firesc să fie atunci cînd ești student și sărbătorești căsătoria unui compatriot care într-o zi va fi fără îndoială una dintre personalitățile țării. Erau într-adevăr toți tinerii din colonia Diamandino, care în dimineața aceasta lăsaseră cursurile din Cartierul latin pentru a asista la ceremonie.

Legația nu avea ca sediu un palat somptuos. Era situată într-o vilă, pe malul stîng al Senei, în fundul unei curți vechi cu un aer nobil.

La venirea noastră, curtea era plină de băieți și fete. Cînd am coborît din mașină, Gys în costum negru și eu plutind în rochia albă ca zăpada, unii au început să-și fluture beretele de studenți, alții ramuri verzi și flori. Ne-au aclamat veseli :

— Trăiască prințul Gys și prințesa Valentine !

Am fost profund impresionată de aceste aclamații. Gîndul la acest titlu de noblețe, care îmi răsuna în urechi pentru prima oară, m-a emoționat atît de tare încît ochii mi s-au umplut de lacrimi de bucurie.

Ce păcat că tata, al cărui orgoliu imens îl cunoșteam, nu putea să mă vadă într-un asemenea moment.

L-am privit pe Gys cu coada ochiului. Părea mai degrabă stînjenit de toată larma din jurul nostru. I-am înțeles stinghereala. Nu vroia ca vestea să se răspîndească. Și pe urmă cred că el era obișnuit cu acest fel de manifestări.

La brațul lui am intrat în apartamentul consular. Era la al treilea etaj. În spatele nostru, ceata veselă se continua pe scară, cu rîsete și exuberanță. Unii dintre tineri păreau să îndrume și să organizeze amănuntele ceremoniei care se desfășura în salon.

Consulul era foarte tînăr. Întotdeauna mi-am închipuit că diplomaţii trebuiau să aibă o anumită vîrstă ; dar poate consulul din Diamandino era mai bătrîn decît părea. În orice caz ne-a ţinut un discurs într-o franceză excelentă discurs care a avut în primul rînd meritul de a nu fi prea lung.

După întrebările obişnuite şi consimţămîntul dat de fiecare dintre noi, ne-a invitat să semnăm într-un registru, apoi pe nişte certificate cu antetul Statul Liber Diamandino. [1]

Martorii şi-au adăugat numele după ale noastre ; cîteva ştampile albastre au urmat pentru legalizarea acestor semnături ; a fost trecută data şi numărul de înregistrare. După care consulul ne-a proclamat solemn soţ şi soţie.

Gys, cu un zîmbet pe buze, mi-a dat actul care confirma această frumoasă ceremonie şi am roşit privindu-l pentru că privirea „soţului meu" întîlnindu-se cu a mea, părea să spună îndrăgostită :

— Acum, iubita mea soţie, pot în sfîrşit să te sărut în voie ?

Dacă ar fi îndrăznit, cu siguranţă i-aş fi răspuns :

— Nu încă, iubitul meu soţ ; trebuie mai întîi ca unirea noastră să fie binecuvîntată în biserică.

Ne-am înţeles din ochi, în lipsa unui limbaj mai precis, şi am redevenit foarte serioşi evocînd binecuvîntarea religioasă pe care urma să o primim.

O nouă ovaţie călduroasă a salutat sfîrşitul ceremoniei. Toţi cei prezenţi erau din ce în ce mai veseli.

De data aceasta Gys le-a răspuns printr-un discurs care mi-a plăcut. Le-a mulţumit pentru simpatia lor şi pentru prezenţa alături de el într-o asemenea zi. A strecurat şi cîteva cuvinte despre viitorul politic al ţării lor. Erau doar nişte aluzii pline de tact. Cu toate că nu era prea entuziasmat de obligaţia de a ţine un discurs în acele clipe, am remarcat că Gys le vorbea ca şi cum ar fi fost deja conducătorul lor, iar ei au aclamat îndelung acest pasaj al cuvîntării. La sfîrşit le-a amintit cordial că o masă festivă

[1] Episodul acestei căsătorii într-o legaţie necunoscută este strict autentic. Să ne amintim doar că toate numele de personaje şi de ţări au fost schimbate.

îi aştepta la un restaurant, care aparţinea unui compatriot. Acesta urma să le servească nişte mîncăruri tradiţionale din ţara lor îndepărtată. Pentru a încheia, i-a rugat cu multă amabilitate, dar şi cu autoritate, să ne scuze că nu putem să-i însoţim.

Nerăbdarea lui de a rămîne singur cu tînăra prinţesă le-a părut firească celorlalţi, pentru că noi şi zgomotoase aclamaţii au izbucnit.

— Trăiască tinerii căsătoriţi ! Trăiască frumoasa prinţesă !

A trebuit să le strîngem încă o dată mîinile tuturor înainte de a putea pleca. Mi-a fost prezentată printre alţii o tînără, puţin cam prea fardată pentru gustul meu, dar foarte drăguţă. Se măritase cu două săptămîni înainte, în aceeaşi legaţie şi mi-a declarat cu amabilitate că se simte foarte onorată că mă precedase din acelaşi motiv în salonul diplomatic.

Toţi aceşti tineri gălăgioşi ne-au condus pînă în stradă, unde fetele şi băieţii au format un şir de onoare. Cînd maşina a pornit ei au lansat o ultimă şi formidabilă aclamaţie, atrăgînd atenţia trecătorilor de pe stradă care s-au oprit şi văzîndu-i pe tinerii căsătoriţi au început şi ei să ovaţioneze. Astfel, în mijlocul unei mulţimi de susţinători şi de gură cască, am părăsit legaţia în care eu şi Gys tocmai deveniserăm legal soţ şi soţie.

Dacă am consacrat atîtea rînduri acestei ceremonii, este din cauza regretului pe care îl simt în mine ; niciunul dintre ai mei nu a putut să asiste şi să-şi dea seama de solemnitatea de neuitat prin care a fost celebrată căsătoria noastră. Niciodată nu mă gîndisem să aud atîtea aclamaţii ; niciodată nu îmi imaginasem că voi fi înconjurată de atîta stimă şi respect. Evident, ştiam bine că toate aceste ovaţii erau în primul rînd adresate iubitului meu Gys, care reprezenta speranţa acestor tineri patrioţi.

*
* *

Pe întreaga durată a ceremoniei, Gys rămăsese foarte serios. S-ar fi putut spune că eutuziasmul şi veselia invitaţilor nu îl atingea de loc, ba chiar mai repede îl stînjenea. Atitudinea lui puţin distantă îi stătea bine unui

„prinț" ; dar eu știam bine că dacă era atît de serios era pentru că încerca să-și mascheze emoția de îndrăgostit.

Nu mă înșelasem. De îndată ce am fost singuri în mașină și departe de mulțimea zgomotoasă a invitaților, soțul meu a scos un oftat de ușurare.

— Gys ! Nu ești mulțumit ?

— A fost prea multă lume, draga mea. A fost o adevărată corvoadă.

— Dar au fost foarte drăguți cu toții !

— E adevărat, s-au purtat frumos.

— A fost foarte drăguț, să nu fim nerecunoscători față de acești oameni, dragul meu. Fără ei am fi fost singuri.

— Ceea ce ar fi fost de o mie de ori mai plăcut.

— Cum poți spune așa ceva Gys ? Întotdeauna trebuie să fie multă lume în jurul tinerilor căsătoriți.

— Ceea ce nu îi împiedică pe toți bărbații care se însoară să scoată un lung oftat de ușurare la încheierea ceremoniei. Nu eu am inventat acest clasic „în sfîrșit singuri !"

— E drept ! l-am aprobat rîzînd, bărbații au niște idei neobișnuite.

— Dacă tu ai fost mulțumită, doar asta contează pentru mine.

— Foarte mulțumită, a fost magnific !

Mi-a luat mîna, a sărutat-o îndelung, apoi a rămas tăcut.

— Gys, l-am întrebat încet, la biserică vom fi singuri ?

— Da. Am vrut liniște și solemnitate în jurul nostru. Doar doi martori ne așteaptă acolo.

— E foarte bine, am aprobat supusă.

Aș fi putut găsi, într-un asemenea moment, ceva care nu era bine făcut, venind din partea lui ?

Pentru a ajunge la biserică, mașina se îndreptă spre chei, pentru a traversa Sena. În fața noastră vedeam turnurile catedralei Notre-Dame de care ne apropiam din ce în ce mai mult.

— Ce păcat că nu am ales catedrala pentru nuntă ! am remarcat cu naivitate. Îmi pare că într-o zi atît de importantă din viața mea, mi-ar fi plăcut să respir

atmosfera unei biserici imense. Cea mai frumoasă din Paris.

Poate mi-ar fi plăcut să-mi închipui cum trena rochiei mele de mireasă, ar fi măturat podeaua din Notre-Dame. Dar nu îndrăzneam să-mi exprim aceste gînduri naive în fața lui Gys care, după ultimele mele cuvinte mă privea într-un mod bizar.

Două minute mai tîrziu, mașina oprea în fața porticului bisericii Saint Julien le Pauvre.

— Nu este Notre-Dame, observă Gys cu o duioșie convingătoare, dar cred că o să-ți placă. Și aceasta este impresionantă în simplitatea ei.

Nu cunoșteam această capelă care se ridică pe malul Senei, chiar în fața catedralei Notre-Dame. St. Julien le Pauvre este una dintre cele mai vechi și mai mici biserici din Paris. Nu era catedrala măreață și orgolioasă pe care îmi dorisem să o străbat în rochie albă adineaori ; dar era cu siguranță, așa cum spusese Gys, una dintre cele mai impresionante care se poate întîlni.

Am fost foarte tulburată să intru în ea pentru prima dată, într-o asemenea zi. Amenajarea interioară pe jumătate latină, pe jumătate grecească, m-a impresionat foarte mult și recunosc că am fost fericită să fiu singură cu Gys. Această intimitate în fața Domnului, era emoționantă. Veselia și exuberanța asistenței de la Consulat nu mi-ar fi părut propice reculegerii și demnității căsătoriei noastre religioase.

Ceremonia a fost de astfel foarte simplă și s-a terminat foarte repede pentru că Gys nu solicitase și slujbă religioasă. Au fost cîteva rugăciuni murmurate cu jumătate de glas, cîteva scurte întrebări, binecuvîntarea, schimbul de jurăminte și de verighete, trecerea pe la sacristie unde am depus alte semnături ; apoi, preotul, înduioșat de singurătatea noastră, ne-a strîns mîinile cu căldură.

L-am văzut pe Gys lăsînd să alunece pe furiș două bancnote în mîinile celor doi martori pe care, mi-a mărturisit mai tîrziu, îi angajase pentru această împrejurare.

Se sfîrșise. În fața lui Dumnezeu și a oamenilor, eram uniți pentru totdeauna.

— Îți jur în fața lui Dumnezeu, Valentine, a spus el cu gravitate, într-un jurămînt sălbatic, că vei fi soția mea

în fața tuturor, aici, în Franța. Voi legaliza unirea noastră de îndată ce împrejurările o vor permite. Promite-mi că, orice s-ar întîmpla în continuare, nu te vei îndoi niciodată de mine.

— Ți-o promit Gys, i-am răspuns hotărîtă, dar ochii mi s-au umplut de lacrimi de fericire, căci acest jurămînt fără martori în biserica în care eram doar noi doi în fața lui Dumnezeu, avea ceva tulburător și solemn.

— Ești soția mea, Valentine, mi-a spus cu aceeași gravitate.

— Îți sînt soție.

— Și eu îți sînt soț. Asta, nici tu nici eu, nu trebuie să o uităm niciodată.

— Nu voi uita niciodată, Gys. Viața mea îți aparține.

— Așa să fie !

În biserica St. Julien la Pauvre, soțul meu, cu un gest protector m-a luat în brațe.

— Domnul să audă jurămintele noastre și să binecuvînteze primul nostru sărut legitim, a încheiat strîngîndu-mă în brațe și sărutîndu-mă pe frunte cu condescendență.

Apoi, mi-a trecut brațul pe sub al lui și împreună, am străbătut încet biserica goală cu pași mici, ca și cum am fi fost urmați de o mulțime în cadrul unei ceremonii solemne.

Pe dalele de piatră, trena rochiei mele de mireasă se întindea majestuoasă. Parcă îngeri nevăzuți îi purtau pliurile imaculate. Știu doar că, în sufletul meu auzeam o muzică cerească de mii de ori mai frumoasă decît acordurile celei mai mari orgi.

* * *

Cîteva ceasuri mai tîrziu, îmi schimbasem rochia de mireasă cu un costum de călătorie, și trenul ne ducea către Fontainebléau, doar pentru două zile.

Două zile de fericire fără seamăn. Două zile despre care nu pot să spun decît că, oricît fusese copilăria mea de tristă și oricare ar fi fost încercările pe care viața avea să mi le rezerve, aceste două zile compensau totul ! Doar ele, singure, ar fi meritat truda unei vieți !

Și ceea ce este și mai minunat este că odată cu ele, nu s-a terminat dintr-o dată fericirea.

În apartamentul pe care Gys îl alesese pentru a adăposti căminul nostru, un oaspete binecuvîntat se instalase împreună cu noi. Un oaspete care se numea „dragoste" sau „fericire" și care părea că va rămîne cu noi pentru totdeauna.

Trăiam singuri, doar noi doi ; nimeni nu venea să ne bată la ușă, nici chiar doctorul Maudoire, pe care nu l-am mai revăzut și care, înlocuindu-l la spital pe chirurgul care se îmbolnăvise, se scuzase că nu poate veni să asiste la căsătorie.

Din fericire, Gys și eu, ne eram de ajuns unul altuia.

Soțul meu ieșea destul de des, continuînd să urmeze cursurile de drept internațional. Spera ca aceste studii să-i creeze o situație privilegiată în țara lui. Îi împărtășeam speranțele, fericită și mîndră că eram alături de el.

Cînd era plecat îl așteptam cu răbdare, gîndindu-mă la el, fără să simt niciodată dorința de a-i revedea pe colegii de la spital, pe care îi cunoscusem prea puțin și pe care îi părăsisem definitiv, și nici pe vreunul dintre invitații la căsătoria noastră. Cît despre aceștia din urmă, știam că Gys nu ținea să ne legăm de vreunul dintre ei. Îi aprecia dintr-un punct de vedere personal dar nu vroia să-i frecventăm. În viața noastră particulară trebuia să păstrăm corectitudinea și să nu ne compromitem prin relații care mai tîrziu puteau să devină stînjenitoare.

Trebuie să recunosc că eram întrutotul de acord cu soțul meu, singurătatea în doi părîndu-mi-se minunată. În plus, această tinerețe zgomotoasă și neastîmpărată pe care o văzusem la consulat, nu mă atrăgea de loc. Pentru prestigiul nostru era mai bine să păstrăm distanța de care vorbea Gys.

Eram „prinți" și totuși adevărata noastră situație materială nu era înfloritoare. Traiul nostru era destul de modest, mai ales că eu nu mai cîștigam nimic de cînd renunțasem la slujba de infirmieră, Gys nevroind să mă întorc la spital.

Apartamentul era frumos, intim și în permanență aranjat cu grijă, cu flori pe biroul lui Gys, ca și pe masa din sufragerie. Dar numai eu știam de cîtă ingeniozitate

trebuia să dea dovadă „prințesa" și cîte lucruri trebuia să le facă cu mîna ei pentru ca meniurile să fie cît se poate de reușite, iar cuibul să fie plăcut și confortabil.

Pe vremea aceea, îi mulțumeam Marinei pentru cunoștințele de menaj pe care mi le predase la Lyon, uneori chiar împotriva voinței mele. Cele învățate îmi erau acum de mare folos și eram foarte mîndră cînd seara, cînd se întorcea acasă, Gys îmi făcea complimente pentru mîncărurile pregătite.

Eram foarte mulțumită și atunci cînd, e drept rareori, soțul meu îmi dădea amănunte despre cum își folosea timpul, pe care eu îl bănuiam petrecut în vizite diplomatice. Țineam din toată inima la viitorul politic al prințului de Ampolis ; era una din principalele mele preocupări, și pentru asta Gys mă lua deseori peste picior.

Din partea lui, ar fi preferat ca viața noastră de acum să dureze mereu, și îl cuprindea melancolia întrezărind sfîrșitul studiilor, cînd urma să se lanseze în vîltoarea evenimentelor și să întrerupă intimitatea noastră liniștită.

Devenisem mai ambițioasă decît el.

La început o bănuială binecuvîntată, apoi o speranță veselă creștea în mine. În curînd Gys avea să nu mai fie ultimul purtător al numelui de Wriss. Urma să mai fie un pretendent la titlul său. Iubitul meu soț urma să aibă un moștenitor.

Și acest moștenitor, pe care nu îl va vedea poate, din nefericire, niciodată, ești tu copilul meu multiubit, tu cel care dormi în pîntecul meu și pentru care scriu acum aceste rînduri.

De cînd am început să țin jurnalul vieții mele, au trecut săptămîni. Această poveste m-a ajutat să le trec mai ușor. Mă simt atît de obosită și de slăbită. Doar gîndul la tine mă susține, micul meu prinț.

*
* *

Să revenim la clipa cînd i-am dat marea veste soțului meu iubit. Așteptam să fiu sigură, ca să nu-i dau speranțe deșarte. În ziua de Crăciun i-am făcut surpriza să-i aduc la cunoștință de urmașul care trebuia să se nască.

M-a ascultat în liniște, cu acel aer serios pe care îl lua cînd era vorba de dragostea noastră și pentru care îl iubeam atît de mult. I-am văzut chipul schimbîndu-i-se în timp ce mă cerceta atent. Apoi mi-a spus cu o blîndețe nemărginită :

— Sînt profund fericit, iubita mea !

O emoție lăuntrică îl împiedica să mai spună ceva, dar simțeam cît de mult îl impresionase această veste. Din acea clipă s-a arătat și mai tandru, mai amabil și mai protector în fiecare gest și cuvînt.

Anul nou a trecut. Apoi, în ianuarie Gys a fost plecat. M-am simțit foarte singură în perioada asta, dar înțelesesem că trebuia să plece în Olanda pentru niște vizite protocolare de care nu se putea eschiva. Nu m-am neliniștit și am suportat fără tristețe singurătatea, știind că la întoarcere voi regăsi același soț tandru și îndrăgostit.

Ceea ce mi se părea mai puțin liniștitor era faptul că Gys părea uneori foarte îngrijorat ca și cum ar fi fost pradă unor frămîntări pe care nu vroia să mi le dezvăluie. Nu îi plăcea să îi pun întrebări despre asta.

— Afacerile bărbaților nu le privesc pe femeile drăguțe, îmi spunea făcîndu-mă să tac cu un sărut.

Dar acest răspuns, în loc să mă liniștească, mă tulbura și mai mult. Și pentru că înainte de a fi prințesă, eram o femeie îndrăgostită, tremuram uneori pentru fericirea noastră. Este foarte greu să ascunzi ceva unei femei care iubește cu adevărat. Sesizam cea mai ușoară umbră de îngrijorare pe fruntea lui Gys și nu se putea ascunde cu toată dorința lui de a mă menaja și a nu mă întrista. Totuși evitam să fac vreo remarcă pentru că știam că nu i-ar fi plăcut ; dar îmi simțea privirea neliniștită fixîndu-l pe ascuns. De cele mai multe ori începea să glumească pentru a schimba vorba.

— Dragă, o să-ți povestesc mirifica istorie a unei frumoase prințese care a fost pedepsită pentru că s-a lăsat prea mult în voia curiozității sale :

„A născut șase gemeni, dar micii prinți nu erau mai mari decît niște iepurași. Și cum aveau nevoie de multă îngrijire și cum era foarte greu să-i țină mereu curați, nu mai avea nici o clipă liberă ca să-și satisfacă deplorabila pornire.".

Mi-a zîmbit strengărește și mi-a spus cu tonul moralizator al unui bunic care își dojenește nepoțica :

— Vezi dragă, acest mare pericol le pîndește pe viitoarele mame care își dau în vileag defectele. Vrei ca un înger rău să-ți trimită șase bebeluși dintr-odată ?

A continuat astfel vesel, dar tonul său hazliu suna fals și nu m-a liniștit de loc, ba dimpotrivă.

La sfîrșitul lui ianuarie soțul meu a apărut și mai îngrijorat. Nu mai mînca aproape deloc și cu toate că încerca să nu lase nimic să se vadă din neliniștea ce-l stăpînea, rămînea minute în șir tăcut, copleșit sub povara gîndurilor.

— Gys, i-am spus într-o zi cuprinzîndu-i umerii cu brațele, mă mai iubești ca în prima zi ?

— Te iubesc mai mult ca oricînd.

— Sîntem legați pentru toată viața ?

— Pentru toată viața, mi-a răspuns serios.

Apoi, privindu-mă în ochi :

— Poți să te îndoiești, dragostea mea ? Nu îți mai amintești de jurămintele mele în fața Celui de Sus, în micuța biserică de pe malul Senei ?

— Da, îmi amintesc. Au fost clipele cele mai frumoase ale nunții noastre.

— Atunci de ce te temi ?

— Nu mă tem. Am deplină încredere în tine. Chiar dacă viața ne va rezerva clipe mai grele, nu va fi nimic cîtă vreme vom fi împreună, sprijinindu-ne unul pe altul.

— Da, doar dragostea noastră contează. Și cîtă vreme inima unuia va fi sigură de inima celuilalt, nimic altceva nu contează.

Îmi spunea aceste vorbe privindu-mă adînc în ochi, ținîndu-mi ușor capul în mîini.

— Soția mea, draga mea, iubita mea Vali ! Toată viața mea, toată fericirea mea ! Ah, sînt bogat pentru că te am pe tine. Sînt puternic pentru că mă iubești. Norocul mi-a surîs pentru că am putut să te iubesc și să mă căsătoresc cu tine.

Și toate aceste cuvinte de iubire erau însoțite de sărutări pătimașe și îmbrățișări pasionate. Cînd am ieșit din brațele lui eram pe deplin liniștită, simțind că

dragostea lui pentru mine era invulnerabilă. Cauza îngrijorării lui trebuia să fie în afara sentimentelor pentru mine. Și, cu egoism, încercam să mă conving singură că nu era nimic, că totul se putea aranja de oriunde ar fi venit răul, important fiind înainte de toate ca noi să ne iubim mereu.

Ce zăpăcită ! Ce oarbă am fost !

Văzusem coborînd între noi o umbră de tăcere și taină. Prima umbră asupra fericirii noastre. Și o umbră este uneori preludiul unui nor, a unui nor care precede furtuna.

* * *

A venit februarie.

Se poate ca trecutul să fie atît de apropiat și totuși o prăpastie să mă despartă de el? E puțină vreme de cînd eram încă o femeie iubită și răsfățată de soțul cel mai atent din lume. O femeie fericită. Atît de fericită !

Îmi amintesc de noaptea de 4 spre 5 februarie. Acea noapte care a fost un vis de dragoste și de voluptate... și care a fost de altfel ultima.

În dimineața următoare, Gys a plecat devreme. S-a întors la prînz, cu un chip mai îngrijorat ca oricînd, dar și cu dorința clară de a se ascunde, mai evidentă ca de obicei. Nu puteam să-mi ridic privirile spre el pentru că de cum se simțea observat, începea să vorbească cu un fel de însuflețire febrilă despre lucruri indiferente sau frivole.

Îmi simțeam inima strînsă în fața aerului său prefăcut. Aș fi vrut să-l pot întreba, dar știam că nu vrea să răspundă niciuneia din întrebările mele. Am încercat deci să-l liniștesc simulînd față de el cea mai tandră încredere și cea mai firească nepăsare.

Vorbeam de copilul care avea să vină. Era unul dintre subiectele noastre de discuție preferate ; chiar înainte de naștere, micul nostru prinț ocupa un loc important în viața noastră.

Ne făceam deja planuri pentru „cînd va fi aici." Și iată că, deodată, soțul meu părea să se intereseze foarte mult de scutecele „micului prinț". De obicei nu vorbea despre scutece decît pentru a-mi face mie plăcere fără să priceapă nimic din asta, ca majoritatea bărbaților.

Totuşi, în acea zi, trusoul copilului nostru părea a fi într-adevăr principala lui preocupare.

— Vreau ca fiul nostru să fie elegant din prima zi. Trebuie să ne îngrijim de primele lui haine, trebuie ca prima cămaşă a prinţului să fie fină... de plandă, nu-i aşa ? Şi cu dantelă.

Am zîmbit văzîndu-l cum se bagă în aceste amănunte puerile. Atunci, a insistat, pe jumătate glumind, pe jumătate nervos :

— Ba da, ba da, draga mea Vali. Trebuie dantelă, ţin mult la asta ! Voi creea un buget special, în viitoarele finanţe ale Statului, pentru dantela cămăşilor prinţului.

Era atît de caraghios ceea ce spunea încît am izbucnit în rîs. Pentru ultima oară... După ce am terminat de mîncat, Gys mi-a dat bani şi mi-a cerut să mă duc imediat să cumpăr olanda şi dantela de care era nevoie. Ştia (prin ce întîmplare ?) adresa unui magazin special în care să găsesc tot ce era mai bun.

— Este în celălalt capăt al Parisului, dar nu-ţi va strica o plimbare. Ai toată după-amiaza la dispoziţie, n-ai nevoie să te grăbeşti.

— Dar nu e chiar aşa grabă să trebuiască să merg astăzi.

— Ba da ! Ba da !... Vreau să o cumperi imediat !

— Bine, am acceptat surprinsă, dar supunîndu-mă capriciului său.

Îmi pusesem pălăria şi mantoul, căci era frig afară. În momentul în care vroiam să ies, Gys s-a apropiat de mine, m-a luat în braţe, privindu-mă adînc în ochi. A urmat un sărut prelung, atît de tandru, atît de pasionat.

— Du-te repede, dragostea mea ; vezi să nu răceşti !

Cu mîinile lui mi-a prins din nou gulerul de blană care se desfăcuse şi deschizînd uşa, m-a împins uşor afară.

— Du-te repede, iubita mea ! Du-te, draga mea Vali !... Te iubesc dragostea mea... Du-te repede să cumperi dantele pentru micul prinţ...

A surîs încercînd chiar să rîdă. Dar întorcîndu-mă o clipă, i-am zărit ochii tulburaţi ca în clipele cele mai triste.

Dar nu am înţeles. Am plecat.

* * *

Ca să continui această relatare, trebuie să fac apel la tot curajul de care sînt în stare. Pe cît de uşor îmi aluneca penita pentru a evoca zilele fericite, pe atît îmi tremură astăzi mîna şi mi-e inima de grea.

Şi totuşi pentru tine, copilul meu, trebuie să precizez amintirea acelor minute cumplite ale dramei fără cuvinte care mi-a zdruncinat viaţa. Şi poate şi pe a ta, sărman copil.

Făcusem cumpărăturile dorite de Gys şi, cum erau pentru „micul prinţ" le adusesem cu toată grija. Mă înforceam puţin obosită, dar fericită, uitînd cu totul de privirea ciudată pe care o avusese soţul meu la plecare.

Era deja tîrziu cînd am deschis uşa. Apartamentul era cufundat în întuneric, nu era nimeni, dar mi se întîmpla deseori să mă întorc prima. M-am îndreptat către dormitor. Abia acolo am aprins lumina.

În mijlocul patului era aşezat la vedere un plic mare, alb, pe care stătea scris : „Pentru Valentine".

Am simţit pentru o clipă cum îmi îngheaţă sîngele în vine... Dar mi-am revenit repede în fire, rîzînd de mine însămi. Era vorba, fără îndoială, de vreo invitaţie neprevăzută pentru Gys, care mă înştiinţa că nu se va întoarce la cină. Se întîmpla cîteodată să mă mai lase să cinez singură. De ce eram în seara asta atît de surescitată ?

Totuşi, am deschis febril plicul. Conţinea în locul unui scurt mesaj, aşa cum prevăzusem, o scrisoare lungă şi un alt plic pe care nu l-am desfăcut imediat. Conţinutul scrisorii îl ştiu acum pe de rost.

„Valentine, iubita mea,

Iartă-mă pentru nefericirea pe care ţi-o pricinuiesc. Iartă-mă mai ales pentru că n-am fost în stare să-ţi dau eu vestea fatală ; te iubesc prea mult, dragostea mea, nu aş fi putut suporta să te văd plîngînd.

Mi-a fost teamă să nu cedez în faţa nefericirii tale... nefericirii noastre. Teamă ca dragostea mea pentru tine să nu mă facă să-mi uit datoria... Pentru că datoria mea crudă este să plec, să mă despart de tine pentru un timp care s-ar putea să fie mai lung.

Ai răbdare şi curaj, draga mea. Pentru tine, pentru mine şi pentru copilul nostru.

Mi-a fost teamă mai ales de insistenţa ta de a mă însoţi, pe care o prevedeam. Şi asta, mai mult decît orice, este imposibil ! Nu trebuie să se întîmple sub nici un pretext. Cum aş fi putut găsi forţa de a-ţi rezista ?

Înţelege, draga mea, că nişte evenimente grave, foarte grave mă obligă să părăsesc Franţa ; de aceste evenimente vor depinde viitorul, fericirea şi pacea alor mei, viitorul soţului tău care nu ar putea trăi în mediocritate... De asemenea viitorul micuţului prinţ pe care îl porţi în pîntec.

Înainte de a rămîne liniştit alături de tine, trebuie să dau bătălia vieţii mele pentru a-mi asigura un loc sub soare. Voi face cunoştinţă cu neplăcerile unei clime aspre şi cu multe primejdii, departe de zone civilizate, în păduri virgine unde va trebui să-mi petrec vreme îndelungată.

Vreau să te feresc de toate astea, dragostea mea, pentru că te iubesc şi în plus sînt tatăl copilului care se va naşte ; am datoria ca, dacă mor să cruţ viaţa fiului nostru, a urmaşului meu.

Pentru el te rog, din toată inima mea, care îţi aparţine, să fii tare şi curajoasă. Nu mă mai adresez dragei şi scumpei mele Valentine, ci aceleia care îmi poartă numele, soţiei mele. Orice emoţie poate să-i fie dăunătoare copilului care este toată speranţa mea, speranţa alor mei. Păstrează-ţi forţa şi liniştea ! Am încredere în tine, iubita mea, să fi curajoasă pentru că trebuie !"

După aceste cuvinte calde şi nobile care m-au încurajat, scrisoarea iubitului meu Gys se ocupa de nişte amănunte mai practice.

Mai întîi, îmi vorbea despre călătoria pe care urma să o întreprindă şi care avea să fie mai lungă ca de obicei, din cauza măsurilor de prevedere pe care trebuia să le ia :

„Pentru a înşela vigilenţa celor care ar vrea să împiedice succesul misiunii mele."

Trebuia să facă un lung ocol prin Indiile olandeze şi Oceanul Pacific.

Toate acestea mi le explica pe scurt ; apoi mă avertiza că nu voi avea decît rareori veşti de la el :

„Dar va trebui să nu te neliniştesti dacă scrisorile mele vor sosi cu întîrziere. Adu-ţi aminte, iubita mea, că gîndul meu nu te va părăsi niciodată. Va trebui să renunţi să-mi scrii ; scrisorile tale nu ar ajunge la mine. Pentru o vreme nu voi avea veşti despre tine şi despre copilul nostru. Este cel mai greu sacrificiu pe care misiunea mea mi-l impune."

La acest pasaj sfîşietor al scrisorii lui Gys, am izbucnit în lacrimi. Cît curaj i-a trebuit iubitului meu soţ pentru a pleca departe în condiţiile astea.

A trebuit să fac un efort de voinţă extraordinar pentru a relua lectura.

Dragul meu Gys se gîndise la bunăstarea mea. Îmi lăsa toţi banii de care dispunea, nepăstrîndu-şi pentru el decît strictul necesar pentru călătorie. Cel de-al doilea plic conţinea într-adevăr şapte bancnote de o mie de franci, ceea ce însemna o sumă destul de importantă. Gys îmi spunea de asemenea că chiria apartamentului era plătită pentru încă cinci luni.

„De acum încolo sper să-ţi pot trimite noi fonduri. Fii înţelegătoare, nu cheltui prea uşor ; te cunosc prea bine ca să mai insist asupra acestui lucru. Trebuie mai bine să-ţi recomand să te îngrijeşti. Vreau ca nici tu nici copilul să nu duceţi lipsă de nimic."

: : : : : : : : : : : : :

Nu îmi amintesc bine de ceasurile care au urmat lecturii. Cred că am rămas nemişcată, inertă, doborîtă de plecarea lui Gys ca de o lovitură de măciucă.

Ceea ce îmi amintesc este că în zorii zilei următoare m-am trezit de-a latul patului, îmbrăcată. Cred că mă tîrîsem pînă acolo şi căzusem, fără să-mi treacă prin gînd să mă dezbrac.

Cred că dacă nu am murit în noaptea aceea, e din cauză că viaţa ta, copilul meu, a vegheat în mine şi nu a renunţat la existenţă ; tu m-ai forţat să trăiesc pentru a te aduce pe lume.

Odată cu zorile, puterile mi-au revenit. Am luat scrisoarea lui Gys şi am citit-o din nou cu atenţie. Lipsa de

amănunte despre misiunea pe care o avea de îndeplinit mi-a apărut din nou. Dar eram obișnuită să nu mă țină la curent cu problemele lui.

„— Ca să nu te neliniștesc, draga mea, îmi spunea de nenumărate ori."

Și într-adevăr pînă acum nu mă neliniștisem niciodată prea mult de discreția lui, pentru că puneam totul pe seama obligațiilor lui politice pentru țara lui.

Trebuie să mărturisesc că în ziua aceea am avut numai gînduri negre în legătură cu Diamandino.

Totuși, la sfîrșit, am privit situația cu calm și am luat hotărîrea să nu mă gîndesc, în orice acțiune decît la copilul nostru.

Am început prin a-mi interzice orice meditație asupra nefericirii mele, orice compătimire ; trebuia dimpotrivă să-mi mobilizez întreaga voință pentru a mă interesa, pentru început, de cele mai mici detalii ale trusoului viitorului meu nou născut, pentru ca apoi să-l cos cu mîinile mele.

La puține zile după această lovitură am început să scriu jurnalul, pentru a-mi îndepărta din minte ideea fixă. A trebuit să iau povestea vieții mele de la început ; asta mi-a cerut mai multe săptămîni de însemnări dar a fost o diversiune la frămîntările mele.

* * *

Azi e prima zi de mai. Sub soarele primăvăratic mă simt încă tristă, totuși sînt conștientă și fac totul ca să-mi păstrez calmul. Îmi știu mult prea bine datoria de mamă față de cel care se va naște pentru a mă lăsa pradă slăbiciunii.

15 mai — În dimineața asta am avut o mare bucurie. Am primit o scrisoare de la Gys, prima de la plecare : mă iubește ! Trăiește ! Se gîndește la mine ! Asta îmi ajunge. Restul nu contează. Ce fericire ! Am sărutat de mii de ori scrisoarea. O țin aproape, strînsă sub bluză ca s-o simt aproape de inimă. E o părticică din tine, iubitul meu, care a ajuns la mine peste mări și țări. Scrisoarea era expediată din Singapore.

Pentru cîteva săptămîni e o fărîmă de bucurie... și de tristețe.

Am mers la biserica St. Julien le Pauvre să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru fericirea pe care mi-a trimis-o prin scrisoarea lui Gys. Îmi place să mă reculeg în vechea capelă care îmi amintește ziua nunții cînd, mînă în mînă cu iubitul meu, am jurat să ne iubim mereu și să nu ne îndoim niciodată unul de celălalt.

Dragul meu Gys, te iubesc. Nu mă îndoiesc, am încredere în tine...

21 mai — Primăvara e minunată și a început să fie foarte cald. Oare căldura mă obosește atît ? Mă simt uneori foarte slăbită și am amețeli care mă lasă dezorientată.

Astăzi am rămas multă vreme nemișcată în fața ferestrei larg deschise. Boneţica pe care o tricotam îmi căzuse pe genunchi... Nu aveam curajul să-mi continui lucrul.

Totuși am luat hotărîrea să nu mă las pradă gîndurilor. Trebuie să fiu tare dacă vreau să trăiesc pentru copilul meu.

23 mai — Nu mai scriu în fiecare zi... la ce bun ? Nu aș putea decît să-mi îndulcesc suferința.

Acum cînd am ajuns să povestesc întîmplările zi de zi, toate se succed la fel ; viața mi-e atît de monotonă !

Singura plimbare : să merg la bisericuța de pe malul Senei. Doar acolo, în fața Celui de sus, îl simt pe soțul meu aproape... De fiecare dată plec îmbărbătată.

Singura mea fericire : să recitesc scrisoarea lui Gys... ultima, căci prima nu îndrăznesc... mi-e teamă să nu fac să renască cumplita suferință.

29 mai — Devin foarte nervoasă. Orice nimic mă face să am temeri copilărești pe care nu le aveam altădată.

3 iunie — Mi-e frică. Mă simt foarte bolnavă. Și sînt singură. Nu am nici un prieten în Paris.

Ba da, René Maudoire. Pe el știu bine că aș putea conta, cu toate că l-am neglijat după căsătorie. L-am revăzut totuși înainte de plecarea lui Gys ; era același bun camarad.

De ce nu reapăruse ?

6 iunie — Eram atît de deznădăjduită în ultima vreme încît i-am scris lui Maudoire.

Scrisoarea a rămas fără răspuns.

Mirată am dat telefon la adresa lui fără să-mi dau numele. Portăreasa mi-a spus că doctorul Maudoire plecase de două luni în colonii.

Am început să plîng. Of ! dacă n-ar fi fost la mijloc viața ta, copilul meu drag...

7 iunie — Nu mai pot trăi așa. Dimineață, mi-am pierdut cunoștința cînd m-am ridicat din pat. Țîrîitul prelung al soneriei de la intrare m-a readus în simțiri. Era portăreasa care îmi aducea laptele și ziarul. Neliniștită de tăcerea mea insistase și suna de cinci minute.

E o femeie cumsecade. Mi-a spus că nu era înțelept să rămîn singură în starea mea.

— Ai dreptate, i-am răspuns ; dar stau în Paris doar de cîteva luni și nu cunosc pe nimeni.

— Luați-vă o servitoare. Sau măcar o menajeră.

— Trebuie să fie greu de găsit... Trebuie să fii sigură de cea care îți intră în casă.

— Cunosc o femeie excelentă pe care v-o pot recomanda. E bretonă și nu mai e chiar tînără. Are cincizeci de ani. Acum este menajeră ; dar de obicei are grijă de copii și de bolnavi. Are multă experiență... Și mai ales are o inimă bună.

Sînt atît de slăbită și obosită încît am acceptat.

Desigur, nu pot să fac cheltuieli inutile ; banii se împuținează și chiria nu este plătită decît pentru încă cîteva săptămîni, dar Gys mi-a spus-o el însuși că trebuie să iau toate măsurile necesare pentru copilul nostru.

O aștept pe femeia aceasta, care se numește Marie-Yvonne Guillou.

10 iunie — Maryvonne s-a instalat de trei zile. A făcut ordine în toată casa. Devenisem o leneșă.

Acum vrea să mă oblige să mănînc la timp ; asta e cel mai greu !

15 iunie — Maryvonne mă îngrijește ca pe un copil. Eu mă supun, e atît de plăcut să te simți înconjurată de grijă.

Are o inimă bună, într-adevăr. Îmi pare că o cunosc de cînd lumea.

20 iunie — E sufocant aici. Furtuna plutește în aer.

Maryvonne ar vrea să ies la plimbare, să mă mișc, dar mă simt atît de obosită...

Nu mai am deloc poftă de mîncare și sărmana femeie e dezolată că nu îi apreciez mîncărurile.

Nu pot să înghit nimic. Mi-e silă de orice.

26 iunie — Mă sufoc în această atmosferă pariziană. În continuare furtuna plutește în aer.

29 iunie — Maryvonne mi-a spus în dimineața asta cu o autoritate blîndă :

— Aer de țară v-ar trebui, doamnă. Aerul de la noi. Aici vă anemiați și nu veți fi în cea mai bună stare cînd va veni clipa.

I-am spus cu un glas obosit :

— Ce vrei să fac, Maryvonne ? Ezit pentru moment să fac cheltuieli pentru o vilegiatură.

Nu am îndrăznit să-i spun că apartamentul era închiriat doar pînă la jumătatea lunii. Ce să fac ?

— Vai doamnă, nu este vorba de vilegiatură și nici de cheltuieli. Știu o casă mică și modestă unde nu ați avea nimic de cheltuit și unde ați fi îngrijită ca de o mamă.

Am privit-o fără să înțeleg. Atunci, chipul ei s-a luminat de un zîmbet sincer, în timp ce-mi explica :

— Sînt cîteva săptămîni de cînd vreau să merg acasă... în vacanță, ca toți parizienii. Dacă vreți, ne vom instala amîndouă la Coatderv, în mica mea locuință Ty-Coz. Vom aștepta acolo nașterea copilului. Va fi mai bine și pentru el decît să se nască într-un spital.

Ca toți bătrînii de la țară, Maryvonne are fobia spitalului. În oarecare măsură sînt de acord cu ea. E mai bine cînd o viitoare mamă poate să se îngrijească acasă. Mă resemnasem să mă duc la maternitate pentru că eram singură și trebuia ca micul meu prinț să primească toate îngrijirile.

Micul meu prinț ? Era mai bine să-l nasc în casa acestei femei de treabă decît la spital. Dacă aș putea să evit acest cuvînt „spital", pe actul lui de naștere ar fi mai bine, așa ar prefera și Gys bineînțeles.

— Atunci, ne-am înțeles ? Ne instalăm la Coatderv în așteptarea nașterii ? Vom începe chiar azi să facem bagajele.

Buna mea Maryvonne ! Am îmbrățișat-o din toată inima ca pe o veche prietenă. Amîndouă aveam ochii plini de lacrimi.

10 iulie — Mi-am neglijat jurnalul în ultimele zile. În acest timp am făcut călătoria, ne-am instalat aici și, în ciuda grijii lui Maryvonne, care s-a ocupat de toate, am fost teribil de obosită. Nu înțeleg de ce sînt atît de obosită. Aerul este mai sănătos ca la Paris, aici totul este atît de simplu și de liniștit.

Dacă n-aș avea această slăbiciune aș fi chiar fericită !

11 iulie — În jurul meu se vorbește dialectul breton. Nu înțeleg nimic, dar mă amuz cînd oamenii vorbesc, încercînd după gesturi și fizionomii să ghicesc ce spun.

Ty-Coz înseamnă „vechea casă." E numele locuinței lui Maryvonne. Ty-Coz se află puțin în afara satului. De jur împrejur sînt stejari uriași și îmi place umbra lor proaspătă. Aici îmi petrec cea mai mare parte a zilei întinsă pe un șezlong de răchită.

Maryvonne mă îngrijește cu un devotament admirabil.

13 iulie — O bucurie imensă ! Vești de la Gys, care au trecut pe la Paris. Of, cît de scurte.

Îmi scrie că a ajuns la destinație. Situația e gravă, dar preferă să nu-mi dea amănunte... Mereu la fel de tandru, iubitul meu Gys. Dragostea lui îmi dă curaj.

Mi-a trimis și ceva bani pe care i-am dat toți lui Maryvonne. Nu pentru a o plăti pentru grija neprețuită față de mine, ci pentru că ea se ocupă de toate... Nu știi niciodată ce se poate întîmpla !...

16 iulie — Nu mai am putere să scriu. Ieri am zăcut toată ziua. Maryvonne mă îngrijește și mă încurajează, dar clipa cea mare se apropie... și mi-e frică.

De ce oare ?

17 iulie — Se înserează... Nu a apărut astăzi micul prinț. Totul e pregătit.

21 iulie — Copilul meu. Gyssie a mea.

„Micul prinț" este o fată, născută în zori, pe 18. Am citat toate chinurile, fiica mea e atît de frumoasă.

Gys, o să te îndrăgostești de ea imediat.

22 iulie — Maryvonne nu vrea să mai scriu. Totuși, mi sufăr aproape deloc, dar sînt foarte slăbită.

24 iulie — Vreau să scriu : Gyssie trebuie să trăiască. Să fie fericită. Și să-și regăsească tatăl. Eu, nu mai știu dacă voi mai putea. Sînt atît de slăbită.

Gyssie, fii binecuvîntată !"

Jurnalul Valentinei se oprea aici ; ultimele rînduri erau scrise cu o mînă tremurătoare. Tînăra mamă murise în noaptea de 25 iulie la aproape un an de cînd părăsise Lyonul. Se împlineau exact șapte luni de la Crăciunul care rămăsese doar o amintire luminoasă a unei mari fericiri, vestea despre copilul care le era hărăzit.

Cîte se întîmplaseră în acest răstimp : un cămin distrus, un mormînt... și un leagăn. Așa e viața !

*
* *

După ce termină de citit, Gyssie închise încet caietul.

Știa acum de ce se născuse în Bretania, de ce nu își cunoscuse niciodată tatăl.

Rămase multă vreme nemișcată, cu privirea pierdută în depărtare. Totul în jurul ei dispăruse. Revenise cu douăzeci de ani în urmă, lîngă patul tinerei mame care murise la cîteva zile după ce îi dăduse viață. Acum fiica regăsea în mama dispărută propriile simțăminte. Aceleași vederi clare, aceeași sinceritate, aceeași ardoare, aceeași nevoie de curățenie morală. În ciuda celor douăzeci de ani care le despărțeau în timp, lui Gyssie i se părea că o vede, că o simte aproape.

Cu pioșenie sărută din nou caietul, apoi plecîndu-și capul, își așeză fruntea pe paginile scrise de scumpa ei mamă cu sentimentul că se reazemă de mîinile ei. Gestul acesta o apropia pe tînără de moartă. Se simțea o fetiță care se odihnea cu dragoste pe genunchii mamei.

Cînd se ridică, o văzu pe Maryvonne în fața ei. Bătrîna rămînea tăcută, respectînd emoția profundă a copilei. Gyssie se simți ușurată văzînd-o aproape. Fiind încă sub impresia celor citite vroia să o întrebe, să-i ceară mai multe amănunte despre scumpa dispărută.

Dar înainte, cercetă cu atenție și celelalte lucruri aflate în micul cufăr, toate relicvele prețioase pe care Maryvonne le păstrase cu grijă în vederea acestei zile.

La fundul cutiei în care caietul se odihnise douăzeci de ani erau și alte hîrtii : în primul rînd certificatul de căsătorie, o foaie mare oficializată de cîteva ștampile ale legației statului Diamandino.

Gyssie începu să citească :

„Statul Liber Diamandino. 15 octombrie 1913, Gys Hendricht de Wriss, duce de Marzon, prinț de Ampolis, etc..."

Poate pentru prima oară în viață, tînăra înțelese ce însemnau toate aceste titluri pentru ea : Gyssie, fiică de prinț, nu trebuia niciodată să se poarte ca o fată oarecare. Era datoare numelui și rangului său, să-și păstreze întotdeauna demnitatea.

— Săracă, poate, dar niciodată decăzută, își spuse hotărîtă. Orice compromis ar însemna o dezonoare. Sus fruntea ! Trebuie să rămîn nobilă !

Întorcîndu-se către Maryvonne, o întrebă timidă :

— Mamie, spune-mi te rog, m-am purtat întotdeauna ca o prințesă ?

— Bineînțeles, comoara mea, o liniști bătrîna. Nașa ta și cu mine nu ne-am gîndit niciodată la altceva ; să te creștem cu demnitate pentru ca mai tîrziu să nu ai motiv să roșești pentru copilăria ta. Iar tu ai fost întotdeauna atît de înțeleaptă, cuminte și distinsă încît toată lumea simțea că ești o prințesă adevărată, dintr-o altă plămadă decît ceilalți copii din sat.

— Atunci, totul e bine. Nu am decît să continui.

Luă din nou micul cufăr și scoase niște fotografii.

— Iat-o pe mama ta în ziua nunții.

— Și ce rochie minunată, suspină fata, rochia pe care și-o visase atît. Așa a pășit împreună cu soțul ei... tatăl meu, în biserică. Ce amintire scumpă trebuie să fi fost pentru mama această fotografie minunată.

— O privea în fiecare zi, spuse bătrîna încet.

— Cît de mult a însemnat pentru ea, sărmana.

Gyssie, alungă tristețea care o învăluise.

— Bijuterii ? exclamă uimită căutînd la fundul cufărului.

— Tot ce avea. Nu vroia să poarte decît verigheta; inelul de logodnă l-a păstrat pentru tine.

— Pentru mine, repetă Gyssie suspinînd. Mi-a dat viața ei. N-a trăit decît pentru mine și s-a gîndit să-mi lase moștenire bijuteriile. Mamie, ce cumplit e !

Cu blîndețe și autoritate, bătrîna bretonă băgă la loc în cutie acele relicve emoționante. Fata le văzuse. Pentru astăzi era de ajuns. Pentru vîrsta ei nu era bine ca emoțiile de felul ăsta să se prelungească. Apoi, cum Gyssie plîngea în continuare în liniște, se apropie și o luă părintește în brațe.

— Haide, haide, fii tare prințesa mea. Toate astea s-au întîmplat de multă vreme. Sînt sigură, mama ta e mai fericită acolo sus, decît ar fi fost aici.

— Nu cred. Aș fi iubit-o atît.

— Da, bineînțeles, dragostea noastră ar fi înconjurat-o tot timpul. Numai că, vezi tu prințesa mea, mama ta se gîndea mereu la soțul ei iubit și cum acesta nu s-a întors, nu a mai scris și cum nu a putut niciodată să afle ce s-a întîmplat, ea nu s-ar fi consolat niciodată cu absența lui și ar fi fost mereu înlăcrimată cu toată prezența ta.

Fata suspină și rămase tăcută cîteva minute, gîndindu-se la tatăl, care îi zîmbea cu sinceritate din fotografie, dar care acum era departe. La cel de care mama ei nu se îndoise niciodată și în căutarea căruia îi cerea să meargă. Tată care totuși niciodată nu revenise să-și vadă copilul.

— Cum se face că n-a mai scris ? Trebuie să fi știut de nașterea mea.

Maryvonne luă apărarea celui absent :

— Bineînțeles că știa și că asta l-a frămîntat. Numai că, vezi tu, a început războiul și lucrurile s-au complicat. Nu aveai decît cîteva zile cînd în toată Franța au bătut clopotele pentru mobilizare. Și, timp de patru ani, cît a durat războiul, poșta, dar mai cu seamă corespondența cu străinătatea a avut mult de suferit. A fost de ajuns ca vapoarele purtînd scrisorile lui să fi fost scufundate ca noi să nu mai primim niciodată nimic. Scrisorile lui se odihnesc pe fundul mării.

— Ai dreptate, spuse uimită fata. Războiul pe care nu îl prevăzuse nimeni a devastat multe cămine. Dar după aceea ? După ce s-a terminat războiul ăsta blestemat nu s-a putut afla nimic ?

— Naşa ta a căutat, la vrema aceea. Ea ştia de actele întocmite de legaţia diamandină. Avea toate numele, titlurile. Îi lipsea doar adresa tatălui tău din America. Atunci doamna Le Kérec i-a scris ministrului de interne de unde i s-a răspuns că la Paris nu e nici măcar o urmă de legaţie diamandină.

„E o greşeală sau o glumă", îşi spusese ea. Fără să se descurajeze, s-a adresat Ministerului Afacerilor Externe francez, de la care a primit un răspuns mai explicit.

Franţa, care fusese solicitată, se pare printr-un agent diplomatic din Diamandino, nu voise să recunoască guvernul care îl trimetea, pentru că acest guvern era nesigur. Era o ţară cu hotare neprecizate clar şi care se găsea într-o perioadă zbuciumată.

Totuşi, Diamandino era un stat care exista, pentru că răspunsul ministerului de interne mai adăuga că Anglia şi Rusia acceptaseră scrisorile de acreditare ale reprezentanţilor oficiali. Această certitudine a determinat-o pe naşa ta să îi scrie direct şefului de guvern, în America. Două scrisori au rămas fără răspuns şi nu s-au mai întors.

Contrariată, doamna Le Kérec n-a mai scris. Se gîndea să nu te expună unor răzbunări politice. Nu se ştie niciodată. Era chiar ciudat că nu primise nici un răspuns. Şi, amintindu-şi de nenumăratele precauţii pe care le luase tatăl tău, n-a mai îndrăznit să încerce nici un demers. Trebuia mai întîi să te crească... Apoi vom vedea.

— Draga mea naşă şi ea se gîndea la mine.

— Te iubea, asta ţi-o spun eu.

— Cum se face că mama nu vorbeşte de ea în jurnal ? întrebă fata. Trebuia totuşi să o cunoască bine pe cea care avea să mă boteze.

— Asta e altă poveste... Ascultă, prinţesa mea, trebuie să-ţi povestesc ; altfel nu vei înţelege niciodată ce s-a întîmplat atunci. Cu boala şi apoi moartea mamei tale, nu ai fost botezată încă de la naştere după obicei.

Bătrîna se opri o clipă să-şi tragă sufletul, apoi îşi continuă povestirea după ce-i făcu semn lui Gyssie să se aşeze şi se aşeză şi ea în faţa fetei.

— Cînd te-ai născut, a trebuit să fii declarată la primărie. Este un lucru obligatoriu, toată lumea o ştie. Ei

bine, sărmana doamnă îşi făcea mari probleme din cauza asta pentru că, tatăl tău nefiind aici, se temea că actul legaţiei nu era suficient la starea civilă.

Învăţătorul care este şi secretarul primăriei, era bolnav în acea vreme. Plecase la spitalul din St. Brieuc pentru a face o operaţie destul de complicată. Însuşi primarul din Coatderv a redactat certificatul de naştere. Era un ţăran cumsecade. Ştia să scrie şi să citească. Văzînd actul întocmit la legaţie, oficializat cu ştampile impresionante nu a întrebat nimic în plus. Era foarte mîndru că a consemnat în registrul primăriei naşterea unei prinţese şi povestea asta la toată lumea. Doamna Le Kérec a aflat ca toţi ceilalţi. Cînd mama ta a murit a venit şi ea să se roage lîngă patul moartei cum e obiceiul locului. Atunci a fost singura oară cînd castelana noastră a văzut-o pe prinţesa de Ampolis.

„Sărmana prinţesă este atît de frumoasă, cu chipul de marmoră albă. Pare că doarme. O fecioară frumoasă", spusese doamna Le Kérec impresionată.

Cînd a aflat că eşti singură pe lume, s-a interesat de tine şi a venit de mai multe ori la Ty-Coz să o vadă pe micuţa orfană străină.

Într-o zi s-a oferit să-ţi fie naşă şi am fost foarte fericită ; pentru o mică prinţesă era de preferat o castelană, nu-i aşa ?

— Dacă nu ar fi fost ea, pe cine ai fi ales Maryvonne pentru acest rol ?

Gyssie o privea pe bătrînă zîmbindu-i afectuos, pentru că ştia bine că ea urma să-i fie naşă ; i-o spusese de atîtea ori.

— Păi, eu aş fi fost. Mama ta o spusese. Nu cunoştea pe nimeni altcineva. Dar eu mă gîndeam în mintea mea : „O ţărancă, naşa unei prinţese, e ceva care nu merge". Şi am fost mulţumită cînd doamna Le Kérec s-a oferit. Îmi făceam socoteala că eu nu eram destul de bogată ca să-ţi pot oferi o adevărată protecţie în viaţă... pentru mai tîrziu.

— Vai ! murmură Gyssie suspinînd. Şi naşa ne-a părăsit.

— Da, răspunse Maryvonne. Dar, datorită ei ai acum o educaţie de domnişoară. Îmi spusese :

„— Noi două o vom creşte : tu cu inima, avînd grijă de ea ; eu, obişnuind-o cu bunăstarea şi cu manierele unei fete din înalta societate."

Venea să te vadă la Ty-Coz ; îi plăcea să te vadă frumos îmbrăcată în lucrişoarele pe care ţi le făcuse mama.

Naşa s-a ocupat întotdeauna de toaletele tale ; dar pe măsură ce creşteai, Ty-Coz nu îi mai plăcea ; alergai peste tot ca un iepuraş, casa era chiar la marginea drumului. Găsea asta foarte periculos din pricina automobilelor care începeau să circule prin zonă. Se temea mai ales să nu îei obiceiul să te joci pe drum cu toţi copiii din sat şi să deprinzi obiceiuri rele.

„Nu poţi să creşti o prinţesă ca pe o ţărăncuţă." Din cauza asta mi-a propus într-o zi să venim să locuim aici unde sîntem. Nu vroia să ne despartă, bineînţeles, şi am continuat să am grijă de tine. Dar ţi-a pregătit o cameră lîngă a ei. De atunci ai locuit în preajma ei în castel cît şi lîngă mine în pavilion. Buna ta naşă, îţi aminteşti, s-a ocupat de studiile tale şi pe de altă parte aveai tot parcul la dispoziţie ca să alergi şi să te joci după voia inimii.

— E adevărat, spuse Gyssie gînditoare. Datorită vouă am avut o copilărie şi o tinereţe minunată. Am trăit ca într-o poveste.

— Ca o mică prinţesă !

* * *

Tăcerea se aşternu între ele. Tînăra revedea în minte toate lucrurile pe care tocmai le aflase, bătrîna se gîndea la buna doamnă Le Kérec datorită căreia mica orfană putuse fi crescută şi educată conform rangului pe care l-ar fi avut, dacă părinţii ei ar fi fost aproape.

— Gyssie, cînd mă gîndesc la cei douăzeci de ani care au trecut, mă simt fericită. Te-am crescut ca pe propria mea fiică şi m-am bucurat de fiecare zîmbet al tău. Şi tu erai frumoasă, îngrijită şi îmbrăcată ca un copil de oameni bogaţi. Şi totuşi, tu erai fata mea.

Gyssie se duse spre ea şi o îmbrăţişă.

— Ai dreptate, Mamie, căci te-am îndrăgit mereu şi te-am ascultat ca o fiică. Acum, că ştiu tot ce ai făcut pentru mine şi pentru mama, te iubesc şi mai mult. De altfel tu eşti pentru mine... Nu te am decît pe tine pe lume, pentru că nu mai trag speranţă în revenirea tatei. Cît despre familia mea... cealaltă familie, au aflat de naşterea mea ?

— Despre cine vorbeşti ?

— Despre bunicul din Lyon. Judecătorul sever din cauza căruia mama a trebuit să plece. Ştie că copilul Valentinei trăieşte aici ?

Femeia făcu un gest de protest.

— Nu, bineînţeles că nu ştie nimic. În ultima vreme mama ta îmi vorbise mult despre el. Nu vroia să afle de căsătoria ei şi de naşterea ta, mai ales de naşterea ta.

„— Fiica mea nu trebuie să fie decît a tatălui ei, doar a lui", îmi repeta ea.

Cînd te-ai născut, văzîndu-se atît de slabă o îngrozea gîndul că, aflînd de naşterea ta, tatăl ei ar fi venit să te ceară şi ea nu ar fi putut să te apere.

„— Nu trebuie să i-o încredinţezi pe Gyssie, Maryvonne ! Nu vreau ca fetiţa mea să trăiască în casa aceea mare, fără bucurie, fără soare, în care eu aveam impresia că sînt îngropată de vie."

A trebuit să-i promit că niciodată nu te voi da tatălui ei. Şi mi-am ţinut făgăduiala. Nu am scris la Lyon. Mama ta mi te-a încredinţat mie, numai mie.

— Bine ai făcut, Mamie, aprobă cu seriozitate Gyssie. Nicăieri în lume nu aş fi fost mai fericită.

— Am trăit liniştite împreună. Asta nu mă opreşte să mă gîndesc uneori că bunicul tău e bogat şi în mod normal averea lui ţi s-ar cuveni.

— Să nu mai vorbim despre asta. Sărmana mamă nu la asta s-a referit ; vreau să fac cum a zis ea.

Bătrîna suspină :

— Ce păcat că naşa a murit într-un accident stupid de maşină. Ea vroia să-ţi asigure viitorul. Moartea ei prematură, fără un testament, ţi-a adus un mare prejudiciu, prinţesa mea.

amestece regretul morții sale cu chestiunea materială.

— Da, aprobă ea. Am pierdut o prietenă foarte dragă, ceea ce este într-adevăr o pierdere de neînlocuit a unei ființe iubitoare și sincere.

— În toate privințele, accidentul a fost un dezastru, insistă doica cu încăpățînare. Nu ți-ai dat seama poate. La douăzeci de ani nu îți dai seama de problema materială. Doamna Le Kérec te iubea ca pe fiica ei și dăduse vestea în lume că tu vei fi moștenitoarea. Cînd s-a aflat de moartea ei subită, toți erau convinși că pămînturile și castelul îți vor reveni ție. A fost nevoie de afirmațiile domnului Houart, avocatul doamnei, pentru ca lucrurile să apară clar. Nu era nici un act încheiat cu înscrisul ăsta ; averea nașei tale era moștenită de unul dintre nepoți ; un tînăr foarte bogat deja, care se născuse și crescuse în colonii.

Gyssie luase deja hotărîrea și o lăsă să vorbească pe bătrînă. Aceasta își continuă deci explicațiile :

— Moștenitorul era în China cînd a aflat despre moartea mătușii sale. Notarul l-a anunțat în același timp că la castel este o tînără fată care era socotită ca și fata defunctei... În mod cavaleresc, acest tînăr a hotărît ca pînă la venirea lui în Franța, nimic să nu se schimbe pentru micuța prințesă pe care mătușa sa o luase sub aripa ei protectoare.

— Știu restul, o întrerupse ușor Gyssie. Bunului domn i-a fost milă de orfană și, prin intermediul domnului Houart, i-a trimis o scrisoare frumoasă asigurînd-o de toată simpatia lui. O ruga să locuiască mai departe la Kerlan, unde să se simtă ca la ea acasă, ca pe vremea cînd trăia doamna Le Kérec. Ca într-o poveste cu zîne. Și dacă domnul chinez nu i-a oferit în plus inima și numele lui micii prințese bretone, este cu siguranță din cauză că e bătrîn, slab, are o soție galbenă și o duzină de maimuțoi chinezi care îi măresc colecția an de an.

— De ce vrei tu să crezi că acest om cumsecade este un chinez care a prins rădăcini acolo ? făcu Maryvonne scandalizată.

— Eu ? Dar eu nu vreau nimic. Tu, Mamie, îți faci iluzii. Cînd m-ai sfătuit să-i accept oferta de a rămîne la castel, te auzeam suspinînd de zece ori pe zi : „Ah, ce păcat că acest domn locuiește atît de departe. Nepotul doamnei Le Kérec nu poate să fie decît un băiat bine !"

— Doamne, dar spuneam ce gîndeam.

— Nu-i tocmai așa, Mamie ; ar fi trebuit să adaugi cu toată sinceritatea : „Bărbatul care o moștenește pe doamna Kérec și toate pămînturile ei ar fi o partidă bună pentru Gyssie. Asta ar putea să se termine cu o căsătorie.".

Tînăra începu să rîdă.

— Ei, Mamie ? De cîte ori nu te-ai gîndit în sinea ta la deznodămîntul ăsta ?

— Ai dreptate, încuviință bătrîna. Mă mîhnea dorința ta de a învăța stenodactilografia pentru a deveni funcționară.

— Era o hotărîre înțeleaptă, pentru că nu am familie și nu am avere.

— Nu contează. Mi se strîngea inima cînd te vedeam în fiecare săptămînă mergînd să iei lecții. Și în fiecare zi cînd, ore întregi băteai la mașină în pavilion.

— Sînt mulțumită că nu am dat înapoi. Acum pot să-mi cîștig pîinea. Odată și odată va trebui să mă apuc de muncă. Nu vreau să depind toată viața de mila chinezului.

— Nu e nici o grabă. Cînd nepotul va veni aici, vom ști ce va hotărî.

— Atunci pregătește-te Mamie pentru această întîlnire, căci acum nepotul nu va întîrzia să apară. În scrisoarea lui era vorba de trei ani, care se vor împlini în curînd.

— Mai sînt cîteva luni din fericire, prințesa mea. Între timp se pot întîmpla multe.

Bătrîna, încăpățînată, spera totuși ca tatăl lui Gyssie să dea un semn de viață. În orice caz, în cîteva luni „prințesa" putea găsi o partidă bună, ca să nu mai aibă nevoie de talentul ei la mașina de scris.

Tînăra înțelesese aluzia la întoarcerea tatălui și exuberanța îi dispăru dintr-odată.

— Iarăși ?

Ea nu mai credea în reîntoarcerea lui. După douăzeci de ani erau toate şansele ca Gys de Wriss să nu mai apară niciodată. E adevărat că acum, după ce citise jurnalul mamei, se întreba dacă nu cumva era datoria ei să pornească în căutarea celui dispărut.

*
* *

Trecură cîteva zile. Gyssie devenise gravă. După emoţionantele amintiri care o mişcaseră la aniversare, tînăra se gîndea la tot ce aflase în acea zi.

Socotind laolaltă confidenţele pe care i le făcuse Maryvonne şi jurnalul mamei sale, trăgea concluzia că, după legile franceze, naşterea ei era ilegitimă şi că nu avea dreptul să poarte nici numele nici titlul tatălui. Doar lipsa de experienţă a unui primar de ţară care abia ştia să scrie şi să citească, a înregistrat-o în starea civilă care însă, putea oricînd fi contestată legal.

Dar, faţă de toate emoţiile prin care trecuse în ultimele zile, această descoperire era de mai mică importanţă. Ce îi păsa că era ilegal într-o ţară şi legal în alta ? Probabil nimeni, niciodată nu va ridica problema stării ei civile. Acest lucru îi părea a fi fără importanţă.

Ceva mai grav şi mai important o obseda în nopţile lungi cînd, neputînd să adoarmă, încerca să-şi traseze o linie de conduită.

Înainte de toate, într-adevăr se cuvenea să pătrundă gîndul matern. „Pentru fiica mea, cînd va împlini douăzeci de ani..." La această vîrstă se gîndise mama că Gyssie va putea înţelege şi acţiona.

Într-adevăr în ajunul morţii nefericita femeie scrisese în jurnal : „Trebuie ca fiica mea să-şi regăsească tatăl..."

Şi lui Maryvonne, îi spusese :

„Copilul meu nu trebuie să fie decît a tatălui ei, doar a lui."

Era bine înrădăcinat în mintea mamei gîndul că Gyssie trebuia, după ce va fi împlinit vîrsta, să-l caute şi să facă totul ca să-l găsească pe bărbatul atît de frumos, de seducător pe care ea îl iubise atît de mult.

Primul gînd al fetei a fost să scrie la adresa casei în care locuiseră părinţii. În jurnal nu era dată adresa dar din fericire se păstraseră cele două scrisori pe care soţul le trimisese.

Gyssie se gîndea că, odată întors la Paris, tatăl său s-ar fi dus în primul rînd acolo în căutarea unei urme care să-l ducă la regăsirea soţiei şi copilului. De aici trebuia să pornească.

Fata i-a scris portăresei punîndu-i nenumărate întrebări. Răspunsul nu s-a lăsat mult aşteptat.

Portăreasa se scuza că nu poate să-i dea nici o informaţie despre cei care au locuit mai demult în imobil. Fosta portăreasă murise în timpul războiului şi după ea s-au mai succedat cîteva. Cît despre locatari, niciunul dintrei cei care locuiesc acum nu îşi aminteşte de persoanele despre care se vorbea în scrisoare.

Gyssie a avut o reacţie de disperare la primirea răspunsului. Ea contase pe o indicaţie care ar fi fost foarte importantă pentru ea, dar la fel de bine şi pentru tatăl ei. Cine putea acum să-i dea vreun indiciu lui Gys de Wriss dacă el însuşi şi-ar căuta familia ? Cum ar fi putut să afle vreodată că are un copil care trăieşte în castelul Kerlan, la Coatderv în Bretania ?

Evident, Marie-Yvonne Guillou şi doamna Le Kérec fuseseră foarte bune şi generoase pentru mica orfană şi constituiseră o adevărată familie. Dar pentru a-şi regăsi tatăl, Gyssie trebuia să meargă la Paris în casa în care acesta locuise împreună cu mama şi în care ea ar fi trebuit să crească.

Gyssie, sub aparenta ei nonşalanţă nu era însă fata care să se lase descurajată multă vreme. Nu avea exuberanţa latină ; era mai liniştită, mai tăcută decît franţuzoaicele, dar, în schimb era mai hotărîtă şi mai decisă decît sînt de obicei tinerele fete care nu cunosc lumea.

— Mă voi duce să văd eu însămi, se hotărî dintr-odată. Voi pleca la Paris.

Cînd i-a vorbit de acest proiect, Maryvonne a ridicat braţele spre cer ca în faţa unei grozăvii. Iar Gyssie a trebuit să o convingă explicîndu-i amănunţit toate motivele care o aduseseră la această hotărîre.

— Dar nu voi putea să te însoțesc draga mea, se neliniști Maryvonne. Sînt prea bătrînă și călătoria în doi ar fi prea scumpă.

— Ești mult mai utilă aici. Și apoi, cine va avea grijă de Kerlan, castelul pe care urmașul nașei ni l-a încredințat ? Și apoi, ai încredere în mine, nu-i așa ?

— Știu că ești cuminte și înțeleaptă. Cred că vei ști să te descurci cu meseria ta de dactilografă. Totuși ai fi putut aștepta pînă la sosirea nepotului doamnei Le Kérec. El ar fi putut să-ți ușureze căutările.

— Ce ar putea să facă mai mult decît mine ?

— Păi, e bogat.

Gyssie își înălță capul.

— Ascultă Mamie, renunță la toate visurile frumoase care îți trec prin cap. Omul acela nu ne este dator cu nimic. Dacă toți moștenitorii ar trebui să-i întrețină pe toți cei pe care părinții lor i-au iubit, atunci moștenirea ar fi o himeră. Un singur lucru e sigur pentru mine ; cu pregătirea mea, pot să încerc să mă descurc în capitală, căutînd în ceasurile de răgaz să dau de urmele celui pe care vreau să-l regăsesc. Un prinț străin, asta nu cred că este chiar așa greu de aflat. La Paris, la ministere, îmi vor arăta cum să procedez.

Și Maryvonne, cu inima grea, dar convinsă în cele din urmă a trebuit să accepte plecarea copilului pe care îl crescuse.

Gyssie făcu imediat un drum pînă în sat. Domnul Houart avocatul, i-a dat dreptate pentru că i se părea firesc și înțelept ca o tînără fără avere să caute să-și asigure independența printr-o muncă stabilă, plătită, dar abatele Palmech, cel care o botezase pe Gyssie a fost mai puțin încîntat. Se temea, mai mult chiar decît Maryvonne, de izolarea și greutățile pe care urma să le întîmpine la Paris. Nu se spunea oare că tinerele fete naive din Bretania, cedează cel mai repede, formînd majoritatea domnișoarelor frivole pe care le supraveghează autoritățile ?

Evident, Gyssie era foarte serioasă, dar se știe vreodată ce ispite copleșesc inocența și curățenia ? Gîndul acesta îl neliniștea foarte tare pe preotul care pînă la urmă a găsit o soluție. Acolo, în capitală, locuiau niște veri prin

alianță ai defunctului soț al doamnei Le Kérec. Nu se vizitaseră decît de vreo două-trei ori, dar abatele îi cunoștea destul pentru a o recomanda cu căldură pe tînăra fată.

Bunul părinte a fost atît de elogios și de convingător în scrisoarea sa, încît domnul și doamna Le Für au angajat-o pe Gyssie chiar în biroul lor. S-au înțeles ca tînăra să fie secretara domnului Le Für în fiecare dimineață. După-amiezele era liberă. În schimbul muncii ei, primea casă și masă, fără nici un salariu.

Maryvonne socotea că o asemenea ofertă nu era de disprețuit pentru că îi asigura lui Gyssie un cămin și în același timp îi dădea posibilitatea să facă cercetările pe care vroia să le întreprindă.

— Da, e foarte bine, acceptase fata, dezamăgită totuși că nu era retribuită. În vremea asta, cum nu pot să circul prin Paris, nici să mă îmbrac fără să am bani, mă voi afla în continuare în grija ta Mamie.

Bătrîna Mamie a știut să o convingă pe „prințesa" ei că proprietatea Kerlan aducea destul cîștig cu legumele, fructele și lîna vîndute la piață astfel încît Gyssie să-și poată plăti modestele cheltuieli la Paris.

— Înțelegi prințesă, avem tot ce ne trebuie aici la fermă ; și atunci ce vrei să fac cu banii cîștigați în fiecare sîmbătă la piață ?

Gyssie întreba doar ca să se lase convinsă. Cu inima grea, dar plină de hotărîre, fata o îmbrățișă pe bătrîna Mamie înainte de a lua drumul Parisului.

— Mult noroc, prințesa mea. Scrie-mi cît mai des și cît mai mult.

— O să-ți trimit un întreg jurnal în fiecare săptămînă. La revedere Mamie.

* * *

Primirea în familia Le Für a fost simplă și prietenoasă. A încîntat-o pe tînăra fată. Prietenii părintelui Palmech îi pregătiseră o cămăruță la ultimul etaj al casei în care locuiau, pe strada Franklin, aproape de Trocadero. Cămăruța era lîngă cea a bonei și era la fel de mică.

Totuşi, Gyssie se simţea în largul ei şi îi plăcu imediat pentru că priveliştea era minunată şi se întindea pe deasupra acoperişurilor pînă la marginea oraşului.

În fiecare dimineaţă, fata se ducea la biroul domnului Le Für care se ocupa de asigurări şi lucra pînă la ora prînzului. Cînd suna ora dejunului se întorcea acasă şi mînca împreună cu patronul şi soţia lui. Era un ceas foarte plăcut şi liniştitor ; mîncarea era variată şi stăpînul casei era mereu în vervă.

Dacă ar fi avut experienţa vieţii, Gyssie ar fi remarcat că antrenul soţului o enerva pe buna doamnă Le Für şi că, uneori, ea lăsa să se vadă acest lucru. Dar tînăra nu putea să ştie că gazda era geloasă, soţul ei dîndu-i deja nu rareori prilejul.

Nu, Gyssie nu putea să bănuiască dedesubturile menajului familiei Le Für. Soţul era pentru ea un patron, nimic altceva. Adică ceva care aduce cu un tată de familie şi cu un profesor de şcoală. În sfîrşit, avea vreo patruzeci de ani, ceea ce o făcea pe tînăra de douăzeci de ani să-l privească aproape ca un tată.

Tot ceea ce vedea în noua ei viaţă, era că îşi găsise imediat la Paris un cămin şi nişte prieteni care jucau pe lîngă ea rolul unei familii. Această situaţie îi convenea de minune, pentru că după-amiezele fiind liberă putea să se consacre căutărilor pe care vroia să le întreprindă.

Pînă acum demersurile nu duseseră la nici un rezultat ; le făcea la întîmplare neavînd experienţă şi se ciocnea aproape totdeauna în ministerele pe unde umbla de portărei care o dădeau afară, sau care o îndrumau greşit către locuri care nu aveau nimic cu ceea ce căuta.

Întîmplarea avea să o ajute cu bunăvoinţă în întreprinderea cercetărilor ei.

Familia Le Für avea mulţi invitaţi. Aproape în fiecare seară aveau unul sau doi musafiri la cină. Erau mîndri să o prezinte pe mica lor protejată cunoştinţelor, punînd accentul pe titlul de prinţesă.

Au prezentat-o astfel într-o zi unuia dintre prietenii lor, un mare călător care revenea în Franţa după o lungă absenţă. Fata de-abia a auzit numele celui care s-a înclinat politicos în faţa ei ; a remarcat însă imediat talia

avîntată a invitatului şi privirea lui sinceră şi pătrunzătoare.

— Un băiat drăguţ, se gîndea.

Privirile lor s-au întîlnit, îmbujorînd obrajii lui Gyssie şi aprinzînd un licăr de admiraţie în ochii noului venit.

La masă, fata nu vorbi deloc. Dar ascultă cu atenţie ce se vorbea. Astfel află că tînărul care îi fusese prezentat era ofiţer de marină. În această calitate, în ciuda vîrstei încă tinere — abia împlinise treizecişidoi de ani — străbătuse mările şi oceanele pe aproape toată întinderea lor.

Astfel, frumosul tînăr căpătă dintr-o dată în ochii fetei o importanţă extraordinară.

După terminarea cinei Gyssie se folosi de primul prilej pentru a-l interoga pe ofiţer. Acesta îşi bea cafeaua în picioare alături de ea, care tocmai terminase să o ajute pe gazdă să împartă ceştile. Stînjenită să deschidă discuţia, lansă un zîmbet la care călătorul răspunse fără întîrziere.

— Am auzit vorbindu-se de călătoriile pe care le-aţi făcut, domnule, murmură puţin jenată. Aţi văzut multe locuri.

— Cunosc într-adevăr aproape toate ţările, domnişoară.

— Chiar şi America de Sud ? insistă timidă.

— Cunosc foarte bine acest continent.

— Atunci, poate cunoaşteţi Ampolis ?... Sau mai repede Diamandino ?

— Ampolis ?

Ofiţerul de marină era uşor surprins. O privi cu atenţie pe tînără.

— Ampolis ? Nu, nu cred.

— Este un oraş mare în Diamandino. Capitala.

— N-am ajuns niciodată prin locurile acelea. Ştiu că ţara asta are nişte limite neclar definite undeva între podişul Arinos şi Motto Grosso. Îmi pare rău că nu am avut niciodată ocazia să ajung acolo, aş fi fost încîntat să vă dau amănunte.

Vorbind, observa cu extremă atenţie chipul delicat al celei care îl interoga. Gyssie era fermecătoare şi foarte

distinsă în ciuda simplității pe care o afișa. Ofițerul se simțea într-adevăr atras de ea.

— Pot să vă întreb domnișoară, spuse el cu un glas care se vroia indiferent, cum se face că vă interesează această țară îndepărtată și atît de puțin cunoscută ?

Cu simplitate și fără ocolișuri, Gyssie răspunse.

— Tatăl meu era originar din Ampolis. Aparținea unei vechi familii din Diamandino. Din păcate evenimentele politice de acolo, apoi războiul din Europa ne-au despărțit. De atunci, caut în zadar să-i găsesc urma.

Pentru a îndepărta impresia tristă pe care putea să o lase această confidență, adăugă cu un surîs grațios pe care interlocutorul îl aprecie la întreaga valoare.

— Și în felul acesta, îi întreb pe călători...

— Călătorul este dezolat că nu poate să vă lămurească mai mult, spuse celălalt serios.

Adăugă apoi, dintr-o dorință de a cunoaște mai mult, sau poate pentru a prelungi discuția.

— Și dumneavoastră domnișoară sînteți născută acolo ?

— O, nu ! răspunse Gyssie amuzată de această presupunere. Sînt puțin bretonă, sau cel puțin m-am născut în Bretania, la Coatderv.

— Coatderv ? repetă necunoscutul ca și cînd s-ar fi gîndit la altceva.

— În regiunea Côtes du Nord, preciză orfana. Mi-am petrecut toată tinerețea la castelul Kerlan, al nașei mele care, mi s-a spus are legătură cu familia Le Für. Doamna Le Kérec, o femeie minunată care m-a crescut și m-a iubit ca pe fiica ei. Poate cunoașteți acest nume.

Tînărul admiră simplitatea cu care Gyssie, pentru a-și face cunoscută originea se adăpostea imediat în spatele unui nume cunoscut ca onorabil. Nici o lăudăroșenie sau falsă modestie în vorba fetei și totuși, în doar cîteva cuvinte, spusese totul despre situația ei de străină și orfană crescută într-un mediu onest, mulțumită generozității unei nașe bogate.

— Mi s-a părut că am auzit-o pe doamna Le Für numindu-vă „prințesă" ? Dumneavoastră vă adresa acest titlu ?

— Da, spuse Gyssie puțin jenată. Prințesă de Ampolis. Dar numele meu este Gyssie de Wriss.

— Prințesă de Ampolis, repetă gînditor. E un titlu foarte frumos, foarte strălucitor și pe care îl purtați cu prestanță. Îmi este permis să vă felicit, domnișoară ? Sînteți o prințesă foarte drăguță.

Gyssie roși primind acest compliment însoțit de o privire respectuoasă și înflăcărată.

— O mică prințesă, simplă și fără pretenții. Sînt secretara domnului Le Für și vedeți că nu am nimic strălucit.

Pe fața ofițerului apăru o expresie de uimire.

— Secretară ? întrebă arcuindu-și sprîncenele.

— Da, o simplă stenodactilografă, preciză veselă.

— Iartă-mă, dar crezusem că am înțeles adineaori că locuiai la castelul Kerlan.

— Acolo am locuit pînă acum două săptămîni. Dar am acolo și acum camera mea și doica mea are grijă de tot. Asta vă va putea confirma și doamna Le Für. Am douăzeci de ani, iar castelul nu-mi aparține. Trebuie să mă obișnuiesc să-mi cîștig pîinea, pentru că în lipsa tatălui nu am nici o avere.

Un nor umbri fruntea ofițerului de marină.

Dintr-o dată Gyssie crezu că interlocutorul ei era decepționat că nu găsise în ea, în ciuda splendidului titlu, decît o orfană dezmoștenită. Acest gînd îi estompă surîsul.

— Cînd sînt în Paris, vin destul de des să-i văd pe vechii mei prieteni Le Für. Sper deci, domnișoară, că am plăcerea să vă regăsesc aici.

— Aș fi încîntată domnule, răspunse fără elan, poate chiar puțin tristă.

Pentru prima oară în viață, Gyssie simțea o melancolie la gîndul că era într-adevăr săracă. Și un alt gînd tot pentru prima dată îi veni în minte făcînd-o să scoată un lung suspin :

— Și totuși, sînt de familie bună. Tatăl meu e prinț și bunicul din partea mamei este judecător la tribunal.

Aceste observații o mai liniștea întrucîtva.

Discuţia între cei doi se oprise aici. Doamna Le Für se apropie şi discuţia luă alt curs.

După ce invitaţii plecară, gazda o întrebă pe Gyssie.

— Cum îl găseşti pe prietenul nostru Le Gurum ?

— Despre cine vorbiţi doamnă ?

— Despre prietenul nostru Alex, dacă preferi aşa. Ofiţerul de marină.

— Ah ! se numeşte Alex. Care aţi spus că e numele de familie ? adăugă fata care nu înţelesese cînd gazda făcuse prezentările.

— Oh ! Le Gurum nu e numele de familie, interveni domnul Le Für rîzînd, este aproape un nume naţional. Jumătate din bretoni se numesc aşa. Nu ducem lipsă de tunete aici, chiar dacă nu sînt din Brest.

Cum Gyssie rămase serioasă, neînţelegînd, Le Für explică :

— Le Gurum înseamnă „tunet". Astea răsună în toată Bretania. Sînt peste tot, iar „tunetele din Brest" pot fi foarte bine din orice altă parte.

Domnul Le Für era mulţumit de gluma lui şi Gyssie surîse politicoasă. Ea nu dădea nici o importanţă numelui, dar imaginea tînărului ofiţer îi revenea destul de des în memorie. De altfel a avut ocazia să-l vadă destul de des în vizită la familia Le Für aşa cum îi promisese şi se părea că întîlnirile îi făceau plăcere. În scurtă vreme au devenit camarazi şi Gyssie putu să-şi dea seama că lipsa ei de avere nu dăuna cu nimic simpatiei lor reciproce. Dimpotrivă, tînărul marinar îşi dădea silinţa în toate ocaziile să spargă gheaţa şi să o facă pe Gyssie să aibă încredere în el. După cîteva asemenea întîlniri la Le Für, s-ar fi spus că cei doi tineri se cunoşteau de multă vreme şi că o lungă şi trainică prietenie îi unea de ani de zile.

Gyssie, binecrescută, rămînea totuşi rezervată ; în timp ce Alex Le Gurum, chiar dacă nu putea să-şi stingă flacăra din priviri cînd o privea pe orfelină, făcea totuşi tot posibilul pentru a rămîne corect şi impecabil faţă de ea.

* * *

Gyssie s-a dus la casa unde ştia că locuise mama ei. Ştia că portăreasa se schimbase, dar îşi spunea că poate noua portăreasă primise vizita tatălui ei. Mai vroia ca, arătînd fotografia părinţilor ei, să trezească amintirile locatarilor dinainte de război sau ale negustorilor din vecinătate, pentru a afla nişte informaţii care să-i fie de folos.

Speranţele i-au fost repede decepţionate ; imobilul fusese refăcut din temelii, şi pentru asta fuseseră evacuaţi toţi vechii locatari. Rezultatele nu au fost fructuoase nici la negustorii pe care îi întrebase. Fata evoca un timp prea îndepărtat pentru ca chipurile să poată fi recunoscute.

Scriindu-i lui Maryvonne despre acest prim insuccES, Gyssie nu părea descurajată. Avea o voinţă simplă şi tenace care nu cunoştea ocolişuri în care să-şi irosească energia. După acest eşec se hotărî să-l caute pe doctorul Maudoire despre care era vorba în jurnalul lui Valentine Chauzoles.

Primul ei gînd a fost să meargă la spitalul franco-american la care lucrare doctorul şi unde mama îl cunoscuse. Dar războiul trecuse. Spitalul purta alt nume şi după semnarea păcii se schimbase conducerea şi cea mai mare parte din personal. Nici de acolo nu a putut afla nici o indicaţie.

Atunci s-a gîndit să se intereseze la Facultatea de Medicină. Acolo cel puţin, bănuia ea se puteau găsi urmele foştilor elevi ; numele Maudoire nu putea să fie necunoscut. Nu prea ştia cui să se adreseze în acest scop ; dar părăsind casa Le Für, îşi spunea că trebuie să înceapă neapărat cu Facultatea de Medicină. Acolo, la faţa locului va vedea ce are de făcut.

Cu mintea frămîntată de aceste lucruri se îndreptă spre Trocadero pentru a lua autobuzul. Cînd trecu de colţul străzii se întîlni cu Alex Le Gurum, care scoase o exclamaţie de bucurie văzînd-o. O întîlnire cu ofiţerul de marină era întotdeauna o plăcere pentru Gyssie, dar era pentru prima dată cînd îl întîlnea în afara apartamentului gazdei sale. Îşi strînseră mîinile ca doi buni prieteni.

— Ce întîmplare fericită ! exclamă Alex afişînd o mare surpriză. Nu ştiam cum să-mi umplu după-amiaza şi iată că întîmplarea îmi scoate în drum o companie plăcută.

Întîmplarea era de vină poate, deşi ieşirile lui Gyssie aveau loc în fiecare zi, la aceeaşi oră. Dar Alex zîmbea şi fata nu bănuia nici o clipă că întîlnirea fusese premeditată.

După douăzeci de ani, aceeaşi comedie începea din nou. Ca Gys de Wriss altădată, cu mama, Alex Le Gurum se purta cu fiica. Gyssie nu făcea nici o analogie. Şi cînd tînărul se oferi să o însoţească, nu avu nici o clipă de ezitare.

— Mi-ar face mare plăcere, spuse ea cu vădită plăcere. Am chiar o mare rugăminte.

— La ordinele tale, spuse el încîntat.

Cu încrederea şi sinceritatea care o caracterizau fata îi expulică :

— Mă simt puţin stînjenită să merg să caut o informaţie la Facultatea de Medicină, vrei să mă ajuţi ?

— Cu plăcere. Despre ce este vorba ?

— Vreau să găsesc un medic.

— Din Paris ?

— Nu ştiu unde locuteşte acum. Ştiu doar că era intern în 1914...

— Drace ! În ce spital ?

— Spitalul nu mai există. Am fost acolo fără nici un rezultat.

— Mi se pare destul de greu, dar. În sfîrşit, să încercăm. Dar mai înainte am putea să consultăm un anuar medical.

— Iată o idee la care nu m-am gîndit. Acest anuar trebuie să-i conţină pe toţi medicii care lucrează acum în ţară.

— Vom vedea, spuse simplu Alex.

Pentru a traversa piaţa Trocadero, ofiţerul de marină îşi trecu mîna pe sub braţul lui Gyssie care roşi de această intimitate ; dar cum însoţitorul ei nu vădea nici o familiaritate prin acest gest şi părea preocupat doar de a o conduce printre maşini, nu îşi retrase braţul din mîna arzătoare care o ţinea.

Anuarul pe care l-au găsit într-o farmacie, indica zece medici purtînd acelaşi nume.

— Doamne, cum voi şti vreodată care dintre cei zece este cel pe care îl caut ?

Alex nu se tulbură de loc. Îşi notă răbdător toate numele şi adresele.

— Vom proceda prin eliminare. Sper să nu fie o indiscreţie din partea mea, dar aş vrea mai multe indicaţii în legătură cu acest doctor. Şi de asemenea, care sînt motivele pentru care îl cauţi. Aş putea să te ajut mai bine dacă aş fi la curent.

Privirea lui Alex era atît de sinceră încît Gyssie nu avu nici un moment de ezitare.

— Fie, am să-ţi spun tot. Dar e o poveste lungă. Ai răbdare şi timp să asculţi ?

— Ca să te ascult, domnişoară Gyssie, am toată viaţa înainte. Dar să căutăm un loc mai confortabil. Nu vrei să intrăm într-o cafenea să luăm un ceai ?

Cu aceeaşi simplitate Gyssie acceptă. Era cu puţin după prînz, mai era mult pînă la ora ceaiului. Cafeneaua era goală. Erau singuri şi asta le convenea de minune. Aşezaţi la o masă retrasă, Gyssie începu să povestească.

Rezumă în linii generale viaţa lui Valentine Chauzoles, ciudata ei căsătorie şi nefericita moarte.

Alex ascultă povestea surprins ; o emoţie puternică îl copleşi cînd tînăra îi vorbi despre dragostea părinţilor ei, de făgăduielile tatălui şi de încrederea pe care moarta o dovedise pînă în ultima clipă faţă de soţul ei. Era chiar un pic stingherit cînd vedea că Gyssie, prin cuvinte simple, pornite din inimă, dovedea că împărtăşea deplin încrederea pe care mama o avusese în omul iubit.

După prima lor convorbire, ofiţerul de marină se informase mai bine despre Diamandino. Ştia că, în 1887, un aventurier pe nume Jules Mavin, originar din Malakaff, improvizase republica „Amazonia Independentă", care avea un guvern cu sediul la Paris. Dar după aceea, teritoriul cunoscuse multe vicisitudini. Mulţi francezi plecaseră să moară acolo de boli şi mizerie. Alex nu vedea cum putea să existe acolo o adevărată dinastie de origine olan-

deză. Numele de Ampolis nu era citat printre cele cîteva aglomerări fără importanță din teritoriu. Era doar un singur amănunt în această istorie abracadabrantă, care dădea șanse de existență unui stat liber Diamandino ; la începutul secolului, Anglia acceptase scrisorile de acreditare al unuia dintre reprezentanții săi, cu toate că o convenție franco-braziliană atribuia acest teritoriu Braziliei.

De mai multe ori, în timpul povestirii lui Gyssie, ofițerul fusese tentat să o întrerupă pentru a-i spune gîndurile care îl frămîntau.

De teamă să nu o supere risipindu-i iluziile și de asemenea de teamă să nu emită, în ciuda aparențelor, o judecată prea pripită despre tatăl fetei, Alex își stăpîni impulsul și ascultă pînă la capăt confidențele însoțitoarei sale.

Ce poveste extraordinară ! Cum să nu crezi în buna credință a lui Gys de Wriss ?

Alex nu vroia nici să o șocheze, nici să o decepționeze pe adorabila și credula Gyssie, spunîndu-i tot ce credea despre legația diamandină și despre căsătoria pe care sărmana sa mamă o luase în serios. Studentul în drept internațional poate că se îndrăgostise sincer. Idila, începută într-o veritabilă mistificare, se terminase într-o dragoste profundă și sinceră.

Această ipoteză părea și mai credibilă cu cît, probabil mama lui Gyssie avea același farmec seducător ca fiica ei.

Nu, Alex nu vroia să tulbure acest suflet de copil drept și încrezător, de care începuse să fie îndrăgostit. Pentru nimic în lume nu vroia să aducă o umbră în privirea limpede care se înălța către el cu atîta încredere.

Dimpotrivă, va lua de bun ceea ce ea îi spusese și va intra și el în joc. Va încerca să creadă că totul în căsătoria lui Valentine Chauzoles se petrecuse perfect legal.

Și pentru că privirea lui părea să accepte toate explicațiile lui Gyssie, pentru că îi promitea foarte serios să o ajute să-l găsească pe Gys de Wriss, ochii ei mari se ridicară către el luminați de bucurie și de încredere.

— Oh, domnule Alex, cît sînt de fericită că vrei să mă ajuți. Dumneata, un bărbat care cunoști Parisul și ai

experiența școlilor, a cartierului Latin, a ministerelor și a tuturor lucrurilor pe care eu nu le știu și a căror rol și funcționare abia îl întrezăresc.

Ea îl privea și Alex, sub privirea sinceră care îl cerceta, simțea dragostea cuprinzîndu-l. I-ar fi promis să-i aducă luna de pe cer pentru a prelungi clipa aceasta minunată de emoție care îl stăpînea. Trebuia să se stăpînească ca să nu pronunțe cuvintele care îi stăteau pe buze și degetele i se albiră strîngînd masa, în nevoia de a se stăpîni să nu o ia în brațe pe cea care, așezată lîngă el, îl tulbura atît de mult, dar pe care un cuvînt prea curajos sau un gest prea familiar ar fi speriat-o, făcînd-o să fugă.

Ce efort uriaș a trebuit să facă pentru ca, cu gîtul uscat, să poată articula răspunsul.

— Lasă-mă Gyssie să mă ocup de problema medicilor. Stai liniștită pînă cînd o să-ți aduc lămuririle pe care le vrei.

— Cum o să faci ?

— Le voi scrie tuturor medicilor purtînd numele Maudoire. Fii liniștită, nu le voi spune adevăratul motiv. Voi fi prudent.

— S-ar putea să ai neplăceri.

— Nu îți face probleme. Pentru tine ce n-aș face ?

Vocea îi tremura emoționată. Dar orfana, copleșită de problemele ei nu părea să-și dea seama.

— Mie, unei tinere fete, poate nu mi-ar fi răspuns. Este chiar suspect ca o femeie să caute adresa unui bărbat dispărut. În timp ce dumitale îți vor spune tot adevărul.

— Da, îmi vor răspunde cu siguranță. Dar de vreme ce acum îți sînt prieten, un fel de frate mai mare, încercînd să te ajute și să lucreze pentru tine, vei continua să mă chemi domnule Alex ? Nu crezi că o soră, sau mai bine, între doi camarazi ca noi, ai putea să eviți titulatura de „domnule" ? Ar fi mai drăguț din partea ta să-mi spui simplu : „Alex".

— Vai, n-aș îndrăzni, protestă roșind.

— De ce. Eu îndrăznesc să te numesc „Gyssie". Îmi vei da impresia că nu sînt singur, că am o surioară iubitoare și încrezătoare în mine. Mi s-ar părea că împreună căutăm un tată pe care l-am pierdut.

Gyssie nu răspunse imediat. Își plimbă mai întîi privirea peste cele cîteva perechi care apăruseră între timp în salon și ajungînd din nou asupra lui :

— Un frate mai mare ? întrebă trezindu-se parcă dintr-o reverie. Da, așa te și consider. E adevărat, Alex. Mi se pare că te consider un frate mai mare în care aș avea încredere și pe care l-aș iubi.

Din nou tînărul fremătă sub privirea fetei. Un elan subit îl făcu să se apropie de ea, să-i prindă mîna și să o sărute îndelung.

— Gyssie, surioara mea... draga mea.

Își reveni prudent în fire pentru că mîna mică încerca să se sustragă mîngîierii prelungite. Dar dacă ar fi văzut privirea tulburată și adîncă cu care, pentru o clipă îl învăluise tînăra fără să-și dea seama, ar fi cunoscut dintr-o dată dulcea exaltare a tuturor speranțelor.

Pentru prima dată în viață, prințesa de douăzeci de ani, se simțise vibrînd la atingerea unui bărbat.

Și naivă, cu inima deschisă, se gîndea :

— Ce bine e să ai un frate. Și cît de mult o să-l iubesc pe Alex pe care cerul l-a trimis din fericire în calea mea.

*
* *

Ca în fiecare dimineață, Gyssie tocmai intrase în somptuosul birou al domnului Le Für, în care îndeplinea cu multă grijă rolul de secretară. Zelul și chiar devotamentul ei i se părea firesc pentru a răspunde modului cordial și afectuos în care fusese primită în casa acestor oameni cumsecade.

Joseph Le Für se arăta cu ea mai repede un prieten decît un patron. Gyssie îi era recunoscătoare, fără nici un gînd ascuns. Cît despre soția lui, cu toate că uneori era cam nervoasă, se arătase mereu bună cu tînăra.

Sarcina lui Gyssie era aceea de a stenografia corespondența pe care patronul i-o dicta de la prima oră ; apoi copia scrisorile la mașina de scris. Cînd Josephe Le Für pleca pentru afacerile lui, Gyssie rămînea singură pînă la

prînz ; înainte de a pleca lăsa scrisorile la semnat pe biroul patronului și pleca de multe ori fără să-l mai vadă.

De la o vreme totuși, domnul Le Für rămînea destul de des pînă la ora de plecare a fetei. În acele zile se întorceau acasă împreună pentru dejun. Cu toată nevinovăția ei, Gyssie remarcă în cele din urmă că proasta dispoziție a doamnei Le Für coincidea cu întoarcerile ei de la birou împreună cu patronul.

Surprinsă de o asemenea descoperire pe care nu și-o putea explica, făcu în așa fel încît să ajungă singură acasă. Gîndul că o femeie măritată poate fi geloasă pe ea îi părea odios și o făcea uneori să se gîndească dacă nu ar fi bine să-și găsească altă gazdă.

*
* *

În dimineața aceea Gyssie se așeză în fața mașinii de scris ; dar după ce dictase scrisorile Joseph Le Für nu plecă. Se așeză la birou bătînd nervos într-un coupe-papier de care nu se folosea niciodată. Ziarul întins în fața lui nu părea să-i capteze atenția. De două sau trei ori, aruncînd o privire piezișă către secretară întrebă cu nerăbdare :

— Ai terminat, domnișoară ?

— Nu încă, răspunse Gyssie fără să bage de seamă agitația patronului.

După ce bătu și ultimul rînd, puse în ordine toată corespondența, cînd, Joseph Le Für îi spuse cu o ușoară ezitare în glas.

— Uitasem. Mai am să-ți dictez o scrisoare, o scrisoare mai intimă. Îți amintesc că secretarele sînt datoare să păstreze secretul profesional. Te rog să nu pomenești nimic despre ea acasă.

— Nu am de gînd să vorbesc cu nimeni despre munca mea, răspunse fata surprinsă.

Își luă caietul, creionul și automat, concentrîndu-se mai mult la sunetul decît la conținutul cuvintelor, începu să scrie frazele pe care bărbatul i le dicta. Totuși termenii

erau atît de insoliţi încît se simţi obligată să-i atragă atenţia. Se simţi chiar destul de jenată.

Ce înseamnă asta ? Ce îi venise patronului să dea la dactilografiat o scrisoare ca asta ? O scrisoare de dragoste.

Pe măsură ce stenografia acele cuvinte, în acelaşi timp bombastice, pretenţioase, dar destul de neplăcute, Gyssie roşea stînjenită. Scrisoarea i se păru totuşi atît de ridicolă încît îi venea să pufnească în rîs.

Bineînţeles încercă să nu-şi dea pe faţă impresiile. În aparenţă impasibilă, cînd domnul Le Für termină de dictat, se aşeză la maşina de scris să bată ciudata scrisoare. Cu vioiciune, degetele ei subţiri apăsau tastele albe şi, indiferentă faţă de aerul ciudat pe care îl avea patronul în dimineaţa aceea, nu-şi întoarse niciodată capul în direcţia lui.

Cînd termină scrisoarea, cu acelaşi ton natural ca şi cînd era vorba de o corespondenţă comercială, Gyssie întrebă :

— Să trec şi adresa, domnule ? Sau o scrieţi dumneavoastră ?

— Trece-o, spuse Le Für continuînd să privească tavanul.

Şi cum ea rămnea nemişcată, aşteptînd o explicaţie, el adăugă brusc ridicîndu-se.

— Trece-o... Poţi s-o treci pe a ta !

O privea îndrăzneţ, aşteptînd reacţia ei.

Fata simţea cum roşeşte, dar nu se clinti. Cu toată uluirea, se hotărî să dea impresia că crede a fi vorba de o glumă. Şi pentru a evita privirile bărbatului care nu-i pierdea nici un gest, se întoarse puţin. Apoi îndoind faimoasa scrisoare o introduse într-un plic pe care îl lăsă cu un gest neutru să alunece deasupra celorlalte scrisori.

Terminîndu-şi treaba îşi aranjă maşina şi celelalte lucruri fără să se mai preocupe de privirea care o fixa. În realitate se sufoca de indignare şi ruşine şi se grăbea să iasă afară ca să răsufle în voie şi să se gîndească la situaţia deosebită pe care o crea patronul.

Nu mai schimbară nici o vorbă, dar fata rămase tulburată toată ziua. Simţea că nu mai putea rămîne în casa

aceea. Mii de lucruri mărunte pe care inocenţa ei nu le remarcase, îi reveneau dintr-odată în minte. Povestea de azi i se părea atît de urîtă şi de stupidă, încît vroia să creadă că era vorba de o glumă de prost gust. În orice caz, Gyssie se felicita pentru atitudinea indiferentă şi distantă pe care o avusese cu domnul Le Für şi spera ca acesta, să fi înţeles şi să nu mai insiste.

Aşteptările i-au fost infirmate. A doua zi dimineaţă la sosirea la birou, îl găsi pe patron deja instalat la masa de lucru. I-a dictat corespondenţa ca de obicei, dar cu un aer destul de rece, care nu i s-a părut extraordinar după cele întîmplate în ajun.

— Foarte bine, se amuză în sinea ei Gysssie. Cred că a înţeles. Cu atît mai bine. O asemenea istorie este de-a dreptul ridicolă şi dezagreabilă.

După ce termină, se îndreptă ca în fiecare zi către maşina de scris. Ridicînd husa de pînză, găsi pe claviatuara maşinii o scrisoare, faimoasa scrisoare din ajun. De data aceasta destinatarul era scris de însăşi mîna domnului Joseph Le Für. Era de fapt o dedicaţie care suna cam aşa :

„Celei care cu graţia şi frumuseţea ei mi-a tulburat liniştea."

De data aceasta nu putea să nu înţeleagă. După un moment de blocare, tînăra fată se simţi dintr-o dată cuprinsă de indignare ; cum bărbatul acesta, în care avusese încredere, cel care s-o oferit faţă de părintele Palmech să o primească în casa lui şi să o apere de pericolele marelui oraş, acest om îndrăznea, primul, să nu o respecte ? Era nedemn din partea lui. Şi la urma urmei, era însurat. În ce situaţie ruşinoasă ar amesteca-o în propriul lui cămin. Ce ticăloşie.

Făcînd un efort să-şi stăpînească indignarea, Gyssie se duse către biroul şefului şi îi puse în faţă scrisoarea dezonorată. Apoi pe un ton în care reuşi să-şi păstreze calmul :

— Vreau să cred domnule că aţi rătăcit această scrisoare.

O fixă cu aceeaşi privire echivocă cu care o privea de cîteva zile. Şi cu un aer afectat spuse fandosindu-se :

— Poate mi-am rătăcit inima. Nu vei fi găsit-o tu, micuță Gyssie ?

Tînăra își încruntă sprîncenele. Numele ei mic pe care Alex Le Gurum îl pronunța cu atît respect, devenea rostit de gura patronului de o familiaritate ultrajenantă. O culoare stacojie îi acoperi obrazul și tremurînd de furie observă cu un ton foarte aspru :

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți domnule, nu vă înțeleg.

Joseph Le Für era dispus să fie răbdător.

— Trebuie oare să-ți vorbesc mai limpede, Gyssie ? De ce nu vrei să mă înțelegi ?

Ea spera să-l oprească și răspunse mai departe :

— Este inutil, domnule, nu mai continuați.

Dar Le Für insista, foarte înfocat și foarte grăbit :

— Haide, Gyssie, ascultă-mă : presupune că această scrisoare este pentru tine. Nu, nu pleca !

Se ridică și luă mîna fetei :

— Te rog, ascultă-mă.

Gyssie se smuci ca să se elibereze. Devenise foarte palidă și nu-și mai putea stăpîni indignarea care o sufoca.

— E o ticăloșie ! țipă ea. Ah, lasă-mă ! Ești un mizerabil !

Răsună o palmă și domnul Le Für îi dădu drumul.

— Plec imediat ! strigă Gyssie. Nu mai rămîn nici o clipă aici ! E o mîrșăvie.

Își luase paltonul, mănușile, pălăria și se îndrepta spre ușă cînd Joseph Le Für, dezmeticit, își dădu seama dintr-o dată de scandalul pe care putea să-l declanșeze acasă. O reținu dintr-un gest.

— Foarte bine, domnișoară. Dacă vrei, poți să pleci ; nu pot să te rețin. Dar vreau să te rog să nu faci scandal față de ai mei.

— Nu te voi menaja, replică ea cu asprime.

— N-ai dreptul totuși să o faci pe soția mea să sufere. Înțelegi ? Cum o să-i explici o plecare atît de bruscă ? Promite-mi pentru ea, că te vei întoarce la dejun.

Cuvintele acestea adăugau la indignarea lui Gyssie un sentiment de profund dispreț ; dar se gîndea la doamna Le

Für care nu trebuia să suporte urmările acestei scene. Îi era milă de ea.

— Fie. Voi dejuna cu voi, dar voi găsi un motiv ca să plec diseară.

Și, fără să mai spună un cuvînt, ieși.

*
* *

Le Für a avut tactul să telefoneze, cînd se pregăteau să se așeze la masă, că este reținut de niște afaceri și că nu trebuiau să-l aștepte cu masa.

Gyssie nu l-a revăzut pînă la ora două cînd a plecat să-l găsească pe Alex, pe care în ultima vreme îl întîlnea zilnic.

Cu toate că nu era cu nimic vinovată de îndrăzneala lui Le Für, fata se simțea foarte jenată să-i povestească amănunțit incidentul de dimineață. Îi spuse simplu :

— Va trebui să-ți ajuți surioara, Alex. Voi avea nevoie... imediat... să-mi găsesc o situație.

— Cum, o situație ? Nu mai lucrezi la Le Für ?

— Am terminat serviciul de secretară la el, de azi dimineață.

Alex o privea cu uimire.

— Ce s-a întîmplat, Gyssie ?

— Oh, nimic ! Mi-a venit așa o idee.

Ofițerul de marină se temea să ghicească.

— Nu ai luat hotărîrea prea repede, Gyssie ?

— Nu. Sînt cazuri cînd e mai bine să nu insiști ; eu și patronul meu avem opinii diferite și cum cred că nu ne vom pune de acord niciodată, e mai bine să ne despărțim.

— Asta depinde. Nu sînteți de acord în ce problemă ?

Gyssie ezită puțin, căutîndu-și cuvintele.

— Despre... Doamne ! Era vorba de o chestiune de psihologie. Nu e foarte interesantă.

— Nu ai încredere în mine, surioara mea ? îi reproșă blînd tînărul.

Atunci, simțind o undă de tristețe în glasul însoțitorului ei, începu să-i explice :

— Cum poţi să crezi aşa ceva, Alex ? Dar este într-adevăr un subiect de controverse foarte neplăcut între o secretară şi patronul ei. Domnul Le Für susţine că o fată săracă trebuie să se aştepte să nu fie tratată cu respect... Toată lumea... Chiar şefii... Înţelegi ? Eu sînt de părere contrară. Şi cum sînt fermă în opinia mea e mai bine să plec.

— Într-adevăr, spuse Alex care înţelegea mai mult decît spusese fata. Sărmanul Le Für e incorigibil ! Nu respectă nimic şi se pare că nu înţelege că sînt şi fete cinstite pe care bărbaţii trebuie să le menajeze. E un individ odios. Să îndrăznească să-ţi spună aşa ceva, ţie Guyssie !

— Am fost profund decepţionată. Un bărbat însurat ! Eram naivă pînă acum. Închipuie-ţi Alex că-mi imaginam că avînd o soţie legitimă... Şi pentru că eram angajată la el... Pe scurt, mă simţeam în siguranţă şi nici nu mă gîndeam să mă îndoiesc de el. Am fost proastă, nu-i aşa ?

— Nu, Gyssie, eşti curată. Aşa cum nu este el. Le Für e un mitocan. Însurat sau celibatar, un om de inimă trebuie să o respecte pe tînăra fată care i-a fost dată în grijă.

Era indignat şi profund mişcat.

— Nu poţi să mai rămîi în casa lui. Nu vreau să te ştiu expusă la asemenea jigniri.

— Nu pot să mai rămîn la el. Sînt mulţumită Alex că eşti de acord cu mine. Mi-ar fi imposibil să trăiesc în asemenea condiţii chiar dacă ar fi corect de acum înainte ! Singurul lucru care mi se pare foarte greu este să o anunţ pe doamna Le Für de plecarea mea. Ea nu e vinovată de uşurinţa soţului şi nu vreau să-i fac vreun rău.

— Evident. Trebuie menajată. Dar cred că nu trebuie să eziţi să pleci. Cu cît mai repede, cu atît mai bine.

Se gîndi cîteva clipee.

— Pregăteşte un bilet prin care să o anunţi că eşti chemată deodată, undeva, departe, că trebuie să pleci în provincie.

— Să plec fără să-mi iau rămas bun ?

— E preferabil să eviţi explicaţiile. Mi-e teamă că nu te-ai descurca. Biletul va rezolva totul.

— Ai dreptate, spuse Gyssie după un timp. Ideea ta e excelentă. Tocmai aveam de gînd să trec cîteva zile pe la Lyon. Aş putea să ofer această explicaţie fără să mint.

Le Gurum tresări. Gyssie intra prea mult în rolul pe care i-l sugerase.

— Să pleci ? Ce să faci ? Nu te obligă nimeni să părăseşti Parisul.

— Bineînţeles. Nu vreau să plec definitiv din capitală. Vreau doar să profit de ocazia că nu am de lucru. Înainte de a căuta altă slujbă vreau să plec cîteva zile să caut şi pe acolo.

Planul acesta de călătorie nu îl prea încînta pe ofiţer.

— Şi ce vrei să faci la Lyon ? Acolo ai nişte amintiri triste pe care mai bine să nu le răscoleşti, crede-mă.

— Ba da, Alex, sînt foarte hotărîtă. Iar incidentul ăsta care mă eliberează de sarcinile zilnice, mi se pare trimis de soartă. Trebuie să încerc să-mi văd bunicul. Trebuie să fie bătrîn, dacă nu a murit. Cine ştie dacă în inima lui nu se va trezi puţină omenie şi dragoste ? Poate va fi fericit să-şi vadă nepoata. ...Iar dacă a murit, vreau să merg să îngenunchez la mormîntul lui, aşa cum ar fi făcut-o şi mama.

Alex clătină capul melancolic.

— Cînd pleci în felul ăsta, nu poţi fi sigură niciodată cînd vei reveni. Şi lucrurile tale ? Bagajele ?

— Chiar azi o să-mi fac bagajele. O să le las în gară dacă nu găsesc un alt loc să le păstrez.

El fu de acord imediat. Dacă bagajele rămîneau la Paris atunci era sigur că Gyssie va reveni.

— E o idee genială, să le laşi în gară. Îmi vei încredinţa mie recipisa şi, dacă găsesc o locuinţă unde să te muţi la întoarcere, le voi trimite acolo.

— E grozav dar nu vreau să abuzez de bunăvoinţa ta.

— Dacă accepţi propunerea mea voi fi mai liniştit. Voi avea speranţa să te revăd curînd.

Fata ridică spre el o privire radioasă.

— Nu voi lipsi multă vreme, nu uita că înainte de orice vreau să-mi regăsesc tatăl.

— Am înțeles, spuse ofițerul, pentru el revii.

— Doamne, observă fata cu un aer firesc, nu văd în afară de el pe nimeni care să mă lege de capitală. Doar pe tine te mai cunosc.

— Și eu, eu nu însemn prea mare lucru murmură printre dinți.

Ea începu să rîdă.

— Oh, Alex, îi reproșă vesel. Cît de egoist ești ! Eu îți spun că nu am nimic decît prietenia ta la Paris și tu îmi răspunzi că nu e nimic. Săraca de mine. Mă credeam atît de bogată să am un frate ca tine. Dar dacă nu pun asta la socoteală, atunci ce mai rămîne ?

— Draga mea Gyssie, ce lucruri frumoase poți să spui cînd vrei, spuse tînărul cu fața luminată. Cîtă vreme pui preț pe prietenia mea, sînt omul cel mai fericit din lume.

— Văd că te mulțumești cu puțin. Dar eu vreau să știu dacă „nu ești mare lucru" sau dacă pot să mă bizui pe tine. Nu mai știu ce să cred despre tine cînd faci aluzii la prietenia noastră.

— Depinde de tine să mă apreciezi după ceea ce însemn în ochii tăi.

Gyssie îl cercetă cu o privire malițioasă.

— Bine, asta e cu totul altceva. În dimineața asta, de exemplu, te asigur că nu cîntărești prea mult în ochii mei ; ești bărbat. Și mărturisesc că pe toți bărbații din Paris i-am băgat la un loc, în același sac cu Joseph Le Für.

— Îți mulțumesc pentru asemănare.

— Astă seară în schimb...

Se opri, lăsîndu-l să se frămînte.

— Ei bine, astă seară ?

— Astă seară găsesc că e foarte plăcut, cînd te simți abătut să ai alături un tovarăș care să se gîndească la tine și care să te sfătuiască. Îți dă curaj și te liniștește. Nu mai ești singur. Poți conta pe el. Îți spui că nu vei ști să te descurci în Paris, să găsești o altă slujbă, o altă locuință. Dar el este aici, nu trebuie decît să-l lași să acționeze.

El se va descurca... Acest sentiment de siguranță în preajma lui este foarte important.

— Sînt încîntat, Gyssie...

Își trecuse mîna pe sub brațul fetei cu toate că nu aveau de traversat nici o stradă și o strîngea lîngă el.

— Nu te-ai gîndit niciodată, reluă el serios, că ar fi și mai consolator pentru o fată tînără să-și spună că un camarad devotat, atent și sincer... și fidel, ar putea să devină un tovarăș pentru toată viața ? Nu te-ai gîndit niciodată la căsătorie ?

— Nu, niciodată. Ba chiar, îți mărturisesc, cînd mă gîndesc la sărmana doamnă Le Für, îmi spun că cea mai mare prostie pe care o poate face o fată tînără este să se mărite.

— Dar nu toți bărbații sînt asemenea lui Le Für.

— Sper și eu ; dar nu am nici un termen de comparație, este singurul bărbat însurat pe care îl cunosc în Paris.

— Tocmai de aceea, nu generaliza.

— Constat doar că părintele Palmech l-a cunoscut cînd era tînăr. Pe vremea aceea se pare că Joseph Le Für era cinstit și generos ; ducea o viață liniștită, așezată. Preotul îl dădea mereu de exemplu. Și iată ce a devenit acum.

— E un idiot. Are o soție încîntătoare și va sfîrși prin a-și distruge prostește căsnicia.

— E posibil. Dar eu mă gîndesc dacă această schimbare nu se datorează căsniciei.

— Cum s-ar putea oare ?

— Căsnicia este poate asemeni unui medicament care dizolvă treptat calitățile.

Părea să vorbească atît de serios încît Le Gurum fu tulburat.

— Ce spui tu, Gyssie ? protestă el scandalizat.

— Ceea ce gîndesc, răspunse ea sincer. Mama trăia liniștită înainte de a se mărita. Căsătoria nu a fost reușită. La Coatderv, am observat că și țărăncile măritate se plîngeau de bărbații lor. Spuneau că sînt sau bețivi, sau curvari, sau leneși. Nici una nu părea mulțumită de bărbatul ei. La Kerlan, dimpotrivă, nașa, care era văduvă era mereu zîmbitoare la fel ca doica mea care nu fusese

niciodată măritată, ori, la Kerlan nu erau bărbați.

— Și la ce concluzie ai ajuns, Gyssie ?

— La nici una clară ; nu am destulă experiență. Cum îți spuneam adineaori, cred totuși că o fată are dreptul să-și pună întrebarea dacă măritișul nu este înainte de toate o cauză de neplăceri, suferință și nefericire. Nu știu.

— Te rog, Gyssie, nu da vina pe căsătorie. Omul își făurește singur defectele.

— Poate căsătorindu-se ? insistă ea răutăcioasă. Oricum ar fi, Alex, tu ești cel mai bun prieten al meu, singurul meu prieten. Te iubesc ca pe un frate mai mare. Fii bun și generos cu surioara ta, neștiutoare și timidă. Găsește-i o slujbă, fă-i rost de o locuință respectabilă, ajut-o să o părăsească pe doamna Le Für, fă tot ce poți să-i ușurezi necazurile și grijile. O să-ți fie profund recunoscătoare, fii sigur de asta. Dar nu o sfătui niciodată să se mărite ; nu îi prezenta căsătoria în roz ; și mai ales ferește-te să-i propui un soț. Ea nu ține deloc să-și aleagă unul.

— Ah, ca să vezi ! Nu mă așteptam la o asemenea profesiune de credință din partea ta. Mă decepționezi.

— Nu înțeleg de ce. Nu ne simțim bine amîndoi ca doi buni camarazi ? Nu ne simțim fericiți că sîntem împreună și avem încredere unul în celălalt ? Ai vrea să dărîmăm toate astea ca să îmi pasezi un soț oarecare ?

— În primul rînd nu ar fi un oarecare cel despre care îți vorbesc.

— Astea sînt doar niște vorbe. Dar eu știu bine că nu am de gînd să-mi pierd libertatea în folosul unui domn mai mult sau mai puțin agreabil. În clipa asta, un pretendent, oricare ar fi acela, mi-ar fi dușmanul cel mai înrăit.

— Gyssie, ascultă-mă...

— Nu vreau să aud nimic, dragul meu Alex. Îngroapă-ți toate argumentele și lasă-mă să mă bucur în tihnă de tovărășia ta plăcută.

— Nu mai spun nimic, dacă nu mă lași să-mi pledez cauza.

— Dar este pledată. Știu că îmi ești cel mai bun camarad din lume. Numai că, dacă vrei să profiți de încrederea mea ca să mă mariți împotriva dorinței mele, îți depășești drepturile. Și mă voi vedea obligată, dragă domnule, să renunț la scumpa ta prietenie.

— Oh ! Iar mi te adresezi cu domnule !

— Păcat ! zise ea. Ești foarte exigent. E un pericol public să am un prieten ca dumneata.

— Vorbise pe un ton atît de poznaș încît Le Gurum se simți dezarmat. Începu să rîdă..

— Hai să nu mai vorbim despre asta dacă ești atît de refractară la perspectivele conjugale. Promite-mi doar că într-o bună zi mă vei asculta și că-mi vei da voie să-ți spun...

— Da, bineînțeles, mai tîrziu ! îl întrerupse vioaie. Mult mai tîrziu, cînd vom fi amîndoi niște bătrîni celibatari convinși. Tu vei avea reumatism iar eu îmi voi vopsi părul. Va fi distractiv să ne gîndim la căsătorie atunci. La cincizeci de ani vei lua de nevastă o domnișoară de douăzeci de ani care îți va fi prezentată. Eu îl voi alege pe tatăl ei care va fi un văduv bogat. Voi deveni soacra ta și te voi face să turbezi de mînie amenințîndu-te să te dezmoștenesc în favoarea mea. Va fi o plăcere, mă bucur de pe acum.

Nu putu să termine ; pufni în rîs la gîndul că ar putea deveni soacra lui Alex care avea cu doisprezece ani mai mult decît ea.

— Ce copilării spui, spuse tînărul zîmbind forțat.

Gyssie îl privea zeflemitor ștergîndu-și ochii pe care rîsul prelungit îi înlăcrimase.

— Plîng de emoție gîndindu-mă la fericirea care ne așteaptă pe amîndoi mai tîrziu.

— Ai niște idei într-adevăr foarte originale despre viitorul prieteniei noastre, îi răspunse el neputînd să continue să vorbească serios cu această copilă pe care o adora și care, cu zîmbetul pe buze, părea că nu vrea să înțeleagă.

Ghicise oare că o iubește și că vrea să-i ofere numele lui ? Nici măcar o dată nu-l lăsase să-și termine fraza. Sub tonul glumeț și ușor tachinant pe care îl adoptase în acea

zi, el încerca să ghicească adevăratul gînd. Și, neliniștit și chiar nefericit în fond, se întreba dacă avea șanse să fie vreodată iubit de această fată nepăsătoare.

„După ce își va regăsi tatăl, atunci îi voi vorbi își spuse în sinea lui. Va trebui să mă asculte și să mă înțeleagă. Acum cred că ar fi degeaba."

Oftă. Această ultimă certitudine îi lăsa un gust amar. Continuă să meargă ținînd-o de braț. Simți de-odată mîna lui Gyssie atingînd-o pe a sa pentru a-i atrage atenția.

— Acum, Alex, vrei să mă ajuți să scriu biletul pentru doamna Le Für ?

Era mulțumit de această diversiune care îl făcea să se gîndească la altceva ; mulțumit mai ales că avea nevoie de el pentru o mie de nimicuri.

— Cu plăcere. După aceea îi voi face o vizită doamnei Le Für în timp ce tu îți vei face bagajele. Dar te rog să te grăbești Gyssie. Nu trebuie să o lăsăm pe femeie să se neliniștească. Trebuie să te grăbești mai ales să părăsești locuința înainte de a se întoarce domnul Le Für.

Doamna Le Für era plecată la cumpărături așa încît Gyssie a putut să-și ia bagajele fără să fie nevoie de explicații. S-a mulțumit să-i încredințeze scrisoarea servitoarei de la care și-a luat bun rămas exprimîndu-și politicos regretul de a nu o putea întîlni pe stăpîna casei.

Într-o valijoară Gyssie își păstrase cele cîteva obiecte de care avea nevoie pentru călătoria la Lyon, celelalte valize le-a depus așa cum stabiliseră înainte la magazia de bagaje a gării. Și cum pînă la plecarea trenului rapid „Paris — Côte-d'Azur" mai rămîneau două ore, intră împreună cu Alex în restaurantul gării.

Pentru Gyssie a fost un moment plăcut. Era mulțumită că ieșise dintr-o situație neplăcută și mai ales era liberă să facă această călătorie la care se gîndea de cîteva săptămîni.

Alex, dimpotrivă, era mîhnit să o vadă plecînd și mai încerca încă să o facă să renunțe la această plecare care putea avea urmări neașteptate.

— Ești încă minoră ; dacă bunicul tău ar vrea să te rețină ar avea tot dreptul.

— Uiți domnul meu că nu o să mă duc imediat la bunicul meu să-i spun că nu știu unde mi-e tatăl. Mă duc la Lyon să încerc să-l întîlnesc pe judecătorul Chauzoles sau cel puțin să mă asigur că mai trăiește ; dar mă tem că legăturile noastre nu vor merge mai departe.

— Lasă-mă să te însoțesc Gyssie, o rugă deodată tînărul. Mă tem văzîndu-te atît de tînără și neștiutoare să nu ți se întîmple ceva.

— Vrei să mă însoțești la Lyon ? întrebă ea consternată. Dar ce o să faci acolo ?

— O să ne vedem în clipele libere. O să mîncăm împreună.

— O să putem să stăm chiar la același hotel, observă ea serioasă.

Alex ezită.

— Dacă ești de acord, acceptă el în sfîrșit.

Tînăra izbucni în rîs.

— Iată ce simplu este ! Voi merge să-mi văd bunicul însoțită de un domn pe care nu voi ști cum să-l prezint. În ce calitate vei fi alături de mine ?

— Dacă ai fi vrut să mă asculți adineauri, spuse el furios...

În timp ce trenul se punea în mișcare și tînărul rămînea pe peron imobil și serios, mica prințesă la geamul compartimentului îi făcea semne vesele de rămas bun. Era de o exuberanță copilărească și o sinceră nepăsare încît Le Gudum fu profund mișcat.

— Ce copil adorabil și curat, își spunea Alex în sinea lui. Toți ai ei, uniți împotriva mea, un simplu om de rînd, îmi vor da voie vreodată să o cer în căsătorie ?

Îl cuprinse melancolia.

— Doamne, ce o să fac cît timp va fi plecată ?

Niciodată nu fusese atît de sincer — ca acum cînd privea cu tristețe zilele care urmau să vină.

* * *

„Draga mea Mamie,

Sînt la Lyon de marţi seară.

Haide Mamie, nu încrunta sprîncenele. Nu vreau să încalc dorinţele mamei. Se temea pentru mine din cauza gîndirii sau severităţii tatălui ei. A avut o tinereţe atît de tristă şi de oprimată încît nu a vrut să mă facă şi pe mine să cunosc ceva asemănător. Dar, în nici un caz nu mi-a interzis să-i caut familia atunci cînd voi fi la vîrsta să rezist la proprirea pe care bunicul ar putea-o avea asupra mea.

Gîndul acesta de a merge la Lyon nu m-a părăsit nici o clipă din ziua aniversării, cînd am aflat toată povestea familiei mele. Să văd casa în care a trăit mama, să îl cunosc pe judecătorul sever şi rigid, dar drept poate, care a condamnat-o atît de nemilos atunci cînd, el fiind şi judecător şi parte, ar fi trebuit să-i acorde toate circumstanţele atenuante. Nu a avut remuşcări că poate fără voia lui şi cu toată dorinţa lui de dreptate, a fost prea părtinitor şi prea riguros ? Eu cred că fireşte aşa s-a întîmplat.

Hotărîrea bunicului de acum douăzeci de ani mi se pare atît de nedreaptă încît dacă s-ar fi întîmplat ieri, cred că prima mea datorie faţă de mama este ca să-i obţin iertarea pentru această judecată aspră, împăcînd lîngă mormîntul ei pe supravieţuitor şi creatura nemilos condamnată.

Iată Mamie pentru ce am venit la Lyon.

* * *

Imediat, încă din dimineaţa sosirii mele m-am informat despre Désiré Chauzoles, tatăl mamei mele. Trăieşte încă, dar şi-a încetat funcţiile la Tribunalul civil de cîţiva ani. Are şaptezeci şi trei de ani, e un bătrîn înalt şi bine, îşi poartă capul sus şi spatele drept. Slab, cu faţa ridată, buzele subţiri, colţurile gurii lăsate dînd o expresie tristă, vechiul judecător dă încă impresia de răceală severă de care vorbea mama.

Am avut norocul să-l zăresc cînd ieşea la plimbarea zilnică de după-amiază cînd abia îmi începusem observarea pe stradă, la cîţiva paşi de casa lui. În ultimele luni i-am privit de atîtea ori fotografia astfel încît l-am recunoscut imediat. A trecut la cîţiva metri de mine fără să mă vadă. Ochii lui cenuşii nu cred că se opresc pe stradă asupra unui subiect atît de lipsit de importanţă ca modesta mea persoană. Nu aş putea să-ţi spun Mamie, că văzîndu-l, am fost foarte mişcată.

Şi totuşi era tatăl mamei mele. Nu spun „bunicul meu". Acest cuvînt nu-mi vine pe buze. Şi nimic nu a tresărit în sufletul meu cînd l-am văzut trecînd pe lîngă mine, pe acest bătrîn atît de rece. Eram mai tulburată înainte de a-l vedea decît în clipa cînd l-am zărit. E trist, şi totuşi, am avut senzaţia că mă aflu în faţa unui străin pe care îl priveam cu atenţie şi al cărui caracter vroiam să i-l descopăr.

Înţelegi, Mamie ? Fără să-l cunosc, eram neliniştită să văd ce impresie îmi va face ; a fost singura emoţie pe care am simţit-o.

O trufie rece, o rigiditate care înseamnă poate doar o atitudine rezervată, un chip plăcut de bătrîn care se menţine, care nu cedează niciodată. Un bătrîn străin căruia i-aş fi admirat vigoarea... Doar atît. Glasul sîngelui nu a vorbit.

Şi totuşi, mă simt şi eu foarte retrasă, puţin rece şi un pic trufaşă. E normal, trebuie să semănăm cîtă vreme sîntem acelaşi neam.

Interesîndu-mă despre Désiré Chauzoles, un negustor din vecinătate mi-a vorbit despre bătrîna servitoare care se află de patruzeci de ani în serviciul lui. Această modestă Marine al cărei nume era menţionat în jurnalul mamei : „O femeie cumsecade devotată ca un cîine stăpînului şi casei care au primit-o".

Şi, rămasă pe trotuar, mă întrebam cum aş putea să intru în vorbă cu acest personaj, cînd poarta casei pe care o supravegheam s-a deschis lăsînd să treacă o femeie micuţă şi subţire îmbrăcată în negru care, cu o sacoşă de pînză în mînă, pleca să facă cumpărăturile.

De îndată am intrat în vorbă :

— Scuzați-mă, doamnă. Mi s-a spus că uneori aveți nevoie de ajutor... pentru menaj, la cusut sau la călcat.

Femeia s-a oprit în fața mea, indiferentă, privindu-mă într-o doară ; eram doar o trecătoare care cerea o lămurire.

— Te înșeli, domnișoară. Dimpotrivă, mi se întîmplă foarte rar să fac apel la cineva pentru ajutor. Și cînd o fac, este mereu aceeași menajeră. Cu siguranță că ți-a fost indicată altă persoană.

Mă așteptam la această replică. Am clătinat încet din cap.

— Nu cred să mă înșel, am reluat cu blîndețe. Mi s-a spus „Marine". Nu vă cheamă așa, doamnă ?

Nu mă așteptam la efectul pe care auzul numelui l-a avut asupra ei. A avut o vizibilă tresărire și ridicînd capul, m-a cercetat atent cu ochii ei mici, negri și vii. O emoție trecătoare i-a crispat chipul liniștit.

— Doamne ! Cine ți-a spus numele ăsta ? a întrebat cu glas neîncrezător.

— Cineva care mi-a spus că sînteți foarte bună.

— Ah !... Și...

S-a oprit. Se putea spune că parcă îi era teamă de cuvintele pe care vroia să le spună.

— ...Și... Te-a trimis la mine ?

— Am venit să cer ceva de lucru, orice. Alături de dumneavoastră. În această casă.

— Nu sînt eu stăpîna, vai ! s-a grăbit bătrîna ca și cînd ar fi vrut să ridice un zid între ea și dorința mea.

Am tresărit, tulburată.

— E o altă stăpînă ? am bîlbîit eu, căci nu-mi trecuse prin gînd niciodată că se putea să existe o nouă „stăpînă a casei" sub acoperișul judecătorului Chauzoles.

Femeia clătină capul.

— Nu, nu ! Nu e nimeni altcineva în afară de stăpînul meu. Dar, mi-e greu totuși să angajez pe cineva fără să-l anunț.

— Doar pentru cîteva zile, doamnă Marine, am insistat. Uneori este atît de simplu să ajuți pe cineva care are nevoie.

Din nou m-a privit lung, și a suspinat adînc. Apoi, ezitînd, m-a întrebat :

— Ai nevoie de bani ? Pot să-ți... să-i dau persoanei care te-a trimis o parte din economiile mele.

— Oh ! doamnă Marine ! Cum îmi propuneți așa ceva ? Nici nu mă cunoașteți. Dar nu vă faceți probleme, nu de bani am nevoie, cîți am îmi ajung. Am nevoie de o slujbă, la dumneavoastră, în această casă. Înțelegeți ?

Ochii mei cercetau cu insistență fațada de cărămidă.

Femeia cătină capul.

— Da, în sfîrșit. Vrei să lucrezi la judecătorul Chauzoles. Am înțeles bine ?

Nu îndrăzneam să afirm că asta era într-adevăr dorința mea ; dar privirea mea tristă și rugătoare a răspuns pentru mine.

— Ce știi să faci ?

— Tot ce vreți.

— „Tot ce vreți", adică nu prea mare lucru.

— Doamnă Marine, știți bine că atunci cînd ești tînăr și vrei să faci un lucru...

— Da.. da, a replicat ea rar ca și cînd ar fi căutat un motiv pentru a mă refuza. Știu... Nu faci aproape nimic... Așa e obiceiul.

Cred că nu știu să insist, atunci cînd cer o favoare și nu mi se acordă imediat. Am rămas pe loc, la marginea trotuarului, neîndrăznind să mai vorbesc sau să o privesc pe interlocutoarea mea.

— Vrei să vezi casa ? a făcut ea dintr-odată ca și cum ar fi luat o decizie.

— Oh, mi-ar face plăcere ! am exclamat dintr-odată radioasă în fața unei propuneri atît de neașteptate.

Mi-a zîmbit și a crezut că trebuie să-mi motiveze :

— Cînd vrei să lucrezi la cineva, e bine să cunoști locul și treaba pe care o ai de făcut, nu-i așa ?

— Aveți dreptate, i-am răspuns.

Își privi sacoșa din mînă.

— O să-mi fac cumpărăturile altă dată. Nu e grabă. Vino cu mine ; în casă vom vorbi mai în liniște.

Nu îmi venea să cred că am obținut atît de ușor o asemenea favoare din partea unei femei care nu mă cunoștea. Urmînd-o, mă întrebam ce am spus care să-i fi dat atîta încredere în mine. După ce a descuiat poarta, servitoarea s-a întors către mine :

— Ești mulțumită ? Asta doreai ? a spus ea căutînd să-mi pătrundă gîndurile în priviri.

— Da. Sînteți foarte bună, doamnă. Dar asta nu mă miră ; știam că Marine, doar ea, mă poate ajuta la Lyon.

Din nou chipul i s-a crispat. Mi s-a părut chiar că femeia își mușca buzele pentru a-și ascunde emoția care o cuprinsese.

— Intră, mi-a spus cu blîndețe.

S-a dat la o parte pentru a mă lăsa să trec.

*
* *

Am urcat cele trei trepte care permiteau accesul în vestibul. Inima îmi bătea puternic ; m-am simțit deodată foarte tulburată ; cu douăzeci de ani în urmă, mama trecuse acest prag pentru ultima oară.

— Iată salonul, mi-a spus însoțitoarea deschizînd o ușă în fața mea.

Și, arătîndu-mi portretele agățate pe pereți a adăugat :

— Toată familia. Cea a domnului judecător și cea a doamnei de Chauzoles care a murit cu multă vreme în urmă.

Mi-a prezentat tablourile unul după altul explicîndu-mi în același timp legăturile de rudenie care îl legau pe fiecare cu domnul judecător. Mi le arăta cu degetul, dar am remarcat că ea nu le privea ; în schimb pe mine nu mă scăpa din ochi ca și cînd ar fi vrut să-și dea seama de felul cum primeam spusele ei. Nu mă îndoiam că îmi bănuia identitatea și făceam eforturi să rămîn impasibilă sub privirile ei. Neștiind precis ce bănuia despre mine, mi-era teamă să nu dau naștere unor bănuieli care să-i trezească neîncrederea și să-i înlătur bunăvoința.

După salon, a urmat sufrageria, ale cărei mobile de stejar sculptat, cu străluciri de abanos, îi dădeau un aspect sever, chiar rece.

— Iată locul domnului judecător, aici, în capul mesei. Altădată, în fața lui se așeza doamna. Apoi, mai tîrziu, domnișoara.

— Domnișoara ?

Ochii mei s-au oprit asupra acestui ultim loc și am încercat să reconstitui ambianța.

— S-au auzit vreodată rîsete în această cameră ? am gîndit eu cu voce tare.

— Da, la început ; cînd trăia doamna.

— Apoi a trebuit să se mănînce în liniște... Trebuie să fi fost lamentabil.

— Niciodată nu era vesel. Iar în ultimii douăzeci de ani a fost și mai trist.

Am privit-o cu luare-aminte pe bătrîna care făcuse această remarcă. Cu capul ușor plecat, cu ochii pierduți în gol, cu mîinile împreunate peste șorț, într-o atitudine smerită, femeia părea să retrăiască lungi ani de resemnare și stoicism. Mă gîndeam că în casa judecătorului auster mai fusese, poate, și o altă victimă în afara mamei. Numai că aceasta a avut dreptul să evadeze ; numai de ea ar fi depins să meargă în altă parte în căutarea unei atmosfere mai puțin oprimate. Poate i-a lipsit curajul să-și refacă viața într-un alt cămin, mai puțin rece și mai primitor. Din timiditate, slăbiciune sau devotament față de stăpîn, sau față de copilul pe care, o femeie pe patul de moarte i-l încredințase în grijă, servitoarea rămăsese în casă, victimă a ezitării sau a scrupulelor sale. Cine ar îndrăzni să o blameze ?

— Ați făcut foarte bine că nu ați părăsit casa.

Glasul meu a răsunat foarte grav.

— Douăzeci de ani prea mult, murmură femeia. Așteptam o întoarcere. Nu trebuia să aștept.

— Nu se știe niciodată. Sîntem în mîinile providenței.

— Da, dar e scris : „Ajută-te și Cerul te va ajuta". Trebuie să acționezi, să încerci să realizezi dorințele. Viața e o luptă și nu o așteptare. Dar am înțeles prea tîrziu asta.

Oftă, scutură umerii ca și cînd ar fi vrut să alunge departe de ea povara regretelor.

— În sfîrșit, să deplîngi o greșeală nu te ajută să o îndrepți. Acum vrei să vezi și camerele ?

— Bineînțeles.

Am urcat la etaj.

— Aici a murit sărmana doamnă. Și tot aici a adus pe lume copilul.

Mi-a arătat patul imens avînd deasupra un baldachin de mătase roșie. La distanță de cîteva săptămîni regăseam aceeași ambianță nostalgică într-un decor și un loc deosebit ; un pat unde se născuse un copil, același pat în care murise mama. Pentru mine era o emoție tristă, nelămurită.

— Domnul a locuit numai în această cameră. Niciodată nu a părut că ar vrea să uite sau să o înlocuiască pe doamna.

Nu i-am răspuns. Stînd în picioare lîngă ușă priveam decorul pentru a-l pătrunde, pentru a mi-l întipări în minte.

Dar ciudata și tulburătoarea vizită a continuat.

— Vino să-ți arăt camera de oaspeți.

Am rămas surprinsă.

— Au fost vreodată oaspeți în această casă tristă ? am întrebat fără să vreau.

— Rar. Uneori cîte un procuror sau avocat căruia domnul judecător îi oferea găzduire în timpul vreunui proces. Niciodată cel invitat nu era vesel sau tînăr. Domnul judecător este atît de distant față de toată lumea.

— Vreți să spuneți „atît de superior" sau „atît de încrezut" ? am întrebat cu o voce care încerca să rămînă calmă, dar care vibra de reproșuri.

— Nu este un om ca ceilalți. Nu are nici o mică slăbiciune care să atragă indulgența celorlalți.

După camera de oaspeți, destul de banală cu toată tapițeria de catifea cafenie, servitoarea deschise o a treia ușă.

— Camera mică... Nu a mai fost folosită de douăzeci de ani.

— Ah ! am tresărit impresionată.

Înțelesesem. Era camera copilului, a mamei mele. Atît de modestă și atît de rece. Părea o chilie dintr-o mînăstire ; un pat de fier cu așternuturi albe, la capul patului, pe perete, o cruce de lemn, un lavoar de porțelan, o măsuță în fața căreia se afla un scaun lustruit, o icoană și o candelă ; asta era tot.

Inima mi s-a strîns în piept și îmi venea să plîng. Între cei patru pereți trăise fără mîngîieri și fără bucurie un copil. Și acest copil fusese mama mea.

— Nu lipsește nimic, dar e prea monahal, am spus cu glas stins abia stăpînindu-mi plînsul.

— E curat, e igienic. Domnul aprecia că sănătatea sufletului și a trupului are nevoie de această curățenie.

— Igiena mai are nevoie și de zîmbet, de o atmosferă mai veselă. Trebuie soare atît pentru piele cît și pentru inimă. Copiii au nevoie de căldură și lumină.

Smerită, ca și cînd s-ar fi scuzat, femeia mi-a arătat o vază așezată într-un colț.

— Erau mereu flori, eu le schimbam regulat.

— Și știai să povestești frumos, Marine, am continuat cu blîndețe. Știu asta și îl cunosc pe Marcel, micul poznaș care le făcea fraților și surorilor lui farse atît de amuzante.

— Doamne ! bîlbîi ea pierdută în timp ce două lacrimi grele i se rostogoleau pe obraji. Ea nu a uitat.

— Nu uiți mîna generoasă care ți-a hrănit sufletul cînd era flămînd. Ai fost singura ei afecțiune și mica înțelegere pe care a găsit-o în casa aceasta.

Mi-am dat seama deodată că, fără ca între noi să fi fost vreo explicație, și eu și ea evocam figura celei care ne umplea gîndurile.

— Cum ai ghicit, Marine, că eu...

M-am oprit, ezitînd încă să-mi precizez rolul în această poveste.

— Că vii din partea ei ? a adăugat.

— Da.

— Cum aş fi putut să mă îndoiesc ? Pe mine mă cheamă Marinette, toată lumea mă cunoaşte sub acest nume. O singură persoană, acum multă vreme, mă chema Marine. Da, aşa mă numea. Un nume care era privilegiul ei. Spunea că nu recunoaşte nimănui dreptul de a-l pronunţa. Cînd, pe stradă m-ai numit Marine, puteam să mă îndoiesc că vii din partea ei ?

— Din cauza asta m-ai primit ?

— Bineînţeles. Dacă n-aveai nevoie de bani era clar că să ceri de lucru nu era decît un pretext. Am înţeles imediat că vrei să cunoşti casa, să o vezi, pentru ca spunîndu-i acestea ea să-şi dea seama dacă s-a schimbat ceva.

E uşor de ghicit emoţia care m-a cuprins auzind aceste cuvinte. De cînd intrasem în cameră, îmi simţeam inima strînsă într-un fel ciudat şi eram atît de emoţionată încît vroiam să izbucnesc şi să plîng în voie, îngenunchiată lîngă pat cu faţa cufundată în cuvertură.

Tot ceea ce putea să o evoce pe sărmana mea măicuţă, copilăria şi adolescenţa ei fără bucurii, visele, speranţele şi de asemenea deziluziile ei, totul părea că se află condensat între aceşti patru pereţi.

Dar, să o găsesc pe Marine în aceeaşi stare de spirit în care se părea că o lăsase mama, să o ascult pe această femeie sărmană vorbind de cea plecată ca şi cînd ar fi plecat în ajun şi să văd că această nefericită îi aştepta de douăzeci de ani întoarcerea, toate acestea m-au impresionat enorm. O imensă milă şi o mare dragoste mi-au umplut inima. Mila mă oprea să-i spun că aşteptarea ei fusese în zadar, că mama murise şi că nu o va mai vedea niciodată pe cea pe care o crescuse. Nu, îmi era imposibil să alung din inima ei credincioasă această iluzie mişcătoare ; dar puteam în schimb să las să vorbească dragostea subită pe care o simţeam pentru servitoarea modestă care nu uitase.

Dintr-o dată, am simţit nevoia să o sărut. Sărutul meu voia să recompenseze îndelungatul devotament pentru o amintire păstrată cu grijă.

M-am îndreptat către ea, am luat-o în braţe şi am strîns-o la piept.

— Marine, te iubeam fără să te cunosc. Acum primeşte dragostea mea.

Zgomotul unei uşi care s-a închis la parter mi-a întrerupt dntr-odată exuberanţa. Neliniştite, ne-am desprins din îmbrăţişare şi am ciulit urechile.

— Este domnul judecător, a spus bătrîna dintr-odată dezorientată.

Dar eu mi-am păstrat sîngele rece.

— Cred că nu vine niciodată în camera asta, am făcut eu remarca. Du-te jos să-l întîlneşti pe stăpîn, Marine, şi vezi-ţi de treabă ca de obicei. Eu voi aştepta aici pînă vei putea să vii să-mi dai drumul. Nu te teme, nu mă voi mişca şi nu voi face nici un zgomot. Fii liniştită.

M-a crezut, fără alte explicaţii, şi s-a îndepărtat foarte agitată lăsîndu-mă singură.

În clipa aceea nu am putut să nu observ cît de mult o îngrozea teama de stăpînul său. Cred că altădată mama trebuise să fie la fel de neliniştită în faţa venirii neaşteptate a tatălui ei.

Eu, dimpotrivă, mă simţeam foarte calmă în acele momente. Teribilul judecător nu mă înfricoşa. Orice s-ar fi întîmplat mă credeam în stare să fiu stăpînă pe situaţie. Poate din cauză că fusesem crescută într-o cu totul altă ambianţă de siguranţă şi de caldă afecţiune. Nu cunoşteam excesele de siguranţă şi nemulţumirea glacială a celor împreună cu care trăiam. Crescusem într-o atmosferă de linişte, de dragoste şi indulgenţă. Nimic nu îţi dă mai multă încredere în tine decît să simţi aprobarea instinctivă a celor apropiaţi.

*
* *

M-am așezat pe scaun, în fața măsuței pe care, altădată, mama mea își făcuse lecțiile.

Nu voi căuta să-mi aduc aminte toate gîndurile amare sau melancolice care m-au asediat în timpul celor douăzeci sau treizeci de minute cît am rămas închisă în „camera mică". Au fost în realitate clipe mîngîietoare, în ciuda amintirilor neplăcute evocate.

Sînt fericită că evenimentele mi-au dat voie să mă reculeg atît de mult între acești pereți pătrunși de amintiri atît de dragi. Mi se pare că într-adevăr o cunosc mai bine pe mama acum, după ce am petrecut cîteva minute în camera care a fost a ei și am văzut casa în care s-a născut și și-a petrecut viața.

Cînd Marine s-a întors în vîrful picioarelor, m-a găsit reflectînd așezată, cu capul în mîini și coatele sprijinite pe masă.

— A trebuit să-i servesc o ceașcă de ceai domnului. Te-am făcut să aștepți, scuză-mă.

— Nu mi se pare că a durat prea mult. Aproape că mi-am dorit să mă uiți pînă mîine.

— Oh, nu ! Nu ar fi prudent. Dar, oricum, ești mulțumită că ai văzut ?

— Da, Marine, nu voi uita niciodată.

— Acum vino ! Și ai grijă să nu faci zgomot.

Am urmat-o, călcînd pe urmele ei și evitînd să fac treptele scării să scîrțîie. Alunecînd pe mozaicul vestibulului, m-a condus către ușa din stradă ; dar acolo, am oprit-o.

— Nu, Marine, degeaba vrei să mă faci să ies. Anunță-l te rog pe stăpînul tău că o tînără, care tocmai a venit, vrea să-i vorbească.

— Vrei să-l vezi ? Doamne ! Te-ai gîndit bine la o asemenea întîlnire ?

— Nu voi vorbi despre tine, Marine, i-am promis cu blîndețe dar cu hotărîre. Nu voi spune nici că am văzut casa. Dar am venit cu un scop bine precizat : să-i vorbesc stăpînului tău. Și nu voi pleca din Lyon fără să-l văd.

— Bine, a acceptat ea supusă, căci hotărîrea mea o domina. Totuși, reluă ea, e bine să știi că nu ai nici o speranță ; e un om care nu uită și nu iartă niciodată.

— Nimeni nu poate ști ce gînduri zac ascunse în sufletul fiecăruia. Datoria mea îmi cere să fac acest demers ; îl voi face chiar dacă am convingerea că nu va folosi la nimic.

Femeia oftă.

— O să-i anunț vizita unei persoane necunoscute.

— Așa, dar înmînează-i te rog această carte de vizită ; poate că numele meu îl va face să mă asculte.

I-am dat foița de carton alb pe care erau imprimate numele și titlul : „Gyssie de Wriss, prințesă de Ampolis". Această carte de vizită, mai degrabă pretențioasă, se potrivea destul de bine cu alura mea puțin trufașă. Trebuie să recunosc că ea se potrivea cu caracterul meu ; din cea mai fragedă vîrstă toți îmi spuneau „mica prințesă".

Marine s-a îndepărtat fără zel. Nu își făcea iluzii asupra înțelegerii stăpînului ei și îi era penibil să mă expună unei decepții. După cinci minute eram primită în cabinetul de lucru al judecătorului Désiré Chauzoles.

Camera era spațioasă. Trei corpuri mari de bibliotecă din lemn de stejar ocupau pereții, fotolii vechi domneau în cele patru colțuri, un birou masiv, sculptat, ocupa mijlocul ; în fața biroului un bărbat îmbrăcat în negru mă aștepta în picioare.

M-a studiat cîtva timp înainte de a mă invita să iau loc și mi s-a părut că examinarea i-a produs o crispare pe fața palidă. M-am gîndit într-o clipă la vaga asemănare cu mama ; dar nu pot să mă bazez pe această bănuială ; o voce calmă, gravă, m-a întrebat :

— Ați cerut să-mi vorbiți, domnișoară ?

— Da, domnule, și vă mulțumesc că ați binevoit să mă primiți, fără să mă cunoașteți și fără să vă fi fost prezentată.

A făcut un gest cu mîna care mă invita să continui.

— Numele meu, fără îndoială nu vă spune nimic, domnule ? am întrebat.

— Într-adevăr, este prima oară cînd îl văd.

— Nu am venit să vorbesc despre mine. Dați-mi voie să merg direct la țintă, sincer.

— Vă ascult, cu toate că acest cuvînt „sincer" mă face să bănuiesc că este vorba de ceva... destul de subtil.

— Nu tocmai, domnule. Am fost învățată să nu merg pe căi ocolite și totdeauna să vorbesc urmîndu-mi gîndul și conștiința.

Privirea lui rece mă sfredelea.

— Ei, și? făcu el sec.

Mi-am luat inima în dinți.

— Am venit să vă vorbesc despre fiica dumneavoastră, Valentine.

— Ce spuneți ? !

S-a ridicat brusc, palid și dintr-o dată crîncen. Ridicat în fața mea, părea foarte înalt, foarte impozant. Statura, chipul lui glacial, privirea trufașă, totul îl făcea să pară impresionant.

Glasul mi-a tremurat repetînd :

— Vin să vă readuc în memorie amintirea lui Valentine Chauzoles.

Aș fi adăugat, mama mea, dar glasul lui autoritar mi-a întrerupt vorba.

— Opriți-vă ! mi-a poruncit. Este un nume care nu se rostește în fața mea.

— Dar îl rostesc cu dragoste și respect, după cum vă puteți da seama domnule.

— Iar eu nu vreau să-l aud.

Brațul său îmi arătă ușa.

— Ieșiți, vă rog ! porunci judecătorul cu violență.

— Vai, domnule ! Numele pe care îl invoc mă pune într-o situație neplăcută. Înainte de a ieși nu mă întrebați de ce am venit ?

M-am ridicat la rîndul meu de pe scaun. Vorbisem fără teamă și fără emoție ; tonul meu calm părea să-l surprindă. Pentru un moment, privirea lui autoritară părea că vrea să mă domine, dar ochii mei s-au plecat doar

puțin, doar atît cît să nu pară înfrînți în această confruntare. Curajul meu îi părea totuși a fi pornit dintr-o insolență de neiertat. Și-a părăsit locul, ducîndu-se la ușa pe care a deschis-o.

— Ieșiți, dacă nu vreți să pun să fiți dată afară... mi-a spus cu vocea lui glacială și care părea să nu admită replică.

— Ca un cîine !... am continuat zîmbind.

— Ca un nepoftit pe care nu mai vreau să-l ascult.

— După douăzeci de ani, este o reeditare a aceluiași gest neîndurător, am observat cu amărăciune. Vă înșelați domnule judecător fiind atît de neîndurător. Am venit aici pentru a lua apărarea unei amintiri care ar trebui să vă fie dragă. Dacă părăsesc această casă fără să mă ascultați cred că nu voi mai pune niciodată piciorul aici.

Vorbele mele au părut că îl sufocă. În același timp i se păreau fără sens. Aici, în casa lui, o femeie, o străină, îndrăznea să-l țină în șah. Ba chiar mai mult, ea părea să-i conteste dorințele, hotărîrile lui. Îl amenința că nu va mai reveni la el dacă nu o ascultă. Ca și cum un om de valoarea lui și de autoritatea lui, putea vreodată să regrete prezența acestei îndrăznețe, acestei necunoscute impertinente.

Am simțit cum îl frămîntau toate aceste gînduri enervante. Înfumurarea mea îl jignea. O furie rece îl agita pe bătrînul răzbunător. Ochii lui, sticlind de mînie, parcă vroiau să mă distrugă.

— Ieși ! Ieși ! repeta febril.

Mîna lui apăsă cu putere de cîteva ori butonul unei sonerii electrice care răsuna în toate colțurile casei. Marine a apărut cu fața răvășită. Sărmana femeie nu era în stare să-și ascundă frămîntarea și am văzut-o plecîndu-și spinarea sub privirea crîncenă a stăpînului autoritar.

— Condu-o pînă în stradă și să nu o mai lași să intre niciodată ! i-a ordonat el fulgerînd-o cu privirea. Nu mai știi să-i ții departe de mine pe nepoftiți ?

Ea nu a răspuns. Cu capul plecat, mușcîndu-și buzele

pentru a-și reține hohotele care îi stăteau în gît, nefericita bătrînă m-a condus.

În urma noastră, rămas în cadrul ușii, bătrînul asista la alungarea mea cu un zîmbet sardonic pe buze.

Odată ajunsă afară, m-am întors către servitoare.

— La revedere, Marine, sînt fericită că te-am cunoscut. Nu mă uita !

În timp ce închidea încet ușa, privirile noastre s-au întîlnit, a ei aproape disperată, a mea plină de o tristă deziluzie. Nu m-am îndepărtat decît după ce ușa a fost complet închisă.

* * *

Vizitasem „casa cea mare", văzusem camerele în care a trăit mama, vorbisem cu bunicul meu iritabil și auster ; mă consideram aproape satisfăcută pentru că nu sperasem niciodată să cunosc atît de bine locurile și niciodată nu-mi făcusem iluzii asupra primirii pe care mi-o rezerva tatăl mamei mele.

Ei bine, trebuie să mărturisesc că, depărtîndu-mă de casa judecătorului pentru a ajunge la hotel, sufletul mi-era plin de venin. Eram nepoata judecătorului nemilos. În timpul celor douăzeci de minute cît a durat drumul, nu mi-au trecut prin minte decît planuri de răzbunare.

De-abia cînd m-am aflat singură în camera mea liniștită, ranchiuna s-a mai domolit, canalizîndu-se însă într-o direcție clară : să răzbun amintirea ofensată a mamei încercînd să-l ating pe neînduplecatul ei tată. Și, precizîndu-mi acest gînd, simțeam deja că am găsit o cale să-l realizez.

Cu calm și cu sînge rece, fără ezitare și fără milă, așa cum ar fi făcut și bunicul meu, am examinat punctul vulnerabil care l-ar fi făcut să sufere. Trebuie să mărturisesc, pentru a-mi explica starea de spirit, că tocmai avusesem o decepție crudă pe care experiența mea de viață nu mă făcuse să o bănuiesc măcar. În existența mea

de orfană adoptată de două femei singure, nu trăisem în apropierea unui bărbat. Nu era nici unul la Kerlan și nu aveam de unde să știu exact din ce slăbiciuni, orgolii, ranchiune, mînii sau egoism era alcătuit caracterul masculin. Un tată îmi părea dotat cu toate calitățile pe care mintea mea de copil orfan putea să le atribuie unei ființe imaginare la care se gîndea. Credeam că bunicul meu era foarte sever, dar foarte drept. Bănuiam de asemenea că își regretă asprimea. Venisem la Lyon cu toate că nu aveam nici o speranță, împinsă totuși fără să-mi dau seama de iluzii și de încredere. Primindu-mă atît de brutal, bunicul îmi retezase dintr-o lovitură toate concepțiile pe care mi le făcusem despre un tată. Toată ființa mea interioară era chinuită.

Instinctul animalic, care îl face pe cîine să-l muște pe cel care nu-l lasă în pace și pe pisică să-l zgîrie pe cel care îi deranjează somnul, mă făcea să caut, din dorința de a răspunde cu aceeași monedă, să caut un mijloc de a-l pedepsi pe bunicul meu. În ce fel, găsisem imediat...

Aveam certitudinea că ranchiuna neînduplecată a judecătorului Chauzoles față de fiica sa, nu putea să fie atît de consecventă decît pentru că o credea pe Valentine încă în viață. Douăzeci de ani în care ea nu se întorsese să-l vadă niciodată, douăzeci de ani în care nu-i trimisese nici o veste. Bătrînul nu putea să admită o asemenea rebeliune, o asemenea indiferență.

Așa cum nu îi spusesem că sînt copilul lui Valentine, tot așa nu știa că fiica lui murise la scurtă vreme după ce îl părăsise. Ei, bine ! urma să i-o spun eu. Și bătrînul neînduplecat avea să cunoască atunci amărăciunea unei răzbunări eșuate și a unei mînii fără temei. Va afla că și-a adăpat ura și ranchiuna împotriva unei moarte, unei ființe dispărute. Ori, nu se cade să-i vorbești de rău pe morți ; furie, răzbunare, pedeapsă, totul se oprește la mormînt...

Am luat un plic pe care am scris adresa lui Désiré Chauzoles. Și, fără un cuvînt de introducere, fără un

cuvînt de pregătire, pentru teribila veste, am lăsat să alunece în plic actul de deces al mamei. Nu mi-a tremurat mîna și nu am șovăit cînd am făcut acest gest, care mi se părea justițiar. Eram convinsă că astfel răzbunam amintirea mamei moarte și în același timp îi deschideam judecătorului ochii despre inutilitatea unei asemenea austerități și asprimi.

În nevoia mea instinctivă de dreptate nu am uitat-o însă pe Marine, care merita un gînd bun din partea mea. Pe o foaie de hîrtie am scris cîteva rînduri :

„Marine, sînt fiica ei și îți mulțumesc că mi-ai dat voie să fac azi acest scump pelerinaj.

Fii binecuvîntată că ți-ai amintit de ea. Nu te voi uita niciodată.

Gyssie de Wriss, prințesă de Ampolis".

Această scrisoare afectuoasă a plecat către buna Marine odată cu plicul destinat severului ei stăpîn. M-am dus chiar eu să le pun la poștă și să mă informez cînd vor fi remise destinatarilor. Funcționarul m-a asigurat că vor ajunge chiar în această seară și răspunsul lui mi-a dat satisfacție ; n-aș fi vrut într-adevăr ca răzbunarea sau mulțumirea mea să întîrzie cu douăzecișipatru de ore.

Iată sfîrșitul acestei istorisiri, Mamie. Imediat voi părăsi Lyonul reîntorcîndu-mă la Paris.

Nu-ți face griji despre starea mea de spirit ; am fost decepționată, dar nu am plîns. De altfel, acum nu mai vreau să mă gîndesc la nimic. Am dat lovitura... trebuia să o fac, întreaga mea ființă o cerea și mi se pare că mă simt mai ușurată, acum după ce am trimis scrisoarea. Dar s-a sfîrșit. Acum nu mai am rude din partea mamei. Bunicul nu mai există pentru mine. Nu vom mai vorbi despre asta niciodată, nu-i așa ? Pentru că, vezi tu Maryvonne, în inima mea există o mică fisură, una mică, toate iluziile mele au zburat pe acolo ; și această fisură cred că m-ar durea dacă aș atinge-o. Nu-i nimic, doar o mică

fisură care în curînd nu se va mai vedea. Timpul o va vindeca și eu voi uita.

Te sărut și te iubesc din toată inima.

Micuța ta Gyssie."

* * *

În casa mare și tăcută a judecătorului Chauzoles, o fereastră era luminată la un ceas tîrziu din noapte ; era cea a cabinetului de lucru auster și glacial al stăpînului casei. Se reîntorsese dintr-o plimbare în oraș.

După vizita lui Gyssie, bătrînul, mînat de îndoieli tardive se dusese la primărie. Vroia să consulte dosarul de stare civilă a fiicei sale, Valentine, ca să se asigure că nu fusese consemnată nașterea niciunui copil ; o asemenea idee îi venise pornind de la vîrsta vizitatoarei. Poate i se păruse că descoperise unele asemănări vagi... Niște trăsături de familie ; trufia expresiei feței cînd necunoscuta îl amenințase că nu îi va mai călca pragul.

— Pe cuvîntul meu, își spunea el, în clipa aceea am simțit că îmi seamănă.

Și, chinuit de această bănuială, judecătorul Chauzoles se dusese la primărie. Datorită poziției pe care o ocupase mulți ani în oraș, tatăl lui Valentine cunoștea foarte multă lume. A putut deci imediat să consulte registrele de stare civilă, fără nici o problemă. Actul în care era înregistrată nașterea fiicei lui nu mai avea nici o altă mențiune. Firește, se întîmplă în fiecare zi să se omită consemnări în registre, o știe toată lumea. O știa și judecătorul Chauzoles ; și totuși, el respecta prea mult textul legii ca să bănuiască că tocmai din cauza unuia din breasla lui, actul de stare civilă ar fi putut să fie incomplet.

Reîntors acasă, fără să se grăbească, bătrînul își scoase haina. Pentru cîteva clipe își apropie mîinile slabe de flacăra căminului în care era aprins focul, ca de obicei în nopțile răcoroase.

Ca în fiecare zi, pe birou erau așezate și îl aștepta poșta de după-amiază. Printre jurnale, bătrînul zări ime-

diat plicul albastru. Un plic pe care se putea vedea un scris energic şi deslușit, cu litere înalte, ca o sfidare. Sistematic, se așeză la birou înainte de a lua scrisoarea și, mai întîi, o răsuci între degete studiind ștampila unui oficiu poștal din Lyon ; în sfîrșit, cu o lamă de fildeș tăie un capăt al plicului.

Departe de a înțelege despre ce era vorba, bunicul lui Gyssie scoase hîrtia care nu era asortată cu plicul. Era o hîrtie oficială obișnuită. Și dintr-o dată, degetele bătrînului se desfăcură și lăsară să-i scape hîrtia ca și cînd atingerea ei l-ar fi curentat.

Omul devenise livid ; mîinile căzute pe marginea biroului nu îl mai ascultau. Bătrînul judecător își sprijini capul pe spătarul înalt al fotoliului și rămase așa, nemișcat, cu privirea fixă îndreptată spre ușă, pe care el însuși o deschisese pentru a o alunga pe fata necunoscută ; aceeași ușă al cărei prag îi interzisese lui Valentine să-l calce, cu douăzeci de ani înainte.

Valentine ?... Fiica lui ?... Moartă, de atîta vreme. Moartă, cea pe care o blestema în nopțile în care nu-și afla liniștea. Blestemată pentru că nu se întorcea, pentru că, crezînd-o la fel de încăpățînată ca el, își închipuia că îi păstrează o ranchiună orgolioasă. Mînia lui neiertătoare se îndreptase către o moartă, o moartă nevinovată de tot ceea ce o acuza.

Moartă, Valentine. Moartă, unicul lui copil. Încă de acum douăzeci de ani. Acum viața lui nu mai avea nici un țel. La ce bun să mai trăiască dacă gîndul la cea pe care vroia să o pedepsească nu îl mai susținea. Copilul scăpa de pedeapsă. Ea fusese nevinovată de tot ceea ce o învinuise. Și el, omul integru, judecătorul sever dar drept, el o acuzase în lipsă. Ridicase împotriva ei un rechizitoriu fără indulgență despre ingratitudinea filială pe care nu îl merita.

Cu ochii ficși, omul continua în gîndul său teribilul proces în care, din tată acuzator, devenise acuzatul disprețuit fără de care, în această clipă, conștiința lui nu avea

milă. Timp de douăzeci de ani, își adăpase ranchiuna, își întețise reproșurile și își reînnoise blestemele. Și, undeva departe, în Bretania, într-un mormînt necunoscut, copilul său, singura sa fiică, Valentine se odihnea fără iertarea tatălui ei. Fata lui. Plecată fără iertarea care le este acordată pînă și criminalilor odioși. Cum a fost posibil ca el, tatăl, să se arate atît de nemilos ? Neîndurător fusese și de curînd, cu fata înaltă, blondă, și mîndră, care venise să-i vorbească de dispărută.

Judecătorul integru se descoperea dintr-o dată inuman.

Acum, gîndul îi trecu de la fata lui, la vizitatoarea necunoscută. Privirea cercetă cartea de vizită care rămăsese pe birou : „Gyssie de Wriss, prințesă de Ampolis". Același nume, același titlu ca cel menționat în actul funebru al lui Valentine Chauzoles. Instinctul lui, nu îl înșelase : vizitatoarea era fata lui Valentine. Această tînără care îndrăznise să-i țină piept era nepoata lui. Cea care, cu cruzime, fără un cuvînt de alinare, nu șovăise să-i trimită, gol și implacabil în forma lui oficială, acest teribil act de deces.

Pentru prima oară în viața lui, bătrînul judecător simți o emoție moleșitoare. Profund mișcat, cu glasul stins, murmură :

— E aspră, e firea mea. Nepoțica mea Gyssie.

Gîndurile i se năruiau. Ce abis se deschidea în fața conștiinței lui !

În trei rînduri, Marine bătuse la ușa cabinetului de lucru. Neauzind nici un zgomot înăuntru, o cuprinse neliniștea. Cu timiditate, ceea ce n-ar fi îndrăznit să facă în condiții normale, întredeschise ușa. Sufletul ei de servitoare devotată se neliniștea deja. Cu toate emoțiile prin care trecuse domnul judecător, să se simtă oare rău ?

Dar în ciuda celor șaptezecișișase de ani, acesta putea să înfrunte toate adversitățile. Marine îl văzu așezat la birou. Remarcă totuși că privirea îi era fixă și că mîinile i se agitau într-un tremur nervos.

— Domnul este servit.

El nu răspunse ; nici măcar nu o auzise intrînd.

— Domnule, cina este servită.

Își aplecă încet capul.

— Nu mi-e foame.

— Domnul este bolnav ?

Cum el nu răspundea, servitoarea insistă :

— Am pregătit, astă seară, țelină coaptă care domnului îi place foarte mult.

Dè data asta, bătrînul întoarse capul către ea. O privi.

— Marinette, nu ți s-a părut că ea semăna cu cineva ?

Servitoarea se tulbură.

— Ba da domnule, răspunse ea mai mult decît stingherită. Mi s-a părut că... că avea ceva asemănător cu...

Nu îndrăzni să pronunțe numele lui Valentine.

— Cu domnul judecător, sfîrși ea coborînd vocea.

Désiré Chauzoles nu răspunse, dar se ridică de pe fotoliu. Silueta lui înaltă îi păru lui Marinette încă și mai descărnată ca de obicei. Stăpînul părea îmbătrînit dintr-o dată ; și apoi, tremurul mîinilor, acest tremurat senil. Femeia se neliniști. Bătrînul părăsi fotoliul și făcu cîțiva pași prin cameră. Își dădea seama de slăbiciunea lui.

— Bătrînul stejar e atins, murmură. Fruntea lui semeață nu se va mai înălța atît de trufașă. Ramura lui cea mai puternică a murit și ultimul lui vlăstar nu este lîngă el să-l sprijine.

Se clătina ca un om beat îndreptîndu-se către secretaire-ul unde, fără șovăire, deschise un sertar din care scoase un carton. Un carton ascuns de douăzeci de ani dar pe care bătrînul nu îl uitase.

Cu ochii măriți de uimire, Marine îl văzu așezînd cu gesturi stîngace pe birou, în picioare, în fața mapei de birou, fotografia lui Valentine.

Emoția femeii era atît de mare încît simți că i se moaie genunchii și trebui să se sprijine de tocul ușii lîngă

care rămăsese de cînd intrase. Ce însemna gestul severului stăpîn ? Valentine își relua locul în casa lui ? Și totuși în ziua aceea bătrînul o alungase pe Gyssie.

Dar judecătorul nu băgă de seamă surprinderea servitoarei.

— Va trebui să așezi niște flori aici, în fața ei. Iubea florile.

Era un ordin clar. În afară de tremurul mîinilor și fixitatea privirii, judecătorul Chauzoles nu lăsa să se vadă nici un semn exterior de emoție. Pentru a ajunge în sufragerie o îndepărtă cu un gest mecanic pe femeia care îi stătea în cale.

— Servește !

Așezat în fața farfuriei cu supă, își păstra aceeași rigiditate și aceeași tăcere. Marine îl văzu aplecîndu-se încet deasupra mesei și așezîndu-și bărbia pe mîinile împreunate. Privirea i se opri în fața lui, la celălalt capăt al mesei. Acolo unde se așeza altădată soția lui. Acolo unde, mai tîrziu, se așeza Valentine.

Multă vreme contemplă nemișcat locul gol. Dintr-odată, cu un gest automat dădu la o parte farfuria plină.

— Strînge. Ce urmează ?

Nu se atinsese de supă ; dar mașinal, făcea mișcările obișnuite. Marine, tulburată în continuare, îi așeză în față o altă farfurie. Bătrînul ridică un deget arătînd locul neocupat de douăzeci de ani.

— Pune-i și ei tacîmul. În fiecare zi să-l pui. Și, dacă o vezi, să-i spui că locul ei este păstrat aici, în fața mea.

Marine trebui să lase tava pe care o aducea. Era atît de neașteptat. Chiar de necrezut. Cu siguranță se întîmplase ceva ce ea nu bănuia. Se supuse instinctiv, dar începu să tremure și își mușca buzele pentru a-și reține plînsul.

Doamne ! După douăzeci de ani ! Tatăl își amintea că avusese o fiică și o vroia înapoi. Măcar pe cea pe care o alungase cu puțin timp în urmă. După ce tacîmul a fost așezat, bătrînul îl contemplă cîteva clipe ; apoi, încet, își așeză fruntea pe pumnii strînși.

Cu o expresie rătăcită, cu şorţul alb strîns căluş la gură pentru a-şi înăbuşi plînsul, Marine îl privea, neputînd să priceapă. O lacrimă, o lacrimă grea de suferinţă udă farfuria goală şi servitoarea tulburată, băgă de seamă că stăpînul plîngea.

Judecătorul Chauzoles, omul auster şi glacial, pentru prima oară în viaţă îşi exterioriza emoţia de faţă cu cineva. În seara aceea nu mai era decît un tată nefericit, un tată care tocmai aflase că singurul lui copil murise... departe de el.

*
* *

Printr-o telegramă, Gyssie îl anunţase pe Le Gurum de revenirea ei în capitală ; astfel că, atunci cînd trenul intră în gară, ofiţerul de marină se plimba deja cu paşi mari pe peronul unde trebuia să coboare călătoarea. Încă din tren ea întîlni privirea deschisă a lui Alex, care îi zîmbea.

— Ai călătorit bine ?

— Da, îi răspunse ea laconic.

— Mă bucur că ai revenit atît de repede.

— Eu însă, aş fi preferat să fiu obligată să mai rămîn cîteva zile.

El remarcă cu această ocazie că Gyssie se întorsese de la Lyon cu o expresie obosită şi încordată, neobişnuită pentru ea. Cu blîndeţe o conduse într-o cafenea. Trebuia să aibă nevoie de puţină destindere după o călătorie nocturnă obositoare. Şi apoi, într-o sală încălzită, într-o atmosferă mai retrasă ea i-ar fi destăinuit mai repede necazurile sale.

— Bunicul mai trăieşte ?

— Da, răspunse ea scurt.

— Şi atunci ? Te-a văzut ?

— Da, m-a văzut.

Avea o expresie atît de închisă, încît Alex nu ştia ce să creadă.

— Gyssie, te rog, povesteşte-mi totul. Asta te va uşura, draga mea, pentru că nu cred să fi întîlnit ce sperai acolo.

Nu îi răspunse ; avea inima cumplit de chinuită în clipa aceea. După o noapte de coşmar, în care, timp de ore întregi şi-a repetat în minte toată întîlnirea cu bunicul său, se trezise mîhnită şi îndurerată.

— Alex, călătoria asta a fost foarte neplăcută. M-am lovit de un zid de gheaţă, dar inima mea a fost îmbrăcată într-o platoşă dură. Nu m-am recunoscut şi încă nu am înţeles cum am putut să mă supun unei asemenea dorinţe de răzbunare, venită de undeva din străfundurile sufletului meu. Am fost neîndurătoare. Parcă o altă fiinţă era în mine şi mă făcea să acţionez împotriva sentimentelor mele obişnuite.

— Nu exagerezi oare ? întrebă tînărul plin de înţelegere. Nu e posibil să fi fost cu bună ştiinţă răutăcioasă.

— Şi totuşi, Alex, aşa a fost.

— Atunci înseamnă că cineva te-a lovit cu cruzime. Ai reacţionat instinctiv.

— Poate. Bunicul a fost foarte rece. Mai rău decît atît, m-a alungat din casa lui înainte de a putea să pledez cauza mamei. Mă aşteptam la aşa ceva, prevăzusem acest lucru. Nu înţeleg totuşi cărei chemări m-am supus, răzbunîndu-mă atît de nemilos pentru o faptă la care mă aşteptam şi pe care o iertasem dinainte.

O învălui cu o privire blîndă.

— Ce ai făcut, micuţă Gyssie încît consideri atît de neîndurător ?

Groaza întunecă ochii albaştri care priveau în gol.

— Alex, mărturisi Gyssie cu sinceritatea ei obişnuită, închipuie-ţi că înţelesesem că bunicul nu ştia încă de moartea fiicei lui, Valentine.

Se opri, confesiunea i se părea penibilă. Alex o îndemnă să continue, ştiind bine că după ce va mărturisi ceea ce numea răutăţile ei, îşi va regăsi liniştea sufletească.

— Atunci, dragă Gyssie, ce ai făcut ?

— Am fost la fel de răzbunătoare ca el, reluă ea încet. Am pus într-un plic actul de deces al mamei şi, pentru că a refuzat să mă asculte, i-am trimis această teribilă hîrtie. Fără menajamente. Documentul nemilos care revela un trist adevăr. Fără nici un cuvînt pregătitor. Ce lovitură crudă trebuie să fi fost pentru el... la vîrsta lui.

Le Gurum o privi cu înţelegere.

— Gyssie, îţi faci rău degeaba. Bunicul tău poate era la curent. În orice caz, pentru că toată viaţa a fost lipsit de milă şi ranchiunos, trebuie să admită că şi ceilalţi pot să folosească aceleaşi procedee împotriva lui. Trebuie să mai ţii seama şi de faptul că a fost lipsit de dragoste şi de înţelegere faţă de mama ta.

— Totuşi era fiica lui...

— Iar el era tatăl ei. Ori, tocmai, nu cred să fi avut dragostea părintească ce s-ar fi impus. Ieşirea ta impulsivă de ieri a fost poate doar o revoltă inconştientă a dragostei tale filiale. Ai protestat împotriva copilăriei îndoliate a mamei, dar nu cred că ai vrut să faci cu bunăştiinţă un rău bunicului tău.

Gyssie îl întrerupse şi protestă sincer.

— Te înşeli, Alex. Într-adevăr i-am trimis actul de deces cu dorinţa de a-i plăti cu vîrf şi îndesat, de a-l face şi eu să sufere. Ei bine, tocmai asta mă înspăimîntă, pentru că, într-adevăr, de obicei nu sînt în stare să fac rău.

— Atavism, explică el plin de îngăduinţă în faţa excesului de scrupule care o făceau să se autoacuze. La Lyon erai nepoata judecătorului neînduplecat şi ai folosit metodele care îi sînt obişnuite. A fost o luptă cinstită, înţelege asta.

— Poate ai dreptate, recunoscu resemnată. Îmi aduc aminte, într-adevăr, că am fost foarte nefericită pînă cînd am trimis scrisoarea. Dar după ce am dus-o la poştă m-am simţit uşurată. Pot să spun că, dintr-odată respiram mai uşor. Bunicul poate este şi el aşa cum am fost

cu ieri, neîndurător împotriva voinţei lui... Oamenii care au un asemenea caracter trebuie să fie foarte nefericiţi după ce dau o lovitură. Te asigur Alex că în dimineaţa asta sînt de-a dreptul dezolată de gestul meu inuman şi dacă aş crede că un cuvînt al meu ar putea să repare lucrurile, aş scrie imediat la Lyon pentru a-mi cere scuze.

Dar tînărul clătină din cap.

— Cred că nu ar trebui să urmezi acest impuls. Bunicul tău nu ar înţelege sentimentul care te-a făcut să procedezi aşa. Şi-ar închipui că toate astea nu sînt decît un mijloc de a da buzna peste el şi de a-l constrînge să-ţi scrie.

— Am renunţat să încerc să-l induplec.

— Tocmai. Să lăsăm lucrurile aşa cum sînt. De altfel ai alte lucruri urgente de făcut aici.

Vroia să-i abată gîndurile în altă direcţie.

— Am să-ţi spun nişte lucruri foarte interesante. Cît timp ai fost plecată nu am stat degeaba. Am scris tuturor doctorilor Maudoire ale căror adrese le-am găsit.

— Da, şi ? întrebă fata încercînd să-şi îndrepte atenţia către acest nou subiect.

— Mi-au răspuns toţi, curtoazia mai domneşte încă în lumea medicilor. Dar nouă dintre răspunsuri nu erau decît cîteva rînduri de negaţie amabilă. Una singură ar putea să fie din partea aceluia pe care îl căutăm. Acesta spune că ar fi cunoscut în timpul studiilor, un olandez pe nume de Vrize, după cît îşi mai aduce aminte. Nu este chiar ortografia numelui tatălui tău cu toate că pronunţia e aceeaşi. Pe de altă parte doctorul Maudoire se poate înşela. Dar precizează într-adevăr că de Vrize, despre care vorbeşte, îşi făcea studiile de drept internaţional, ceea ce corespunde perfect. Totuşi, o îndoială îmi apare în minte, pentru că prenumele pe care doctorul îl atribuie fostului său camarad este foarte diferit de cel pe care îl cunoaştem noi.

— Care este acest prenume ? întrebă grăbită Gyssie.

— Reis.

Tînăra scoase un chiot de bucurie.

— El este. E chiar el. Ce fericită sînt, Alex. Asta compensează neplăcerile acestei călătorii teribile.

Şi cum el o privea mirat, fata îi explică ceea ce doar ea singură ştia după ce citise jurnalul mamei : şi anume că Gys, în realitate se pronunţă Reis şi că prietenii lui de Wriss îl numeau aşa acum auziseră din vorbele lui. În loc de a fi un motiv de îndoială, acest amănunt constituia dimpotrivă o certitudine.

— Dar asta înseamnă că tu însăţi te numeşti Reissie ? observă Alex cu uimire.

— Da, poate. Dar nu cunosc pronunţia acestui nume decît de puţină vreme. Mamie şi toată lumea au deprins timp de douăzeci de ani, să pronunţe Gyssie ca în franceză. I-am lăsat să continue să mă numească aşa.

— Dacă lucrurile stau aşa, înseamnă că sîntem pe drumul cel bun. E vorba într-adevăr de tatăl tău. Dar să revenim la domnul Maudoire. Mi-a mai spus că în vremea cînd l-a cunoscut pe acest tînăr olandez, a părăsit Franţa pentru o perioadă ceea ce a făcut să piardă orice legătură cu el. Bănuieşte totuşi că unul dintre prietenii lor comuni ar putea să mai fie în relaţii cu el. Mi-a trimis numele şi adresa acestuia. E un industriaş fabricant de accesorii pentru automobile destul de cunoscut : Raphaël Russin. Ar trebui să-i ceri o întîlnire şi să mergi să-l întrebi cît mai curînd.

Pe măsură ce Alex vorbea, trăsăturile lui Gyssie se destinseră. Speranţa şi siguranţa îi reveneau în compania acestui tînăr loial şi simplu, care îi dovedea în toate ocaziile o caldă afecţiune. Acum i se părea că voiajul la Lyon nu fusese decît un vis urît şi că alături de Alex nu i se putea întîmpla nimic rău. Bineînţeles mai avea de înfruntat greutăţi ; dar simţea că se poate baza pe acest prieten adevărat al cărui ajutor nu îi lipsea niciodată. Profită de împrejurare pentru a-i împărtăşi preocupările ei materiale pentru viitorul apropiat.

— Nu am de lucru acum, iar economiile mele sînt destul de modeste. Se vor termina foarte repede, dacă nu voi găsi cît mai curînd o slujbă.

— Vrei să te angajezi din nou ?

— Da, oriunde. Mi-ar place un serviciu care să-mi lase liberă o parte a zilei, chiar dacă ar fi mai prost plătită.

— E mai greu de găsit.

— Poate, dar nu trebuie să-mi continui cercetările, care sînt de fapt scopul şederii mele la Paris ?

Alex aprobă fără şovăire.

— Ar trebui pentru moment să-ţi consacri chiar tot timpul. Te vei gîndi mai tîrziu la situaţia ta. E o pistă de urmat, mult prea importantă ca să tergiversezi lucrurile. Nu-ţi face probleme despre restul.

— Aş fi de acord cu acest sfat dacă aş putea, Alex. Dar după cum îţi spun resursele mele sînt sărace. Mai ales după această călătorie.

— Fii liniştită în privinţa asta. Ţi-am găsit, cît ai lipsit, o excelentă pensiune de familie, modestă, pentru tinerele fete. E foarte convenabil şi ai avantajul de a nu plăti decît la sfîrşitul lunii. Vezi că nimic nu te presează. Acum te conduc acolo. După atîta oboseală şi emoţii cred că vrei să te odihneşti. Despre restul, ai încredere în mine, mă voi ocupa mai tîrziu de acest serviciu pe care vrei să-l găseşti.

Gyssie acceptă. Era foarte obosită, dar era fericită că simţea această protecţie care o învăluia cu bunăvoinţă. Alex punea atîta delicateţe şi dezinteres în serviciile pe care i le oferea încît nu-şi făcea probleme, deocamdată, cum ar putea să se achite într-o zi.

*
* *

Raphaël Russin era un om calculat. Ca să nu fie copleşit de multitudinea problemelor sale, totul în jurul lui era organizat astfel încît fiecare minut să fie folosit din

plin. În anturajul lui nu existau aşteptări în zadar, sau timp pierdut cu flecăreli. În felul acesta, aglomerațiile, enervările, surmenajul erau nişte lucruri necunoscute. Întîlnirile lui erau sacre. La ora stabilită industriaşul primea ; credea că punctualitatea este politețea regilor, chiar şi a acestor regi moderni care sînt mari conducători industriali. Pe interlocutori nu-i lăsa să se piardă în vorbe goale. Dacă nu trebuia să aştepți, era de la sine înțeles că nici nu trebuia să abuzezi de timpul lui.

Gyssie se felicită că obținuse o întîlnire cu acest om meticulos. La ora fixată, ajunse la biroul lui îmbrăcată într-un taior simplu dar care arăta pe ea foarte şic. Eleganța ei ținea pe de o parte de silueta zveltă, de strălucirea ochilor senini şi de părul blond, dar şi de ceva inefabil şi particular pe care i-l dădea felul în care îşi ținea capul, gîtul ei admirabil şi o eleganță mîndră, puțin poate chiar trufaşă. O atitudine „de prințesă", trebuie s-o recunoaştem.

Cînd intră în cabinetul directorial în care acest om cunoscut de toată lumea făcea afaceri de milioane, un gînd îi străfulgeră mintea văzînd camera mare, luminoasă şi aproape goală.

— E mult mai simplu aici decît la Le Für, care nu era decît un mic om de afaceri.

Dar nu avu timp să mai reflecteze. Curtenitor şi uşor surprins în fața acestei tinere semețe şi fine, Raphaël Russin o salută şi o invită să ia loc într-unul din fotolile aşezate în fața biroului său.

— Ce pot să fac pentru dumneavoastră, domnişoară ?

Gyssie, puțin intimidată, răspunse totuşi intrînd imediat în subiect.

— Să-mi dați nişte lămuriri despre tatăl meu, domnule. Mi s-a spus că l-ați cunoscut în perioada studenției.

Russin aruncă o privire asupra cărții de vizită pe care tînăra i-o dăduse şi care rămăsese pe mapa de birou. La început ridică uşor sprîncenele. Încerca să caute numele

printre numeroasele lui cunoştințe de altădată. Apoi, păru că ezită.

— Sînteți domnişoara de Wriss ? întrebă cu o voce neutră.

— Da, fiica lui Gys de Wriss.

Pronunțase Reis aşa cum prietenii tatălui ei aveau obiceiul să-l numească.

Raphaël Russin rămase tăcut cîteva clipe ; apoi cu o undă de regret reluă :

— Domnişoară, cred că este vorba de o greşeală. Am cunoscut într-adevăr pe cineva de Wriss, dar nu era prinț. Nu purta numele acesta Ampolis pe care îl citesc pe cartea dumneavoastră de vizită.

Păru să facă un efort de concentrare şi continuă.

— Era olandez, mi se pare, şi particula care îi preceda numele nu avea nici o semnificație.

— Cred că nu este vorba de tatăl meu, rosti Gyssie decepționată.

— E posibil. Şi totuşi, fostul meu camarad parcă amintea de o țară în care numele Ampolis reprezenta ceva...

— Vorbea despre asta ? întrebă dezorientată.

— Da, nu mai ştiu despre ce era vorba dar l-am auzit pronunțînd acest nume.

Din nou Russin se opri. Dintr-o dată ochii îi sticlîră şi o învălui pe Gyssie cu o privire plină de compasiune. Apoi reluă :

— Tatăl lui avea o situație bună în Olanda, în comerț, mi se pare. Îmi amintesc că Gys s-a împotrivit de mai multe ori tatălui său care vroia să-l trimită în Indiile Olandeze. Pînă la urmă a părăsit Parisul dintr-odată, fără să-şi revadă prietenii. De atunci nu mai ştiu nimic de el.

Repetă, ca şi cum ar fi vrut să-şi întărească spusele :

— Dar nu era prinț. Vedeți bine că nu e vorba de tatăl d-voastră.

Gyssie îl privi pe omul care îi anunţa un asemenea lucru cu un ton de certitudine. Se gîndea că, pentru a fi atît de hotărît trebuia să ştie mai mult decît spune. Orice ar fi fost, ea vroia să ştie tot ; pentru că, în sufletul ei nu era atît de sigură precum industriaşul că nu e vorba de tatăl ei. Insistă deci :

— De ce camaradul dumneavoastră nu se supunea dorinţei tatălui său ? Ce îl reţinea la Paris ?

— O mare dragoste, cred, răspunse bărbatul evaziv.

— Nu s-a căsătorit cu puţin înainte... la începutul lui noiembrie ?

Avea o expresie atît de îngrijorată, dar atît de hotărîtă încît Russin nu mai şovăi. În plus, îi plăceau situaţiile clare şi oamenii tari, capabili să suporte adevărul. Gyssie îi părea a fi dintre aceştia. Continuă cu o vizibilă simpatie.

— Domnişoară vă rog să nu vedeţi în ceea ce vă spun decît o sinceră dorinţă de a vă ajuta. Cred că ţineţi să aflaţi adevărul oricare ar fi el.

Tînăra făcu un semn afirmativ din cap.

— Vă voi spune atunci tot ceea ce ştiu despre Gys de Wriss ; veţi trage dumneavoastră concluziile după ce veţi afla cum s-au petrecut lucrurile. Veţi judeca dacă vă este tată sau nu. În primul rînd v-am spus că Gys în perioada care i-a precedat plecarea era îndrăgostit nebuneşte. De asta sînt sigur, fiind cred singurul său confident. Ştiu că iubea o tînără inocentă şi fermecătoare şi care nu vroia să i se dăruiască decît ca soţie legitimă. Ori, motive serioase de ordin familiar din partea celei pe care o iubea făceau ca această căsătorie să nu poată avea loc decît peste cîţiva ani. Îmi amintesc foarte clar aceste amănunte pentru că am fost implicat personal în istoria asta. Trebuie să vă spun... Vorbesc sincer în faţa unei tinere moderne, nu-i aşa ?

Încă o dată Gyssie aprobă din cap.

— Bine, trebuie să vă spun că în vremea aceea noi inventaserăm o comedie, între noi studenţii, ca să ne

distrăm. O ocazie să ne mai facem de cap puţin. Un fel de parodie de căsătorie a îndrăgostiţilor din Cartierul Latin. Acum mi se pare o prostie, dar atunci nu era decît un pretext ca să ne amuzăm. Aveam douăzeci de ani, vîrsta tuturor nebuniilor.

Gyssie îl privi gînditoare.

— Şi eu am douăzeci de ani, spuse cu jumătate de glas.

Era în atitudinea ei o demnitate şi o nobleţe, încît industriaşul se scuză în faţa ei.

— Cei douăzeci de ani ai dumneavoastră sînt altfel, domnişoară. Tineretul de azi e mai precoce şi are responsabilităţi pe care noi nu le cunoşteam. E o mare diferenţă între generaţiile noastre. Altădată, eram lipsiţi de griji şi inconştienţi de urmările faptelor noastre. Nişte băieţandrii pe care stagiul militar, care atunci era de trei ani, nu ne maturizase. Cu toate astea, v-am spus, Gys era profund îndrăgostit şi foarte respectuos faţă de logodnica lui. Era disperat că nu putea fi a lui. Comediile noastre matrimoniale i-au dat ideea unei căsătorii false. Dar fata pe care Gys o iubea nu s-ar fi lăsat amăgită de o ceremenie grotescă, în sala unei cafenele. Pentru ea trebuia să dăm acestei solemnităţi toate aparenţele unei căsătorii adevărate, ceea ce nu era necesar pentru Mimi Prinson, pe care fiecare dintre noi o lua de soţie ca să ne amuzăm. Pentru asta de Wriss a venit să mă caute. El închipuise toată această poveste cu Ampolis, cu legaţia şi cu prinţul moştenitor pe care păreţi a o cunoaşte şi în care se pare că aţi crezut.

Se opri pentru o clipă ; Gyssie devenise lividă.

— Îmi cer scuze, spun lucrurile fără ocolişuri.

Dar cu toată surpriza pe care o încerca, tînăra se stăpînea. Imediat ea îl imploră.

— Continuaţi domnule, vă rog. Vreau să ştiu totul.

Glasul îi era slab, incolor. Raphaël Russin îşi reluă relatarea.

— Pentru a da o aparenţă reală acestei căsătorii fictive, trebuia să inventăm o legaţie... cu un cadru convenabil. Părinţii mei locuiau în vremea aceea pe o stradă liniştită. Închiriaseră un apartament frumos, pe malul stîng al Senei, într-o vilă care avea un aspect distins. Cum tata era un mare vînător, familia mea a rămas la ţară pînă la Crăciun. Eram singur, reîntors la Paris pentru studii ; am cedat insistenţelor prietenului meu şi am pus apartamentul la dispoziţie pentru a simula legaţia statului Diamandino.

Gyssie îl privea, palidă, cu gura întredeschisă, împietrită de uimire, în timp ce bărbatul continua.

— Trebuie să recunosc că pe parcursul întregii ceremonii de Wriss a avut un aer serios. O atitudine care incita şi mai mult veselia celorlalţi, pentru că nimic nu e mai amuzant, cînd eşti într-o gaşcă de nebuni, să vezi cum unul din actori îşi ia rolul în serios.

Fata avu o tresărire. Russin se grăbi să continue.

— Vă vorbesc de impresia acestei bande vesele şi inconştiente. Eu, care ştiam bine că prietenul meu era sincer îndrăgostit, înţelegeam remuşcările pe care le încerca abuzînd în felul acesta de femeia cea mai încîntătoare. Era foarte nefericit că fusese obligat să o expună glumelor acestor tineri zurbagii din care făceam şi eu parte. Nu am fost surprins atunci cînd Gys ne-a invitat la masa sărbătorească fără el şi fără fermecătoarea lui pereche care era extrem de emoţionată, putînd în sfîrşit să scape de această mascaradă. După acea zi, nu a mai îngăduit ca vreunul dintre noi să caute să o vadă pe acea făptură minunată şi se supăra chiar şi atunci cînd cineva îl întreba în glumă de ea. Iată tot ceea ce ştiu, domnişoară, pentru că Gys a părăsit Parisul fără să vină să mă vadă, luîndu-şi rămas bun doar printr-un bilet scurt şi nesemnificativ. Întotdeauna am bănuit că plecase împreună cu femeia pe care o iubea. Nu ştiam că avusese un copil de la ea.

Se opri şi urmă o tăcere penibilă.

— Vă mulţumesc, domnule, spuse într-un tîrziu Gyssie făcînd un efort. Nu bănuiam rolul neobişnuit pe care tata l-a jucat faţă de mama ; dar, cu cît cercetez mai bine ceea ce mi-aţi spus, cu atît îmi dau seama că se potrivesc cu ceea ce ştiam deja.

Glasul îi tremura vorbind, căci pentru ea era o revelaţie fulgerătoare, cu atît mai demoralizantă cu cît, pînă acum, avusese o încredere deplină în tatăl său. Dintr-odată se gîndi la ceremonia religioasă de la biserica St. Julien le Pauvre, descrisă în jurnalul mamei.

— Nu a urmat şi comedia căsătoriei religioase... într-o mică biserică ortodoxă, mi se pare ?

— Nu cred. Cel puţin eu nu am ştiut nimic despre asta.

Se opri, apoi continuă grăbit.

— Şi de ce ortodoxă ? Mama dumneavoastră nu era catolică ?

— Da, era într-adevăr.

— De altfel, o asemenea comedie ar fi fost un sacrilegiu şi, cu toate că Gys nu era prea credincios, lucru care îl făcea să nu respecte uzanţele bisericii, oricare ar fi fost ea, nu cred că s-ar fi jucat cu credinţa religioasă a femeii pe care o iubea. Glumele permise au limitele lor şi de Wriss era un om onest.

Tînăra suspină sperînd că tatăl său nu se încumetase să depăşească aceste limite. În clipele acelea nu era în stare să aprecieze „limitele permise conştiinţei unui om onest", conform punctului de vedere al interlocutorului. I se părea că numai faptul de a înşela femeia iubită, profitînd de încrederea şi nevinovăţia ei, era o ticăloşie la care un om de suflet nu trebuia să se coboare.

În acest timp Russin ghicea oare gîndurile dezaprobatoare faţă de fostul lui prieten pe care relatarea lui sinceră le născuse în sufletul vizitatoarei ? Probabil, pentru că încercă să-l apere cu căldură pe cel despre care vorbise.

— Ar fi bine, domnişoară, să vă atrag atenţia asupra unei judecăţi aspre, prea uşor de formulat...

— Asta e şi dorinţa mea, să cred că totul e bine. Vă ascult domnule.

— Da, reluă el, trebuie să vă fac să înţelegeţi că prietenul meu era de neam flamand. Născut şi crescut la Amsterdam, el gîndea ca un olandez adevărat. Ori, acolo, libertatea de conştiinţă şi chiar libertatea personală sînt mult mai sacre decît aici. „Ce va spune lumea", părerile celorlalţi, nu au aceeaşi importanţă pe care le-o acordăm noi ; aşadar dacă un bărbat consideră că dorinţa lui intimă are mai multă valoare decît, să zicem, o promisiune consemnată printr-un act înregistrat la primărie sau prin binecuvîntarea unui preot în biserică, atunci...

— Vai ! protestă cu glas stins fata, ai cărei ochi neliniştiţi continuau să-l fixeze pe industriaş în aşteptarea lucrurilor teribile pe care i le dezvăluia.

— Dacă adaug, continuă ferm Russin, că Gys de Wriss se adăpase cu acest soi de filozofie care nu prea recunoaşte amestecul statului în treburile personale ale individului, înţelegeţi uşor că mariajul cerut de iubita lui, în faţa unui ofiţer de stare civilă, lui i se părea o comedie puţin ridicolă...

— O comedie ! repetă tulburată Gyssie, venindu-i greu să urmărească asemenea relatare.

— Ei, da ! Ori pentru de Wriss, comedia pe care o juca el, fiind sinceră, preţuia mai mult decît cea a unui primar înfăşurat cu eşarfa tricoloră.

— Dar binecuvîntarea cerului ?

— Într-adevăr, am să vă deziluzionez domnişoară, dar camaradul meu nu credea că are nevoie de un mijlocitor între el şi Dumnezeu. Mi-e foarte greu să explic unei fete tinere pînă unde şi-au împins filozofii lui preferaţi teoriile, teorii care se potrivesc foarte bine cu mentalitatea studenţilor nordici, care de altfel le cultivă mai mult în vorbe decît în fapte. Orice ar fi, în problema căsătoriei lui, de Wriss era într-adevăr sincer, vă asigur, şi acest

lucru îl scuză pentru artificiile pe care a trebuit să le facă pentru a o avea pe mama dumneavoastră.

Gyssie nu răspunse. Era năucită de tot ce aflase. Tatăl ei, pe care îl văzuse pînă acum doar prin dragostea pe care i-o insuflase mamei, îi apărea acum într-o altă lumină ; era odios. Îşi înşelase iubita, folosindu-se de nişte mijloace absolut incalificabile. Era un necredincios, un nelegitim. Gyssie îl vedea acum ca pe un monstru, un ticălos decăzut.

Dar nu-i spuse gîndurile sale lui Rafaël Russin. În ciuda crudei deziluzii pe care o simţea, încerca să rămînă calmă şi corectă. În faţa acestui om care îi cunoscuse părinţii, avea voinţa de a-şi domina confuzia care o stăpînea.

Industriaşul observă paloarea grozavă a chipului din faţa lui şi ghici tulburarea adîncă pe care fata încerca să o ascundă.

— Sînt convins că Gys nu a recurs la acest joc decît pentru că nu putea să obţină altfel dragostea celei pe care o iubea. Şi mai ştiu sigur că fără supunerea pe care i-o datora tatălui său, ar fi renunţat la plecarea în Indii. Ştiu că vroia să-şi sacrifice situaţia strălucită care i se oferea ; era gata să-şi distrugă viitorul pentru a nu părăsi femeia care avea încredere în el.

— Dar nu a făcut-o, observă Gyssie, al cărei glas parcă venea dintr-un abis.

— Ar trebui să cunoaşteţi toate cauzele înainte de a-l acuza.

— Eu nu îl acuz. Doar fac o constatare. Ştiţi cumva ce a devenit fostul dumneavoastră camarad după aceea ?

Bărbatul făcu un gest vag care vroia să însemne că nu avea idee.

— Relaţiile noastre din tinereţe nu au fost reînodate la reîntoarcerea lui în Europa. Nu pot să vă dau nici un amănunt.

— Credeţi că a murit între timp ?

— O, nu ! sau dacă da, atunci de puţină vreme. Afacerile mi-au dat ocazia, să-i revăd numele, acum cîtăva vreme. Nu mai ştiu despre ce era vorba. Dar trăieşte. Este poate la Paris. În orice caz de Wriss trebuie să aibă o situaţie bună. În afaceri, olandezii sînt abili şi descurcăreţi. Cu siguranţă, adresîndu-vă consulatului olandez, veţi obţine toate informaţiile pe care le doriţi despre actualul lui domiciliu.

Gyssie se ridică. Cu o recunoştinţă plină de demnitate, îi mulţumi lui Rafaël Russin pentru lămuriri. Datorită lui, acum avea o idee mai clară despre situaţia ei deosebită. Mai ales despre originea titlului de prinţesă la care nu mai avea nici un drept.

— Doamna, mama dumneavoastră nu şi-a dat seama pînă la urmă ?

— Mamea a murit la naşterea mea, domnule. Din fericire nu a aflat dedesubturile murdare ale căsătoriei sale. Cel mai caraghios, spuse ea încercînd să zîmbească, este că acei oameni cumsecade care m-au crescut, au crezut cu convingere că eram fiica prinţului de Ampolis. Cu acest titlu am fost trecută în registrul primăriei.

— Dar aveţi dreptul să purtaţi acest titlu !

— Vai, domnule, protestă ea cu amărăciune. Dumneavoastră care cunoaşteţi toată povestea, credeţi că voi mai putea de acum să mă mîndresc cu el ?

Omul o privi cu o milă adîncă.

— Aveţi dreptate, domnişoară. Sînteţi ca şi mama dumneavoastră o persoană prea binecrescută ca să vă rezumaţi la aparenţe.

— Mă simt într-adevăr mişcată, domnule, de amintirea frumoasă pe care i-aţi păstrat-o mamei şi vă mulţumesc pentru cuvintele pe care le-aţi spus despre ea. Aveţi toată recunoştinţa mea pentru primirea binevoitoare pe care mi-aţi făcut-o. Nu o voi uita niciodată, domnule.

Se întîmpla ceea ce industriaşul nu prevăzuse ; Gyssie îi impunea respect prin atitudinea ei demnă. Departe de a fi o aventurieră fără scrupule, ea se arăta binecrescută, impecabilă şi merita tot respectul. Îi întinse mîna cu căldură.

— Vă rog să contaţi pe mine domnişoară, dacă vreodată vă pot fi de folos.

Plin de curtoazie, o conduse pînă la uşă, ceea ce se întîmpla foarte rar ; şi atunci cînd se înclină murmurînd „Omagiile mele respectuoase", nu era doar o formulă de politeţe convenţională ; se simţea într-adevăr plin de respect pentru acest copil atît de tînăr şi atît de nobil în suferinţa lui nemeritată.

*
* *

Gyssie plecă, în aparenţă calmă, dar în sufletul ei clocotea cea mai apăsătoare amărăciune. Suferinţa se datora indignării şi unei deziluzii profunde. Tatăl ei nu era decît un aventurier seducător. Printr-o minciună stăruitoare, repetată, profitînd de o înscenare incalificabilă putuse să îi seducă mama. Felul său de a proceda fusese necinstit, nedemn de un om de onoare. Cînd evoca încrederea mamei sale în cel pe care îl credea soţul ei, simţea în adîncul sufletului un profund dezgust.

— Doamne, ce mîrşăvie ! Omul acesta e tatăl meu, iar eu eram mîndră să-i port numele. Vai, ce decădere !

Oprindu-se pe marginea trotuarului, la cîţiva paşi de uzina lui Raphaël Russin, rămase nemişcată, căzută în abisul pe care gîndurile i-l deschideau în faţă. Era atît de neaşteptat tot ceea ce aflase încît simţea că îşi pierde minţile.

Tatăl său putuse să inventeze o asemenea poveste ? Să-şi fi atribuit nişte titluri care nu îi reveneau ?

Tot orgoliul el se ridica împotriva acestei imposturi, împotriva acestui titlu care i se dădea de douăzeci de ani, dar asupra căruia nu avea nici un drept. Dar erau oare adevărate toate acestea ? Nu era vorba mai degrabă de un coşmar cumplit din care avea să se trezească ?

Îi venea greu să accepte adevărul. Îi apăruse atît de frumos acest om, pe care îl văzuse atît de fermecător şi amabil prin ochii mamei. Cel pe care îl căuta cu încredere ca pe un prieten mai mare, ca pe un protector. Dar acest tată, pe care îl considera ca un zeu, nu era în realitate decît un aventurier, chiar mai rău, prin concepţia lui despre loialitate, un ipocrit. Abuzase de încrederea unei femei curate şi nobile, incapabilă să bănuiască minciuna. Ce crudă deziluzie.

— Aşa sînt toţi bărbaţii ? se întrebă aprigă. După domnul Le Für, acum bunicul şi tata... Pe cît de auster, de sever şi de rigid unul, pe atît de zîmbitor celălalt, de seducător şi mincinos. Dar fiecare în felul lui, sînt la fel de odioşi amîndoi. Bărbaţii !

Ce mentalitate detestabilă a genului masculin pe care de-abia acum începea să-l cunoască.

Porni din nou, la întîmplare, mergînd maşinal fără să urmeze un itinerar anume. Alex care o condusese pînă la poarta lui Russin şi care se plimba cu paşi mari aşteptînd-o, o zări de departe tocmai în clipa în care dispărea după colţul străzii. Alergă după ea, o ajunse şi o luă de braţ.

— Hei, Gyssie, unde ai plecat ? Încă puţin şi m-ai fi uitat pe trotuar.

Ridică ochii a căror privire era înăsprită de un fel de hipnoză. Alex resimţi şocul crudei decepţii pe care fata tocmai o cunoscuse.

— Alex, spuse ea nervoasă, e o nelegiuire. Nu m-aş fi gîndit niciodată că bărbaţii pot fi atît de ipocriţi şi de ticăloşi.

Ofiţerul avu o tresărire de surpriză, dar fata nu îl lăsă să protesteze şi reluă aprig.

— Sînt nişte monştrii ! Bărbaţii nu au inimă ! Aspriime sau prefecătorie, întotdeauna egoismul îi face să acţioneze. Nu poţi să-i crezi niciodată. Nu poţi avea încredere în ei. Toţi sînt la fel. Da, toţi sînt la fel de ticăloşi.

Se opri să-şi tragă sufletul pentru că mînia o sufoca şi atunci Le Gurum reuşi să-i spună şi el cîteva cuvinte.

— Gyssie, calmează-te draga mea. Să nu generalizăm, nu sîntem toţi egoişti şi mincinoşi cum crezi tu.

— Eu nu cred, reluă cu indignare sporită. Îmi dau seama că atunci cînd vor un lucru, folosesc orice mijloace pentru a-l obţine. Nu cunosc nici o opreliişte în calea pasiunii lor şi sacrifică orice pentru a-şi împlini dorinţele. Femeile care îi iubesc nu pot avea încredere în ei ; ei trebuie să mintă, trebuie să înşele. Sînt sub orice critică !

Ofiţerul de marină, profund jignit de remarcile usturătoare la adresa bărbaţilor era copleşit şi lăsă capul în jos ca un vinovat.. Din indignarea vehementă a lui Gyssie, bănuia cît de mare era decepţia pe care o suferise, dar nu îşi dădea seama de cauza care o pricinuise. Fusese lipsit de tact Rafaël Russin faţă de tînăra orfană ? Sau fata îşi dăduse seama de adevărata faţă a lui Gys de Wriss ?

Nu dură mult incertitudinea despre motivele care stîrniseră mînia lui Gyssie. Pe scurt, dar în cuvinte clare şi hotărîte, fata îl puse la curent cu lucrurile deosebite pe care i le spusese industriaşul.

— Înţelegi, Alex : tata o înşelat-o pe mama printr-o înscenare. Sînt împopoţonată cu un titlu care nu îmi aparţine ; nu sînt prinţesă !

— Asta nu te schimbă deloc Gyssie. Ai în continuare acelaşi suflet, acelaşi chip.

— Da, dar ce minciună groaznică, înfăptuită chiar prin actul meu de naştere. Sînt dezgustată !

— De ce ? Nu e nevoie ca nimeni să afle asta. Primăria din Coatderv ţi-a confirmat numele. E legalizat ; nimeni nu poate schimba nimic.

— În realitate, e un fals ! Starea civilă a fost înşelată, aşa cum a fost şi mama.

— Din fericire, ea nu a avut nici un moment de îndoială.

— Da, din fericire nu a ştiut aceste sforării. Nu îmi vine încă să cred că au putut fi inventate atîtea. Pînă azi, nu m-aş fi gîndit niciodată că faptele unor oameni aşazişi „din lumea bună" pot ascunde atîta perversitate. Într-adevăr, bărbaţii sînt vrednici de dispreţ. Se folosesc instinctiv de înşelătorie.

Din nou, tînărul ofiţer de marină avu un gest de protest.

— Te asigur, Gyssie, că te înşeli. Nu toţi bărbaţii sînt mincinoşi. Din fericire, majoritatea sînt oameni cumsecade şi de bunăcredinţă.

— Da, da ! ripostă ea. Sînteţi perfecţi atîta timp cît interesele sau pasiunile voastre nu sînt în joc.

— Nu fi nedreaptă, draga mea, şi nu învinui jumătate din rasa umană pentru greşelile cîtorva. Iată, sînt cîteva luni bune de cînd noi doi ne cunoaştem. Cred că afecţiunea şi devotamentul meu nu ţi-au pricinuit nici o neplăcere. Sînt eu într-adevăr atît de vrednic de dispreţ cum crezi ? Te-am înşelat vreodată ?

Amărăciunea lui o surprinse pe fată. Îl privi uimită ca şi cum atunci şi-ar fi dat seama de prezenţa lui alături.

— Tu ? Tu, Alex ? Dar... tu nu eşti un bărbat. Tu eşti...

— Un caraghios, spuse el morocănos.

Din nou Gyssie îşi ridică ochii spre el şi îl privi lung. Un gînd intim o făcu să roşească.

— Vreau să spun, reluă nesigură, că eşti un frate mai mare, un prieten bun şi devotat.

— E bine că îţi dai seama de asta.

— Tu nu mă iubeşti ca un îndrăgostit, Alex, continuă imperturbabilă. Şi nici eu...

— Bineînţeles !

— Între noi nu e decît o afecţiune caldă şi sinceră. Ceea ce din fericire este mult mai mult.

— Ei, bine ! o întrerupse furios. Recunoşti totuşi că între noi există totuşi puţină afecţiune !

— Bineînţeles. Şi asta este de ajuns ! Dacă ar fi iubire ar fi o calamitate. Nu ai căuta decît să mă minţi, să mă înşeli... aşa cum fac toţi ceilalţi.

— Mii de mulţumiri !

— Ai fi gelos, exigent... Şi poate nu m-ai proteja atît de dezinteresat. Cît despre mine, dacă te-aş iubi, ar fi un adevărat dezastru.

— De ce un adevărat dezastru ? întrebă Alex din ce în ce mai ursuz.

— Pentru că aş avea încredere în tine, răspunse Gyssie cu o mutră copilăroasă, ca şi cînd ar fi fost vorba de o mare nenorocire. Aş fi ca sărmana mama, aş crede tot ce mi-ai spune. Mi-aş închipui că ai toate calităţile şi că eşti singurul din lume care le-ar avea... Ar fi o adevărată catastrofă, adăugă aproape plîngînd.

Dezarmat, îi mîngîie tandru mîna fragilă care se sprijinea pe braţul său.

— Micuţa mea Gyssie îmi mărturiseşte că are încredere în mine. Oricum e plăcut să îmi spui asta în ciuda dispreţului faţă de bărbaţi.

Îi luă mîna într-a lui fără nici o împotrivire. Se simţea în al nouălea cer.

— Ce fericit sînt că nu ne iubim, micuţa mea Gyssie. Ţi-aş cere mîna... Ne-am căsători... Ai purta numele meu de om de rînd ; dar ar fi un nume care nu te-ar mai duce cu gîndul la originea ta, la bunicul tău cel sever, la tatăl tău cel prefăcut. Am trăi, egoist, doar pentru noi doi... şi, mai tîrziu pentru copiii noştri frumoşi pe care nu i-am decepţiona... Draga mea Gyssie, care nu ar avea încredere în mine. Gyssie, care mi-ar rezerva un loc aparte în dispreţul ei pentru jumătate din rasa umană. Cum am putea să fim fericiţi ? dacă poţi să-mi spui... da... măcar o zi.

Tînăra, stînjenită, îşi retrase mîna.

— Din fericire, reluă după o clipă de linişte, sînt înţelegătoare pentru amîndoi. Ţin prea mult la tine şi nu te voi face niciodată nefericit căsătorindu-mă cu tine.

— Visul e a prea frumos, suspină Alex încet.

— Visele sînt întotdeauna niște utopii, replică fata cu amărăciune : realitatea este total diferită. Eu sînt doar o puștoaică cinstită pe care un bărbat a împopoțonat-o cu un titlu ridicol.

— Nu te mai gîndi la asta ! Odată măritată îți vei schimba numele.

— Da, însă eu nu mă voi mărita niciodată.

— Hai, Gyssie !

— Sau, dacă vrei, o voi face cît mai tîrziu posibil.

— Îmi place mai mult așa, cu toate că acest mult mai tîrziu nu are nimic seducător.

Ea nu răspunse imediat, dar după un minut de tăcere observă ca pentru sine :

— Mai tîrziu ? Asta poate fi la fel de bine mîine sau peste cinci ani, din fericire.

Și, fără să pară a-și da seama de uimirea însoțitorului ei, îl întrebă cît se poate de serios.

— Tu, Alex, dacă ai fi îndrăgostit, dar îndrăgostit într-adevăr, ai fi și tu în stare să minți, să inventezi ?

O expresie gravă îi umbri fața tînărului.

— Nimeni nu poate ști dinainte de ce este în stare pentru a cîștiga și a păstra dragostea femeii pe care o iubește. Pentru a-ți cîștiga dragostea, draga mea Gyssie, aș fi în stare să împlinesc cele mai nebunești fapte. Dar pentru a te păstra doar pentru mine, pentru a-l împiedica pe altul să te ia, o, Doamne, nu sînt sigur, însă cred că aș fi în stare de o crimă.

— Ce groaznic ! Bănuiam eu. Sînteți cu toți la fel. E oribil ! Alex, te disprețuiesc profund pentru că ești bărbat.

Dar, spunînd aceste cuvinte, îl luă iar de braț și mergînd, își aplecă capul spre el și își lipi obrazul de umărul lui. Merseră așa în tăcere de-a lungul străzii. Alex nu îndrăznea să scoată o vorbă de teamă să nu trezească din nou reprosurile care făceau să-i palpite întreaga ființă, iar Gyssie, adîncită în reflecții mai mult sau mai puțin roze,

nu își dădea seama de emoția plăcută pe care o simțea în preajma prietenului ei afectuos.

— Am văzut adineaori că Rafaël Russin încerca să-l scuze pe tata, observă tînăra cu jumătate de glas. Îmi explica motivele care l-au determinat să procedeze așa. Era influențat de naționalitatea lui, de educație. Tata avea o mentalitate cu totul diferită de a noastră. Russin mai spunea despre el că era loial... Și nu părea să-l învinovățească deloc.

— Pentru a-l judeca pe altul, trebuie să încerci să te pui în locul lui, cunoscînd adevăratele motive care îl fac să acționeze. Tatăl tău ar fi putut, foarte bine, să fie sincer față de mama ta.

— Era. Indiscutabil era.

— Ei bine, draga mea, cuvîntul sinceritate este sinonim cu loialitate. Și dacă comiți o greșeală, pentru asta nu poți fi considerat o ființă nedemnă.

— La asta mă gîndeam și eu, aprobă cu un surîs liniștit, căci o durea cumplit să-și disprețuiască tatăl.

Urmă o nouă tăcere, amîndoi reîntorcîndu-se la gîndurile lui. Apoi Le Gurum întrebă :

— Și acum, Gyssie, ce ai de gînd să faci ?

— Să-mi continui căutările, bineînțeles.

— Nu crezi că înainte de a merge mai departe, ar fi bine să-ți găsești un însoțitor care să mai atenueze loviturile, dacă vei suferi noi decepții ?

— Ce crezi că mi se poate întîmpla mai rău decît pînă acum ?

— Nu se știe niciodată.

— Nu. Cred că azi am atins partea cea mai penibilă a acestei istorii. Acum sînt gata de orice.

— O povară împărțită în doi e mult mai ușoară.

— Și acest însoțitor, bineînțeles, îl vezi sub forma unui soț ?

— Un logodnic ar fi deja altceva.

Fata se opri și părăsind brațul pe care îl ținuse, exclamă :

— Un logodnic ! Nici mai mult, nici mai puţin. Dar unde vrei să descopăr un... Aşa, dintr-o dată.

— Haide Gyssie, nu vorbi copilării. Ştii foarte bine cît te iubesc şi nu vreau decît...

— Tu ? Iar începi să baţi cîmpii. Glumeşti cu lucruri serioase fără să-ţi dai seama.

— Pardon ! Sînt foarte serios.

— Nu s-ar spune, prietene. E un semn de nebunie şi cred că ar fi bine să te îngrijeşti ca să nu mai ameninţi liniştea fetelor cuminţi.

— Dragă Gyssie, ar trebui să încetezi jocul acesta crud.

— Nu văd de ce sînt crudă. Nu am convenit adineauri că nu ne iubim ?

— Niciodată nu am spus o minciună mai mare.

— În sfîrşit, era ceva cam în genul ăsta. Dar cu siguranţă unul dintre noi nu îl iubea pe celălalt.

— Din păcate !

— Eu cred, dimpotrivă că e o mare fericire pentru tine... sau poate pentru mine. Dar iată că iar ai început să ai o expresie furibundă, iar mie îmi placi mai mult cînd zîmbeşti. Să ne despărţim repede dacă nu vrei să ajungem la ceartă... Iată că am ajuns deja.

— Deja ? Şi nu am avut nici măcar timp să te conving...

— ...Că am o mie de motive, azi, să fiu melancolică. Sărmana prinţesă decăzută nu va avea vise frumoase în noaptea asta.

Chipul tînărului se crispă. Acum, la despărţire, nu se gîndea decît la clipa cînd o va revedea.

— Gyssie, nu vrei să petrecem seara împreună ? Să mergem împreună la un restaurant ; pe urmă, să mergem la cinematograf şi după aceea să te conduc acasă. Ar fi mai plăcut pentru amîndoi.

Fata clătină tristă din cap.

— Nu. Iartă-mă că te dezamăgesc, Alex, dar prefer să rămîn acasă. Nu sînt în dispoziţie în seara asta. Am

să-i scriu lui Maryvonne, să-i povestesc rezultatul lamentabil al vizitei la Russin ; pe urmă o să mă culc. Nu-mi iese din cap această poveste de necrezut de acum douăzeci de ani. Dacă aş putea să dorm aş mai uita puţin ; mi-ar prinde bine.

— Biata mea Gyssie, aş vrea să nu te părăses în seara asta. Cred că aş reuşi să-ţi mai alung gîndurile negre.

Ridică din umeri obosită.

— Trebuie să beau cupa amărăciunii pînă la ultima picătură. Apoi, cred că o să-mi treacă.

Înainte de a se despărţi îi sărută mîna. O privi dispărînd în umbra coridorului. Pe măsură ce se îndepărta, tînărul simţea o mare greutate apăsîndu-i umerii. Cu capul plecat, porni la drum.

— Cu siguranţă unul dintre noi nu-l iubeşte pe celălalt, îşi repeta deznădăjduit.

Şi acela nu era el. O constatare care îl demoraliza. Oare nu putea să-i cîştige dragostea lui Gyssie ?

— Îi e frică să iubească. În felul ăsta se simte mai în siguranţă după toată istoria care i s-a întîmplat mamei ei. Din cauza tatălui nu mai are încredere în nimeni. Ah, dacă mi-ar încăpea pe mînă !

* * *

Gyssie avu nevoie un răgaz de două zile pînă să-şi liniştească cugetul şi inima, şi să privească cu calm noua situaţie pe care i-o relevase dezvăluirea lui Russin.

În primul rînd nu mai era prinţesă. Trebuia să şteargă acest titlu din viaţa ei şi să nu mai permită nimănui să bănuiască măcar că acesta îi fusese atribuit legal.

Apoi, se întreba dacă mai avea rost să-l caute pe Gys de Wriss, aşa cum fusese ultima dorinţă a mamei. Din moment ce nu mai putea avea pentru el admiraţia, încrederea şi respectul pe care o tînără fată este datoare să

o aibă pentru părintele său, era oare înțelept să se expună tentației să-i spună cuvintele grele pe care le merita ?

În aceste două zile, cît își limpezise gîndurile, refuză să îl vadă pe Alex, și, cînd îl revăzu, îl privi cu o asprime neobișnuită ; era și el un bărbat.

— Vai Gyssie, exclamă tînărul cu un ton de reproș, ce crudă ai fost să mă ții departe de tine două zile.

— Am fost bolnavă, replică laconic.

— Moralul tău e bolnav, draga mea. Nu protesta, am înțeles bine. Tocmai pentru că erai tristă trebuia să te refugiezi lîngă mine. În doi, treci mai ușor peste clipele grele.

Gyssie dădu din cap gînditoare.

— Sînt unele necazuri de care ți-e rușine. Și pe urmă nu m-ai fi înțeles. Ești bărbat și gîndești ca un bărbat.

— Evident, asta nu mă împiedică să judec dacă un lucru e bine sau rău, dacă o acțiune e loială sau nu. Răutăcioaso ! De ce îmi vorbești mereu așa de aspru ?

— Pentru că trebuie să deschid bine ochii, Alex. Tu îți pui o legătură la ochi cînd e vorba de mine.

— Nu, cu siguranță nu ! Ești cea mai curată și sinceră fată și aș vrea ca mama mea să mai trăiască, să-i fac cunoștință cu tine și să o rog să te considere de acum încolo ca pe o fiică.

— Uiți, prietene, că nu am familie, nu am bani. Fata unei femei seduse. Un copil pe care tatăl nu l-a recunoscut. Cea pe care bunicul a alungat-o de lîngă el. Cu toate calitățile pe care mi le atribui, mama ta te-ar face să vezi că eu sînt undeva la marginea societății.

— Vai, ce exagerare ! Tocmai din partea ta care ești de obicei atît de ponderată.

— Sînt nefericită. În ultima vreme am avut atîtea decepții.

— Pentru că nu mai ai dreptul la titlul de prințesă ?

— Pentru că tata nu este deloc așa cum mi l-am închipuit. Îl înzestrasem cu toate calitățile. Eram atît de

mîndră de el și atît de fericită că sînt fiica unui asemenea om.

— Uită-l, Gyssie, pentru că nici el nu pare să se fi gîndit la tine. Renunță să îl mai cauți, odată pentru totdeauna, și după aceea moralul tău va fii mult mai liniștit.

Gyssie izbucni indignată :

— Înainte de a-l acuza de toate mîrșăviile, trebuie să știu. Pentru că trăiește, vreau să-l cunosc. Doar nu ai vrea să renunț la ideea de a-l căuta și să-mi întrerup căutările tocmai acum cînd pot să ajung la final ?

Alex făcu un gest de nemulțumire.

— Draga mea, alergi după noi deziluzii.

— Cel puțin nu urmează după o mare fericire, ripostă Gyssie, fără să-și dea seama de schimbarea neobișnuită. Vezi, Alex, tatăl meu nu e un om oarecare. Nu poți să-l compari cu niște simpli muritori ca noi. Mama îl considera mai presus de ceilalți.

— Nu știa că abuzase de încrederea ei.

— Dar nu s-a îndoit nici o clipă de dragostea lui. Iar prietenul lui, Raphaël Russin, care l-a cunoscut bine mi-a spus că era îndrăgostit nebunește și sincer. O dragoste mare și adevărată este un lucru atît de frumos și atît de rar, încît ar trebui să fim îngăduitori. Să încercăm să înțelegem ceea ce este în stare să facă un îndrăgostit adevărat.

Fu rîndul lui Alex să izbucnească.

— Cum poți să spui așa ceva de Gyssie ? „Un îndrăgostit adevărat". Dar mai întîi, ce numești tu „o mare dragoste"

— Păcat ! spuse fata privindu-l cu ochi liniștiți. Cred că nimeni pe lume nu e în stare de un sentiment atît de puternic pentru a ajunge să inventeze o poveste ca aceea cu legația necunoscută.

— Din fericire.

— Trebuie să fii nebun de îndrăgostit, continuă Gyssie, fără să bage în seamă intervenția, ca să uiți că ești un om de onoare, și, mai ales să nu-ți dai seama că nebunia

pe care ești pe cale să o faci, riscă să-ți îndepărteze pentru totdeauna încrederea celei care a crezut în tine.

— Crezi că dragostea adevărată îți dă dreptul să minți, să trădezi și să fii prefăcut ?

— Tata nu a trădat-o pe mama.

— Dar a abuzat de nevinovăția ei.

— A iubit-o cu patimă. Tu nu poți să-ți dai seama ce înseamnă o asemenea dragoste.

— Nu, bineînțeles că nu, eu nu am de unde să știu. Eu nu sînt un bărbat ca ceilalți. Eu, eu nu sînt în stare să iubesc.

Fata îl privea părînd stupefiată de iritarea lui.

— Ei bine, spuse liniștită. Ce te-a apucat, dragă prietene. Ești bolnav ?

— Pe cinstea mea, încep să cred, într-adevăr că sînt bolnav să accept cu răbdare toate reflecțiile tale. Tatăl tău ! În jurul lui se învîrtește totul. Cu mintea năucită de toate calitățile pe care i le atribui, ajungi să crezi pînă la urmă că este unic în lume. Greșelile îi creează chiar o aureolă. Ești într-o admirație fără margini în fața lui. Nu vezi nici măcar modestele calități ale celor care te înconjoară.

Pe chipul lui Gyssie trecu o tandră lucire malițioasă.

— Sărmanul meu Alex, observă fata cu blîndețe, te neliniștești prea mult. Ești, din întîmplare, gelos pe tatăl meu ?

— Se prea poate. Și eu aș vrea să...

Aerul lui morocănos o făcu să zîmbească cu toate că nu era într-o dispoziție prea bună.

— Poate ai de gînd să inventezi și tu o legație străină ?

— Dacă aș ști că-ți intru în voie și m-ai iubi, mi-aș lua titlul de împărat al Patagoniei.

— Ar fi, într-adevăr, un titlu glorios, replică Gyssie serioasă. Ca să vezi unde se ascunde diavolul ambițiilor masculine ! Credeam că titlul de prieten drag și de confident apropiat ți-ar ajunge lîngă mine. Sînt uimită să

constat că dimpotrivă, rîvnești grandoare și titluri pompoase.

— Draga mea Gyssie, dacă ai ști cît aș vrea să mă iubești și tu, puțin.

— Dar, de vreme ce eu te iubesc mult, Alex, ce-ți mai trebuie ?

Alex suspină adînc.

— Ai dreptate, continuă resemnat. Mă iubești mult, asta trebuie să-mi ajungă.

Fata îi întinse mîna.

— Haide, prietene, zîmbește-i surioarei tale. Fii vesel, fii tare, pentru că acum ea are mari necazuri ! Ce ar fi făcut aici atîta timp, dacă n-ai fi fost mereu alături de ea ?

O amărăciune îi umbrea glasul. Alex nu băgă de seamă și schimbă subiectul conversației.

— Ai dreptate Gyssie, mă plîng cu toate că am bucuria să te văd mereu.

— Așa e. Ne înțelegem grozav amîndoi.

— Ne înțelegem chiar dumnezeiește, aprobă Alex.

Gyssie pricepu ironia și, într-un gest spontan îl lovi amical peste umăr.

— Să nu ne amăgim. Sîntem doar doi tovarăși nemaipomeniți.

Apoi schimbînd tonul îl întrebă :

— Mă duc la biserica St. Julien le Pauvre ; mă însoțești ?

— Cu plăcere. Ce vrei să faci la biserică ?

— Trebuie să mă interesez de căsătoria religioasă, dacă a fost valabilă și trecută în registrul bisericii.

— Credeam că mama ta ți-a spus.

— Într-adevăr, dar ea îl iubea mult și nu era în stare să-și dea seama de realitatea lucrurilor.

Alex o auzi suspinînd adînc și înțelese că tînăra fată era mult mai puțin convinsă decît mama ei că lucrurile erau în bună rînduială.

— Să mergem la St. Julien le Pauvre deci.

În taxiul care îi ducea pe malul stîng, Gyssie își aminti de mașina care îi condusese cîndva pe părinții ei, de la presupusa legație, la biserică.

— Acum douăzeci de ani, mama, în rochia de mireasă stătea la fel alături de tata pe același drum, remarcă cu ochii umezi.

Alex, tulburat dintr-o dată murmură :

— Asemănarea pe care o faci mi-e atît de dragă.

— Pe cît e de crudă pentru mine. Era fericită pentru că era încrezătoare. Iar eu, sînt disperată și nu mai am încredere.

— Gyssie ! Ce griji te neliniștesc acum ? Repetă-ți că nu trebuie să plătești tu greșelile părinților. Ești tînără, viitorul ți se deschide înainte și ești demnă de toată admirația. Într-o zi vei iubi și vei fi fericită.

— Dragostea este cel mai mare rău care poată să o atingă pe o fată. Dumnezeu să mă păzească de o asemenea nenorocire.

Gyssie vorbise atît de clar încît Alex, căruia nu îi plăceau glumele pe această temă, eliberă mîna fetei pe care o ținuse și se întoarse furios către colțul cel mai îndepărtat. Trecutul neplăcut în care însoțitoarea lui se complăcea să trăiască, trebuia să se ridice mereu ca un zid în fața ei și să nu o lase să fie fericită ? Mai ales cu el ? În afară de aventura mamei de acum douăzeci de ani, părea că nu o interesează deloc prezentul și viața ei.

Lui Alex nu îi era de ajuns că o iubea pe această fată, atît de nevinovată și atît de dreaptă, o vroia a lui pentru totdeauna. Dar ar putea vreodată să o facă să-l iubească, cu atîtea reminiscențe pe care le evoca mereu ?

Era cufundat în reflecțiile lui neplăcute, cînd glasul lui Gyssie rupse tăcerea apăsătoare care îi învăluia :

— Alex, prietene, ai vreun motiv să fii supărat pe mine ? îl întrebă cu voce mieroasă.

— Evident, nici unul personal, răspunse Le Gurum cu amărăciune. Dar aș vrea să te văd trăind cu sufletul tău

de azi și nu cu o mentalitate învechită, complet deformată de aventura care li s-a întîmplat părinților tăi.

— Eu cred, dimpotrivă, că trebuie să profităm de experiența evenimentelor prin care au trecut ei.

— Faptele nu se repetă niciodată întocmai. Nu e bine să asimilăm epoca noastră cu cea complet demodată dinainte de război. Sînt alți oameni, alte medii, altă mentalitate mai ales. În orice caz, nu e înțelept să-ți subordonezi viața unui trecut care nu mai dăinuie decît în imaginație.

— Dar dacă vreau să judec viața cu aceiași ochi inocenți și credincioși ca mama ?

— Atunci nu înțeleg ce cauți la St. Julien le Pauvre, ripostă ofițerul îmbufnat. Dacă mama ta s-a mulțumit cu o minciună, de ce cauți tu adevărul ?

Gyssie rămase uimită. Acest Alex, un băiat atît de bun, era și el deci în stare să o rănească ?

E drept că uneori îi dau motive să protesteze cu atîta duritate, recunoscu în sinea ei.

Mînată de iubirea filială care o făcea să admire tot ce ținea de mama și tatăl său, nu încetase nici o clipă să-și manifeste admirația față de ei. Și diavolul din Alex, cu aprecierile lui masculine, care îi stimulau pasiunea pentru Gyssie o constrîngea să privească adevărul în față.

— Dar e evident, continuă fata. Mama ar fi considerat ca pe o lipsă de încredere și ca o insultă să controleze afirmațiile lui. Numai că eu sînt mai neîncrezătoare, asta e tot.

Ajunseră în piața Viviani. Alex și Gyssie coborîră din taxi și intrară în biserica aflată într-un colț mai retras.

Fata cunoștea deja locurile. Venise deja de cîteva ori, să evoce imaginea lui Valentine Chauzoles, alunecînd în rochia ei albă pe dalele de piatră ale bisericii. Azi, traversă repede naosul și ajunse la sacristie. Îl întrebă timidă pe preot dacă poate să-i dea o copie după certificatul unei căsătorii încheiate acolo, cu douăzeci de ani înainte. Cu inima bătînd neliniștită, îi spuse preotului numele părin-

ţilor şi data ceremoniei, aflate din jurnalul mamei sale. Apoi, aşteptă tremurînd căutările părintelui.

Nici nu mai îndrăznea să spere că ceremonia, descrisă cu atîta amănunţime şi cu atîta entuziasm în jurnalul mamei, ar fi putut fi în regulă ; Gys de Wriss, aici, la St. Julien le Pauvre, ca şi la aşa zisa legaţie Diamandină, abuzase de naivitatea îndrăgostitei prea încrezătoare.

Şi în timp ce preotul căuta în registrul acelei perioade, urmărind cu degetul şirul căsătoriilor înregistrate, Gyssie, deoparte, încerca să se stăpînească şi să nu-şi exteriorizeze teama şi lipsa de încredere. Tresări cînd părintele începu să citească încet cîteva rînduri :

— Pe doi octombrie 1913 căsătoria lui Gys de Wrisse cu Valentine Chauzoles... etc., etc.

Gyssie se apropie în grabă şi, peste umărul preotului descifră scrisul mărunt care atesta căsătoria religioasă a părinţilor ei.

Nu era deci un basm. Părinţii ei se căsătoriseră într-adevăr la biserică. Emoţia era atît de puternică încît ochii fetei se umplură de lacrimi.

— Doamne, şopti ea, este deci adevărat. Mama s-a căsătorit într-adevăr la biserică !

Uimit, slujitorul Domnului se întoarse către ea.

— Te îndoiai deci, copila mea ?

— Vai, părinte, nu mai ştiu ce credeam. Pentru că nu am găsit nici o urmă din căsătoria civilă, mă gîndeam la cele mai rele lucruri.

Preotul citi din nou datele privitoare la părinţii lui Gyssie.

— Nu mai este notat nimic despre asta. Dar cu siguranţă că actele celor doi trebuie să fie în ordine. Vedeţi deci la primăria arondismentului. Îmi pare rău că nu vă mai pot da alte lămuriri. În orice caz, iată o copie după actul căsătoriei religioase.

Fata îi mulţumi cu căldură. Era foarte mulţumită de ceea ce aflase. Apoi se duse către Alex, care în aşteptare

cerceta icoanele. După zîmbetul ei senin, Alex înţelese imediat că e fericită.

— Ei ? Bănuiesc că totul e bine, nu ? Micuţa mea nu este dezamăgită.

— Nu, aşa e, Alex. Sînt fericită. Mama s-a măritat aici. Şi, cum căsătoria religioasă este cea mai importantă, restul nu mai contează.

Ofiţerul se abţinu să facă vreo remarcă ce ar fi putut să-i diminueze entuziasmul. Se gîndea totuşi că în faţa legii şi a statului, lucrurile stăteau tocmai pe dos, căsătoria religioasă nu conta. Pentru prima dată de cînd ajunsese la vîrsta maturităţii, Le Gurum se gîndea la alte popoare, unde obiceiul era altul decît la noi şi unde religia, doar ea, dicta legitimitatea căsătoriilor.

Într-adevăr, ar fi trebuit să schimbăm situaţia asta la noi. În afara Franţei, Gyssie ar fi fost fiică legitimă iar mama ei ar fi fost căsătorită oficial.

Dar nu spuse tare acest gînd, de teamă să nu alunge zîmbetul încrezător şi victorios pe care însoţitoarea lui îl arbora triumfătoare.

*
* *

Gyssie trebui să se ducă de trei ori la consulatul olandez, înainte de a putea procura adresa tatălui său.

Pentru început, îi ceruseră în cele mai mici detalii, toate informaţiile pe care le avea despre acest Gys de Wriss de care se interesa. Care fusese, cu aproximaţie, perioada sejurului său la Paris ? Ştia ce vîrstă are ? Ce profesie ?

În toate astea nu era nici o urmă de sentimente, oricare ar fi fost ele. Era doar o fişă care trebuia completată. Era o problemă strict administrativă. După ce au notat tot, secretara consulatului i-a spus :

— Cred că pornind de la aceste indicaţii, putem să vă dăm informaţiile pe care le doriţi. Vom acţiona cu

cea mai mare promptitudine ; va dura cu siguranţă cîteva zile.

Într-adevăr, a fost nevoie de mai bine de două săptămîni pînă să primească rezultatul. În schimb, răspunsul era plin de detalii inedite, furnizate benevol de un ataşat al consulatului, fascinat de frumuseţea fetei.

Gys de Wriss, în vîrstă de patruzeci şi patru de ani, născut la Amsterdam, era administratorul unei mari societăţi olandeze de navigaţie, care îşi avea sediul la Rotterdam şi o reprezentanţă franceză, la Paris. Locuia în Olanda, dar venea în Franţa de trei sau patru ori pe an. Era membru al Clubului Yachting International, cît şi al lui Racing Interrallié. Avea o situaţie materială solidă şi stabilă. Foarte apreciat în ţara lui, era la fel de cunoscut şi în colonia olandeză din Paris, unde era considerat un om onorabil.

De douăzeci de ori, Gyssie, citi şi reciti aceste notiţe care o puneau pe gînduri. Învîrtea între degetele nervoase hîrtia care îi spunea atît de multe... şi totuşi nu destul.

Ce legătură era între acest om bogat, bine aşezat şi preţuit de toţi, şi îndrăgostitul tandru şi nesocotit, care o iubise pe Valentine ? Cu studentul aproape sărac sau, cel puţin, cu atîta zgîrcenie subvenţionat de tatăl său ? Cu acest Făt Frumos care a ştiut atît de bine să-i cucerească inima mamei ? Totuşi, ea murise aflîndu-se într-o situaţie precară, aproape de sărăcie, în timp ce acela care o sedusese şi o înşelase era deja, de bunăseamă, foarte bogat şi respectat. Omul ştiuse cum să facă pentru ca nici o legătură oficială să nu-l lege de modesta Valentine şi se considerase îndreptăţit să-şi ascundă adevărata situaţie faţă de soţia închipuită... Dar Gyssie socotea cu inima, nu cu mintea. Gys de Wriss, bogat, onorabil şi influent cetăţean olandez, îşi pierdea în ochii ei aureola de îndrăgostit sărac şi sincer. Într-adevăr, nu fusese altceva decît un impostor.

Astăzi, era doar un personaj fără scrupule care, călcînd în picioare inima unei femei, abjurase toate făgăduielile şi uitase toate datoriile.

Deprimată, aflîndu-se într-o dispoziţie ostilă, se hotărî să plece totuşi la Rotterdam, la biroul lui, căci numai gîndul că ar fi putut să-l întîlnească acasă, în mijlocul noii sale familii, o umplea de indignare. Nu vroia să ştie de această a doua parte a vieţii lui, avînd poate o nelămurită presimţire că dacă exista o soţie şi copii legitimi, aceştia nu o vor lua în seamă de vreme ce era născută în afara legăturilor legale. Toate aceste gînduri o năpădeau în valuri de furie, de suferinţă şi de dispreţ.

*
* *

Alex, care în cursul peregrinărilor sale maritime, ajunsese de mai multe ori în Olanda, o însoţi pe Gyssie. Fata ar fi preferat să fie singură, pentru că astfel ar fi fost mai liberă în drumurile sale ; dar ofiţerul, care nu se aştepta la un rezultat prea bun al demersurilor, nu vroia să o lase singură într-un oraş unde nu cunoştea nici limba, nici obiceiurile. Aşa că o însoţi pînă la compania de navigaţie în care tatăl ei era omul cel mai important.

Gyssie intră în birourile companiei, fără să fi fost anunţată printr-o scrisoare sau un telefon. Nimeni nu putea să o asigure în aceste condiţii, că tatăl ei era acolo şi că o va primi aşa, fără o întîlnire prestabilită. Cu inima palpitînd de emoţie, vizitatoarea înmînă secretarei cartea de vizită. Nu una din cele pe care le făcuse recent şi care nu purta titlurile nobiliare la care nu avea dreptul ; ci una din cele vechi, cu numele şi titlul pompos etalate : „Gyssie de Wriss, prinţesă de Ampolis". Nu trebuia să ajungă imediat la cel care fusese soţul mamei sale şi nu trebuia să afle din partea cui venise ? Venise cu gîndul că poate Gys de Wriss nu o va primi. De aceea a fost destul de surprinsă văzînd că este invitată înăuntru.

Niciodată nu îi bătuse inima atît de tare ca în clipa în care intra în biroul tatălui, moment pe care, îl visa de multă vreme. Era atît de emoționată încît nici nu observă luxul care o înconjura. Nu mai văzu nimic în afara bărbatului necunoscut al cărui nume îl purta și care, în picioare, nemișcat, o privea și el cu o mină impenetrabilă.

Se scurseră cîteva secunde, care i se părură secole, într-un stadiu mut, reciproc. Lucru uimitor, îl recunoscu imediat pe tatăl pe care nu îl văzuse decît într-o fotografie de acum douăzeci de ani. Părea doar puțin îmbătrînit. Ceea ce se schimbase, mai mult decît trăsăturile, era expresia feței care se înăsprise și care, în dimineața aceea părea mult mai închisă și mai rece.

De Wriss se menținea vizibil în expectativă în fața acestei tinere, de a cărei existență nu știuse pînă acum. O privea cu un fel de indiferență. Nu își dădea seama de asemănarea frapantă cu el ? Cine știe ?... Poate... Oricum ar fi fost, nu lăsa nimic să se vadă, ceva care ar fi putut să o încurajeze pe vizitatoare. Nu vroia să-și arate gîndurile. Încă de la început și instinctiv, ridica un zid de gheață între el și această necunoscută.

— Ce doriți, domnișoară ?

Totul era atît de neutru, atît de corect, încît toată emoția lui Gyssie pieri pe loc. Se simțea extrem de stînjenită.

— V-am dat cartea mea de vizită, domnule. Ați citit numele meu ?

— Într-adevăr, am citit, domnișoară, că aveți un nume care seamănă cu al meu. Dar, din păcate nu vă cunosc și nu îmi explic scopul vizitei pe care mi-o faceți.

Tonul era trufaș... și atît de distant. Unde era în acea clipă bonomia olandeză atît de mult lăudată în alte părți. Lui Gyssie i se părea că era respinsă la mii de leghe de acest salon apăsător. Se strădui însă să-și păstreze liniștea suverană și întrebă simplu :

— Nu vedeți ce raport există între dumneavoastră și mine ? Bărbatul făcu un gest evaziv.

— Nu, nu încă. Numele meu este destul de comun în Țările de Jos și nu am legătură cu toți cei care pot purta un nume asemănător.

— Dar nu toți adaugă la numele lor titlul destul de rar „prințesă de Ampolis". Acest titlu nu vă spune nimic ?

— Sînt fiica lui Valentine Chauzoles, spuse răspicat Gyssie cu o fermitate de care nu se credea în stare. Să fi uitat-o pe Valentine ?

Bărbatul se mulțumi, în loc de răspuns, să ridice din umeri și Gyssie simți un fior de revoltă care îi înăspri glasul, în timp ce insista.

— Stați atît de prost cu memoria încît să nu vă mai amintiți de femeia pe care ați luat-o în căsătorie... sincer, corect, acum douăzeci de ani, în fața atîtor martori ?

De Wriss nici nu mișcă, dar un val de sînge îi împurpură chipul imobil ca o mască. Fata reluă, lăsîndu-se din nou pradă emoției.

— Poate ați uitat jurămîntul sacru făcut în biserica St. Julien le Pauvre miresei, îmbrăcată în alb, cu un buchet de flori de portocal, atît de curată, atît de candidă, atît de încrezătoare în cuvîntul dumneavoastră de onoare.

Se opri o clipă să-și tragă răsuflarea, căci simțea cum toată ura din suflet ieșea la suprafață la evocarea mamei, îmbrăcată în rochia albă de mireasă. Nu vroia să-și piardă controlul. Trebuia să rămînă calmă și respectuoasă față de tatăl pe care tocmai îl regăsise.

Cum el tăcea, reluă din nou, de data asta mai liniștit.

— Trebuie să vă amintesc cum ați părăsit-o, într-o după-amiază, alungînd-o de acasă să cumpere olandă și dantelă pentru micul prinț ce urma să se nască ? Era 5 februarie 1914 cînd s-a supus acestui îndemn. A plecat să facă cumpărăturile așa cum ați sfătuit-o. În acea zi ați părăsit domiciliul conjugal, lăsînd în urmă, pentru totdeauna o femeie credincioasă ce urma să aibă un copil.

Rostea acuzațiile cu o voce neutră, dar fără să ezite. Acest tată trufaș, a cărui privire o străpungea, nu o mai

intimida deja. Încă de la primele schimburi de cuvinte, fata înțelese că își renega trecutul și că se retrăgea în indiferența lui semeață, ca într-un turn bine apărat.

El rămînea tăcut, cu ochii coborîți asupra cărții de vizită cu care se juca între degete ; Gyssie adăugă încet :

— Sînt născută pe 18 iulie. Micul prinț este o fată, după cum vedeți !

Se opri din nou. Emoția o sufoca.

În timp ce vorbise, sub masca impasibilă a bărbatului căruia nu i se mișca nici o trăsătură, apăru o undă care îi încețoșă privirea pentru o clipă. Răspunse cu voce scăzută, ca și cum ar fi vorbit pentru el însuși :

— Cea despre care vorbiți, a dispărut din viața mea cu mulți ani în urmă...

Fraza ambiguă pe care o rostise părea să o acuze pe mamă de despărțirea lor. Această vagă insinuare, lui Gyssie, i se păru monstruoasă. Protestul veni de la sine, ca declanșat de un resort :

— Știți bine că nu din cauza ei mama nu și-a petrecut restul vieții alături de dumneavoastră. V-ați părăsit soția și copilul ce urma să se nască. Ați uitat responsabilitățile care vă reveneau ?

— În fața acestui reproș, formulat cu atîta convingere, bărbatul nu protestă și, cu același ton măsurat și calm, răspunse :

— Fiindcă ați putut să cunoașteți evenimente care s-au întîmplat cu atîta vreme în urmă, ar trebui să știți în ce condiții, independente de voința mea, a trebuit să o părăsesc pentru o perioadă mai lungă, pe femeia pe care o iubeam.

Aplecîndu-se, își rezemă coatele de marginea biroului și continuă pe un ton rezervat, neîncrezător.

— Ceea ce poate nu știți, și oricine ați fi, țin să v-o spun, este că, atunci cînd am putut să mă întorc în Europa, în plin război, într-o vreme cînd toate căutările erau teribil de complicate, am făcut totuși tot posibilul ca s-o regăsesc pe femeia aceasta și pe copilul ei.

— Copilul vostru, corectă încet Gysssie.

— Da, copilul nostru, consimți el. Niciodată nu am avut de gînd să-l abandonez. Valentine era singură, izolată, fără apărare, fără mijloace materiale. Sincer am dorit să o reîntîlnesc și să-mi fac datoria față de ea.

— Ați căutat-o într-adevăr ? insistă tînăra care simțea nevoia să scape de sub apăsarea unor întrebări care o frămîntau.

Deja, inima ei începea să se liniștească puțin cîte puțin.

— Bineînțeles, am căutat-o, răspunse bărbatul. Am căutat-o mulți ani. Din păcate, în zadar. Nu am putut să aflu nici măcar dacă Valentine mai trăiește.

Acum Gyssie se simțea fără vlagă. Certitudinea că tatăl său nu voise să le abandoneze era atît de liniștitoare. Ochii i se umplură de lacrimi.

— Atunci, continuă fata cu blîndețe, într-o pornire involuntară de afecțiune, dacă ați suferit atît pentru zădărnicia acestor căutări, azi trebuie să fiți mulțumit ?

— Mulțumit ? Pentru ce mulțumit ?

— Mulțumit, că am venit !

Chipul lui Gys de Wriss releva o sinceră uimire.

— Dumneavoastră ? întrebă nedumerit. Ce vreți să spuneți ? De ce aș fi atît de mulțumit ?

O examină dintr-o dată ca și cum descoperea în fața lui ceva curios.

— Dumneavoastră ? repetă calm. Dar nu vă cunosc. Este pentru prima oară cînd vă văd.

Îl privi puțin decepționată, uimită de indiferența pe care o arăta și pe care o ușoară undă de dispreț părea să o accentueze. Crezînd că nu înțelesese legăturile care îi uneau, Gyssie preciză cu un zîmbet amar, un zîmbet care cerșea înțelegere.

— Sînt copilul lui Valentine Chauzoles. Fiica născută din căsătoria dumneavoastră cu mama.

— Și atunci ?

— Atunci ? ! reluă descumpănită, sînt şi fiica dumneavoastră. Sînteţi tatăl meu.

Bărbatul nu se clinti în faţa acestei precizări. Avu doar un gest vag de indiferenţă.

— E posibil. Dacă tot ceea ce pretindeţi este adevărat, atunci e chiar probabil ; dar nu este mai puţin sigur că eu nu vă cunosc.

Pentru Gyssie, această frază era atît de neaşteptată încît i se tăie răsuflarea. După cîteva momente de tăcere în care îl privi ca hipnotizată, urmînd firul logicii, observă în ciuda confuziei care o stăpînea :

— Bineînţeles că nu mă cunoaşteţi. Evenimentele au fost de aşa natură. Cele două femei care m-au crescut au încercat în zadar să vă dea de urmă şi să vă anunţe naşterea mea. Chiar şi dumneavoastră spuneţi că m-aţi căutat...

— Pardon ; am căutat-o pe Valentine...

— ... şi pe copilul ei

— Pe ea, în primul rînd.

— Dar pe copilul ei ? protestă fata revoltată. Pe copilul care era şi al dumneavoastră şi pe care îl numeaţi micul prinţ ?

Bărbatul zîmbi puţin ironic în faţa acestui detaliu pe care fata ţinea să i-l precizeze.

— Nu eram foarte sigur că copilul venise pe lume. Ar fi putut să nu trăiască. În realitate, doar mama mă interesa.

Gyssie era complet decepţionată şi dezorientată pentru că nu putea să înţeleagă cum, iubind-o pe mamă, în acelaşi timp Gys de Wriss nu avea nici un pic de afecţiune faţă de ea, faţă de copilul lui, născut din femeia pe care o iubise.

Ceea ce nu ştia tînăra, era că olandezii sînt înainte de toate, oameni de afaceri, oameni ai cifrelor, oameni care încearcă să nu acorde sentimentelor decît un loc infim în

preocupările lor zilnice. Pe de altă parte, caracterul lor indiferent şi rece, nu le dă voie să se exteriorizeze, mai ales în public. De aceea, emoţia lor se manifestă mai repede dintr-o stare ursuză, sau printr-o tăcere apăsătoare, decît prin lacrimi sau înduioşare. Pentru cei care nu îi cunosc, această indiferenţă sau note de iritare, îi fac să-i creadă lipsiţi de sensibilitate. Dar nu este aşa şi această răceală este doar aparentă.

Necunoscînd caracterul olandezilor tînăra îşi făcu o idee greşită. În faţa răcelii indiferente pe care de Wriss părea să o aibă de copilul lui Valentine, Gyssie crezu că trebuie să insiste făcînd apel la legătura de sînge care-i unea.

— Cum a fost posibil să trăiţi, fără să simţiţi un sentiment patern ? Glasul sîngelui nu vă vorbea de mica fiinţă care vă datora viaţa şi care creştea undeva, departe, fără să vă cunoască ?

— Glasul sîngelui ? !

De data asta, de Wriss începu să rîdă, sincer amuzat de ridicolul expresiei.

— Glasul sîngelui ?... Cu siguranţă nu ! Nu cred în această invenţie, creată de romancierii francezi în căutarea unor subiecte dramatice. Ceea ce îmi spuneţi este o melodramă ieftină.

Veselia bărbatului părea atît de firească şi justificată încît Gyssie se simţi încurcată. Avea impresia că nu se înţeleg, ca şi cum ar vorbi două limbi diferite.

— Poate nu credeţi că sînt într-adevăr fiica dumneavoastră ? se nelinişti fata.

— Nu ştiu nimic. Îmi spuneţi că sînteţi copilul lui Valentine ; să admitem că aşa este.

— Deci nu negaţi că aş putea fi fiica dumneavoastră ? insistă cu acelaşi glas neliniştit.

— De loc ! În faţa amănuntelor pe care mi le-aţi dat, am recunoscut imediat că acest lucru este foarte probabil.

— Atunci, spuse Gyssie nemaiînțelegînd nimic, dacă... dacă admiteți ideea că sînteți... tatăl meu, atunci de ce mă primiți așa ?

— Cum „așa" ?

— Da, așa... de rece.

— Rece ? Ar trebui să iau o altă atitudine ? Mi se pare că sînt așa cum trebuie.

Se impacientă dintr-odată.

— Ce ați sperat venind aici ? Cum ați vrea deci să vă primesc ?

Fata îl privi drept în ochi.

— Așa cum îmi închipuiam eu că un tată trebuie să-și primească copilul, după o despărțire atît de lungă.

— Vorbise cu tristețe, pentru că îi venea să plîngă în fața acestui tată atît de insensibil.

Ceea ce Gyssie nu mai știa, era că în Olanda, un copil în afara căsătoriei este privit ca un lucru dezonorant. Un bărbat care nu ține seama de această regulă de bază a convenienței, este rău privit de cei care-l înconjoară. Din această cauză un tînăr bogat, puternic, instruit, care ar avea un copil cu o servitoare, s-ar simți obligat, pentru a respecta uzanțele, să o ia în căsătorie, chiar dacă după aceea ar neglija-o deschis.

Să mai adăugăm, pentru a înțelege mai bine caracterul eroilor noștri că, în Țările de Jos, dacă femeile măritate sînt într-un fel, complet sub autoritatea bărbaților, căsătoria dîndu-le acestora, toate privilegiile în cadrul căminului, în schimb tinerele fete sînt libere și protejate de lege și de opinia publică. În aceste condiții, ele nu visează, ca în Franța, un soț pentru a pleca din căminul părintesc. Din contră, ele se căsătoresc cît mai tîrziu posibil, ca o încheiere rezonabilă a unei perioade în care s-au bucurat, ca și băieții, de toată libertatea.

Din cele spuse pînă acum, rezultă că de Wriss nu avea nici un motiv să o renege pe blînda și frumoasa Valentine. I se părea chiar firesc ca s-a folosit de toate mijloacele pentru a o avea : era o problemă care îi privea doar pe ei doi ; nimeni în Olanda nu s-ar fi amestecat în viața lor.

În schimb, punctul sensibil era copilul. În acest caz era Gysssie, o fată care pleda împotriva lui, împotriva abandonului și chiar împotriva indiferenței lui. Avînd de partea ei legea, tradiția, opinia publică, era foarte puternică : avea într-un fel niște drepturi asupra lui ; putea să aibă pretenții.

În mintea lui, revoltată de tot ceea ce însemna constrîngerea individului, de Wriss, care nu concepea chiar ca guvernul, prin forța armatei și a poliției, să comande ca un despot cetățenilor liberi, de Wriss se revolta instinctiv doar la gîndul că Gyssie ar avea vreun drept — chiar numai de afecțiune — asupra lui. Acest cetățean liber al Olandei era bogat, puternic, înconjurat de lux ; dar chiar dacă ar fi fost sărac, obscur, ar fi reacționat la fel față de orice constrîngere. Nu admitea că poate să aibă un stăpîn. Omul fiind creat liber, era de neînțeles ca un altul, sau o masă de oameni să-i pretindă să se încline în fața unei legi sau a unei inpuneri.

Și, în acest moment, libertatea de decizie și voința lui, erau amenințate de o copilă necunoscută care putea să invoce drepturi sau datorii, cărora el nu le-ar fi dat curs în condițiile constrîngerii. Înainte de orice, era acest gînd care nu îl lăsa în pace.

Se ridică de pe fotoliu și măsură de cîteva ori camera, nervos, cu pași mari. Se opri în fața fetei, care ședea abătută în fotoliu.

— Ați crezut poate că voi sări să vă îmbrățișez și că voi lăcrima de emoție la venirea dumneavoastră ? Nu. E ridicol. Nici nu vă cunosc. Abia acum cîteva minute am aflat de existența dumneavoastră. Gîndiți-vă puțin. Nimic

nu vă leagă de mine, nici trecut, nici obiceiuri, nici asemănări de caracter sau de idei. Nimic. Absolut nimic.

— Nimic în afara legăturilor naturale care unesc un tată cu fiica lui, replică Gyssie calmă, căci, în fața acestei ieșiri a lui Gys de Wriss, nepoata judecătorului Chauzoles își regăsi, dintr-o dată, sîngele rece, indiferența și trufia bunicului.

— Legăturile naturale ? repetă bărbatul calmîndu-se în fața siguranței liniștite a vizitatoarei. Vreți să vorbiți despre ereditate, despre neam ! Mărturisesc că nu sînt în stare să observ la cineva... Dacă ați fi fiica cărbunarului din colțul străzii, mi-ați părea exact la fel, aceleași trăsături, aceeași statură și aceeași ținută.

Gyssie continuă fără ezitare :

— Nu sînt fiica cărbunarului din colțul străzii. Sînt fiica dumneavoastră.

— Îmi pare rău pentru dumneavoastră.

— Probabil reluă fata cu sînge rece ; nici nu vă trece prin minte că între noi doi ar putea să existe o legătură firească. De afecțiune, de exemplu ? Dragostea mea filială răspunzînd celei părintești ? Am aflat că s-au mai văzut cîteva asemenea cazuri...

Ironia rece a fetei îl însufleţise, sau cuvintele pe care le rostise îi răniseră adînc convingerile personale ? Oricum ar fi fost, de Wriss, pierzîndu-și firea pentru a doua oară, izbucni ca și cum i-ar fi fost adresată cea mai mare insultă.

— Mă așteptam la aceste vorbe. De zece minute aștept să le rostiți. Dragoste părintească ! Afecțiune filială ! Există oare așa ceva ? Credeți că poți regăsi în natură asemenea lucruri ?

Surprinsă, neînțelegînd întrebarea, Gyssie îl privea în tăcere.

— Știți oare, domnișoară, ce înseamnă afecțiunea, dragostea, mila, despre care vorbiți cu cuvinte atît de pompoase. V-ați spus vreodată că toate aceste sentimente frumoase, a căror nume îl rostiți cu emfază, nu sînt în realitate altceva decît niște stări maladive ale individului ?

Gyssie simți un adînc dezgust auzind aceste vorbe.

— Cum puteți spune că dragostea unui copil pentru tatăl lui nu este decît rezultatul unei stări maladive ?

— Și totuși, nu este nimic altceva, afirmă de Wriss cu convingere. Sentimentul ăsta nu există în natură. El a luat naștere într-un creier omenesc degenerat de o civilizație imbecilă, ruptă de natură.

Din nou se opri în fața ei.

— Cîți ani aveți, Gyssie, o întrebă schimbînd tonul.

Pronunțase „Reissie" și fata se simți mișcată.

— Am douăzeci de ani.

— Douăzeci de ani, asta înseamnă vîrsta virilă, vîrsta cînd băieții se gîndesc la dragoste și fetele visează la un bărbat. Ei bine, ce fac ființele din mijlocul naturii cînd simt instinctul reproducerii.

Cum fata nu răspunse, neînțelegînd întrebarea, de Wriss insistă :

— Priviți împrejur, cu dorința de a vedea limpede ce se întîmplă, nu cu falsa pudoare care vă acoperă ochii în fața adevărului. Veți vedea că animalele își părăsesc ascunzătorile, se desprind de grup și pleacă în aventura de a-și găsi masculul sau femela de care au nevoie. Se întîmplă la fel și cu specia umană ; băieții și fetele, în dorința de a intemeia un cămin, își părăsesc casa părintească pentru a se stabili în altă parte.

— Nu înțeleg unde vreți să ajungeți, remarcă Gyssie dezorientată de această digresiune.

— Iată unde : este o anumită vîrstă cînd animalele tinere pleacă departe de părinți, se împerechează și perpetuează specia ; tot așa copiii oamenilor, cînd simt chemarea lăuntrică, își părăsesc părinții și își urmează instinctul, care îi călăuzește către o altă ființă pentru a începe o viață nouă. Iată cît prețuiește dragostea filială pentru un băiat îndrăgostit.

— Şi atunci ? întrebă fata întorcîndu-i replica de la începutul convorbirii.

— Atunci, continuă de Wriss, nu înţeleg cum, la douăzeci de ani, cînd nu vă cunosc şi nu mă cunoaşteţi, veniţi să-mi oferiţi dragostea şi să mi-o cereţi în schimb pe a mea. Mi se pare că este puţin cam tîrziu. E firesc oare ca la douăzeci de ani să aveţi nevoie de dragostea părintească ? Este normal ? Este logic ? Este admisibil ca să vă doriţi să întîlniţi dragostea mea părintească şi să mă copleşiţi cu afecţiunea dumneavoastră ? Acum sînteţi liberă pentru că nu a apărut încă cel pentru care mă veţi părăsi în curînd, dacă vă voi primi alături de mine aşa cum înţeleg că vreţi.

Gyssie nu răspunse. Era dezorientată de acest raţionament ciudat. În faţa unei logici atît de noi pentru ea, îi era de alfel greu să se apere. Profesorii modeşti de la Coatderv cu care învăţase, nu îi vorbiseră de Kant, de Schelling sau de Freud, iar metafizica era prea abstractă pentru mintea ei naivă. Îşi aminti de ceea ce îi spusese Raphaël Russin despre tatăl ei. De Wriss era un băiat de treabă, dar era prea mult adăpat cu această filozofie deprimantă, care îi face pe adepţii săi să nu mai creadă în ceilalţi... Amintindu-şi de această părere a unui om care părea respectabil, fata îşi privi tatăl, examinîndu-l cu curiozitate. Îşi dădu seama că între ei era o deosebire de înţelegere greu de depăşit. Cu toate asemănările fizice şi poate chiar de afinităţi, se aflau la antipozi unul de celălalt. Erau străini prin mentalităţile deosebite.

Toate gîndurile acestea, îi apăreau ca un film ameţitor, care se derula pe ecranul creierului ei înfierbîntat.

— Sîntem, dumneavoastră şi eu, cei doi poli ai unei formaţii morale, care face din dumneavoastră un nordic, logic şi practic, iar din mine o latină, visătoare şi plină de imaginaţie. Nu ne vom putea înţelege niciodată pentru că vorbele unuia îl vor revolta întotdeauna pe celălalt. Din partea mea, nu voi putea să vă înţeleg niciodată teoriile. Şi invers, bănuiesc că nu veţi putea înţelege niciodată sentimentele mele sincere.

Nu mai adăugă părerea pe care şi-o făcuse în ultimele minute ; aceea că tatăl, pe care acum îl vedea pentru prima oară îi făcea impresia unui om bolnav, iresponsabil de ideile pe care le susţinea. Un exces de filozofie este la fel ca unul de morfină, de opiu sau de tutun : dezechilibrează teribil individul. Asta era. Fostul soţ al mamei era intoxicat cerebral.

Îl privea gînditoare, cu un sentiment de milă şi de durere, cu teamă şi dezgust ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unui nebun.

— Nu ar fi trebuit să vin, reluă Gyssie cu jumătate de glas. Nu aveţi nevoie să mă cunoaşteţi şi acum îmi dau seama că ceea ce spuneţi este adevărat, aţi fi în plus în viaţa mea.

— Bineînţeles.

— Cu toate că semănăm la păr, la ochi, la statură, e mai probabil ca fata cărbunarului să vă fie rudă, pentru că are aceeaşi mentalitate.

Simţea cum o cuprinde o mare amărăciune în faţa tatălui care accepta cu indiferenţă că fiica lui era străină. Din ce lut insensibil fusese zămislit acest om care, asemenea eroilor teutoni, al căror idealism abstract o amuza, se credea cel puţin un semizeu ?

Ridică o mînă, albă, cu încheietura fină şi degete lungi şi subţiri. O privi gînditoare.

— E ciudat, observă cu un surîs melancolic, prin venele noastre curge acelaşi sînge ; ca să folosesc o expresie clasică „sînt trup din trupul tău" ; dar mîinile noastre nu s-au atins, degetele noastre nu s-au întîlnit. Dumneavoastră nu v-aţi dorit nici o clipă această atingere... Şi nici eu nu o mai doresc acum.

— Nu ne cunoaştem, v-am spus... se opri şi dintr-o dată faţa i se împurpură.

— Cuvintele au fost convingătoare, de vreme ce acum nici nu mai vreau să vă cunosc. Am înțeles în sfîrșit, că sîntem pentru totdeauna doi străini.

Se opri să răsufle. În realitate era distrusă în fața acestei constatări, care rezuma rezultatul lamentabil al întîlnirii.

— De acum, continuă Gyssie tăioasă, vă veți aduce aminte cu dispreț de sentimentele mele maladive și anormale... Și eu, mă voi gîndi cu indiferență la filozofia dumneavoastră distrugătoare.

De Wriss începu să rîdă. Ultimele reflecții ale fetei păreau să-l binedispună.

— Sînteți foarte nostimă. Parcă ați rostit un necrolog.

— Poate chiar este unul, ripostă Gyssie vehementă. Douăzeci de ani de izolare și de ignoranță nu au putut să-mi estompeze imaginea frumoasă pe care mi-o făceam despre tatăl meu. Un tată e ca un creator ! Este neamul, ereditatea, tradiția, este tot trecutul. Dar mai este și viitorul, afecțiunea, refugiul, devotamentul. Tată, un cuvînt imens care se apropie de Dumnezeu.

Privirea tristă învălui pentru un moment chipul bărbatului, iar glasul ei continuă șovăitor.

— Clădisem un altar mistic. Doar o oră a fost de ajuns ca să fie demolat idolul păstrat cu sfințenie. Din vis, din ceea ce ar fi putut fi realitate, nu a rămas nimic în afară de un cadavru pe care îl dau în lături cu piciorul. Nu rîdeți de mine dacă privesc ruinele cu gravitate, cu tristețe. Ca și cum aș privi un mort.

Făcu o pauză, apoi, cu glas stins încheie :

— Era un necrolog așa cum vedeți.

— Toate astea nu sînt decît vorbe ! bombăni de Wriss ridicînd din umeri plin de furie. Sînteți absolut ridicolă, Gyssie, să luați lucrurile în tragic. E adevărat că, din fericire, nu credeți nici pe jumătate ceea ce mi-ați spus.

— Chiar așa credeți ?

— Bineînțeles ! Sînt convins de asta ! Omenirea a primit darul funest al vorbirii și se îmbată cu vorbe convenționale care nu reflectă aproape niciodată realitatea. V-am lăsat să-mi spuneți toate vorbele amăgitoare. Ați rostit vorbe tăioase și tirade impresionante care ar fi făcut minuni într-un teatru. Haideți să punem lucrurile la punct dacă vreți. Nu e vorba de nici un cadavru în piesa aceasta, nici de străini despărțiți pentru totdeauna. Este pur și simplu vorba de un om care nu vrea să fie deranjat printr-o manifestare neașteptată de dragoste filială și în fața lui este o tînără fată care își închipuise că va fi primită precum o fiică risipitoare. Adusă în felul acesta la adevăratele proporții, problema este mai puțin tragică, dar mult mai simplu de rezolvat.

— Credeți că primirea, explicată în acest fel, ar fi mai încurajatoare ? observă fata jignită de sarcasmul tatălui.

— De ce nu mi-ați scris înainte de a veni ? Dacă aș fi putut să studiez problema înainte, primirea mea ar fi fost poate mai bună.

— Nu m-am gîndit că un tată are nevoie să reflecteze pentru a ști cum să-și primească copilul.

— Sînt și unele surprize mai puțin plăcute. Orice bărbat m-ar înțelege. De cînd ați venit, nu am încetat să repet că nu vă cunosc. Ei bine, ăsta e un adevăr.

— Fie, sînt o necunoscută.

— Indiscutabil. Și cum simpatia, sau încrederea nu sînt niște mărfuri care să se vîndă la magazin, v-am primit așa cum aș fi primit-o pe orice vizitatoare necunoscută și nedorită.

Făcu o pauză, apoi, așezîndu-se mai bine în fotoliu, cu palmele așezate pe birou, ca un om care urmează să trateze o afacere, continuă :

— Și acum, dați-mi actele.

Fermitatea glasului o surprinse pe Gyssie.

— Actele mele ? întrebă nehotărîtă. Care acte ?

— Actele pe care le aveţi. Doar nu aţi venit să mă vedeţi fără să-mi aduceţi dovezi ale identităţii ? Nu se poate reclama paternitatea fără nişte documente. Aveţi cu siguranţă în geantă nişte acte de stare civilă.

— Am cîteva, admise tînăra dominată de autoritatea bărbatului.

— Ei bine, arătaţi-mi-le !

Surprinsă şi nehotărîtă, deschise geanta şi dintr-un teanc de hîrtii prinse cu un elastic, scoase mai întîi paşaportul apoi actul de naştere. De Wriss le luă repede şi începu să le examineze. Ca un om de afaceri obişnuit să descifreze orice act, trecu peste detaliile inutile şi se opri asupra pasajelor interesante. Titlul nobiliar, consemnat de starea civilă, îl făcu să zîmbească.

— Sînteţi atestată ca prinţesă. E minunat. Complimentele mele domnişoară !

În ochii lui Gyssie sclipi o lucire dură.

— Nu văd în asta un motiv de glumă.

— Pe mine mă amuză. E neaşteptat şi caraghios.

— Este mai repede penibil pentru cel care se făleşte cu un titlu care nu îi aparţine.

— Scrupulele nu au nici un rost aici. Cum ? Purtaţi oficial, într-adevăr legal, un titlu sforăitor care face din dumneavoastră o persoană deosebită şi nu sînteţi mulţumită ? Asta este nerecunoştinţă. Sînt oameni care ar da o avere pentru un asemenea act de naştere.

— Un fals. Un titlu uzurpat.

— De loc ! Numele dumneavoastră nu datorează nimic nimănui, nimeni nu poate să-l revendice, sau să-l conteste, iar starea civilă l-a validat. Ar trebui să-mi mulţumiţi pentru că v-am făcut o persoană privilegiată cum este în zilele noastre, o prinţesă *născută prinţesă*.

Ea nu răspunse. Se gîndea la copilăria ei orfană, la mama moartă în tristeţe şi privaţiuni, la oamenii cumsecade care o crescuseră. Să fie oare o persoană privilegiată nepoata judecătorului Chauzoles ? Secretara lui Le Für ? Fiica lui Gys de Wriss tatăl atît de extraordinar

pe care i-l dăduse natura ? Fata suspină. Pînă acum, titlul ei legal, chiar dacă uzurpat, nu îi crease nici un privilegiu.

— Mama d-voastră mai poartă numele de Wriss ?

Gyssie tresări. Gîndul îi era atît de departe încît prinse înţelesul cuvintelor, dar nu remarcă slăbiciunea din glasul celui care îi pusese întrebarea.

— Mama ? repetă fata cu inima grea, mama a murit la naşterea mea, acum douăzeci de ani.

Bărbatul nu avu nici o tresărire, dar trăsăturile feţei palide împietriseră dintr-o dată şi parcă îşi înghiţea greu saliva.

— Dacă mama d-voastră a murit, atunci cine v-a crescut ? întrebă de Wriss după o lungă tăcere.

Tonul îi rămăsese acelaşi, dar vorba era mai înceată ca şi cum ar fi obosit deodată.

— O femeie modestă din Bretania m-a luat în grijă încă de la naştere. O alta, fiindu-i milă de un copil orfan, mi-a asigurat întreţinerea. Datorită generozităţii lor, nu am cunoscut nici foamea, nici mizeria. Pînă acum nu am dus lipsă de nimic. Dumnezeu să le binecuvînteze !

De Wriss se ridică din nou. Privirea lui trufaşă era pierdută în gol, undeva departe. Fără îndoială, era un om orgolios, dar nenorocirile sau loviturile soartei nu îl îngenuncheau ca pe alţii. Dimpotrivă, se eschiva cu uşurinţă în faţa destinului. Dacă copilul născut din dragostea lui avusese nevoie de sprijinul altora pentru a trăi, nu i se putea imputa nimic, se simţea absolvit de această vină. Şi, privind în urmă, vedea că munca şi preocupările profesionale îi ocupaseră cea mai mare parte a timpului.

— Nu e vina mea că aţi avut o copilărie izolată, se scuză el în sfîrşit. V-am spus că nu regăsisem urmele lui Valentine.

— Nu vă învinovăţesc pentru asta. De altfel am avut parte de mîngîiere şi de bunăstare în preajma celor care au avut grijă de mine.

— Şi totuşi, dacă înţeleg bine, nu aveţi o situaţie materială prea bună.

— Într-adevăr. Dar asta nu înseamnă mare lucru, am o meserie.

— Care ?

— Stenodactilografia.

— Ați lucrat pînă acum ?

— Doar o lună. De fapt pentru mine nu s-a pus încă problema să-mi cîștig existența.

— Știind acest lucru, îmi explic mai bine demersul dumneavoastră.

Gyssie ridică privirea surprinsă.

— Vorbiți de prezența mea astăzi aici ?

— Da.

— Pentru că sînteți bogat și eu săracă ?

— Evident.

— Ei bine, vă înșelați ! Averea nu a contat deloc în hotărîrea mea să vă găsesc. Sînteți bogat și asta poate este rău pentru mine ; un tată sărac m-ar fi primit mai bine. Am venit doar pentru a mă supune voinței mamei.

— Voința mamei ?

— Da. Înainte de a muri hotărîse : „Trebuie ca Gyssie să-și găsească tatăl". Atunci v-am căutat și cînd am aflat adresa am venit să vă întîlnesc.

— Nu v-ați grăbit pentru asta.

— Abia de cîteva săptămîni am aflat de existența dumneavoastră. Pînă atunci nu știam nimic despre tatăl meu și nu știam nici povestea tristă a mamei. Am aflat totul abia cînd am împlinit douăzeci de ani.

— Sînteți săracă ? Dar nu aveți la Lyon un bunic destul de înstărit ?

Fata aprobă din cap spunînd :

— Judecătorul Chauzoles.

— Nu a murit ?

— Nu, trăiește încă.

— Și nu a făcut nimic pentru dumneavoastră ?

— Nu putea să vă înlocuiască, replică sec Gyssie care avea aversiune față de problemele bănești, iar gîndul că

ar fi putut primi ajutor material din partea bunicului o revolta. Nu din cauza judecătorului Chauzoles, mama v-a întîlnit. Nu îmi era cu nimic dator.

Își spuse în gînd : „Adevărul este că bunicul nu a iertat-o pe mama din cauză că nu s-a întors niciodată. Nici nu a știut de existența mea și eu nu vreau să primesc nimic de la el".

— Da... Bineînțeles... Cu toate astea este bunicul dumneavoastră. Ce om ciudat ! În realitate, de la el vine tot răul. Fără despotismul lui, aș fi putut să mă căsătoresc într-adevăr cu Valentine. Dar el pretindea să-și îndrume fiica toată viața și să o constrîngă să i se supună tuturor dorințelor.

— Avea grijă de viitorul copilului său, observă Gyssie tăios, pentru că îi era penibil să-l vadă pe autorul necazurilor ei încercînd să-și treacă responsabilitățile pe seama judecătorului, ale cărui dorințe le călcase în picioare.

— Chiar avea grijă ? E un fel de a spune, replică de Wriss care accentuă cuvintele fetei. Judecătorul ar fi făcut mai bine să nu se intereseze.... ca mine, preciză privind-o ironic pe vizitatoare. Dar, continuă cu seriozitate, cum puteți spune că, venind să mă căutați în Olanda, dați curs dorinței mamei care e moartă de douăzeci de ani.

— Mi-a lăsat o scrisoare și un jurnal, în care îmi povestea viața ei, căsătoria, legația Diamandino, biserica, nașterea, tot romanul vieții ei. Sărmana mea măicuță simțise că nu mai avea mult de trăit. Durerea plecării dumneavoastră o măcina puțin cîte puțin și a vrut să aflu totul despre ea : „Pentru fiica mea, cînd va împlini douăzeci de ani", scrisese pe jurnal.

— Și ea v-a îndemnat să mă căutați ?

— Da, să vă caut și să ne întîlnim. Vroia să rămînem împreună, făcîndu-mi astfel un dar, și dumneavoastră la fel. Dar ea nu știa, nu și-a dat seama niciodată că nu erați ceea ce păreați. Și avea încredere ; nu s-a îndoit niciodată de dumneavoastră.

Gyssie insistă cu subtilitate asupra acestor amănunte. Îl vedea pe de Wriss palid şi foarte grav şi era conştientă că îi face rău, cu toată aparenta lui insensibilitate.

Oare bănuia jocul crud pe care îl făcea vizitatoarea ? Probabil, pentru că o întrerupse brusc.

— Încetaţi să vă mai complaceţi în aceste amănunte morbide şi reveniţi la fapte ; v-a povestit totul despre ea ?

— Da, în jurnalul vieţii ei.

— E voluminos acest jurnal ?

— Un caiet de cincizeci de foi.

— Şi caietul ăsta, îl aveţi aici ?

— ... Nu...

— Nu l-aţi adus aici ?

Fata şovăi, neavînd obiceiul să mintă. Şi apoi, acest ton autoritar a intimida.

— Nu m-am gîndit, mormăi ea. De unde să ştiu că vă interesează ?

De Wriss observă ezitarea.

— L-aţi adus, deci. Este argumentul cel mai puternic pe care îl aveţi asupra mea.

Instinctiv, mîinile lui Gyssie se crispară pe geantă.

— Mama nu v-a cunoscut cu adevărat. Nici eu. Paginile pline de candoare în care îşi pune tot sufletul, nu ar avea nici un sens, nu le-aţi înţelege.

— De ce ?

— Pentru că... în natură... animalele nu ştiu să scrie.

Gyssie se ridică în picioare, strîngînd la piept geanta care conţinea tezaurul lăsat de Valentine. Văzînd privirea pătrunzătoare a tatălui fixîndu-i mîinile încleştate pe geantă, înţelese imediat că ghicea că jurnalul era înăuntru şi avea să pună mîna pe el sau să i-l ceară.

— Nu, nu ! se apără fata instinctiv. Să nu mi-l cereţi. Ar fi un sacrilegiu să vi-l predau lăsîndu-l în voia neîncrederii şi sarcasmului.

„Mama a scris pentru o fată, asemenea ei, îşi spuse în gînd. Pentru mine, care aş putea înţelege, nu pentru un bărbat".

Acum erau faţă în faţă. Dacă ar fi vrut într-adevăr să afle conţinutul caietului lui Valentine, ar fi putut să abuzeze de forţă. Dar nu făcu nici un gest. Dispreţul pentru forţa brutală sau teoria lui despre libertatea individuală nu îl lăsau să facă aşa ceva. O privi pe Gyssie... geanta, apoi mîinile fine... şi în sfîrşit privirea lui, care nu lăsa să răzbată nici un sentiment de sub oţelul pupilelor, se opri asupra ochilor duri, foarte asemănători cu ai lui.

— E ridicol, Gyssie, să nu-mi daţi voie să citesc caietul, observă de Wriss tulburat. Era cu siguranţă atuul cel mai puternic.

Cu toată rugămintea care i-o citea în glas, Gyssie, neînduplecată, clătină dezaprobator din cap ; nu mai spera nimic din partea acestui om care o decepţionase profund.

— Nu mai am nevoie de nici un atu. Partida este încheiată şi niciunul dintre noi nu vrea să o continuăm.

Ar fi vrut să-i mai prezinte şi alte argumente. Avea sufletul plin de amărăciune. Dar respectul faţă de acest om, care era totuşi tatăl ei, o făcu să nu mai continue. Privea împrejurul ei simţind imperios dorinţa de a fi undeva, departe de acest birou somptuos. Era foarte obosită şi doar nervii de oţel o menţineau calmă şi corectă în faţa unui om atît de ponderat şi rece.

— Acum, o să plec. Nu vă deranjez.

De Wriss interveni din nou :

— V-aţi instalat la hotel ?

— Da, la hotelul Malette.

— Pentru mai mult timp ?

Gyssie crezu că prezenţa ei îl nelinişteşte şi îi spuse cu amărăciune :

— Doar pentru cîteva ore. Plec înapoi diseară. Fiţi liniştit, nu vă veţi mai vedea. Nu voi mai deranja niciodată. Nici cu dragostea, nici cu prezenţa mea.

Bărbatul nu răspunse ; o privea serios, chiar cu asprime. Gyssie se eschivă, stînjenită de privirea încărcată

de gînduri pe care ea nu le pătrundea. Şovăia să facă vreun gest. Apoi, tulburată ştiind că avea să nu-l mai revadă niciodată, se îndreptă spre uşă, după un salut timid, abia schiţat, cu mîinile încrucişate peste geanta pe care o strîngea la piept, ca pe o comoară.

Era deja în pragul uşii, cînd de Wriss o reţinu cu o vorbă.

— O clipă, vă rog. Vă uitaţi paşaportul.

— A, da !

Grav, de Wriss îl închise şi i-l dădu.

Fata îl luă cu vîrfurile degetelor. S-ar fi spus că mîna ei tremurătoare se temea să nu atingă mîna tatălui în această ultimă clipă. Nu fusese întotdeauna, şi nu avea să rămînă pentru totdeauna, un străin ?

— Mi-am uitat şi actul de naştere, spuse Gyssie cu o voce pe care emoţia o făcea să sune fals.

— Nu, pe acela îl păstrez eu. Puteţi cu uşurinţă să faceţi rost de o copie.

Îl aruncă într-un sertar pe care îl încuie.

— Această hîrtie mă priveşte şi pe mine la fel de mult. Pe ea figurează şi numele meu.

Cu cîtă stăpînire de sine în glas şi în gesturi, putea să vorbească şi să se mişte !

— Acum, înainte de a pleca, îmi lăsaţi adresa ?

— La ce bun, de vreme ce...

— O cunoaşteţi pe a mea. Şi eu doresc să am posibilitatea să vă întîlnesc. Poate doar ca să ştiu de unde vin loviturile pe care mi le-aţi putea da...

Gyssie protestă dezgustată, cu un gest al mîinii. De Wriss ridică din umeri.

— Poţi să ştii ? Deci, spuneam : locuiţi la... ?

Ca un automat, cu mintea răvăşită, prea obosită ca să mai poată gîndi, debită maşinal adresa lui Maryvonne, numele satului, al departamentului. Era profund tulburată, parcă hipnotizată de ceea ce se petrecuse în ea, în această clipă finală a unei despărţiri care avea să fie definitivă.

Era oare certitudinea că nu îşi va mai vedea tatăl, pe care îl visase de atîta vreme şi din care imaginaţia ei făcuse un erou ? Sau poate inefabilul regret a tot ceea ce ar fi putut fi, dacă el ar fi vrut ? Sau inutilitatea acestor douăzeci de ani de speranţă şi de aşteptare ?

Nu-şi înţelegea tulburarea şi gîndurile îi rătăceau. Poate, la urma urmei, emoţia ei era creată de o bănuială subtilă, ca o telepatie cu legături secrete... ca şi cum sub atitudinea insensibilă a lui Gys de Wriss, şi fără ştirea lui, un misterios telefon fără fir, născut dintr-o imperceptibilă afinitate i-ar fi relevat în acea clipă că şi el e cuprins de aceeaşi emoţie.

Fără să-şi dea seama, rămăsese pe loc, chinuită, ezitantă, aşteptînd nici ea nu ştie ce. De Wriss, e însuşi, sub obişnuita lui nonşalanţă clădită din tăcere şi indiferenţă, nu căuta oare să împingă cît mai mult limita plecării ? Cine ar putea să spună ?

Părea copleşit de un sentiment pe care natura lui rece, nordică, nu era în stare să-l exteriorizeze.

— O ultimă formalitate, spuse în sfîrşit, cu mai puţină convingere. Nu mi-aţi precizat ce sumă vă este necesară.

— Sumă ?... Necesară ? repetă fata ca prin vis, neînţelegînd sensul cuvintelor.

— Da, cifra compensaţiei pe care o solicitaţi.

— Compensaţie ?

Asta era ceea ce aşteptase de la început ?

— Bineînţeles. Recunosc că am faţă de dumneavoastră nişte datorii pe care trebuie să le achit. Nu le neg. Un om care obligă o fiinţă să trăiască, este necinstit dacă nu se achită faţă de ea. Vă datorez o despăgubire.

— O despăgubire ?

Ascultă glasul cu modulaţii atît de aspre şi încercă să înţeleagă sensul cuvintelor.

— Viaţa nu e un cadou frumos. Nici pe departe. Şi fiecare om care pricinuieşte unui semen vreun rău îi datorează o răscumpărare.

— Şi vreţi să reparaţi această greşeală ? Greşeala de a mă fi adus pe lume ?

— Este prima mea datorie. Nu sînteţi de părerea asta ?

Gyssie simţi o furtună, o mare greutate care o apăsa... o furie care creştea şi avea să izbucnească.

Tatăl ei îşi exprima regretul că o procrease. Tatăl ei !

Dragostea filială, creată din vise fabuloase şi din iluzii sublime, pe care şi-o cultivase de-a lungul anilor, dragoste adusă pînă la adoraţie, echivala pentru ea cu dragostea, dragostea pur şi simplu. În faţa năruirii tuturor speranţelor şi iluziilor, copilul din ea nu mai era decît un lucru neînsemnat, fără apărare în faţa vicisitudinilor vieţii.

— Spuneţi-mi o cifră, Gyssie, sînt bogat şi pot să vă ofer oricît. În felul acesta vreau să-mi plătesc datoria morală...

— Bani ? !

În sfîrşit îi înţelese gîndul.

— Aaaah ! !

Era ca un urlet de animal în agonie. Dintr-o dată toată durerea izbucnea, violentă, tumultuoasă. Era acea descătuşare nervoasă pe care toată fiinţa ei o simţea venind de cîteva minute.

— Bani ! ţipă fata înnebunită. Tatăl meu îmi oferă bani ca o compensare a naşterii mele nedorite !

Într-un torent nestăpînit de lacrimi, Gyssie hohotea congestionată.

— Bani ! repeta ea printre sughituri. N-aţi înţeles deci ? Nu înţelegeţi nimic. Şi spuneţi despre mine că am „o stare maladivă"... Bani ! Asta era tot ce aţi găsit ?

Ieşită din fire, nemaicontrolîndu-şi gesturile şi cuvintele deschise geanta şi scoase caietul mamei pe care-l aruncă înaintea bărbatului care rămăsese împietrit de spaimă în faţa acestei explozii.

— Iată-l ! Citiţi-l şi poate veţi înţelege ! Veţi înţelege totul... Dacă aveţi puterea de a înţelege.

Cu chipul inundat de lacrimi, o luă la goană înebunită, nemaivrînd să afle noi motive pentru lacrimile şi disperarea sa.

*

* *

Trenul înainta impetuos în noaptea neagră. Ghemuită într-un colţ al compartimentului de clasa întîi în care luase loc însoţită de Alex, Gyssie rămînea tăcută, cu ochii pierduţi pe geamul întunecat.

Neliniştit de dispoziţia sumbră a însoţitoarei, Le Gurum făcea tot felul de presupuneri, pentru că după întrevederea cu de Wriss ea nu îi povestise nimic. Atunci cînd fata revenise în cafeneaua în care o aştepta, mai purta urmele lacrimilor şterse în grabă şi, din tremurul mîinilor, din tulburarea care i se citea în ochii neliniştiţi, din aerul ei dezamăgit, ofiţerul înţelese că tocmai suferise, din nou, o decepţie amară. Şi totuşi ea nu-i spusese nimic, în afară de o rugăminte lamentabilă.

— Să plecăm ! Să plecăm imediat. Mi-e groază de locul ăsta.

Le Gurum, ca un frate mai mare, atent şi înţelegător, nu putuse decît să se supună acestui strigăt disperat, căci sărmana Gyssie în dorinţa de a fugi, părea incapabilă să-şi dea în acel moment seama de ceea ce se întîmpla.

La restaurantul la care merseră să mănînce pînă la plecarea trenului, tînăra nu se atinse de mîncare. În faţa farfuriei pline, stătea nemişcată, cu gîndurile atît de departe de sala cochetă, luminată de abajururi de mătase multicolore.

Acum era acolo, într-un colţ, prăbuşită sufleteşte, cu faţa încordată de reminiscenţe dureroase, neraspunzînd niciunei întrebări. Alex nu putea să facă altceva decît nişte simple supoziţii. Cum îşi primise de Wriss fiica ? Tatăl nerecunoscut era un om corect aşa cum în linii mari îl prezentaseră referinţele primite ? Sau era, în realitate, un aventurier vulgar şi fără scrupule aşa cum te putea face să crezi căsătoria fantezistă cu Valentine Chauzoles.

Pentru ca să fie atît de disperată, Gyssie, trebuia să fi suferit o deziluzie groaznică. Jignită, sau alungată, poate. În orice caz, nu era o fiică fericită de a-şi fi întîlnit tatăl multiubit pe care şi-l dorea. Poate acesta avea o nouă familie pe care prezenţa lui Gyssie o stînjenea ? Se temuse de un şantaj ? De o răzbunare ? O ameninţase ? Nu o lăsase să vorbească ? Orice supoziţie putea fi adevărată. Nu se ştie niciodată cum poate primi un bărbat vizita neaşteptată a unui copil abandonat, despre care, după douăzeci de ani, putea să spere că nu va mai auzi niciodată. Sînt unii fricoşi, prefăcuţi sau laşi, care nu s-ar da înapoi de la nimic pentru a ascunde o legătură amoroasă din tinereţe.

Alex nu cunoştea îndeajuns mentalitatea olandezilor, ca să-şi dea seama, prin asta, cum poate gîndi un bărbat într-o asemenea situaţie, sau cel puţin, ce este obligat să facă potrivit tradiţiei, chiar împotriva voinţei lui. De altfel, mentalitatea unui popor nu se regăseşte în fiecare individ : este destul că ea îi conferă anumite aspecte care par copiate după un tipar specific al rasei.

Astfel, în general, englezul este slab şi flegmatic ; germanul este puternic şi greu ; francezul este vioi şi uşor ; olandezul este mai calm şi mai rece ; dar asta este doar o aparenţă care, în realitate, nu influenţează caracterul particular al fiecăruia.

Acesta era semnul de întrebare de care se lovea Le Gurum la misterioasa întoarcere înlăcrimată a lui Gyssie. Ce putuse să-i spună de Wriss fetei, încît ea să rămînă atîta vreme într-o tăcere apăsătoare şi cu o mină atît de tragică, după o întrevedere care, în mod normal ar fi trebuit să fie cel puţin corectă ? Gyssie fiind încîntătoare, binecrescută, drăguţă şi elegantă, nu putea decît să-i măgulească orgoliul părintesc.

Simţind nevoia să o îmbrăţişeze, Alex se aplecă spre ea şi o mîngîie :

— Draga mea, nu mai sta atît de tăcută, închisă într-un cerc de gînduri. Nu sînt eu prietenul şi confidentul

pe care poţi să te sprijini oricînd ? Uite, spune-mi ceva despre răutatea bărbaţilor. De mult nu i-ai mai atacat. Nu mai sînt monştri şi fiinţe denaturate ?

Ea schiţă un zîmbet obosit la amintirea vechilor ranchiune. Apoi dădu gînditoare din cap.

— Nu, Alex, nu o să-i mai învinuiesc pe bărbaţi. Nu sînt chiar atît de răi cum spuneam.

— Într-adevăr ? exclamă ofiţerul uimit, căci nu se aştepta la un asemenea răspuns, mai ales după decepţia pe care părea că i-o produsese întrevederea cu de Wriss. Este posibil să te împaci cu genul masculin ?

— E chiar aşa, răspunse tristă fata. M-am gîndit mult şi acum îi înţeleg mai bine pe semenii tăi.

— Ceea ce îmi spui ţine de un miracol ! observă ofiţerul vesel, pentru a nu lăsa baltă subiectul conversaţiei care putea să-i abată gîndurile întunecate.

— Nu, nu de miracol, ci doar de puţină înţelegere.

După o scurtă tăcere, începu să se explice, însufletindu-se puţin cîte puţin.

— Bărbaţii ca şi femeile sînt nişte biete fiinţe atinse rînd pe rînd de bucurii şi de dureri. Au dorinţe, deseori neîmplinite, idealuri pe care nu le pot atinge, deziluzii pe care nu pot să le evite, instincte pe care nu pot să le satisfacă, şi mai presus de orice o pornire spre a cunoaşte fericirea, în ciuda oricăror obstacole. Atunci încearcă să o afle prin toate mijloacele. Şi deseori mijloacele sînt meschine : minciună, trădare, ingratitudine. Dar aşa cum sînt, bărbaţii sînt oameni ; au o inimă care bate, un suflet care se revoltă.

Se opri o clipă şi îşi încruntă sprîncenele subţiri într-o meditaţie adîncă. Apoi, cu aceeaşi blîndeţe şi detaşare reluă :

— Sînt şi ei oameni. Adică sînt capabili să accepte la ceilalţi aceleaşi slăbiciuni şi aceleaşi frămîntări. Pot să urască, dacă ştiu să iubească. Au dreptul să fie severi

dacă cunosc dragostea în cele mai neînsemnate manifestări și împing devotamentul pînă la sacrificiu.

— Dar asta e filozofie adîncă, draga mea Gyssie. Cum ai putut deveni dintr-o dată, atît de înțelegătoare ?

— Pentru că am înțeles cu adevărat ce este viața. O, Alex ! Ar fi groaznic ca bărbații să nu mai iubească, să nu mai creadă în dragoste, în tandrețe, în devotament. Să nu-și mai amintească că au o inimă. Imaginează-ți ce ar deveni specia umană, dacă nu ar mai exista sentimente și dacă individul nu s-ar supune decît instinctelor naturale.

— Dacă ar fi posibilă o asemenea aberație, am deveni pur și simplu niște animale.

— Cu creierul și cu darul vorbirii care ne-au fost date, nu am fi demni nici să fim animale, am fi niște monștri.

Gyssie tăcu și Le Gurum, cu fruntea brăzdată de riduri îngrijorate, încerca să ghicească printre rînduri tot ceea ce fata nu rostise.

Nu erau stranii gîndurile pe care le exprima, la cîteva ore după ce avusese întîlnirea cu de Wriss ? Era posibil ca acesta să le fi făcut să se nască în ea ? Oare prin ce aberație a sentimentului patern ? Le Gurum își aminti de caracterizarea pe care i-o făcuse Raphaël Russin fostului său coleg. Dragostei filiale care i se oferea cu naivitate, dar atît de sincer, de Wriss putuse să-i opună abstracția unei filozofii pesimiste și distrugătoare ?

Această presupunere i se părea de-a dreptul penibilă și atît de nepotrivită cu datoria lui de tată și cu caracterul delicat al lui Gyssie, încît o alunga ca pe un sacrilegiu. Și totuși, această teamă îl măcina într-atît încît îndrăzni să întrebe :

— Draga mea, tatăl tău a corespuns cu imaginea pe care ți-o făcuseși despre el ?

Gyssie șovăi, apoi spuse rar :

— Ca fizic, da. Este așa cum mi-l închipuiam.

— Și moral ?

— Foarte rece, foarte măsurat. Un om al nordului, nu-i așa ?

— Ai dreptate. În această țară, oamenii nu știu să-și manifeste sentimentele și cînd, din nefericire, ai fost hrănit din copilărie cu o literatură sterilă, e foarte ciudat să fii, în același timp, foarte emoționat și incapabil să te exteriorizezi... Te-a primit rău ?

— Nu chiar. Cred că eu am fost cea mai agresivă. Îmi simțeam sufletul plin de ură, la gîndul că o înșelase pe mama și i-am spus niște adevăruri dure. Poate cu neîndemînare, poate nerespectuos.

— A înțeles totuși ideea de bază care te-a făcut să-i vorbești ? A căutat să-și scuze purtarea ?

— Nu cred. Mai repede a găsit că exagerez. Vreau să spun că tatăl meu a considerat că mă complac în tragic... Cred, în fond, că nu a avut niciodată vreo remușcare pentru farsa pe care i-a jucat-o pe vremuri, femeii pe care o iubea... Încep să cred că un bărbat are multe drepturi asupra femeii care îi împărtășește dragostea. Chiar și atunci cînd ea nu îi oferă nici o favoare.

Poate, într-adevăr, faptul de a fi iubit conferă niște privilegii deosebite, recunoscu Le Gurum, care ar fi vrut și el să aibă unele privilegii față de Gyssie. Dar, de aici pînă la a juca comedia unei căsătorii la un consulat, e o mare diferență.

— Asta e părerea mea.

— Și față de tine cum s-a purtat ?

— Față de mine ? Ei bine, a fost perfect. Mă va face bogată, dacă vreau.

— O ! ?

— Da, are mulți bani. Mă va acoperi cu aur, blănuri, bijuterii. Nu trebuie decît să-i spun dorința mea.

De data aceasta, Alex era uimit.

— Atunci înseamnă că te-a primit foarte bine ?

— Ți-am spus doar că a fost perfect. Chiar și tu ești de acord în fața ofertelor lui fantastice.

Totuși, în glasul fetei se simțea puțină nervozitate, care îi făcea rostirea mai sacadată. Ofițerul băgă de seamă o schimbare abia perceptibilă. Nu insistă asupra acestui subiect care părea arzător.

— Să nu cerem oamenilor decît ceea ce ne pot da, reluă el împăciuitor. Nu oferim fiecare dintre noi ceea ce se pare mai bun atunci cînd vrem să facem cuiva o plăcere ? Tatăl tău e un om de afaceri. S-a gîndit imediat că dacă banii nu aduc fericirea, cel puțin contribuie la ea. Oferta lui dovedește că a căutat să-ți dea ceea ce putea să-ți asigure el mai bun.

— Probabil, aprobă Gyssie.

Dar sclipirea ascuțită care îi întunecă privirea îi dezminți aprobarea.

În compartimentul luminat doar de lampa de veghe, se așternuse din nou liniștea, fiecare căutînd să afle în somnul reparator destinderea după încercările din acea zi.

Gyssie nu dormea totuși și, în fața ei, pe sub borul pălăriei lăsate, ochii lui Le Gurum încercau să pătrundă chipul palid, pe care un rid amar îl făcea să pară uneori o mască tragică. Fata îi simțise privirea cercetînd-o cu atenție și se aplecă spre el, fără să se teamă că îi stînjenește odihna. Și cum Alex trebuia să bănuiască gîndurile care o asediau, fata rosti cu jumătate de glas :

— La urma urmei, nu ar trebui să mergi într-o țară străină, fără să cunoști mai întîi caracterul și mentalitatea oamenilor pe care urmează să-i cunoști.

— Bineînțeles, așa ar fi înțelept. Din fericire, Olanda este destul de aproape de noi și diferențele de moravuri și tradiții nu sînt prea mari.

— Poate că doar nu par așa mari. Oricum ar fi, am impresia că am fost prea severă. Reproșurile mele, justificate în Franța, nu sînt valabile în Olanda. Fără să-mi dau seama am fost nedreaptă și ridicolă.

— La ce te referi ?

— La indiferența tatălui meu. I-am spus că sînt decepționată, că visasem un tată care să fie afectuos și primitor. Mai știu și eu ce visam ?

— Probabil un tată așa cum îl vedem noi francezii.

— Da, așa. Un tată care să aibă mentalitatea noastră, sentimentală.

— Iar Gys de Wriss este mai repede un tip... reținut.

— Nu poți să-i faci nici o imputare, continuă Gyssie. Dacă în țara lui... Nu se știe... Nu-i așa ?

Alex o privi cu înțelegere. În ochii săi limpezi care se ridicau către el, era atîta tristețe și deznădejde. Iar el nu vroia să o decepționeze din nou. Gyssie, își legă toate nădejdile de un fir și îi plăcea să creadă că a fost nepricepută față de enigmaticul ei tată, decît să-i atribuie toate greșelile. Ca să-i ușureze suferința, ofițerul nu avea decît să fie cu totul de părerea ei, ceea ce și făcu :

— Ascultă, o să-ți povestesc o discuție între trei tineri pe care am ascultat-o în cafenea așteptîndu-te. Cei trei care, am înțeles că erau din Rotterdam, văzuseră un film franțuzesc. Era vorba chiar de primul film pe care l-am văzut împreună la Paris. Îți mai aduci aminte ?

Cum fata șovăia, Alex îi aminti :

— Era vorba de o tînără care părăsește, într-o seară, casa părintească pentru ca să-și urmeze iubitul. După un an, eroina se întoarce la părinți, cu capul plecat, cu un copil în brațe. Nu se căsătorise, bărbatul o părăsise.

— Da, îmi amintesc.

— Bine, atunci n-ai uitat revolta tatălui, mînia împotriva aceleia care îi dezonorase părul alb. Pe scurt, cînd, mai tîrziu un tînăr vine să-i ceară mîna fiicei sale, tatăl

răspunde că nu e demnă să intre într-o familie onorabilă.

— A fost foarte frumos, întrerupse Gyssie. Puțin cam spartan, poate...

— Da, puțin cam sever.

— Dar, destul de drept.

— În sfîrșit, e felul nostru, al latinilor, de a vedea lucrurile. Dar nu și al celor trei tineri din cafenea, care comentau filmul în termeni foarte aprinși. Știu destulă flamandă ca să le fi putut urmări conversația și te asigur că au făcut niște remarci foarte ciudate despre mentalitatea noastră.

Gyssie își încruntă sprîncenele involuntar. Șovinismul ei naiv nu accepta nici o critică îndreptată împotriva Franței sau a moravurilor franțuzești.

— Ce ne reproșau de fapt ? întrebă ea fără răutate.

— Că sîntem în urmă cu cel puțin două sute de ani față de alte popoare. Că familiile noastre au vederi înguste, sînt prefăcute si au prea multă pudoare. Ne lipsește echitatea. Iar simțul responsabilității este atrofiat. Știu și eu ?

— Și ce ar fi vrut ?

— Ar fi vrut ca tatăl să-și considere fiica o victimă, bărbatul care îi făcuse un copil fiind singurul vinovat.

— Și fata era vinovată ? insistă Gyssie gîndindu-se la aventura mamei sale.

— Fata ? Ei bine, o judecau altfel decît noi, cam cum ne judecăm noi fiii cînd sînt prea ușuratici, cu o severitate indulgentă, și cu înțelegere.

— Ce spui ? Nu prea înțeleg, cum poate fi vorba de indulgență într-o asemenea poveste ?

— E destul de greu să lămurești felul de a gîndi al celor trei. Păreau în același timp foarte puritani și cu niște vederi foarte largi. Unul dintre ei se întreba serios dacă tații francezi se interesează și de... amănuntele intime privitoare la fetele lor. Înțelegi ? Un tată care se respectă, trebuie să evite unele reproșuri necuviincioase

— Pentru că părinții de acolo sînt mai îndulgenți decît ai noștri. Și ai putut să-i asculți fără să intervii ? Nu ai protestat ? Trebuia să le spui ceva !

Alex o privi zîmbind cum obrajii i se fardau cu roșu de indignare. Avea ochii atît de sinceri și nevinovați, încît ofițerul, ca să-i fie pe plac, i-ar fi înfruntat pe toți locuitorii Țărilor de Jos.

— Am fost pe punctul de a mă lua de ei, spuse tînărul cît p[illegible]

— Dar nu ai făcut-o.

— Eram doar un călător în trecere. De altfel era vorba doar de un film și nu puteam să mă încaier cu ei doar pentru că criticau un scenariu. Și la noi critica e liberă. În plus, într-o oarecare măsură le împărtășeam ideile.

— De exemplu ?

— Mi se pare că și la noi, într-un asemenea caz, un tată ar fi foarte fericit să găsească un soț pentru fiica compromisă.

Gyssie rămase pe gînduri pentru o clipă.

— Așa e. Datoria unui tată este să aibă grijă de viitorul copiilor lui.

Alex se grăbi să continue, ca nu cumva însoțitoarea lui să cadă iarăși pradă gîndurilor negre.

— Nu am terminat cu cei trei domni din cafenea.

— Ce-au mai spus ?

— Cîteva lucruri nostime despre celălalt film spectacol.

— Un film franțuzesc ?

— Da, ca și primul. Dar, de data asta era vorba de o poveste de dragoste.

— A fost mai vesel.

— Într-adevăr. Eroul juca un rol în care trebuia să se arate foarte curtenitor față de fata pe care o iubea. Se ducea să o aștepte cînd ieșea de la serviciu, o însoțea peste tot, îi oferea flori, dulciuri...

— Era foarte firesc.

— Pe scurt, o înconjura cu mii de atenţii, îi săruta mîna...

— Şi ? întrebă Gyssie care îi sorbea cuvintele.

— Cei trei domni din Rotterdam au găsit asta ridicol. Au rîs, draga mea. Crede-mă că rîdeau din toată inima. Gîndul că un tînăr poate să sărute mîna unei femei şi să îngenuncheze în faţa ei exprimîndu-şi adoraţia, le producea ilaritate. Atitudinea asta li se părea caraghioasă. Găseau multe imagini comice. Aş fi vrut să le auzi comentariile. Eu însumi am pufnit în rîs.

— Cum asta, protestă Gyssie indignată, şi tu găseai că e un subiect de rîs ?

— Nu, draga mea, nu subiectul ci doar remarcile şi punctul lor de vedere.

— Şi bineînţeles, acum nu vei mai lăsa să se vadă nici o urmă de afecţiune pentru viitoarea logodnică.

— O, asta e cu totul altceva. Totuşi mi se pare că nu voi îngenunchia niciodată în faţa unei femei, fără să-mi amintesc de cugetările celor trei olandezi de adineauri.

— Ceea ce înseamnă că vei şti şi mai puţin cum să convingi o femeie de dragostea ta.

— Voi avea alte argumente.

— Care nu vor avea aceeaşi valoare.

— Ba da ! Voi găsi unele şi mai puternice.

— Vorbe !

— O voi dovedi.

— Cum ?

— Cum ? repetă Le Gurum puţin dezorientat. E foarte simplu. Dacă îmi promiţi să mă răsplăteşti cu un sărut... unul adevărat, îe asigur că fac orice bufonerie în faţa ta, pe peronul gării de Nord.

— Vai, cum aşa ? exclamă Gyssie, devenită stacojie, doar nu vrei să te sărut aşa, de faţă cu toată lumea ?

— Ba da, nu ţi-aş cere nimic mai mult. După aceea, am fi logodiţi. Asta este dorinţa mea cea mai mare. Ne-am înţeles ?

— Vai, repetă fata retrăgîndu-se în colţul ei ruşinată, spui nişte lucruri groaznice, Alex.

— Trebuie să recunoşti că nu mă dau înapoi de la nimic ca să te cuceresc.

— Eşti în stare să ne faci ridicoli pe amîndoi. Asta e cel mai sigur. Din fericire, iată că am ajuns la Paris şi nu o să mai ai timp să-ţi imaginezi cele mai nebuneşti propuneri. Ajungem în gară.

După cîteva minute un taxi îi ducea la casele lor.

— Încearcă să dormi Gyssie, o sfătui Alex cînd îşi luară rămas bun. Călătoriile nocturne pe tren sînt obositoare pentru cine nu e obişnuit.

— Cred că da. Somnul o să-mi prindă bine, mă doare puţin capul. Îşi ridică ochii limpezi către însoţitorul ei.

— Îţi mulţumesc că m-ai însoţit Alex. Nu am obţinut tot ce speram în călătoria asta, dar tu ai făcut totul ca să mă simt cît mai bine şi mai puţin decepţionată. Acum s-a terminat : mi-am atins scopul.

— Poţi să te gîndeşti puţin şi la tine.

— Da, mai tîrziu. Acum trebuie să fiu tare, să uit.

— Te voi ajuta să nu-ţi mai aminteşti.

— Cu timpul, poate...

Făcu o pauză, gîndul său îndepărtat revăzînd şirul ceasurilor scurse :

— M-am gîndit, Alex. M-am gîndit bine, eu am greşit faţă de tatăl meu. Nu am ştiut să-l înţeleg. El a fost foarte cuviincios, foarte corect. Din păcate, eu am fost neiertătoare, precum tatăl din povestea ta. Puţină răbdare, împăcare şi nimic nu s-ar fi rupt... În sfîrşit, să nu mai vorbim. Ce s-a întîmplat, s-a întîmplat.

— La noi în Bretania, se spune că soarta fiecăruia dintre noi e scrisă în marea carte a Destinului şi că nu putem împiedica lucrurile să se împlinească. Aşa că,

acceptă lucrurile așa cum sînt și nu te mai învinovăți. Orice ai fi făcut, te-ar fi primit tot așa cum a făcut-o.

Gyssie suspină adînc.

— Da. Cerul a vrut ca lucrurile să se petreacă așa, poate spre binele meu. Oricum, e vina mea. Alex, e vina mea !

Încercă să schițeze un zîmbet dar întîlnind privirea gravă și neliniștită a lui Le Gurum, întoarse capul ca el să nu-i vadă lacrimile care-i înecau ochii.

— Pe diseară, dragul meu.

Și dintr-o dată îl părăsi, dispărînd pe culoarul abia luminat al casei, în care, în sfîrșit putea să dea frîu liber lacrimilor, adunate în ea în ultimele ceasuri.

* * *

Pe șoseaua mărginită de povîrnișuri abrupte, urcînd pantele și coborînd fără ocolișuri, rula un automobil, nou sclipind sub soarele primăvăratic. Era o mașină sport, elegantă și rapidă, ultimul model. Proprietarul nu îndrăznea să o forțeze prea tare, rodajul fiind abia terminat Trebuia să o menajeze și pe pasagera care se cuibărise tăcută lîngă bărbatul tînăr cu trăsături virile care manevra volanul.

Amîndoi tăceau : șoferul atent la drum, iar însoțitoarea lui adîncită în gînduri.

Am putea numi așa visul destul de încîlcit în care totul se termina confundîndu-se într-o amintire, emoțiile atît de dure, atît de neplăcute din ultimul timp și apoi descărcarea nervoasă, disperarea, care urmase după ultima încercare.

Din toată această suferință Gyssie nu rămăsese decît cu o lovitură morală confuză. Ceea ce vedea acum cel mai clar și de care se agăța în suferința ei cumplită era sprijinul lui Alex, a acestui prieten admirabil, a acestui

frate mai mare, indulgent și sincer, care arătase față de ea, în toate situațiile un devotament afectuos și dezinteresat. Se simțea ca o ființă neînsemnată vrednică de milă, zdrobită de emoții și atît de obosită, de dezgustată de viață după cruda întîlnire cu tatăl său.

Lui Alex îi mărturisise consternată :

— Nu am nimic pe lume. Nu mai am familie și nu mai cred în nimic. Sînt singură, cumplit de singură.

El, bunul, apropiatul prieten, nu încercase să o contrazică, nici să o judece. Simțise că toate vorbele erau inutile, că trebuia în primul rînd să o scoată din dureroasa singurătate și să o salveze de disperarea care începea să-i întunece gîndurile. Astenia și tot cortegiul ei de slăbiciuni se instalează repede cînd nu te aperi. Ofițerul îi spusese simplu :

— Nu trebuie să rămîi la Paris, Gyssie. Nu ai ce să faci aici pentru moment.

Ea nu i-a răspuns imediat, nevrînd să plece de una singură și nevrînd, mai ales, să-l părăsească, în dezolarea ei, pe singurul om care fusese bun cu ea. Acest ultim gînd nu i-l mărturisise lui Alex ; dar nici el nu se gîndea să o părăsească pe mica lui Gyssie și îi propusese :

— Te conduc în Bretania. Tocmai am niște afaceri care mă cheamă acolo ; trebuie să mă duc oricum. De altfel, tocmai am primit o mașină nouă și abia aștept să o încerc. O încercare serioasă, la drum lung. Eu o să fiu pilotul, iar tu navigatorul.

Gyssie zîmbi la perspectiva unui nou voiaj în compania lui și acceptă firesc.

A doua zi au plecat.

Acum prînzeau în salonul unui restaurant după ce, începînd din zori, parcurseseră prima jumătate a drumului. Alex era fericit : mica lui Gyssie se întorcea în ținutul în care văzuse lumina zilei, acolo unde el însuși avea

adînci rădăcini și unde vroia să trăiască la umbra clopotniței care îi văzuse născîndu-se și murind pe toți ai lui, acolo unde și-ar clădi proiecte de viitor pe care să le îndeplinească împreună cu cea pe care o iubea. Pe de altă parte se bucura că Gyssie nu mai avea nici un motiv să se întoarcă la Paris. Toate problemele de familie care o îndepărtaseră de Kerlan erau rezolvate, prost rezolvate e drept, iar dragostea lui Alex era prea adîncă pentru ca să se bucure din cauza asta ; dar în sfîrșit, acum nimic nu o mai împiedica pe Gyssie să se gîndească la viitor. Și va sfîrși poate prin a asculta propunerile prietenului său mai mare și prin a accepta să-i dea mîna pentru toată viața. Mîncînd, o privea și o găsea atît de frumoasă. Și mai mult încă, avea un farmec irezistibil, cu ochii ei limpezi care reflectau cerul și expresia ei sinceră.

Cum prînzul se prelungea cu cafele, generos turnate în niște cești mari, Alex nu se putu abține să nu aducă conversația către subiectul care îl interesa cel mai mult de cîtăva vreme.

— Viața e atît de frumoasă cînd vrei să o vezi frumoasă, spuse el și e ușor, atunci cînd nu ești prea pretențios, să o faci plăcută și agreabilă ; o soție fermecătoare și simplă, copii frumoși pe care îi crești cu dragostea pentru familie și pentru datorie, o casă confortabilă și primitoare în care femeia se bucură de toate facilitățile moderne, o mașină pentru plimbări prin împrejurimi și pentru escapade îndepărtate. Nu mai e nevoie de nimic altceva pentru a fi fericit și nu trebuie să-ți dorești mai mult : baluri, cafenele, Montparnasse ?

— Bineînțeles, aprobă Gyssie, viața este posibilă pentru cei care își pot oferi avantajele pe care le-ai enumerat.

— Îți stau la îndemînă, draga mea, doar să vrei.

— Da, știu, spuse Gyssie făcîndu-se că nu înțelege. Tata mi-a spus să fixez o cifră.

— Dar, fără să fie nevoie de el, un soț care te-ar iubi și pe care nu l-ai disprețui ar putea să încerce să te facă fericită.

— O căsătorie din interes ? M-am gîndit la asta.

Vorbise cu o sinceritate aparentă atît de bine mimată, încît Alex tresări ; nu se aștepta la un asemenea răspuns.

— Da, reluă ea la fel de serios, pentru mine, care nu am familie și nici avere, evident cel mai bine ar fi să mă căsătoresc cu un bărbat bogat.

De data asta Le Gurum rămase năucit, Gyssie nu îl obișnuise cu asemenea calcule mercantile.

— Te-ai gîndit într-adevăr la... soluția asta practică ?

— Ca și ceilalți, răspunse fără ezitare în fața atitudinii lui ofensate. Doica mea și-a făcut deja planuri pentru mine.

— A, doica... ?

— Da, este o femeie cumsecade care cunoaște viața.

Pe măsură ce fata părea să alunge melancolia, acceptînd conversația, chipul lui Le Gurum se posomora. Ce era povestea asta de care Gyssie nu îi vorbise niciodată ? Această Maryvonne pe care nu o cunoștea, dar pe care o crezuse pînă acum cea mai de treabă femeie, își permitea să-i dea lui Gyssie niște sfaturi interesante ?

— Nu mi-ai spus că doica ta are unele proiecte. E într-adevăr serios ?

— Tot ce poate fi mai serios. Mamie rumegă asta. De cîteva luni.

— Și în ce constau aceste proiecte ?

Fata luă un aer misterios și ducîndu-și degetul la gură :

— Sst ! făcu ea serioasă. Pericolul galben, pur și simplu.

— Cum ?

— Da, un domn de acolo, de prin China, din... nu mai știu.

— Din Asia ?

— Da, e un tînăr care trebuie să sosească. Trebuie să debarce în Franţa zilele astea.

— Şi te-ai putea căsători cu bărbatul acela ?

— Aşa se pare. Mamie e încîntată. E grozav de bogat, are pămînturi, castele, sclavi ; un adevărat „maimuţoi" chinez.

Expresia o făcu să zîmbească. Simţea de cîteva momente această nevoie în faţa chipului înmărmurit al lui Alex.

— Aşa ceva... e un lucru neobişnuit.

Alex era din ce în ce mai nedumerit.

— Ce ţi se pare atît de neobişnuit, prietene ? întrebă Gyssie cu aerul cel mai nevinovat din lume.

— Acest plan de căsătorie.

— La vîrsta mea, e ceva firesc.

— ...Şi acest pretendent neobişnuit de care mi-ai vorbit adineauri ?...

— Nu puteam să-ţi destăinuiesc acest plan al lui Mamie, continuă fata zîmbitoare, înainte de a şti că sînt şanse reale de îndeplinire.

— Şi acum, ceea ce numeşti tu şanse, există ? E realizabil proiectul ?

— Mamie spune că da.

În faţa acestei siguranţe indiferente, ofiţerul de marină izbucni nemulţumit :

— Şi mă anunţi atît de liniştită ! Mii şi milioane de tunete ! Fir-ar să fie !

Gyssie îl întrerupse indignată.

— Alex, nu e bine să blestemi.

— Ce altceva vrei să fac cînd te văd cît de liniştită îmi vorbeşti de planurile ridicole ale doicii ?

— În primul rînd nu sînt chiar atît de ridicole planurile lui Maryvonne ; femeia asta vrea să mă ştie bogată, lipsită de griji. E dreptul ei, nu ? Şi apoi, mi-e groază, Alex, mi-e de-a dreptul groază de domnii care au mii de tunete în glas. Asta nu dă mai multă greutate argumentelor lor, te asigur.

— Sînt de-a dreptul revoltat. Asta mă scoate din sărite !... Fir-ar să fie !

Se opri furios, muşcîndu-şi buzele. Cu coada ochiului, Gyssie îl supraveghea părînd să o amuze nemulţumirea lui Alex, şi cu o înţelegere provocatoare, se aplecă spre el :

— Prietenul meu drag, fratele meu mai mare, spune-mi ce nu-ţi place acum în vorbele mele ?

Dacă nu ar fi fost atît de aprins, Alex ar fi remarcat sclipirea de ironie nevinovată din ochii fetei ; dar pentru moment, era mult prea dezamăgit de noutatea pe care o aflase.

— Gyssie, reluă bărbatul, cu un ton tragic, spune-mi că nu vrei într-adevăr să te căsătoreşti cu omul acela de turtă dulce.

— Doamne ! eu nu pot să-ţi spun. Doica mea insistă... S-ar părea că domnul acesta e plămădit numai din calităţile unui soţ model.

— Dacă nu îl iubeşti pe omul ăsta, toate calităţile lui de soţ perfect ţi se vor părea dezagreabile. Te vor călca pe nervi.

— Ar fi posibil, suspină fata cu convingere. Trebuie să fie sîciitoare calităţile unui soţ pe care nu îl iubeşti.

— Eu ce-ţi spun ?

— E chiar neplăcut. Maryvonne ţine mult la căsătoria asta. Ce mă sfătuieşti să fac ? Să resping hotărîtă acest pericol galben ?

— Fără ezitare, bineînţeles !

— Ar trebui convins acest asiatic cumsecade să-şi găsească o chinezoaică.

— A, e chinez ?

— Nu, este alb. Dar asta nu îl face cu nimic mai simpatic.

— De loc !

— Ar trebui să mă ajuţi să o fac pe Mamie să înţeleagă că nu trebuie să-mi impună o asemenea căsătorie.

— Vrea să te mărite cu forţa ? Vom mai vedea !

— Asta din cauză că e foarte bogat.

— Gyssie, nu vorbi de bani !

— Nu sînt chiar de dispreţuit. În sfîrşit, fie, să nu mai vorbim ! Dar să o convingi şi pe Mamie...

— O s-o conving de tot ce vrei tu.

— Nu, pentru că eu nu vreau nimic. Trebuie să-i arăţi ceea ce crezi tu împotriva unui asemenea plan. Să-i explici, să o faci să înţeleagă.

— O să încerc să fiu convingător. Nu îmi vine să cred că bătrîna asta cumsecade e capabilă de asemenea intenţii.

— Da, e de necrezut.

— E nemaipomenit ! Şi ridicol ! Ăsta e cuvîntul cel mai potrivit.

Gyssie oftă ; cu mîinile împreunate pe marginea mesei îl privea gînditoare pe Alex.

— Iată deci o problemă rezolvată. Acum rămîn pe seama ta amănuntele.

— Draga mea Gyssie, aş vrea atît de mult să mă laşi să am eu grijă de existenţa ta, să trăieşti în voie, fără griji.

— Desigur ! ar fi perfect.

Prefăcută, fata părea că se lasă uşor convinsă de vorbele lui Alex, care fermecat de zîmbetul ei şi de interesul cu care îl asculta, se apropie de ea şi, ochi în ochi, începu înflăcărat o declaraţie de dragoste pe care nu mai putea să o amîne.

— Ascultă-mă, Gyssie. Lasă-mă să-ţi spun...

Dar fata îl opri cu un gest brusc.

— Ba nu, Alex, eu trebuie să mă explic. Trebuie să ţi-l prezint pe pretendentul chinez pentru ca s-o poţi convinge pe Mamie. Nu ne-am înţeles că, după ce vom ajunge la Kerlan, o să vorbeşti cu ea ?

— Am înţeles, nu voi lipsi de la întîlnire.

— Promiţi ?

— Jur !

Gyssie trebui să facă un efort ca să-şi ascundă veselia ce o cuprinsese şi să rămînă serioasă.

— Am încredere în tine Alex. Dar ca să nu fii prea aspru cu sărmana mea Maryvonne : femeia este convinsă că în felul ăsta îmi face un bine.

— Bănuiesc că e încredinţată de acest lucru. Şi e sinceră. Dar uneori, bătrînii au idei cam ciudate.

— Extraordinar ! Închipuie-ţi...

Îl privi pe furiş, apoi, temîndu-se că nu o să poată rămîne serioasă privindu-i fizionomia aflată într-un zbucium continuu, îşi plecă ochii şi păru absorbită de contemplarea genţii care se găsea pe masă, în faţa ei.

— Închipuie-ţi, continuă Gyssie cu mai multă convingere, că acest domn chinez, nu e în realitate decît un băiat de treabă din Bretania.

— Da ?

— Da, unul „de la noi", care şi-a petrecut o parte din tinereţe acolo. Este nepotul şi moştenitorul naşei mele.

Alex tresări :

— Ce spui ? exclamă el năucit.

Nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— E vorba de nepotul doamnei Le Kérec, moştenitorul proprietăţii Kerlan. Acest domn a fost deja foarte amabil cu mine, pentru că mi-a dat voie să locuiesc în

continuare la castelul în care am fost crescută, pînă la revenirea lui în Franța. Văzînd atîta bunăvoință din partea lui, buna mea Maryvonne a tras concluzia că ar fi un soț acceptabil.

Le Gurum o asculta acum bine dispus, cu toate că încerca să nu o arate și să-și păstreze seriozitatea, în timp ce Gyssie continuă :

— S-ar părea că acest tînăr domn s-a întors în Bretania. Mamie m-a anunțat despre asta în ultima scrisoare și mi-a mai scris că notarul, pe care l-a consultat, este de părere că această căsătorie este perfect realizabilă.

— De ce crede avocatul una ca asta ? întrebă Alex care o asculta abordînd o mină veselă.

— Probabil că tînărul acela, crescut departe, este foarte naiv. Mamie și notarul vor ști să-l convingă să mă ia în căsătorie.

— Dar tu ? întrebă Alex curios.

Își aprinse o țigară și liniștit, lansa cercuri de fum spre tavan.

— Ai accepta un soț ales în felul ăsta ? insistă el.

— De ce nu ? E bogat, spuse fata cu cea mai mare seriozitate. Pe de altă parte, continuă ea, nu mă cunoaște. Nu voi fi nevoită să-i vorbesc despre tatăl meu și nici despre căsătoria mamei. Mă va crede prințesă și va fi în extaz în fața mea. Nu se întîmplă în fiecare zi și nici oricui să se căsătorească cu o prințesă.

— Poate că unul ca ăsta nu e chiar așa de naiv cum îl credeți.

— În cazul ăsta nu mă va lua de soție.

— De ce nu te-ar alege el însuși fără să-i fii impusă ?

— În primul rînd că nu te căsătorești cu o femeie pe care nu o cunoști, și în al doilea rînd, trebuie să nu ai minte să iei o prințesă fără un ban și fără familie. Încearcă să-i oferi o asemenea femeie unui băiat modern ! Vei vedea că face mutre și-ți respinge propunerea, prevenindu-te că nu e idiot.

— De aici tragi concluzia că dacă acest domn... chinez, cum îi spui, te va lua de soție, înseamnă că este un caracter slab ?

— Chiar așa !

— Foarte amuzant, raționamentul tău ! observă Alex care surîdea, scuturînd atent cu degetul mic scrumul țigării.

Abia atunci, Gyssie ridică ochii și îndrăzni să-și privească prietenul. Acesta nu era trist, nici neliniștit. I se păru chiar că face un efort să pară indignat.

— Asta gîndești tu despre căsătoria proiectată de Maryvonne ? Băiatul ăsta e bogat, poate idiot, dacă poți să-l faci să înghită toate gogoșile tale. Asta este destul pentru ca să te facă să te hotărăști.

— Nu e același lucru și cu băieții care se însoară ?

— Totuși, nu chiar așa clar exprimat. Din partea ta nu e prea onorabil să gîndești astfel. Îți mărturisesc că mă surprinzi și mă mîhnești. Chiar prefer să închei o asemenea căsătorie în loc să răspunzi iubirii mele și să accepți oferta pe care ți-am făcut-o ?

Gyssie mimă surpriza și se arătă stînjenită.

— Da, ai dreptate ! Mă gîndeam că nu mai vrei să te mai căsătorești cu mine.

Părea pusă în încurcătură.

— Și eu îți povestesc... Doamne ! cît am putut să fiu de stîngace ! Alex, îmi pare foarte rău.

O privea, stupefiat de comedia pe care o juca și de care, de data asta era tras pe sfoară.

— Uitasesi și îți pare rău. În sfîrșit. Să admitem uitarea și regretul tău, dar răspunde-mi te rog la propunere. Odată pentru totdeauna, spune-mi ca să știu și eu !

— Ce trebuie să-ți spun, dragul meu prieten ? întrebă fata cu un calm imperturbabil, cu mîinile așezate cuminți pe marginea mesei.

Îl privea încurcată.

— O, Gyssie ! Nu-mi spune că nu ştii ce vreau să spun. Încetează acest joc crud ! Iată, sînt luni de cînd te implor să-mi accepţi dragostea şi să devii soţia mea.

— E uimitor cît de perseverent eşti ! observă Gyssie liniştită.

— Asta e tot ce ai de spus ? Te rog, draga mea, hai să terminăm odată cu jocul ăsta. Vorbeşte ! Eu te ador ! Dă-mi un răspuns clar !

— Adică un da sau un nu ?

— Spune da, pur şi simplu !

— Ezit totuşi. E o decizie importantă.

— Dar accepţi totuşi, nu-i aşa ?

— Din păcate, nu !

Alex se ridică cu chipul descompus.

— Gyssie ! Doar nu vrei să spui că...

— Că răspund negativ la propunerea ta ? Ba da, chiar „nu" vreau să-ţi răspund !

— Nu vrei ? Îmi respingi cererea ?

— Da, o resping.

— Dar, de ce ? De ce nu o accepţi ? întrebă Alex fremătînd. Sînt săptămîni de cînd tot sper... de cînd mă laşi să sper.

— Nu e adevărat ! Nu te-am lăsat niciodată să speri aşa ceva.

— În sfîrşit, nu m-ai descurajat niciodată.

— Poate, într-adevăr, ar fi trebuit să fiu mai clară, mai fermă. Doar că... şovăiam. Îmi plăceai.

— Gyssie !

— Da, recunosc că nu îmi displăceai, ba chiar te preferam tuturor celorlalţi.

— Ei bine, şi atunci ?

Rugător, căută să-i atingă mîinile ; dar Gyssie se feri hotărîtă :

— Nu, Alex, este imposibil : simt că nu am destulă încredere în tine.

— Hai, Gyssie, ce spui acolo ?

— Adevărul, din păcate. M-ai înşelat, dragă prietene, de săptămîni, de luni întregi.

— Cum aşa ? Nu-i adevărat !

— Ba da, Alex. Încă din prima zi m-ai minţit.

— Nu se poate ! E vorba de o neînţelegere.

— Am spus clar : o minciună, o minciună întărită şi repetată.

— Nu ! Nu e adevărat ! Spune-mi ce ai să-mi reproşezi, dar, încă de la început susţin şi îţi repet că este vorba de o neînţelegere. Uite, te aştept să faci dovada că am încercat să te mint vreodată.

— Această tăgăduire nu face altceva decît să dovedească pur şi simplu că înşeli oamenii cu seninătate, natural aşa cum respiri. Cînd, altădată, îţi spuneam că toţi bărbaţii simt nevoia firească să mintă, chiar şi pe femeile pe care le iubesc, să ştii că mă refeream şi la tine.

Tînărul o privea, neştiind ce să mai creadă. Era un reproş pe care el, ca un om binecrescut, îl accepta cu greu. Insistenţa cu care îl acuza, pe el, în calitate de îndrăgostit, îl durea cu atît mai mult. Se rezemă cu coatele pe masă îmbufnat.

— E clar. Acum te las să vorbeşti. Nici nu mă mai apăr, atît de mult mi se pare de nedreaptă acuzaţia ta.

Spre deosebire de Alex care cu greu îşi stăpînea furia, Gyssie zîmbea cu satisfacţie.

— De mult aveam de gînd să te demasc, reluă fata liniştită. Mai ales cînd îmi cereai să am încredere în tine, toată viaţa. În sfîrşit, fiecare cu felul lui de a fi. Eu ţi-am povestit imediat tot ceea ce mă frămînta, chiar toate neplăcerile prin care am trecut. Nu ca tine...

Alex nu răspunse. Se prefăcea că nici nu o aude.

— Uite ! spuse ea lamentabil, cu toate că sclipirea amuzată din ochi, infirma aerul ei dezolat. Acum eşti supărat. Ar fi trebuit să mă prefac în continuare să cred

tot ceea ce-mi spui. Știi, nu e chiar ușor, mai ales cînd un bărbat te cere în căsătorie după ce examinează toate datele problemei.

— Ascultă, Gyssie. Hai să încheiem discuția, dacă vrei. S-ar spune că îmi cauți nod în papură și că asta te amuză. Și nu îți ascund că eu înțeleg cu atît mai puțin această glumă. În clipa asta mă simt foarte iritabil și nu vreau să ajung la limita răbdării.

— Și eu mă gîndeam că ar fi mai bine să încheiem imediat discuția. Dacă vrei să o redeschidem mai tîrziu... bine. O să încep din nou să par a crede tot ceea ce îmi spui.

Alex își mușcă buzele. Făcea eforturi vizibile să rămînă calm ; Dar Gyssie, de obicei atît de înțelegătoare și blîndă, acum îl făcea să-și iasă din fire.

— La urma urmei nu mă interesează dacă încerci să mă înșeli, continuă fata. Nu voi crede decît ceea ce trebuie. Cum ? Ce spui ?

El nu spusese nimic ; dar acum se precipită.

— Spun că vreau să-mi explici imediat ce îmi reproșezi. Încep să mă satur de insinuările tale.

— Fii calm, Alex ! Dacă vorbești așa tare, toți cei din restaurant vor crede că nu sîntem de acord. Și asta nu ar fi adevărat, pentru că noi ne înțelegem întotdeauna, nu-i așa ?

Niciodată nu pusese atîta cochetărie într-un zîmbet și atîta mîngîiere insinuantă în glas. Își așeză mîna ușor peste cea a bărbatului, ale cărui degete băteau nervos în fața de masă albă. Atingerea mîngîietoare și privirea blajină îl potoliră pe îndrăgostitul nostru mai mult decît ar fi făcut-o toate cuvintele din lume.

— Mica mea Gyssie, draga mea Gyssie, murmură el reîntors la bunele sentimente.

— Da, mica ta Gyssie, dar pe care ai înșelat-o cu un soi de satisfacție.

— Of, iarăși !

— Mereu !

Fata nu slăbea nici un pic ofensiva. Dar, pentru că nu-și retrăgea mîna, pe care Alex o sărutase șovăitor, bărbatul era gata de orice concesie și ar fi admis chiar că are toate defectele.

— Înțelegi, Alex, nu aș putea niciodată să-ți iert greșelile cîtă vreme nu-mi explici care au fost motivele.

— O să-ți explic totul, draga mea. Tot ce vrei.

— Atunci, de ce nu mi-ai spus adevărul încă din prima clipă ?

— Adevărul ? Eu... Da, în sfîrșit... Ești sigură ?... Din prima clipă ?

Reuși să imobilizeze mîna fetei între mîinile lui și acum se desfăta sărutînd unul cîte unul degetele cu unghiile roze. Cum ar fi putut oare în aceste condiții să discute despre reproșurile ei ?

— Alex, fii serios. Se uită lumea la noi.

— Oamenii din țara asta sînt groaznic de curioși.

— Cred și eu. Dar dă-mi drumul la mînă, ar fi mai bine să nu ne trezim cu cine știe ce surpriză neașteptată.

— O să-ți eliberez mîna, după ce o să-mi explici tot. Nu poți să-i acuzi pe oameni de ticăloșii fără să-i lași să se dezvinovățească.

— Într-adevăr, ai dreptate. În prima zi, cînd ți-am spus cine sînt și unde fusesem crescută, ai fi putut să-mi spui că cunoști Coatderv.

— Nu avea prea mare importanță.

— Dar ți-am vorbit și de Kerlan și de nașa mea. Ai lăsat să se înțeleagă că nu o cunoști.

— A fost doar o impresie. În realitate, nu vroiam să insist asupra unui subiect care putea să nu-ți fie prea plăcut, nașa ta fiind moartă.

— Ei bine, dar eu, nu eram moartă. Și cînd ți-am spus numele și titlul meu ?

— Te-am felicitat, draga mea. Îți purtai titlul ca o adevărată prințesă. Îți amintești ? Am simțit imediat nevoia să-ți spun că te găsesc adorabilă.

— Haide, Alex ! Sinceritatea ar fi trebuit să te facă să spui altceva.

— Sinceritate ! Ce cuvînt minunat ! Ce lucruri frumoase spui tu Gyssie ! Numai că acest cuvînt nu are ce să caute între noi. Eu am fost întotdeauna sincer cînd ți-am spus că ești întocmai visurilor mele.

— Ești un mare tăinuitor, căci nu mi-am dat seama de asta niciodată. Lasă-mi mîna în pace, Alex ! Ce faci acum ?

— Îți iau măsura degetului pentru un inel. Un simplu inel pe care vreau să ți-l pun în deget pentru toată viața.

— Tu te distrezi, atunci cînd îți vorbesc despre sinceritate.

— Pentru că vrei să amesteci cu orice preț prima zi cînd ne-am întîlnit, cu ziua de azi cînd vreau să ne logodim. Ce vrei de la mine, nu mai știu de unde să-ți dau explicațiile pe care mi le ceri.

— Îți reproșez că nu mi-ai spus în ziua cînd ne-am cunoscut, că îmi știi numele.

— E posibil, dacă spui tu.

— Nu-ți dai seama ce ar fi trebuit să faci în ziua aceea ?

— Doamne, în afară de dragostea pe care ți-o port, nu mai văd nimic.

— Află, domnule, că imediat, încă din prima clipă, trebuia să încetezi cu echivocul și să-mi vorbești sincer.

— Sincer ! Ții mult la acest cuvînt, draga mea.

— Și eu sînt perseverentă. Spuneam deci că, la începutul relațiilor noastre, ar fi trebuit să-mi ții acest mic discurs : „Te cunosc domnișoară. Am avut deja plăcerea să corespondez cu dumneata în legătură cu castelul Kerlan, pe care mătușa mea, doamna Le Kérec, mi l-a lăsat moștenire. Pentru că mătușa mea a fost nașa dumitale, domnișoară. Și, cu toate că ne vedem pentru prima oară, sîntem totuși cunoștințe vechi, pentru că mătușa mea îmi vorbea mult despre dumneata în scrisori."

Un fulger, dacă ar fi căzut lîngă el, nu l-ar fi uimit mai mult.

— A ! Deci știai ? bolborosi el.

— Că mă cunoșteai ? După cum vezi.

— Păcat. Mă gîndeam să-ți fac o surpriză mîine.

După primul moment de stupoare, tînărul încerca să-și regăsească dezinvoltura obișnuită, întrebîndu-se totuși cum putuse Gyssie să afle adevărul. Făcuse vreo imprudență ? Lăsase la îndemîna ei vreo scrisoare compromițătoare ? Sau să-i fi spus cineva ? Dar cine ? Nu se întîlnea cu nimeni și el nu o mai părăsea.

Pe de altă parte, nu se gîndea să nege că la începutul relației lor, știuse cine este frumoasa prințesă de Ampolis, pe care întîmplarea i-o scosese în cale, atît de departe de Kerlan. De ce nu spusese nimic în prima zi ? Nu știa nici el și tocmai asta îi cerea Gyssie să-i explice.

— De ce nu mi-ai spus, Alex ? De ce ai preferat să taci ? Ca să mă surprinzi, să mă studiezi, la adăpostul acestui incognito, nu-i așa ? Aproape o acțiune de spionaj.

Gyssie avea un asemenea fel de a prezenta lucrurile, pătrunzîndu-l cu ochii ei mari și severi, încît ofițerul luă mutra unui mare vinovat. Cu toată încrederea în nevinovăția lui, ajunse într-o situație foarte neplăcută. Și totuși, își dădea seama că procedase așa, instinctiv, pur și simplu pentru că Gyssie îi plăcuse din prima clipă.

— Dragostea vine ca o adiere de vînt, încercă să explice pentru a se scuza. De la prima privire, am înțeles că o voi adora pe protejata mătușii mele.

— Dar după aceea, Alex ? După aceea ? Ai avut ocazia să-mi vorbești de mii de ori, să-mi spui adevărul.

— După aceea ? După aceea, pe cuvîntul meu, idila era mult prea frumoasă pentru a mai amesteca o problemă de recunoștință sau de interes. Nu am avut decît un singur gînd, Gyssie, să-ți cuceresc inima, fără să știi cine sînt. Vezi, din cauza amintirii pe care i-o păstrezi doamnei Le Kérec, l-ai fi acceptat pe nepot doar din pură recunoștință.

— Frumos început, plin de șiretenie ! Am ghicit imediat cine ești.

— Bineînțeles. Ți-a povestit Le Für. Mereu făcea gafe.

— Nicidecum, Mamie mi-a scris. Aflase de întoarcerea în Franța a domnului Le Gurum. Am pus la un loc toate datele, numele și împrejurările. Am înțeles imediat.

— Pentru a înțelege ceva care putea să-mi dăunezе, nu a fost nevoie de prea multe explicații. În timp ce eu, săptămîni, luni întregi, am încercat în zadar să te fac să înțelegi cît te iubesc.

Gyssie începu să rîdă.

— Dar și asta am înțeles-o imediat.

Alex îi aruncă o privire severă, plină de reproșuri.

— De ce te ascunzi atunci, cu atîta malițiozitate ?

— O fată serioasă, dă oare lucrurile la iveală, de prima oară ?

— Of, Gyssie de cîte ori m-ai făcut nefericit !

— Aerul sănătos de la țară te va vindeca !

— Am nevoie de dragostea ta !

Cum mîna fină a fetei, pe care o ținea de multă vreme între palmele sale, nu mai încerca să se elibereze rămînînd docilă, tînărul se credea în sfîrșit aproape de rezultat.

— Draga mea Gyssie, iubita mea, murmură bărbatul entuziast.

— Te înșeli, Alex ! ripostă fata cochet indignată. Căsătoria noastră e imposibilă. Nu uita că mi-ai promis să mă aperi de „pericolul galben". Despre asta trebuie să vorbești cu Maryvonne. Am cuvîntul tău, mi-ai jurat.

Dar el se apără cu furie :

— Mi-ai smuls promisiunea asta cu rea credință. Știai bine că eram încredințat de existența unui rival. Iar tu știai că eu eram faimosul chinez.

— Dacă ai făcut un jurămînt, dragul meu, nu se cade să te ascunzi în spatele unor scuze lamentabile.

— Gyssie, înțelege !

— Nu, nu ! Ține-ți promisiunile în primul rînd.

Cu glasul aspru și sprîncenele încruntate, tînăra avea aerul grav al unui judecător de instrucție cîntărind faptele și reducînd la tăcere vinovatul.

— Oricît ar fi de ingrată, trebuie să-ți îndeplinești datoria.

— Fie, admise Alex, dintr-o dată foarte serios. Dacă ți-am promis, o să vorbesc cu Maryvonne. O să-i spun, de altfel, mai mult partea rea a lucrurilor : Alex e un băiat fără voință, care nu ar fi capabil să o conducă în viață, o creatură autoritară și despotică precum doamna Gyssie și, ținînd seama de asta, Alex se întoarce pe vaporul lui, cu un nou contract pentru cincisprezece ani, după care se va întoarce definitiv în Franța.

— Merge, confirmă fata ironică.

— Bineînțeles ! Din moment ce scapi de mine ți se pare că totul e perfect.

Era atît de abătut și vorbise cu atîta amărăciune încît Gyssie începu să rîdă ca o strengărița.

— Alex, iată că dai la iveală un caracter foarte necinstit. Și văd că atunci cînd ești supărat, ești un domn morocănos și dezagreabil. Această purtare nu este deloc încurajatoare pentru o tînără fată care se gîndește la măritiș.

— Dacă refuzi să fii soția mea nu mai am nevoie să fiu amabil.

— Nu fac altceva decît să îndepărtez „pericolul galben". Chiar și tu mă sfătuiai să fac așa, acum cîteva minute.

— Cît poți să fii de crudă Gyssie, atunci cînd vrei. Te joci cu sentimentele mele precum pisica cu șoarecele.

— Acum cîteva clipe spuneai că sînt adorabilă. Bărbații sînt foarte schimbători în opinii.

— Dar sentimentele mele pentru tine nu se vor schimba niciodată.

— Sper din toată inima.

Își privi ceasul și continuă :

— Pentru moment, să ne mulțumim să plecăm la drum cît mai repede. Iată că stăm aici de două ore ; formidabil, sărmane prieten, cît timp îți trebuie ca să mănînci.

Se ridică, dar Alex o reținu cu blîndețe în fața lui :

— Gyssie, nu mi-ai răspuns. Vreau să știu imediat. Se aplecă spre ea și o privi în adîncul ochilor.

— Te iubesc Gyssie, nu mă face să ajung la disperare. Vocea îi era atît de gravă și de tulburătoare, iar privirea lui atît de aproape de ea, încît fata roși, se intimidă și întoarse capul. Era dintr-o dată foarte emoționată.

— Ascultă Alex, spuse ea încet. Cred că nu e bine ca o fată tînără să ia o hotărîre atît de importantă, de una singură. Vorbește cu Maryvonne. Și eu cred, că va spune „da". Doar dacă nu a găsit între timp un alt soț mai bogat decît tine.

Gyssie se grăbi să iasă și se instală în mașină, adînc tulburată, în timp ce Alex, plin de speranță achita nota de plată, lăsîndu-i un bacșiș împărătesc chelnerului.

* * *

— Mamie ! Mamie !

Bătrîna o prinsese în brațe pe fetița care se reîntorcea la cuib, după atîtea aventuri crude și o ținea strîns la piept ca și cum ar fi vrut să-i dea ceva din puterea ei și să o apere de dușmanii nevăzuți.

— Dacă ai ști prin cîte clipe grele am trecut de cînd am plecat.

— Nu mă îndoiesc, comoara mea. Scrisorile tale degeaba erau curajoase, eu ghiceam printre rînduri tot ceea ce nu-mi spuneai.

— Niciodată nu mi-aș fi închipuit că întîlnirea cu familia mea să mă decepționeze atît. Înainte de a-i întîlni pe ai mei totul părea atît de minunat.

Bătrîna clătină din cap gînditoare.

— Viața îți aduce mai multe necazuri decît bucurii. De la plecarea ta am avut multe regrete, draga mea. Dacă aș fi bănuit adevărul despre căsătoria mamei tale, nu te-aș fi lăsat să te îndepărtezi de mine. Nu merita osteneala să mergi atît de departe ca să culegi lacrimi și necazuri. Mai bine rămîneai aici în ignoranță.

— Nu puteam Mamie. Nu aș fi putut să rămîn aici fără să mă lămuresc despre soarta bunicului și fără să știu ce s-a întîmplat cu tata. Cu starea de spirit pe care o aveam după aniversarea mea, aș fi fost în stare să merg pînă în America de Sud să dau de urma celui dispărut.

Bătrîna oftă.

— Bineînțeles, era inevitabil să vrei să-ți regăsești tatăl. Mama, chiar ea ți-a spus să-l cauți. Trebuia să o asculți, era destinul tău. În sfîrșit, prințesa mea, totul e foarte trist.

Auzind titlul pe care bătrîna i-l mai atribuia încă, fata tresări.

— O, nu ! Mamie nu-mi mai spune așa. Nu trebuie ; nu am nici un drept la acest titlu. Nu vreau să-l mai aud niciodată.

— Ascultă-mă, Gyssie. M-am gîndit mult la asta, după ce mi-ai scris, în seara vizitei la domnul Ruffin. Îți dai seama că nu am vorbit nimănui despre scrisoarea ta, nici chiar părintelui, pentru că m-am gîndit că secretul nașterii tale nu-mi aparține, că e înainte de toate al sărmanei doamne, care a murit aducîndu-te pe lume. Nici chiar tu nu ai dreptul să pătezi memoria celei care ți-a dat viață. Copiii sînt solidari cu părinții, și dacă aceștia au făcut vreo greșeală, sau au fost înșelați, nu copiii sînt cei care trebuie să facă primii caz.

— Despre asta nu ți-am vorbit decît ție Mamie, și lui Alex, pentru că el, trebuie să știe. Înțelegi ? Lui nu puteam să nu-i spun.

Bătrîna o învălui cu o privire mîngîietoare.

— Da, aprobă și ea. El trebuia să știe. Dar ceea ce vreau să-ți spun clar este că nu am vorbit cu nimeni. Nimeni nu știe deci că titlul oficial înregistrat la primărie nu are nici o valoare, ori, draga mea, numele acesta, de Wriss și titlul de prințesă trebuie să le porți în continuare astfel încît nimeni să nu bănuiască adevărul.

— Vai, Mamie, protestă fata. Tocmai tu care ești atît de corectă mă sfătuiești să mă folosesc de o stare civilă falsă ?

— În primul rînd, nu e vorba de nici un fals. Dacă ai fi fost un copil găsit și dacă secretarul primăriei te-ar fi numit cu ironie „Regina de Buisson-Vert", ar fi trebuit ca toată viața să fii într-adevăr Regina de Buisson-Vert, pentru că aceasta ar fi fost adevărata și singura ta stare civilă. Tu ești Gyssie de Wriss, prințesă de Ampolis, și așa trebuie să rămîi mereu. Mă înțelegi, draga mea ?

— Da, răspunse Gyssie confuză.

— Dar mai există un motiv care te obligă să porți acest nume, și anume nu poți să-l retractezi fără să pătezi memoria mamei și fără să-i faci pe toți să afle că mama ta, cununată la biserică nu este căsătorită însă și în fața legii. Vrei să scoți la lumină aceste lucruri ? Vrei să le arăți tuturor infama comedie a tatălui tău și naivei, dar ridicolei încrederi a mamei ?

— Nu, niciodată ! se revoltă Gyssie de perspectiva pe care i-o prezenta bătrîna. Mama să se odihnească în pace, iar tata să-și vadă liniștit de viața lui. Nu voi destăinui nimic și voi purta cum se cuvine numele ce mi-a fost dat, cu toate că îmi va fi greu să port pene de păun și să par provenită din aristocrația princiară, cînd eu nu sînt în realitate decît o biată orfană săracă.

— Eram sigură că o să mă înțelegi și o să accepți situația în care destinul te-a așezat. Pentru ca nimeni să nu se îndoiască va trebui să păstrezi tăcerea și față de bunicul tău.

— Da, Mamie, poți să fii sigură că nu o să-i spun niciodată nimic pentru simplul motiv că nu-l voi mai vedea niciodată. Știi bine că nu a vrut să mă asculte și că m-a alungat din casa lui. Mi-am propus chiar să nu mai pun piciorul în Lyon, oraș care îmi amintește niște lucruri atît de neplăcute.

Bătrîna bretonă nu răspunse imediat. Gînditoare, o privea pe Gyssie al cărei chip exprima un chin lăuntric. Apoi, un zîmbet îi întredeschise gura știrbită.

— Cred că ți-e scris să te mai întorci la Lyon. Știi cine a venit aici acum cîteva zile ?

Privirea fetei o iscodi neliniștită.

— Nu știu. Nici măcar nu îndrăznesc să bănuiesc. Mă gîndesc totuși la Marine.

Bătrîna clătină din cap.

— Nu. A fost un bărbat, un bătrîn, grav și foarte nefericit.

— Bunicul ? îngînă Gyssie devenită palidă.

— Da. Judecătorul Chauzoles.

Aceeași închipuire le-a unit în cîteva momente de tăcere : un bătrîn înalt pe care o nenorocire ireparabilă îl copleșea.

— Povestește-mi Mamie. Chiar a fost posibil ca bunicul să vină la Coatderv ?

— A venit, ți-o spun eu.

— Ce vroia să facă aici ? Fără îndoială să verifice actul mortuar al mamei.

— Nu. Să se roage la mormîntul ei.

— Cum ? !

Din nou, imaginea severă și tristă a judecătorului lionez se așeză între ele ; dar alături de el se înălța și un alt chip pe care cei douăzeci de ani de umbră îl estompaseră. Bătrîna servitoare se gîndea la stăpîna ei iar fata o evoca pe tînăra ei mamă.

Trezindu-se parcă, Maryvonne explică :

— Era într-o dimineață. Plecasem în tîrg după cumpărături. Vroiam să trec pe la cimitir, cum fac de multe ori. Dar, cînd am ajuns lîngă mormîntul doamnei, am văzut că era cineva ; un bătrîn înalt care stătea drept, foarte grav. Stătea în picioare sub ploaia măruntă, fără să se miște, fără să pară a se ruga.

— Ți-a vorbit ?

— Nu. M-am îndepărtat de mormînt ca să nu-l stinghereșc. Am intrat în biserică să mă rog și l-am așteptat să plece.

— Te întrebai cine era ?

— Deloc. Cu statura și cu atitudinea lui... Era străin de ținutul acesta în care cunosc pe toată lumea ; am

ghicit fără să şovăi. Era atît de sever, atît de trist, încît numele Chauzoles mi-a venit imediat în minte.

— Şi atunci ? Cînd ai ieşit din biserică ?

— Era tot acolo, tot în picioare în acelaşi loc. Îmi simţeam inima strînsă văzîndu-l nemişcat sub ploaia insistentă pe care părea că nu o simte. Ce putea să-i spună fiicei pe care o regăsea după douăzeci de ani ? Sărmanul bătrîn. Noi, bretonii nu sîntem prea sensibili de felul nostru. Nu plîngem cu uşurinţă. Totuşi îmi răscolea sufletul să-l văd aşa, tăcut şi nemişcat. Îmi dădeam seama că o vedea pe moartă şi îi vorbea. Am plecat fără să îndrăznesc să mă apropii de el ; paracliserul mi-a spus a doua zi că a rămas mai bine de două ore în cimitir.

În timp ce bătrîna vorbea, lacrimi mari se rostogoleau pe obrajii lui Gyssie. Se simţea răspunzătoare pentru durerea bunicului şi fiecare cuvînt al lui Maryvonne îi cădea greu pe inimă. Ea, care nu dorise decît să-l împace pe bătrîn cu amintirea mamei sale Valentine, îşi dădea seama că, prin gestul ei necugetat, crucificase inima lui de tată.

— Vai, Mamie, e cumplit. Toată suferinţa lui este numai din cauza mea.

— Nu, prinţesa mea. A fost o încercare prin care trebuia să treacă. Fiecare părinte îşi plînge copilul pierdut. El a aşteptat multă vreme pînă să afle adevărul despre fiica lui. Trebuia să-l afle odată şi odată.

Dar Gyssie nu accepta fatalismul bătrînei. Sufletul ei sensibil îi amplifica peste măsură greşeala. Cu inima plină de tristeţe, fata respingea argumentele doicii.

— Da, e adevărat ce spui, că părintele îşi plînge copilul pierdut, dar de obicei nu este singur în acele clipe. În jurul lui trebuie să existe un pic de afecţiune, care să încerce să-i îndulcească suferinţa : o soţie, o mamă, alţi copii, prieteni, cunoştinţe, oricum nişte oameni care să-i înţeleagă durerea. Bunicul însă, a fost singur cînd a primit scrisoarea, singur la cimitir. Ar fi trebuit să mă gîndesc la singurătatea lui înainte de a-i da lovitura.

Maryvonne nu putea să accepte că „prinţesa" ei era atît de vinovată şi replică imediat.

— Dacă s-ar fi purtat aşa cum trebuie să se poarte un tată, atunci ai fi fost lîngă el şi la Lyon şi la Coatderv. Cerul i-a chemat unicul copil dar i-a trimis în schimb o nepoată pe care să o iubească şi de care să aibă grijă. Acesta era un dar minunat căci Cel de sus în nemărginita lui milostivenie trimite un leac la locul suferinţei. Să ne bucurăm de el aşa cum trebuie.

— Judecătorul Chauzoles nu avea cum să ghicească că eu eram copilul fiicei lui, remarcă înţelegătoare Gyssie pe care vorbele lui Mamie nu o convingeau încă.

— Cînd te-ai dus la el, ai rostit numele lui Valentine. Numele ăsta trebuia să însemne ceva pentru el, iar datoria lui de tată era să te asculte.

— A fost surprins de vizita mea. Poate nu şi-a dat seama imediat de ce putea să însemne.

— Cu toate astea, resentimentul a fost mai puternic decît datoria. În realitate şi-a făcut-o cu mîna lui.

Gyssie clătină din cap gînditoare.

— Să zicem, dacă vrei tu. Totuşi, ţi-a fost milă cînd l-ai văzut singur în cimitir ?

Maryvonne protestă instinctiv.

— Trebuia să ai o inimă de piatră ca să nu simţi nici un pic de înţelegere faţă de acest bătrîn, victimă a propriei lui neînduplecări.

Se opri, o privi pe Gyssie care îşi ştergea lacrimile, apoi, lăsînd tonul sever de ţărancă cinstită, adăugă cu blîndeţe fericită, să anunţe o veste bună.

— A venit aici.

— La Kerlan ?

— Da, în tîrg ; s-a informat. I-au spus de mine şi i-au arătat locuinţa.

— Şi ?

— A intrat pe poartă, privind atent de jur împrejur. Mie nu-mi venea să-mi cred ochilor şi stînjenită, aşteptam să vorbească. Nu e prea vorbăreţ. În sfîrşit, m-a întrebat dacă nu eram eu cea care a îngrijit-o pe doamna Valentine

Chauzoles și a crescut-o pe fiica ei. Ezitase în fața numelui și nu a pronunțat de Wriss.

— Doamne ! murmură Gyssie neliniștită, să fi știut totul ?

— Nu, mi-am dat seama în cursul discuției. Venea pur și simplu să afle mai multe despre mama ta și despre tine. Povestindu-i întocmai adevărul, nu i-am spus totuși decît lucruri pe care putea să le audă. Cîtă vreme am vorbit de Valentine, a ascultat în liniște, așa cum asculți slujba la biserică. Apoi cînd am început să vorbesc de tine, s-a precipitat și a început să-mi pună întrebări.

Îi zîmbi fetei cu ochii mari și sumbri, care îi sorbea din ochi cuvintele.

— Cînd crezuse că a pierdut totul, a înțeles că îi mai rămăsese o nepoată. Sărmanul om mă asculta pierdut vorbindu-i de copilul pe care Cerul i-l trimitea. I-aș fi putut povesti ceasuri întregi, m-ar fi ascultat.

— N-a spus nimic cînd ai terminat ?

— Ba da, comoara mea. Întîi mi-a mulțumit, apoi m-a însărcinat cu un mesaj pentru tine : „Spune-i lui Gyssie că mai are încă un bunic, nu știu pentru cîtă vreme pentru că sînt bătrîn. Dar repetă-i, mai ales, că are familie și că inima mea bătrînă are nevoie să o simtă aproape."

— Așa a decurs vizita bunicului tău. Păcat că n-ai fost și tu. Dar, oricum, a venit. Ești mulțumită, copila mea ? Vezi totuși, judecătorul Chauzoles are o inimă.

Se opri. Gyssie plîngea în hohote.

— O, prințesa mea, nu plînge ! Nu ești fericită că bunicul a venit ?

— Eu... eu plîng de bucurie, rosti printre lacrimi. Tu nu poți să înțelegi... Făceam pe viteaza și nu vroiam să recunosc cît sînt de nefericită că nu am o familie ; dar nu puteam să mă gîndesc la bunicul fără să am o strîngere de inimă. Era dureros să am un bunic care să nu mă iubească.

— Biata mea fetiță, spuse bătrîna, așezîndu-i capul pe umărul său.

Mîngîindu-i părul blond îi spuse mai departe :

— Soarta ar fi fost nedreaptă cu tine dacă nu ți-ar fi dăruit iubirea bunicului. Cînd mă gîndeam că micuța mea Gyssie avea încă un tată și un bunic, mă simțeam revoltată pentru că amîndoi îți înșelau așteptările. Cu toate că îmi dădeam seama că nu toți bărbații sînt de cea mai bună calitate, dar chiar ca amîndoi să nu valoreze nimic, ăsta ar fi fost un ghinion mult prea mare pentru tine, iar tu nu ai greșit cu nimic pentru ca Domnul să te pedepsească așa de crud.

Fraza sinceră a doicii o făcu pe Gyssie să zîmbească.

— Cum, Mamie, și tu îi vorbești de rău pe bărbați ?

— Nu prea des ! protestă bătrîna rîzînd. Am trecut prin multe neplăceri pînă să-mi dau seama de defectele lor. Și slavă Domnului, au destule.

— Dar nu chiar atîtea cîte le atribuiam eu. Alex a avut multă răbdare cu mine.

Ochii i se luminaseră la amintirea celor cîtorva certuri vesele.

— E un băiat bun. El m-a împăcat cu genul masculin, pentru că vezi tu, Mamie, are într-adevăr toate calitățile.

— Sînt sigură, prințesa mea, acceptă doica cu convingere.

Gyssie izbucni în rîs, și cum bătrîna se arăta mirată, neștiind care e cauza veseliei, îi explică :

— Mă gîndesc la mutra pe care o s-o facă Alex, cînd o să-i spun că plec din nou la Lyon. Ar trebui să-i amintesc că uzanțele îl obligă să-i ceară bunicului mîna mea. Asta o să-i facă cu siguranță cea mai mare plăcere ! O să fie foarte amuzant.

*
* *

Departe, clopoțelul de la poartă sună.

— I-auzi Mamie ! A sunat cineva.

— Ai urechi mai bune decît mine. Eu n-am auzit nimic.

— A sunat energic. Cine poate să fie la ora asta ?

— Domnul Alex, poate.

— Nu, Alex mi-a spus ieri, că nu va veni decît către seară şi acum e de abia ora două.

— Mă duc să văd, se hotărî Maryvonne.

Plecă pe aleea sinuoasă, acoperită de frunzele stejarilor seculari. Se opri o clipă, şi îi strigă fetei, rămasă nemişcată în prag :

— Şi dacă e un nepoftit, îl concediez !

Gyssie aprobă din cap. Apoi, după ce doica se depărtă, se îndreptă cu paşi rari spre terasa pavată cu granit. Sub greutatea paşilor, stratul de humus de frunze moarte căzute şi de ramuri uscate, adunate de-a lungul secolelor, trosnea cu zgomot sec şi nu lăsa să se imprime urmele pantofilor. Terasa era aşezată într-un cadru splendid, cu adîncituri şi moviliţe acoperite cu arbuşti şi flori care împestriţau peisajul pînă departe.

Copleşită de frumuseţe, Gyssie se lăsa purtată de o dulce evocare : îşi imagina parcul Bagatelle în care mama ei, în ziua logodnei iluzorii, îşi aşezase mîna în cea a lui Gys de Wriss. Nu peste multă vreme trebuia să vină Alex Le Gurum. În acest cadru splendid, va accepta ca prietenul ei fidel să-i pună pe deget inelul simbolic, care să-i unească pentru întreaga viaţă. Un zîmbet îi lumina chipul ; fericirea nu era departe. Copilul singur, pe care ai lui îl ignoraseră atîta vreme, ajungea la adăpostul salvator în care o aştepta nerăbdător un logodnic ideal.

Căsătoria va însemna sfîrşitul singurătăţii ei. Siguranţa unui adevărat cămin. Pentru ea, cea care fusese respinsă de tată şi alungată de bunic, căminul era idealul sublim şi mult aşteptat.

— Alex ! O, Alex ! Cît de frumoasă am să-ţi fac viaţa, bunul meu prieten care îmi redai tot ceea ce destinul mi-a luat.

Dragostea pentru Alex era un far care lumina viitorul în faţa ei. Înduioşată şi bucuroasă în acelaşi timp, zîmbea gîndindu-se la logodnicul care trebuia să vină în curînd şi a cărui dragoste şi protecţie o va accepta în sfîrşit pentru toată viaţa.

Cu sufletul plin de fericire, Gyssie se întorcea încet către casă. Dar deodată tresări. Pe aleea pe care acum cîteva minute o străbătea Maryvonne, acum se profila silueta unui bărbat.

— Alex ! Aşa devreme ? se gîndi fata într-un elan voios, imediat înăbuşit. Nu ! Mă înşel.

Într-adevăr nu era cel pe care îl aştepta. Ofiţerul era puţin mai scund, nu aşa de lat în umeri. Alura celui care venea era masivă, impozantă, autoritară. „Nepoftitul", pe care Mamie trebuia să-l concedieze continua să se apropie liniştit pe sub stejarii bătrîni. Deci nu era un nepoftit ci un vizitator acceptat.

Şi dintr-o dată, fără să-şi dea seama de tulburarea care o cuprindea, inima ei, oprită o secundă din ritmul nostalgic de o ciudată temere, inima ei începu să bată mai repede... şi mai repede, cu bătăi puternice care îi izbeau pieptul aproape dureros.

— El !... Doamne ! Nu se poate !

Şi totuşi, Gys de Wriss, în persoană, se apropia. Palidă, incapabilă să facă vreo mişcare, cuprinsă de o slăbiciune neobişnuită, fata îl privea cum se apropie. Cînd ajunse aproape, bărbatul încetini pasul. Ochii lui pătrunzători se cufundau în ai ei şi Gyssie, lipsită de vlagă, simţea cum i se ridică un nod în gît.

— Tată ! articulă într-un geamăt.

Bărbatul deschise braţele :

— Gyssie ! Fetiţa mea !

Fata nu putu decît să se cuibărească la pieptul lui puternic, aşa cum visase dintotdeauna.

— Tată ! Tată !

Numele acesta nu era doar un cuvînt de dragoste pierdut printre suspine, ci ascundea în el, atîta uitare, atîtea promisiuni, încît bărbatul era mai tulburat decît dacă ar fi fost vorba de nişte fraze frumoase, era mai emoţionat decît ar fi crezut vreodată că este capabil. Ţinea strîns la piept copilul pe care îl recîştigase doar prin simpla lui prezenţă în acel loc.

— Micuța mea Gyssie.

Și totuși, printr-un efort extraordinar de voință, Gyssie reuși să-și domine violența sentimentului. Își aminti că de Wriss nu era un sentimental și ar fi fost stînjenit de o manifestare prea înflăcărată. Își șterse lacrimile, ridică privirea spre el și încercă să zîmbească.

— Tată ! sînt atît de fericită. Nu-mi venea să cred cînd te-am văzut.

— Am venit să-ți înapoiez jurnalul, copilul meu. Ai plecat atît de grăbită, că nu am avut timp să hotărîm cum să ți-l dau înapoi.

O luă de braț și împreună începură să se plimbe pe terasă. Niciodată ochii ei albaștri nu fuseseră mai luminoși. Pentru ea, aceste clipe erau o încîntare minunată care compensa toate necazurile trecute.

— Vezi tu, copila mea, explică de Wriss, am încercat a doua zi să telefonez la hotel. Mi-au spus că plecaseși deja. Dacă nu vroiam ca neînțelegerea să dureze, nu-mi rămînea decît să vin aici să te întîlnesc.

— O, tată ! Sînt atît de fericită că ai venit. E atît de frumos, e atît de bine. Fii binecuvîntat că mi-ai făcut această mare fericire.

— Dacă ai fi avut puțină răbdare la Rotterdam, să ne cunoaștem puțin mai bine, am fi avut această plăcere cu cîteva zile mai devreme. Ești atît de năvalnică, de exuberantă. Așa era și Valentine, mama ta. Eu sînt ceva mai liniștit și mă așteptam oarecum la vizita ta. După primele minute de surpriză, începeam să mă obișnuiesc cu ideea de a avea o fiică și tocmai atunci tu ai început să-ți lansezi săgețile.

— Tată, te rog să mă ierți pentru iuțeala mea. După aceea mi-am dat seama că am comis niște gafe.

De Wriss surîse înțelegător.

— Nu, n-au fost gafe. Ba, dimpotrivă ! Erai teribilă, pur și simplu în logica ta sentimentală. Cred că ai fi sfîrșit prin a mă convinge că eu sînt vinovat de toate.

Gyssie își plecă privirea încurcată.

— Nu mă judeca prea aspru, te rog !

— Departe de mine gîndul. Mi-ai amintit de Valentine, cînd ceva nu mergea conform concepțiilor ei de tînără franțuzoaică.

Prudentă, Gyssie păstră tăcerea. În purtarea tatălui erau lucruri care ar fi trebuit s-o șocheze pe mama sa.

De Wriss continuă simplu :

— Cînd ne-am întîlnit, mi-ai făcut unele reproșuri la care vreau să-ți răspund. Trebuie să ne lămurim.

— Uită-le, tată ! Nu ar fi trebuit să ți le fac. Am înțeles că nimeni nu are dreptul să judece faptele altuia. Fără să fi vrut dinadins, fraza era abilă. Îl încîntă pe de Wriss care o aprobă.

— E foarte adevărat. Nu trebuie să ne atribuim rolul de judecători. Totuși, vreau astăzi să-ți răspund la toate obiecțiile. Sînt gata să mă apăr, pentru că acum, știind că ești fiica mea, nu vreau să mai rămînă între noi nici o nelămurire, pentru că dorința mamei tale ne adună și ne unește sub aceeași dulce și crudă amintire a dispariției sale.

Oftă și reîncepu cu o voce tristă.

— Jurnalul mamei tale m-a impresionat profund. Am găsit acolo amintirea tinereții mele. Valentine a fost singura femeie pe care am iubit-o cu adevărat. Nu m-am căsătorit niciodată.

Aflînd această noutate, lui Gyssie i se păru că o mînă de fier o strîngea de gît. Simțind că îi dau lacrimile, închise ochii răvășită de emoție. Se simțea dintr-odată foarte obosită.

Mîna bărbatului îi strînse mai tare brațul, care tremura sub al lui și continuă :

— Să vorbim cinstit : știu tot ce crezi că ai să-mi reproșezi în purtarea mea față de ea. Nu am de spus decît un singur lucru : eram îndrăgostit... eram îndrăgostit nebunește de Valentine. Ăsta este mobilul tuturor faptelor mele și scuza lor. Mă înțelegi ?

Gyssie îl asculta privind în gol. Nu-i răspunse. Atunci tatăl își așeză mîna pe a ei.

— Poate nu poţi să înţelegi. Poate nu ştii ce înseamnă dragostea.

O flacără împurpură chipul fecioarei, care întoarse capul încercînd să nu lase să-i citească tulburarea.

— Din dragoste ai plecat şi ne-ai lăsat singure ?

În glas i se simţea un fior şi totuşi era mai multă tristeţe decît asprime şi cu atît mai puţin un ton de reproş.

— Atunci am făcut ce am putut. Să rămîn la Paris, să nu-mi ascult tatăl ? Asta ar fi însemnat sărăcia pentru noi. Tu nu ştii ce înseamnă în Olanda voinţa unui tată. Trebuie s-o urmezi orbeşte sau să renunţi la tot. Tatăl meu era de neclintit. Deja de cîteva luni îmi tăiase toate veniturile. Pentru a-i lăsa ceva lui Valentine am fost nevoit să împrumut. Pe cînd plecînd, puteam să cîştig, să-mi acopăr cheltuielile mele şi pe ale voastre şi în scurtă vreme să-mi creez o situaţie care să-mi permită să-mi întemeiez un cămin, departe de tutela tatălui meu. Am trimis bani, o dată, apoi a doua oară. A treia oară am primit mandatul înapoi cu groaznica menţiune : „Destinatar necunoscut". Eram înebunit şi nu înţelegeam nimic. Firul care mă lega de Valentine se rupsese. Războiul, care închisese graniţele şi distrusese legăturile poştale răsturnase totul. Cînd am revenit în Franţa, cum puteam oare să ghicesc că, undeva, într-un mic sat breton, izolat de restul lumii, era fetiţa mea care creştea, şi... femeia multiubită care dormea somnul de veci în cimitir.

Se opri vizibil mişcat, cu toată obişnuinţa lui de a părea impasibil.

— Vin de la mormîntul ei, i-am aşezat nişte flori.

În faţa acestei emoţii sincere, pe care fără voia lui o exterioriza în prezenţa ei, Gyssie simţi cum i se topesc ultimele reproşuri.

Cu un gest spontan, îi înconjură gîtul cu braţul liber şi îl sărută.

— Te voi iubi pentru ea şi pentru mine, tată, îţi promit din adîncul inimii !

În loc de orice răspuns, bărbatul o prinse pe după umeri cu braţele lui viguroase, o mîngîie tandru, săru-

tîndu-i fruntea albă. Era primul lui sărut de tată, ca un răspuns la primul ei sărut de fiică.

Soarele îşi urma majestuos drumul, pierzîndu-se dincolo de stejarii seculari.

În singurătatea parcului pustiu, în faţa peisajului liniştit al ţinutului breton, aşezaţi alături pe o bancă, de Wriss şi fiica lui, mînă în mînă, începeau să se cunoască.

* * *

La orizont, soarele îşi încetinea cursa, dar tatăl şi fiica nu dădeau semne de a fi terminat tot ce aveau de vorbit.

Alex Le Gurum apăru în faţa lor fără măcar să-l fi auzit venind. Tînărul îl examină surprins pe însoţitorul lui Gyssie, care într-un elan de veselie exclamă la vederea lui.

— O, Alex ! Cît de fericită sînt ! Azi am trăit o mare fericire ; a venit tatăl meu !

Şi cum tînărul, surprins, nu înţelegea ce însemna prezenţa necunoscutului alături de femeia pe care o iubea, ea insistă într-un cîntec victorios.

— Alex, înţelegi ? Fericirea mea este deplină, mi-am regăsit tatăl !

Fruntea ofiţerului se destinse ca un semn de înţelegere, mai ales că Gyssie, cu aceeaşi căldură se întoarse spre tatăl său şi arătîndu-i-l pe noul venit :

— Tată, dă-mi voie să ţi-l prezint pe domnul Alex Le Gurum nepotul naşei mele şi proprietarul castelului. Este logodnicul meu. Şi-ţi voi fi recunoscătoare să-l primeşti şi să-i faci şi lui un loc în sufletul tău. Ne iubim şi vrem să ne căsătorim în curînd. Cu consimţămîntul tău, dragă tată.

Cei doi bărbaţi îşi strînseră mîinile în linişte. De Wriss admira expresia deschisă şi cinstită a ofiţerului, în

timp ce acesta, ameţit de cuvintele lui Gyssie, „ne iubim şi vrem să ne căsătorim curînd", dovedea o simpatie deosebită faţă de cel care, prin prezenţa lui declanşase un asemenea avînt al celei pe care o iubea.

Gyssie se întoarse din nou spre Alex, continuînd explicaţiile, cu glas dulce care vroia să şteargă puţin din amărăciunea veştii care urma.

— Dragul meu Alex, căsătoria noastră va mai aştepta... puţin. Tata tocmai mi-a propus cea mai frumoasă surpriză : vrea să facem împreună o călătorie minunată prin Franţa, Belgia şi Olanda. Nici în cele mai frumoase visuri ale mele nu îndrăzneam să sper la o fericire aşa de mare, să călătoresc împreună cu tata şi să stăm de vorbă pe îndelete. Alex, înţelege te rog ce înseamnă pentru mine această miraculoasă noutate : mi-am regăsit tatăl !

— Nu pot decît să te felicit pentru acest eveniment fericit. Eu, care ţi-am cunoscut neliniştile şi speranţele, ştiu cît te bucuri azi. Întîrzierea căsătoriei noastre mă întristează puţin, îţi dai seama ; dar te iubesc prea mult ca să exprim vreun regret. Aştept să te hotărăşti, tu şi... familia ta cînd veţi stabili ziua fericirii mele. Cum nimic nu mai poate să împiedice căsătoria, oricum vei hotărî va fi foarte bine.

Tonul lui Alex era ca întotdeauna foarte sincer. Aşa suna pentru de Wriss, care aproba din cap cuvintele înţelepte ale tînărului. Dar Gyssie, care cunoştea şi cea mai subtilă nuanţă din glasul logodnicului său, ca şi cea mai mică tresărire a chipului, ghicea decepţia pe care o simţea ofiţerul şi îndoielile chinuitoare pe care se abţinea să le exprime. Îi zîmbi dulce încercînd să-l consoleze asigurîndu-l :

— Tata cred că nu va avea nimic împotrivă să ne întîlneşti, în principalele oraşe prin care vom trece în cursul călătoriei.

— E o idee excelentă, aprobă de Wriss cu îngăduinţă, în timp ce un zîmbet destindea trăsăturile bărbăteşti ale ofiţerului.

— În felul ăsta, reluă Gyssie, tata te va cunoaşte mai bine şi îţi va aprecia calităţile. În felul ăsta, voi putea să mă conving că eşti într-adevăr un logodnic model.

Fata rîse cu cochetărie :

— Asta din cauză că sînt foarte exigentă. Poate o să te surprindă, tată. Pentru că acum, cînd te-am găsit, dragul meu Alex va trebui să se ţină bine ; va şti ce înseamnă să iei de soţie o fată care are un tată iubitor şi vigilent. Cred că o să ai multe motive de plîngere cu o logodnică ca mine, dragă Alex.

— Bretonii sînt oameni fatalişti. Dacă mi-e scris să-ţi fiu soţ, cred că aşa se va întîmpla pînă la urmă.

Se aplecă şi îi sărută mîna.

De Wriss, scepticul care nu mai credea în nimic, sau poate doar în forţa vie, instinctivă, care stăpîneşte individul, era uimit văzînd cît de mişcat se simte de fericirea lor. Poate din cauză că Gyssie îi evoca o altă imagine, foarte frumoasă şi prezentă cu toată scurgerea anilor, aceea a lui Valentine. Tinereţea lui, credinţa, înflăcărarea. Decepţiile şi amărăciunea unei vieţi solitare, avînd ca singur scop banul, îl făcuseră să uite ceea ce fusese altădată.

Şi de Wriss continua să zîmbească încrezător vieţii noi care i se deschidea în faţă. Datorită unei copile inocente, care era fiica lui, urma să înveţe din nou să creadă, să iubească viaţa.

*

* *

Viaţa nu a decepţionat-o pe Gyssie ; soţul ei este chiar omul bun şi iubitor pe care îl bănuia. Locuiesc la Paris în cea mai mare parte. Gys de Wriss, ca şi judecătorul Chauzoles de altfel, au găsit că Bretania era prea în-

depărtată şi de Lyon şi de Rotterdam. Parisul li s-a părut tuturor cel mai strategic oraş important, pentru a găzdui tînăra pereche pe care fiecare parte voia să o întîlnească cît mai des.

De Wriss i-a făcut cadou fiicei lui o vilă cochetă mărginită de o perdea de verdeaţă, alcătuită din arborii parcului La Muette.

Pentru a mobila cuibul, judecătorul Chauzoles le-a dăruit cîteva din frumoasele lui mobile vechi şi de fotoliile cele mai frumoase ; a vrut ca nepoata lui să poată afla, în mijlocul Parisului, ceva din ambianţa vechilor burghezi din care se trăgea.

Acum, toată lumea e mulţumită. Gyssie caută destul de des pretexte pentru a da o fugă pînă la Lyon, unde o primeşte cu căldură bătrînul singuratic, a cărui unică bucurie este ea. Împreună cu ea, Alex, care o însoţeşte mereu, aduce viaţă, antren şi mişcare în casa mare şi tăcută, făcînd-o pe Marine să uite de treburile casei ascultîndu-l, ceea ce judecătorul de Chauzoles se pare că nu bagă de seamă.

De Wriss, a fost mai practic, potrivit temperamentului său. În casa fiicei lui şi-a rezervat un colţ al său : o cameră şi un cabinet de lucru. Şi cum afacerile, îl aduc destul de des în capitala franceză, poate să se bucure şi de compania lui Gyssie, şi să se ocupe de propriile interese. Acest aranjament, care lui îi rezervă independenţă şi în acelaşi timp asigură libertatea tinerei perechi, a mulţumit pe toată lumea ; pe tatăl care îşi iubeşte atît de mult fiica ; şi pe Gyssie care nu mai trebuie să meargă pînă la Rotterdam să-şi vadă tatăl.

Doar de Maryvonne nu am vorbit. Bătrîna doică a făcut o alegere înţeleaptă : între Bretania şi „prinţesa" ei, nu a ezitat :

— Vin cu tine la Paris, prinţesa mea ! O să mai ai atît de puţin timp pentru tine, încercînd să satisfaci dragostea şi exigenţele a trei bărbaţi, şi cred că ai

nevoie de un ajutor să ţii casa. Asta va fi sarcina mea. Cît despre Kerlan, vom reveni aici vara, în lunile călduroase. Zidurile de granit şi acoperişurile de ardezie ne vor aştepta !

Şi astfel viaţa tuturor merge mai departe : frumoasă şi senină pentru că se întemeiază pe înţelegerea şi fericirea celorlalţi.